

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE KALESIJA
ZA PERIOD
2027.– 2034. godina

STRATEŠKA PLATFORMA
NACRT

Kalesija, august 2026. godine

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	4
1.1	Svrha i značaj strateškog dokumenta	4
1.2	Regulatorni okvir	5
1.3	Proces izrade i konsultacija	6
1.4	Usklađenost sa ostalim strateškim dokumentima i globalnim ciljevima održivog razvoja.....	6
2.	STRATEŠKA PLATFORMA	8
2.1	Geografski položaj.....	8
2.2.	Demografske karakteristike	9
2.3.	Pregled stanja i kretanja u oblasti ekonomskog razvoja	15
	Indeks razvijenosti.....	15
	Vanjsko-trgovinska razmjena	15
	Poslovni subjekti.....	16
	Poljoprivreda	22
	Turizam	27
	Stanje poduzetničke infrastrukture	30
	Tržište rada.....	32
	Plaće	36
	Penzije/mirovine	37
2.4.	Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja.....	41
	Obrazovanje	41
	Zdravstvena zaštita	48
	Socijalna zaštita.....	50
	Osjetljive/ranjive grupe.....	55
	Sigurnost građana.....	57
	Kriminalitet i javni red i mir	62
	Civilno društvo.....	64
	Kultura	68
	Sport	70
	Mladi	72
	Lokalna samouprava.....	74
2.5.	Stanje javne infrastrukture i javnih usluga	80
	Stanje saobraćajne infrastrukture	80
	Lokalni prijevoz	82

Parkiranje	83
Elektroenergetska infrastruktura	84
Telekomunikacijska infrastruktura	86
Javna rasvjeta	87
Vodosnabdijevanje	88
Odvođenja i tretman otpadnih voda	90
Snabdijevanje toplotnom energijom / grijanje	92
Upravljanje otpadom.....	93
Groblja	96
2.6. Pregled stanja i kretanja u oblasti zaštite okoliša.....	100
Stanje zraka	100
Stanje voda.....	101
Stanje zemljišta	103
Šume i šumsko zemljište	104
Zelene površine	106
Zaštićena područja	106
Biodiverzitet.....	107
Energetska efikasnost i OIE	108
3. PROSTORNO-PLANSKA DOKUMENTACIJA.....	112
4. ANALIZA FINANSIJSKOG KAPACITETA	114
5. SWOT analiza i strateško fokusiranje.....	117
5.1. SWOT analiza	117
5.2. Strateški fokusi	120
5.3. Vizija razvoja	122
5.4. Strateški ciljevi	122

1. UVOD

1.1 Svrha i značaj strateškog dokumenta

Strategija razvoja Općine Kalesija za period 2027–2034. (u daljem tekstu: Strategija razvoja) je integrisani i multisektorski strateški dokument kojim se utvrđuju pravci javnih politika te cjelovito usmjerava ekonomski, društveni, infrastrukturni i okolišni razvoj Općine Kalesija. Strategijom se definišu vizija, strateški fokusi, strateški ciljevi i prioriteti razvoja, istovremeno osiguravajući strateški okvir za mobilizaciju finansijskih resursa iz domaćih i međunarodnih izvora.

Prilikom procesa izrade Strategije razvoja dosljedno su primjenjena načela planiranja definisana Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/17) (u daljem tekstu: Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH) koji su ugrađeni u sve faze procesa razvojnog planiranja i jasno vidljivi u svim elementima ovog strateškog dokumenta. Poseban fokus stavljen je na slijedeće principe:

- a) usklađeni pristup razvojnom planiranju, programiranju, finansiranju i upravljanju razvojem svih nivoa vlasti u Federaciji, time i jedinice lokalne samouprave (JLS);
- b) odgovornost, efektivnost i efikasnost javnih institucija JLS u procesu razvojnog planiranja i implementacije razvojnih prioriteta;
- c) otvoreni metod koordinacije (OMK) između višeg i nižih nivoa vlasti u procesu zajedničkog razvojnog planiranja i realizacije razvojnih prioriteta;
- d) jednakopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane JLS u svim fazama razvojnog planiranja i upravljanja razvojem;
- e) horizontalna i vertikalna koordinacija među nadležnim institucijama u procesima razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u JLS i usklađenost razvojnih prioriteta;
- f) komplementarnost koja podrazumijeva da se razvojne aktivnosti različitih institucija i nivoa vlasti međusobno nadopunjuju u cilju multiplikacije razvojnih efekata
- g) partnerstvo, javnost i transparentnost svih nivoa vlasti u Federaciji u procesu razvojnog planiranja, implementacije, finansiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o razvojnim procesima.

Proces izrade Strategije razvoja koordinira Razvojni tim imenovan Rješenjem načelnika Općine Kalesija, sastavljen od 19 članova (predstavnik Općinskog organa uprave, javnih preduzeća i javnih ustanova te nevladinog sektora)¹ dok se kroz druge koordinacijske i participatorne mehanizme osigurava učešće ostalih institucija na nivou općine, Tuzlanskog kantona i ostalih socio-ekonomskih aktera i zainteresiranih strana. Strategija razvoja Općine Kalesija za period 2027 -2034. godina se izrađuje u skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH kao i Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 74/19 i 2/21). Prilikom izrade Strategije u obzir su uzete i naučene lekcije iz procesa pripreme i implementacije Strategije lokalnog razvoja Općine Kalesija 2018.-2027.²

S obzirom na specifičnost ciklusa razvojnog planiranja, posebna pažnja posvećena je aktuelnim prioritetima Europske unije za institucionalni ciklus 2024–2029, kao i dugoročnim razvojnim usmjerenjima EU koja će oblikovati naredni višegodišnji finansijski okvir 2028–2034., a koja su posebno relevantna u oblastima konkurentnosti, zelene i digitalne tranzicije, energetske sigurnosti, otpornosti, socijalne kohezije, dobrog upravljanja i pripreme za proces proširenja, uz njihovo prilagođavanje nadležnostima i razvojnim mogućnostima lokalnog nivoa vlasti.

¹ Rješenje o imenovanju Razvojnog tima broj: 02-04-2-5264-2 od 10.02.2026. godine

² Strategija lokalnog razvoja Općine Kalesija 2018-2027., <https://kalesija.ba/wp-content/uploads/Strategija-razvoja-opcine-Kalesija.pdf>, decembar 2017.

Posebna pažnja posvećena je i usklađivanju sa Strategijom razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021–2027. godine, kao važećim strateškim okvirom na kantonalnom nivou, uz uvažavanje činjenice da se očekuje izrada novog strateškog dokumenta za naredni planski period. Pored toga, u obzir su uzete relevantne sektorske strategije Tuzlanskog kantona, strategije viših nivoa vlasti, kao i Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih naroda (SDGs), kako će detaljnije biti elaborirano u narednim dijelovima Strateške platforme.

Stoga, izrada Strategije razvoja Općine Kalesija za period 2027–2034. godine ima poseban značaj jer omogućava da se budući razvoj općine usmjeri planski, sistemski i u skladu sa stvarnim potrebama stanovništva, privrede i drugih relevantnih lokalnih aktera. Strategija razvoja predstavlja ključni planski dokument kojim se definiše željeni pravac razvoja u narednom planskom periodu, utvrđuju prioritetne oblasti djelovanja i određuju mjere putem kojih se mogu ostvariti konkretni, mjerljivi i održivi razvojni rezultati, uz uvažavanje raspoloživih resursa i institucionalnih kapaciteta lokalne zajednice. Posebna vrijednost Strategije razvoja ogleda se u tome što se ekonomski, društveni, infrastrukturni, okolišni i institucionalni razvoj povezuje u jedinstven i integrisan razvojni okvir čime se stvaraju pretpostavke za koordinirano planiranje i provođenje razvojnih intervencija, izbjegava fragmentiran pristup rješavanju lokalnih problema i omogućava bolje povezivanje sektorskih prioriteta sa dugoročnim razvojnim ciljevima Općine Kalesija.

Strategija je značajna i zbog usklađivanja lokalnog razvoja sa kantonalnim, federalnim, državnim i međunarodnim razvojnim okvirima, uključujući prioritete Europske unije i Ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda. Na taj način Općina Kalesija dodatno jača osnov za pripremu kvalitetnih razvojnih projekata i njihovo kandidovanje prema domaćim i međunarodnim izvorima finansiranja, uključujući budžete viših nivoa vlasti, fondove Europske unije, donatorske programe i druge dostupne razvojne izvore. Također, proces izrade Strategije omogućava uključivanje širokog kruga aktera, uključujući predstavnike općinske uprave, javnih ustanova i preduzeća, privrede, mjesnih zajednica, organizacija civilnog društva, mladih, žena i drugih relevantnih grupa. Navedeni pristup osigurava da strateški prioriteti budu zasnovani ne samo na administrativnom planiranju, već i na širem društvenom dijalogu, lokalnom znanju, iskustvima zajednice i realnim razvojnim potrebama Općine.

1.2 Regulatorni okvir

Izrada Strategije razvoja Općine Kalesija za period 2027–2034. godine realizuje se u skladu s odredbama Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, kao i pripadajućim podzakonskim aktima, koji zajedno čine sveobuhvatan regulatorni okvir za razvojno planiranje i upravljanje razvojem. Navedeni zakonski okvir definiše svrhu sistema razvojnog planiranja kroz „transparentno i usklađeno razvojno planiranje i upravljanje razvojem u Federaciji, kantonima i jedinicama lokalne samouprave“, kao i kroz „koordinaciju i integraciju strateških dokumenata i javnih i drugih finansijskih resursa radi realizacije utvrđenih razvojnih prioriteta“. Pored navedenog, Zakon propisuje i osnovne principe razvojnog planiranja i upravljanja razvojem, vrste strateških dokumenata, kao i tijela odgovorna za razvojno planiranje i upravljanje razvojem. Zakonom se uređuje proces razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji BiH, uključujući postupke programiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji strateških dokumenata, kao i način finansiranja njihove implementacije.

Dio regulatornog okvira u oblasti razvojnog planiranja i upravljanja razvojem čine i podzakonski akti koji detaljnije uređuju postupak izrade i evaluacije strateških dokumenata, kao i trogodišnje i godišnje planiranje rada, monitoring i izvještavanje u Federaciji Bosne i Hercegovine. Navedeni podzakonski akti objavljeni su u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 74/19 i 2/21, i obuhvataju:

- Uredbu o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH,

- Uredbu o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH,
- Uredbu o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Navedeni zakonski i podzakonski okvir uzima se u obzir prilikom izrade Strategije razvoja Općine Kalesija za period 2027–2034. godine, čime se osigurava da proces izrade Strategije bude metodološki utemeljen, institucionalno usklađen i povezan sa sistemom planiranja, implementacije, monitoringa, evaluacije i izvještavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

1.3 Proces izrade i konsultacija

Na osnovu člana 15. Zakona o principima lokalne samouprave Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/06 i 51/09), člana 10. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17), člana 9. Uredbe o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19 i 2/21) i člana 56. Statuta Općine Kalesija - Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Općine Kalesija, broj: 10/07, 7/08, 10/11, 3/12 i 6/13) načelnik Općine Kalesija je donio Odluku o izradi Strategije razvoja Općine Kalesija 2027.-2034.³ čime je zvanično započet proces izrade Strategije. Odlukom je propisano da je nosilac izrade radno tijelo za razvojno planiranje i upravljanje razvojem koje će imenovati načelnik posebnom Odlukom a da su učesnici u procesu izrade Strategije razvoja javna preduzeća, javne ustanove, udruženja građana, nevladine organizacije, privredni subjekti te druge institucije i organizacije koje egzistiraju na području općine, te socioekonomski partneri i šira javnost.

Proces izrade Strategije sproveden je u skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenta Federacije Bosne i Hercegovine. Tokom procesa izrade Strategije, formiran je Razvojni tim, koji je izradio stratešku platformu koja je puštena u proces javnih konsultacija 12.08.2026. godine i koji će trajati do 12.09.2026. godine.

1.4 Usklađenost sa ostalim strateškim dokumentima i globalnim ciljevima održivog razvoja

Vertikalna koordinacija i usklađivanje jedan je od temeljnih principa Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH, što uključuje harmonizaciju odgovornosti i procesa među različitim nivoima vlasti u Federaciji BiH. Sa druge strane, horizontalna koordinacija i usklađivanje se odnosi na koordinaciju odgovornosti i procesa institucija, kao i usklađivanje strateških dokumenata, odnosno usklađivanje strategije razvoja i sektorskih strategija na istom nivou upravljanja u Federaciji BiH, kantonima i jedinicama lokalne samouprave prema zajedničkim razvojnim ciljevima.

Stoga su strateški ciljevi i prioriteti Općine Kalesija za period od 2027.- 2034. godine usklađeni sa ključnim strateškim dokumentima na nivou Tuzlanskog kantona, Federacije BiH i Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir i ostale planove razvoja Općine Kalesija.

Prilikom izrade Strategije razvoja općine Kalesija poseban fokus stavljen je na to da razvojna opredjeljenja, strateški ciljevi i prioriteti razvoja uzmu u obzir i budu na adekvatan i odgovarajući način prilagođeni sljedećim strateško-planskim dokumentima:

³ Broj odluke 02-04-2-5264 od 13.11.2025. godine

- Okvir za provođenje Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini
- Okvirna strategija prometa BiH 2015.-2030. godina
- Okvirna energetska strategija BiH do 2035.,
- Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020.-2030. (nacrt),
- Transportna strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016– 2030.godina
- Strategija za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva BiH 2025-2029. godine
- Strategija razvoja Federacije BiH za period 2021.–2027. godine
- Strategija za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom Federacije BiH za period 2025.-2030. godine
- Strategija za prevenciju ovisnosti u Federaciji BiH za period 2025.-2035. godine
- Strategija dugoročne obnove zgrada u Federaciji BiH do 2050. godine
- Strategija razvoja male privrede Federacije BiH 2022.-2027. godine
- Strategija razvoja industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u Federaciji BiH za period 2024.-2033. godine
- Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH za period 2021.-2027. godine
- Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite u Federaciji BiH za period 2024.-2030. godine
- Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2024.-2027. godine
- Strategija zapošljavanja u Federaciji BiH za period 2023.-2030. godine
- Strategija razvoja turizma Federacije BiH 2021-2027. godine
- Strategija zaštite okoliša Federacije BiH 2022.-2032. godine
- Strategija razvoja Tuzlanskog kantona za period 2021.-2027. godine
- Strategija razvoja turizma Tuzlanskog kantona za period 2022.-2027. godine
- Strategija prema mladima Općine Kalesija za period 2016.-2031. godine
- Strategija za smanjenje energetskog siromaštva za Općinu Kalesija za period 2023.-2028. godine

Usklađenost Strategije razvoja Općine Kalesija sa navedenim strateškim dokumentima činiti će Prilog Strategije razvoja.

Potrebno je naglasiti da je prilikom izrade Strategije razvoja Općine Kalesija za period 2027–2034. godine u obzir uzet i Prostorni plan Općine Kalesija za period 2015–2035. godine, kao jedan od ključnih planskih dokumenata za dugoročno uređenje, korištenje i zaštitu prostora. Posebna pažnja posvećena je ciljevima prostornog razvoja i razvoja prostornih sistema, imajući u vidu da se strateški razvoj općine mora zasnivati na realnim prostornim mogućnostima, postojećoj i planiranoj infrastrukturi, namjeni prostora, zaštiti prirodnih resursa i uslovima za održiv ekonomski, društveni i infrastrukturni razvoj.

U procesu izrade Strategije razvoja Općine Kalesija posebna pažnja posvećena je obavezama Bosne i Hercegovine u okviru procesa europskih integracija, naročito u dijelu koji se odnosi na ispunjavanje uslova za napredak prema članstvu u Europskoj uniji što svakako podrazumijeva i usmjeravanje lokalnih razvojnih prioriteta prema obavezama koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europske unije i Bosne i Hercegovine, kao i prema širim reformskim i razvojnim pravicima Europske unije.

Imajući u vidu da pojedini strateški dokumenti viših nivoa vlasti ističu ili će isticati tokom planskog perioda Strategije razvoja Općine Kalesija 2027–2034. godine, poseban fokus stavljen je na usklađivanje lokalnih razvojnih pravaca sa aktuelnim i očekivanim prioritetima Europske unije za period 2024–2029. godine, kao i sa dugoročnijim razvojnim usmjerenjima relevantnim za period do 2034. godine. Na taj način Strategija ne predstavlja samo lokalni planski dokument, već i okvir za postepeno usklađivanje općinskog razvoja sa europskim politikama, standardima i donatorskim prioritetima.

Ovdje je posebno važno istaći usklađenost sa međunarodno prihvaćenim Ciljevima održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDGs). Naime, svi nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini imaju obavezu definisati prioritete, mjere i aktivnosti na način koji istovremeno doprinosi ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, te da redovno izvještavaju o ostvarenim rezultatima i napretku u tom kontekstu.

S tim u vezi, Strategija razvoja općine Kalesija doprinosi realizaciji tri ključna pravca održivog razvoja u BiH:

- dobra uprava i upravljanje javnim sektorom
- pametan rast,
- društvo jednakih mogućnosti,

kao i dvije horizontalne teme:

- ulaganje u ljudski kapital i
- princip “niko ne smije biti isključen”.

Navedene dimenzije su adekvatno integrisane kroz jasno definisane strateške ciljeve, prioritete i mjere Strategije, čime se osigurava usklađenost lokalnog razvoja sa nacionalnim i globalnim razvojnim okvirima.

2. STRATEŠKA PLATFORMA

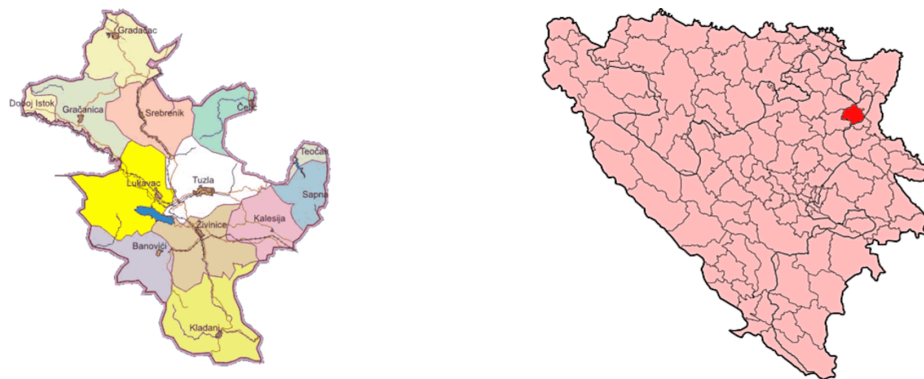
Strateška platforma Općine Kalesija izrađena je u procesu izrade Strategije razvoja općine Kalesija za period 2027-2034. godina i sadrži detaljan prikaz socio-ekonomskih kretanja u posljednjih 5 godina. Platforma sadrži i SWOT analizu, strateške fokuse, strateške ciljeve kao i definiranu viziju razvoja Općine Kalesija.

2.1 Geografski položaj

Općina Kalesija administrativno pripada Tuzlanskom kantonu i Federaciji Bosne i Hercegovine, i smještena je u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, ekonomski pripada regiji Sjeveroistočna Bosna i Hercegovina. Zajedno sa još 12 gradova/općina čini Tuzlanski kanton. Zauzimajući površinu od 201 km², Kalesija je osma po površini općina Tuzlanskog kantona sa gustom naseljenosti od 159,7 stanovnika po km² te spada u kategoriju gusto naseljenih lokacija. Površinu Kalesije zauzima 28 naseljenih mjesta.

Kalesija graniči sa gradom Tuzla i Živinice, općinom Sapna u FBiH, te općinama Zvornik, Šekovići, Lopare i Osmaci u Republici Srpskoj. Smještena je uz gornji tok rijeke Spreče, na južnim obroncima planine Majevice i sjevernim rubnim dijelovima planine Javornik. Navedeni dijelovi planinsko-brdskog područja imaju značajnu prirodnu, ambijentalnu i razvojnu vrijednost, jer doprinose raznolikosti teritorije općine i otvaraju mogućnosti za razvoj selektivnih oblika turizma, izletničkih, rekreativnih i ruralnih sadržaja, kao i za unapređenje zaštite prirodnih resursa.

⁴ Prije ratnih dešavanja u BiH početkom 1990-ih godina Općina Kalesija zauzimala je površinu od 272 km², dok je nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma njena teritorija smanjena za 71 km², jer je 15 prijeratnih kalesijskih naselja pripalo Republici Srpskoj.

Slika 1. Geografski položaj općine Kalesija u Tuzlanskom kantonu i Bosni i Hercegovini

Općina Kalesija udaljena je približno 140 km od Sarajeva, glavnog grada Bosne i Hercegovine. Poseban značaj za njen razvojni položaj ima relativna blizina glavnog grada Republike Srbije Beograda (udaljenosti oko 180 km), kao jednog od najvažnijih regionalnih centara, kao i blizina Međunarodnog aerodroma Tuzla u Dubravama (udaljenosti oko 20 km), što doprinosi boljoj dostupnosti općine, potencijalu za privrednu saradnju, mobilnost stanovništva i razvoj investicionih, turističkih i logističkih veza.

Administrativni, kulturni i privredni centar općine je urbani centar Kalesije sa oko 6.000 stanovnika, okružen plodnim poljima te šumovitim brdima obraslim bjelogoričnom i crnogoričnom šumom; Vis 450 m, Dubničko brdo 749 m, Vranovac 762 m, Prosjek 704 m, Velika Jelica 883 m, Pješavica 544 m, Lisača 807 m i drugi. Najveći dio područja općine pripada plodnom poljoprivrednom zemljištu u dolini rijeka Spreče, Male Spreče, Gribaje, Bukovice i Dubnice, dok ostatak čine pašnjaci i voćnjaci te površine uglavnom obrasle šumom bukve, graba, hrasta, bijelim i crnim borom i smrčom.

Prosječna nadmorska visina općine Kalesija je 270 m, a područje općine karakterizira umjereno-kontinentalna klima s naglašenim varijacijama temperature i padavina. Prosječna godišnja temperatura je 10 °C.

Kroz područje općine Kalesija prolaze magistralni putevi Tuzla–Žvornik, Kalesija – Živinice, magistralni putni pravac Priboj – Simin Han, kao i regionalni putni pravac Kalesija–Sapna, što općini daje značajnu saobraćajnu povezanost unutar Tuzlanskog kantona i prema istočnom dijelu Bosne i Hercegovine. Dodatnu razvojnu prednost predstavlja željeznička pruga Tuzla–Živinice–Kalesija–Žvornik kojom se vrši transport roba a koja stvara mogućnosti za jačanje transportnih, logističkih i privrednih funkcija prostora.

Općina Kalesija raspolaže značajnim prirodnim resursima, među kojima se izdvajaju ugalj, nemetalne mineralne sirovine, poljoprivredno zemljište i šume. Uz racionalno, plansko i održivo korištenje, ovi resursi mogu predstavljati važan oslonac budućeg razvoja općine, posebno kroz jačanje poljoprivredne proizvodnje, prerade, šumarstva i drugih lokalno zasnovanih privrednih aktivnosti.

2.2 Demografske karakteristike

Općina Kalesija obuhvata 28 naseljenih mjesta, organizovanih u okviru 24 mjesne zajednice, koje predstavljaju važan oblik lokalne teritorijalne i društvene organizacije te osnovu za planiranje ravnomjernog razvoja i dostupnosti javnih usluga na području općine. Pregled naseljenih mjesta prikazan je u Tabeli 1.

Tabela 1. Pregled naseljenih mjesta općine Kalesija

Naziv naseljenog mjesta
Brezik
Bulatovci
Dubnica
Gojčin
Hrasno Donje
Hrasno Gornje
Jeginov Lug
Jelovo Brdo
Kalesija Grad
Kalesija Selo
Kikači
Lipovice
Memići
Miljanovci
Osmaci
Petrovice
Prnjavor
Rainci Donji
Rainci Gornji
Sarači
Seljublje
Staro Selo
Tojšići
Vukovije Donje
Vukovije Gornje
Zelina
Zolje
Zukići

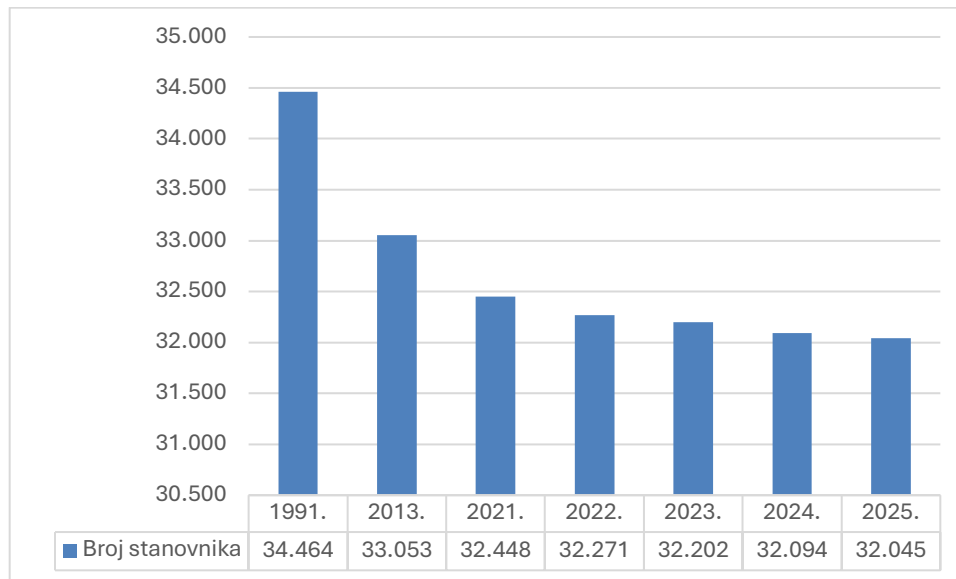
Izvor: Popis stanovništva BiH 2013. godine

Prema podacima iz Službenog popisa stanovništva iz 1991. godine, na području Kalesije živjelo je 34.464 stanovnika, što se odnosi na granice političke općine Kalesija poslije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, s obzirom da je prijeratna općina Kalesija imala površinu od 272 km² i 41.809 stanovnika. Ratna dešavanja u periodu 1992–1995. godine imala su značajan uticaj na demografska kretanja, uključujući smanjenje ukupnog broja stanovnika, migracione tokove i promjene u etničkoj strukturi stanovništva, ali i, kao što je navedeno, teritorijalne promjene.

Prema Popisu stanovništva iz 1991. godine etničku strukturu stanovništva činili su Bošnjaci 29.417 (85,4%), Hrvati 30 (0,1%), Srbi 4.081 (11,8%) te ostali 936 (2,7%). Prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, Općina Kalesija imala je 33.053 stanovnika, što predstavlja smanjenje za 1.411 stanovnika u odnosu na 1991. godinu. Etnička struktura stanovništva 2013. godine bila je sljedeća: Bošnjaci 32.227 (97,5%), Hrvati 20 (0,1%), Srbi 254 (0,8%) te ostali 552 (1,7%).

Negativan demografski trend i dalje je prisutan na području općine Kalesija. Prema posljednjim dostupnim statističkim podacima, u 2025. godini na području općine živjelo je ukupno 32.045 stanovnika. U odnosu na 1991.

godinu, broj stanovnika smanjen je za 2.419 osoba, odnosno za 7%, dok je u odnosu na 2013. godinu zabilježeno smanjenje za 1.008 stanovnika, odnosno za 3%. Posebno je uočljiv blag, ali kontinuiran pad broja stanovnika tokom posljednjih godina. U periodu 2020–2025. broj stanovnika smanjen je sa 32.643 na 32.045, odnosno za 598 stanovnika ili 1,8%. U odnosu na 2024. godinu, broj stanovnika smanjen je za dodatnih 49 osoba, odnosno za 0,2%, što potvrđuje nastavak nepovoljnih demografskih kretanja. (Slika 2.).

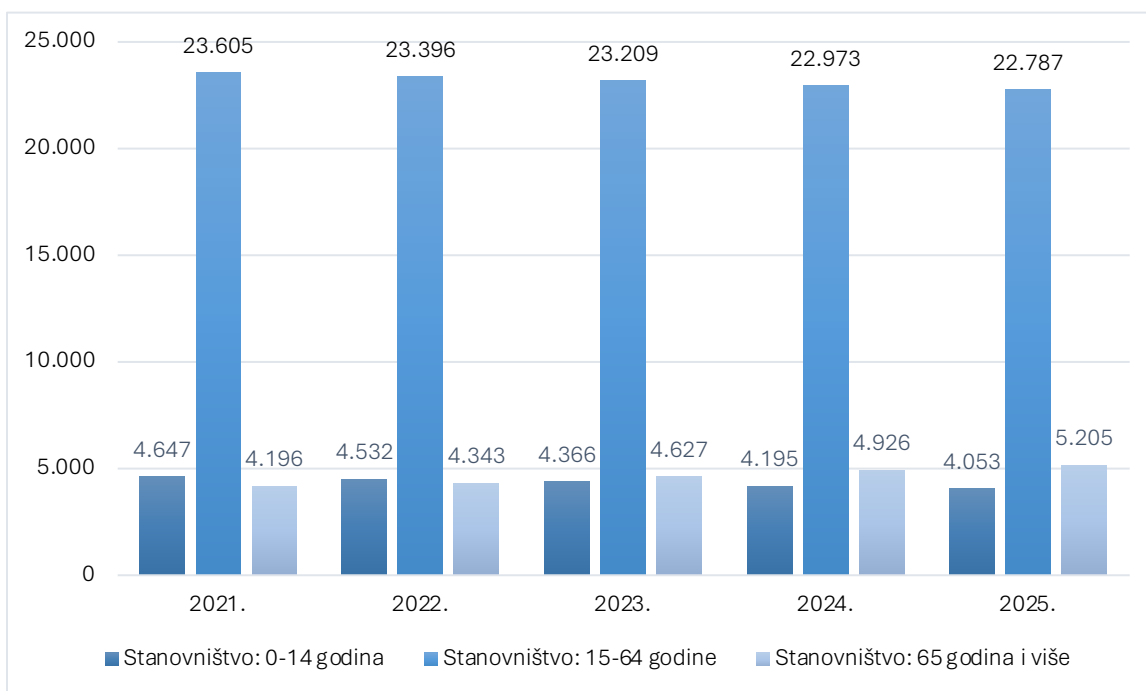

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 2. Kretanje ukupnog broja stanovnika na području općine Kalesija u periodu 1991.-2025. godine

Udio stanovništva općine Kalesija u ukupnom broju stanovnika Tuzlanskog kantona u 2025. godini iznosi 7,5%, što ukazuje na relevantan demografski značaj općine u kantonalnom okviru.

Starosna struktura stanovništva općine Kalesija ukazuje na izražen proces demografskog starenja. U periodu 2021–2025. godine smanjen je broj stanovnika u mlađoj i radno sposobnoj dobnoj grupi, dok je istovremeno povećan broj stanovnika starijih od 65 godina (Slika 3.).

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 3. Dobna struktura stanovništva općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godine

Broj djece i mladih do 14 godina smanjen je sa 4.647 u 2021. godini na 4.053 u 2025. godini, odnosno za 594 osobe ili 12,8%. Istovremeno, broj stanovnika u radno sposobnoj dobi, od 15 do 64 godine, smanjen je sa 23.605 na 22.787, odnosno za 818 osoba ili 3,5%. Nasuprot tome, broj stanovnika starijih od 65 godina povećan je sa 4.196 na 5.205, odnosno za 1.009 osoba ili 24,0%. Navedeni pokazatelji potvrđuju nastavak nepovoljne promjene starosne strukture stanovništva, koju obilježavaju smanjenje baze mladog stanovništva, postepeno sužavanje radno sposobnog kontingenta i ubrzan rast broja starijih osoba. Broj stanovnika starijih od 65 godina premašio je broj djece i mladih do 14 godina već u 2023. godini, dok je u 2025. godini razlika dostigla 1.152 osobe. U ukupnom stanovništvu općine Kalesija u 2025. godini stanovništvo do 14 godina učestvovalo je sa 12,6%, stanovništvo u dobi od 15 do 64 godine sa 71,1%, a stanovništvo starije od 65 godina sa 16,2%. Navedena demografska struktura ukazuje na rastući pritisak na sistem socijalne i zdravstvene zaštite, ali i na dugoročne izazove povezane sa dostupnošću radne snage, održivošću obrazovne mreže i ukupnim razvojnim potencijalom lokalne zajednice.

Podaci o prirodnom kretanju stanovništva općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine, prikazani u Tabeli 2, ukazuju na kontinuirano negativan prirodni priraštaj. U svakoj posmatranoj godini broj umrlih bio je veći od broja živorođenih. Najnepovoljnija je bila 2021. godina, kada su evidentirana 222 živorođena i 376 umrlih, uz prirodni priraštaj od -154 stanovnika. U toj godini zabilježena je i najviša stopa mortaliteta od 11,6%, što značajno odstupa od ostalih godina posmatranog perioda, a može se povezati i sa posljedicama pandemije COVID-19.

Tabela 2. Prirodno kretanje stanovništva na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Stopa nataliteta	Stopa mortaliteta
2021.	222	376	-154	6,8	11,6
2022.	239	296	-57	7,4	9,2
2023.	211	268	-57	6,4	8,3
2024.	242	274	-32	8,0	8,5
2025.	217	285	-68	6,8	8,9

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Nakon 2021. godine zabilježeno je smanjenje broja umrlih i stope mortaliteta, ali ne u obimu koji bi omogućio pozitivan prirodni priraštaj. Najpovoljniji odnos broja živorođenih i umrlih ostvaren je u 2024. godini, kada je prirodni priraštaj iznosio -32 stanovnika, uz stopu nataliteta od 8,0‰ i stopu mortaliteta od 8,5‰. Međutim, podaci za 2025. godinu ukazuju na ponovno pogoršanje demografskih pokazatelja. Broj živorođenih smanjen je sa 242 na 217, dok je broj umrlih povećan sa 274 na 285, zbog čega je negativan prirodni priraštaj povećan sa -32 na -68 stanovnika. Istovremeno je stopa nataliteta smanjena sa 8,0‰ na 6,8‰, dok je stopa mortaliteta povećana sa 8,5‰ na 8,9‰.

Podaci o migracionim kretanjima stanovništva općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine ukazuju na kontinuirano negativan migracioni saldo, odnosno na činjenicu da je stopa odseljavanja u svakoj posmatranoj godini bila viša od stope doseljavanja. Iako je negativni migracijski saldo varirao, podaci ukazuju da migracije i dalje doprinose smanjenju broja stanovnika. Nakon gotovo izjednačenih stopa doseljavanja i odseljavanja u 2024. godini, u 2025. godini ponovo je zabilježeno pogoršanje, uz stopu neto migracije od -1,7‰.

U pogledu demografskih kretanja, značajno je sagledati i broj zaključenih i razvedenih brakova na području općine Kalesija. Podaci za period 2021–2025. godine pokazuju godišnje oscilacije, bez jasno izraženog linearnog trenda. Broj zaključenih brakova kretao se od 158 u 2021. godini do 205 u 2023. godini, dok su u 2025. godini zaključena 164 braka, što predstavlja smanjenje u odnosu na prethodnu godinu. Broj razvedenih brakova tokom cijelog perioda bio je znatno niži od broja zaključenih brakova, a kretao se od 20 u 2024. godini do 41 u 2021. godini. U 2025. godini evidentirano je 28 razvoda, odnosno osam više nego u prethodnoj godini.

Kalesija ima snažnu i brojnu dijasporu, iako ne postoje precizni zvanični podaci o broju stanovnika porijeklom iz Kalesije koji žive i rade u inostranstvu. Prema informacijama Razvojnog tima Općine Kalesija, značajan broj osoba iz dijaspore održava aktivne veze s općinom, a dio njih se nakon penzionisanja vraća na područje Kalesije. Pored toga, Općina Kalesija ima uspostavljene veze s bratimljenim općinama Talas u Turskoj i Zug u Švicarskoj, kao i aktivno udruženje dijaspore „Zug-Kalesija“, što predstavlja važan institucionalni i društveni resurs za jačanje saradnje s iseljeništvom.

Međutim, i dalje ostaje nedovoljno iskorišten potencijal dijaspore. Općina Kalesija planira dodatno sistematizirati saradnju s dijasporom kroz uspostavljanje baze podataka, redovnu komunikaciju, dodatno uključivanje dijaspore u razvojne inicijative, investicione aktivnosti, prijenos znanja i promociju lokalnih potencijala a u tom kontekstu, značajan instrument predstavlja i aktivno učešće u projektu online platforme „Diaspora Connecting“, koja kroz interaktivnu mapu povezuje bh. dijasporu širom svijeta.

Ukupno posmatrano, demografska kretanja na području općine Kalesija karakterišu smanjenje ukupnog broja stanovnika, negativan prirodni priraštaj, nepovoljan migracioni saldo i izražen proces starenja stanovništva. Navedena kretanja imaju direktne razvojne implikacije za obrazovni sistem, tržište rada, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, planiranje te ukupnu održivost lokalnog razvoja. Stoga je, u narednom periodu potrebno demografske izazove tretirati kao jedno od ključnih razvojnih pitanja općine Kalesija, kroz integrisane mjere usmjerene na zadržavanje stanovništva, posebno mladih i radno sposobnih osoba, jačanje podrške porodicama s djecom, unapređenje dostupnosti i kvaliteta javnih usluga, razvoj lokalne ekonomije i otvaranje novih radnih mjesta. Demografsku obnovu treba posmatrati kroz prizmu ukupnog unapređenja kvaliteta života, poslovnog ambijenta, stambenih uslova, infrastrukture i institucionalne podrške lokalnom razvoju.

Razvojni problemi i potrebe u području demografije sumirani su u narednoj tabeli.

Tabela 3. Razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Kontinuiran pad broja stanovnika i negativan prirodni priraštaj	- Nastaviti i unaprijediti pronatalitetne mjere, uz redovno planiranje budžetskih sredstava za podršku porodicama, novorođenoj djeci, mladim bračnim parovima i porodicama sa djecom.	Demografske karakteristike
Smanjenje broja djece i mladih, uz povećanje udjela stanovništva starijeg od 65 godina Negativan migracioni saldo i odlazak stanovništva	- Osigurati poticajne programe i druge mjere kako bi se potaknulo zadržavanje stanovništva na području općine, s naglaskom na zapošljavanju, podršci u rješavanju stambenih pitanja i slično, posebno fokusirano na mlade - Podržati prilagođavanje zdravstvenih, socijalnih i drugih javnih usluga potrebama starijeg stanovništva - Osigurati poticajne programe za zadržavanje i povratak stanovništva - Jačati lokalni ekonomski razvoj kroz podršku poduzetništvu, investicijama, stručnom osposobljavanju i povezivanju obrazovanja sa potrebama lokalne privrede.	
Nedovoljno iskorišten potencijal dijaspor	- Dodatno sistematizirati saradnju s dijasporom kroz uspostavljanje baze podataka, redovnu komunikaciju, uključivanje dijaspor u razvojne inicijative, investicione aktivnosti, prijenos znanja i promociju lokalnih potencijala te jačanje saradnje sa postojećim aktivnim udruženjem dijaspor „Zug-Kalesija“ - Osigurati aktivno učešće u projektu online platforme „Diaspora Connecting“ Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH	

2.2. Pregled stanja i kretanja u oblasti ekonomskog razvoja

Indeks razvijenosti

Prema razvijenoj i primjenjivanoj metodologiji Federalnog zavoda za programiranje „indeks razvijenosti“, predstavlja sveobuhvatni pokazatelj razvoja lokalne zajednice i u sebi sadrži indikatore poput prihoda od poreza na dohodak po stanovniku, stepena zaposlenosti, kretanja stanovništva, udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu te stepena obrazovanja radne snage.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2025. godine, od ukupno 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, Kalesija zauzima 52. mjesto po rangui razvijenosti te spada u grupu IV (od 5 grupa razvijenosti) po razvijenosti lokalnih zajednica sa još 20 gradova/općina Federacije BiH. Indeks razvijenosti općine Kalesija u 2025. godini iznosio je 0,72 te je općina napredovala za 4 mjesta na ljestvici indeksa razvijenosti u odnosu na prethodnu što je ujedno najbolja pozicija Kalesije u posmatranom petogodišnjem periodu (2021.-2025. godina).

U okviru Tuzlanskog kantona, Kalesija je u 2025. godini zauzimala 9. mjesto prema indeksu razvijenosti od ukupno 13 lokalnih zajednica. Niže rangirane lokalne zajednice u Tuzlanskom kantonu bile su Čelić, Kladanj, Teočak i Sapna.

Vanjsko-trgovinska razmjena

Općina Kalesija je u periodu 2021–2025. godine ostvarila relativno povoljne pokazatelje vanjskotrgovinske razmjene, posebno u pogledu pokrivenosti uvoza izvozom i ostvarenog suficita robne razmjene. Vrijednost izvoza povećana je sa 82,8 miliona KM u 2021. godini na 92,5 miliona KM u 2025. godini, odnosno za 11,8%. Najviša vrijednost izvoza ostvarena je 2022. godine, kada je iznosila 105,8 miliona KM, nakon čega je uslijedio pad u 2023. i 2024. godini. U 2025. godini izvoz je ponovo povećan za 6,3% u odnosu na prethodnu godinu, ali još nije dostigao rekordni nivo iz 2022. godine. (Tabela 4.).

Tabela 4. Kretanje vanjskotrgovinske razmjene općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godine

	Izvoz KM	Uvoz KM	Pokrivenost uvoza izvozom %	Saldo robne razmjene KM
2021.	82.781.955	85.767.149	96,52	-2.985.194
2022.	105.837.318	87.616.672	120,80	18.220.647
2023.	89.682.988	71.822.321	124,87	17.860.668
2024.	87.053.247	59.233.851	146,97	27.819.395
2025.	92.525.033	68.867.459	134,35	23.657.574
TK (2025.)	2.120.658.343	2.627.165.503	80,72	-506.507.160
Udio Kalesija u TK (%)	4,36	2,62	/	/
FBiH (2025.)	11.190.862.592	21.023.497.550	53,23	-9.832.634.958
Udio Kalesija u FBiH (%)	0,83	0,33	/	/

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Vrijednost uvoza tokom posmatranog perioda bilježila je izražene oscilacije. Najviši nivo uvoza zabilježen je 2022. godine, u iznosu od 87,6 miliona KM, dok je u 2024. godini smanjen na 59,2 miliona KM. U 2025. godini uvoz je povećan na 68,9 miliona KM, odnosno za 16,3% u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, njegova vrijednost ostala je za 19,7% niža nego 2021. godine. Vrijednost izvoza je za više od trećine veća od vrijednosti uvoza, što predstavlja izrazito povoljan pokazatelj vanjskotrgovinske pozicije općine.

Saldo robne razmjene bio je negativan samo 2021. godine, kada je evidentiran deficit od približno 3 miliona KM, dok je u svim narednim godinama ostvaren suficit. Najviši suficit ostvaren je 2024. godine, u iznosu od 27,8 miliona KM. U 2025. godini pozitivan saldo iznosio je 23,7 miliona KM, što predstavlja smanjenje od približno 4,2 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu, ali i dalje potvrđuje stabilnu izvoznu poziciju lokalne privrede. Navedeni pokazatelji ukazuju na konkurentnost dijela privrednih subjekata sa područja Kalesije na vanjskim tržištima i relativno nižu uvoznu zavisnost u odnosu na šire teritorijalne nivoe.

U poređenju sa Tuzlanskim kantonom i Federacijom BiH, Kalesija je u 2025. godini ostvarila znatno povoljniji odnos izvoza i uvoza. Dok je pokrivenost uvoza izvozom na nivou Tuzlanskog kantona iznosila 80,72%, a na nivou Federacije BiH 53,23%, u Kalesiji je iznosila 134,35%. Za razliku od Tuzlanskog kantona, koji je ostvario deficit od 506,5 miliona KM, i Federacije BiH, sa deficitom od 9,83 milijarde KM, Kalesija je ostvarila suficit od 23,7 miliona KM. Udio Kalesije u ukupnom izvozu Tuzlanskog kantona iznosio je 4,36%, dok je njen udio u uvozu iznosio 2,62%. U odnosu na Federaciju BiH, Kalesija je učestvovala sa 0,83% u ukupnom izvozu i 0,33% u ukupnom uvozu. Činjenica da je udio Kalesije u izvozu znatno veći od njenog udjela u uvozu potvrđuje da izvozno orijentisani privredni subjekti predstavljaju važan razvojni resurs općine, iako je njihov ukupni obim poslovanja relativno mali u odnosu na kantonalni i federalni nivo. Pa iako se radi o relativno malom apsolutnom učešću u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni Tuzlanskog kantona i FBiH, struktura pokazatelja je pozitivna jer Kalesija proporcionalno više učestvuje u izvozu nego u uvozu što ukazuje da lokalna privreda, iako manjeg obima, ima izražen izvozni potencijal i da izvozno orijentisani privredni subjekti predstavljaju važan razvojni resurs općine. Najveća preduzeća izvoznici sa područja Kalesije su UNIS TOK d.o.o Kalesija, Buscherhoff-Plastikal d.d. Kalesija i Lafat komerc d.o.o. Kalesija. Prema podacima Razvojnog tima, izvozna struktura općine Kalesija najvećim dijelom oslanja se na nekoliko prepoznatljivih proizvodnih segmenata, među kojima se posebno izdvajaju čelični otkivci namijenjeni tržištu Njemačke, namještaj koji se plasira na tržište Zapadne Europe, te plastična i najlon-folijska ambalaža koja se izvozi na tržišta Bliskog istoka. Stoga, izvoz Kalesije dominantno počiva na prerađivačkoj industriji i preduzećima koja imaju razvijene poslovne veze sa inostranim tržištima.

Prezentirani pokazatelji vanjsko-trgovinske razmjene posebno su važni jer upućuju na potrebu daljeg jačanja izvozne konkurentnosti lokalne privrede, podrške proizvodnim i prerađivačkim djelatnostima, unapređenja poslovne infrastrukture, povezivanja s dijasporom i vanjskim tržištima, te razvoja mjera koje mogu pomoći postojećim izvozniciima da povećaju obim proizvodnje, tehnološki kapacitet i tržišnu diverzifikaciju.

Poslovni subjekti

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, broj poslovnih subjekata na području općine Kalesija u periodu 2021–2023. godine bio je relativno stabilan i kretao se između 1.526 i 1.565 subjekata. U 2024. godini zabilježen je značajan pad na 1.384 poslovna subjekta, dok je u 2025. godini njihov broj neznatno povećan na 1.388, što ukazuje na stabilizaciju, ali ne i na značajniji oporavak poslovne aktivnosti.

Tabela 5. Kretanje broja poslovnih subjekata, pravnih lica i obrta na području Kalesije u periodu 2021.-2025. godina

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	Tuzlanski kanton (2025.)	Udio Kalesija u TK (2025.)%
Pravna lica	470	488	490	488	498	10.416	4,78
Jedinice u sastavu pravnih lica	367	365	361	360	364	6.362	5,72
Fizička lica - obrtnici	689	712	711	536	526	9.999	5,26
Ukupno poslovnih subjekata	1.526	1.565	1.562	1.384	1.388	26.777	5,18

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Broj pravnih lica tokom posmatranog perioda zadržao je relativnu stabilnost, uz povećanje sa 470 u 2021. godini na 498 u 2025. godini. Broj jedinica u sastavu pravnih lica blago je smanjen sa 367 na 364, pri čemu je nakon pada na 360 u 2024. godini u narednoj godini zabilježen blagi oporavak. Najizraženije promjene evidentirane su kod fizičkih lica – obrtnika. Njihov broj povećan je sa 689 u 2021. godini na 712 u 2022. godini, nakon čega je u 2023. ostao gotovo nepromijenjen, da bi u 2024. godini bio smanjen na 536, a u 2025. godini dodatno na 526. Jedan od razloga evidentiranog pada jeste brisanje neaktivnih obrta iz službenih evidencija, zbog čega smanjenje broja registrovanih obrtnika u cijelosti ne predstavlja stvarni prestanak aktivnih poslovnih djelatnosti. Ipak, nastavak pada ovog segmenta ukazuje na potrebu detaljnijeg praćenja održivosti obrtničkog sektora i jačanja podrške samozapošljavanju i razvoju mikro i malog poduzetništva.

U odnosu na Tuzlanski kanton, Kalesija je u 2025. godini učestvovala sa 4,78% u ukupnom broju pravnih lica, 5,72% u broju jedinica u sastavu pravnih lica, 5,26% u broju fizičkih lica – obrtnika i 5,18% u ukupnom broju poslovnih subjekata. Struktura pokazatelja potvrđuje stabilnost segmenta pravnih lica, dok kretanja u obrtničkom sektoru ostaju ključni faktor promjene ukupnog broja poslovnih subjekata na području općine.

U nastavku je prikazana struktura poslovnih subjekata na području općine Kalesija prema vrsti djelatnosti u periodu 2021–2025. godine. Tabela omogućava uvid u sektorsku raspodjelu poslovnih subjekata, odnosno djelatnosti u kojima je registrovan najveći broj poslovnih subjekata, kao i u promjene koje su se dešavale tokom posmatranog petogodišnjeg perioda.

Tabela 6. Kretanje broja poslovnih subjekata na području Kalesije u periodu 2021.-2025. godine

Vrsta djelatnosti	Broj poslovnih subjekata				
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	81	75	76	67	65
Vađenje ruda i kamena	1	1	1	1	1
Prerađivačka industrija	198	213	216	194	194
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	7	8	9	10	10
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	5	6	6	5	6
Građevinarstvo	83	87	92	91	91
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	474	468	448	372	370
Prijevoz i skladištenje	129	126	124	109	106
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	115	122	120	72	71
Informacije i komunikacije	5	7	8	7	8
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	29	30	33	33	33
Poslovanje nekretninama	5	5	5	3	3
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	57	64	66	63	58
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	17	24	27	24	26
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	26	26	26	26	26
Obrazovanje	45	47	47	42	43
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	28	31	31	29	28
Umjetnost, zabava i rekreacija	74	71	69	65	69
Ostale uslužne djelatnosti	147	154	158	168	174

Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca; djelatnosti domaćinstava koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	0	0
Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	0	0	0	0	0
Nema KD	0	0	0	3	6
Ukupno	1.526	1.565	1.562	1.384	1.388

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U periodu 2021–2025. godine ukupan broj registrovanih poslovnih subjekata i njihovih dijelova na području općine Kalesija smanjen je sa 1.526 na 1.388, odnosno za 138 subjekata ili 9,0%. Najizraženije smanjenje zabilježeno je između 2023. i 2024. godine, kada je njihov broj pao sa 1.562 na 1.384. U 2025. godini evidentirano je neznatno povećanje za četiri subjekta, odnosno 0,3%, što ukazuje na stabilizaciju nakon prethodnog pada, ali još ne predstavlja značajniji oporavak poslovne baze. Jedan od razloga izraženog smanjenja u 2024. godini bilo je brisanje neaktivnih obrta iz službenih evidencija, zbog čega registrovani pad ne treba u cijelosti tumačiti kao proporcionalno smanjenje stvarne poslovne aktivnosti.

Trgovina na veliko i malo te popravak motornih vozila i motocikala ostaje najzastupljenija djelatnost u Kalesiji, sa 370 subjekata u 2025. godini, odnosno 26,7% ukupnog broja. U odnosu na 2021. godinu, kada su evidentirana 474 subjekta, njihov broj smanjen je za 104 ili 21,9%. Pad je najvećim dijelom nastao do 2024. godine, dok je u 2025. zabilježeno dodatno, ali znatno manje smanjenje sa 372 na 370 subjekata. Strukturu u 2025. godini činilo je 107 pravnih lica, 147 jedinica u sastavu pravnih lica i 116 fizičkih lica i njihovih izdvojenih dijelova. Dominantno učešće trgovine potvrđuje njenu važnost za lokalnu ekonomiju, ali dugoročno smanjenje broja subjekata ukazuje na proces tržišne konsolidacije i izraženije pritiske na male samostalne trgovinske djelatnosti.

Prerađivačka industrija predstavlja drugu najzastupljeniju djelatnost, sa 194 poslovna subjekta u 2025. godini, što čini 14% ukupnog broja. Broj subjekata povećavao se do 2023. godine, kada je dostigao 216, nakon čega je smanjen na 194 i ostao nepromijenjen u 2025. godini. U odnosu na 2021. godinu smanjenje iznosi svega četiri subjekta ili 2,0%, što potvrđuje relativnu stabilnost sektora u posmatranom periodu. Istovremeno je između 2024. i 2025. godine došlo do promjene unutrašnje strukture: broj pravnih lica povećan je sa 62 na 65, broj njihovih jedinica sa 31 na 34, dok je broj fizičkih lica smanjen sa 101 na 95. Prerađivačka industrija ostaje jedna od ključnih razvojnih osnova Kalesije zbog potencijala za proizvodnju, zapošljavanje, izvoz i povezivanje sa poljoprivredom, građevinarstvom i drugim lokalnim djelatnostima, premda broj registrovanih subjekata sam po sebi ne pokazuje obim proizvodnje niti ekonomsku uspješnost sektora.

Ostale uslužne djelatnosti bilježe najizraženiji rast među brojnijim djelatnostima. Broj subjekata povećan je sa 147 u 2021. godini na 174 u 2025. godini, odnosno za 27 ili 18,4%, pri čemu je samo u posljednjoj godini zabilježen rast sa 168 na 174 subjekta. U 2025. godini ovu djelatnost činila su 92 pravna lica, 22 jedinice u njihovom sastavu i 60 fizičkih lica. Rast ukazuje na postupno širenje lokalne uslužne ekonomije i razvoj djelatnosti usmjerenih prema stanovništvu i poslovnom sektoru.

U djelatnosti građevinarstva je u periodu 2021–2025. godine došlo do povećanja broja subjekata sa 83 na 91, odnosno za 9,6%, dok je između 2024. i 2025. godine njihov broj ostao nepromijenjen. Strukturu sektora u 2025. godini činila su 33 pravna lica, devet jedinica u sastavu pravnih lica i 49 fizičkih lica. Značajno učešće fizičkih lica potvrđuje važnost manjih izvođača i zanatskih djelatnosti u lokalnom građevinskom sektoru. Stabilan broj subjekata upućuje na relativno postojanu potražnju za građevinskim, instalaterskim i završnim radovima.

Sektor prijevoza i skladištenja bilježi kontinuirano smanjenje, sa 129 subjekata u 2021. godini na 106 u 2025. godini, odnosno za 17,8%. U posljednjoj godini broj je dodatno smanjen sa 109 na 106, a strukturu sektora činilo je 26 pravnih lica, 17 njihovih jedinica i 63 fizička lica. Smanjenje je izraženije u segmentu samostalnih prijevoznika, što ukazuje na rast operativnih troškova, posebno rast cijena goriva, tržišnu konsolidaciju i otežanu održivost manjih poslovnih subjekata.

Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane zabilježile su najveće relativno smanjenje među značajnijim djelatnostima. Broj subjekata smanjen je sa 115 u 2021. godini na 71 u 2025. godini, odnosno za 44 ili 38,3%. U odnosu na 2024. godinu evidentirano je dodatno smanjenje za jedan subjekt. U strukturi sektora u 2025. godini bilo je 10 pravnih lica, 22 jedinice u sastavu pravnih lica i 39 fizičkih lica. Izraženiji pad kod fizičkih lica potvrđuje veću ranjivost malih ugostiteljskih radnji na rast troškova, nedostatak radne snage i promjene potražnje.

U poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu broj registrovanih subjekata smanjen je sa 81 u 2021. godini na 65 u 2025. godini, odnosno za 19,8%. U posljednjoj godini broj je smanjen sa 67 na 65, a sektor je obuhvatao 8 pravnih lica, 7 jedinica u njihovom sastavu i 50 fizičkih lica. Dominantno učešće fizičkih lica potvrđuje usitnjenost i oslanjanje sektora na male proizvođače. Pad broja registrovanih subjekata posebno je značajan imajući u vidu ruralni karakter dijela općine i raspoložive poljoprivredne resurse, te ukazuje na potrebu podrške registraciji i komercijalizaciji proizvodnje, udruživanju proizvođača, pristupu tržištu i povezivanju sa lokalnim prerađivačkim kapacitetima.

Među ostalim djelatnostima, rast je u 2025. godini zabilježen u umjetnosti, zabavi i rekreaciji, sa 65 na 69 subjekata, obrazovanju, sa 42 na 43, te informacijama i komunikacijama, sa 7 na 8 subjekata. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti smanjene su sa 63 na 58, dok su finansijske djelatnosti ostale na 33, javna uprava na 26, a zdravstvena i socijalna zaštita na približno stabilnom nivou od 28 subjekata. Brojčano mala zastupljenost informaciono-komunikacijskih i stručnih djelatnosti ukazuje da tranzicija prema ekonomiji zasnovanoj na znanju još nije dovoljno izražena. Poslovna struktura Kalesije u 2025. godini ostala je koncentrisana u trgovini, prerađivačkoj industriji i ostalim uslužnim djelatnostima, koje zajedno čine približno 53,2% svih registrovanih subjekata i njihovih dijelova. Stabilizacija ukupnog broja nakon izrazitog pada u 2024. godini predstavlja povoljniji signal, ali ne poništava dugoročnije smanjenje poslovne baze, naročito u trgovini, ugostiteljstvu, prijevozu i poljoprivredi. Istovremeno, rast ostalih uslužnih djelatnosti, stabilnost prerađivačke industrije i zadržavanje broja subjekata u građevinarstvu ukazuju na segmente koji mogu imati značajniju ulogu u budućem lokalnom razvoju.

Razvojne mjere u narednom periodu potrebno je usmjeriti na održivost mikro i malih poslovnih subjekata, revitalizaciju obrtništva, jačanje proizvodnih i izvoznih kapaciteta, komercijalizaciju poljoprivrede i razvoj stručnih i digitalnih usluga.

Prema podacima iz evidencije Općinske uprave Kalesija struktura vlasnika aktivnih obrta u općini Kalesija pokazuje da su muškarci i dalje većina u poduzetničkim aktivnostima (ali istovremeno vidljivo je da je udio žena značajan – preko 30%). Navedeni podatak ukazuje da Kalesija ima relativno visoku zastupljenost žena u obrtništvu te upravo strateški razvojni fokus može biti na ženskom poduzetništvu, posebno u oblastima u kojima žene već imaju snažniji angažman, poput uslužnih djelatnosti, trgovine, ugostiteljstva, ali i u dijelu poljoprivrede.

Prema podacima Finansijsko-informatičke agencije o stanju privrednih društava na području Federacije BiH koji su predali završne finansijske izvještaje, broj privrednih društava na području Kalesije smanjen je sa 223 u 2023. godini na 217 u 2025. godini, što predstavlja pad od 6 društava, odnosno oko 2,7%, odnosno ako se pogledaju aktivna privredna društva koja su imala poslovne aktivnosti i ostvarivala prihode, pokazuje se stabilnost i povećanje udjela takvih privrednih društava u ukupnom broju privrednih društava (Tabela 7.)

Tabela 7. Pregled pokazatelja poslovanja privrednih društava na području Kalesije u periodu 2023.-2025. godina

Godina	Broj privrednih društava	Bez poslovne aktivnosti	Vrijednost ukupne imovine	Ukupna vrijednost prihoda	Vrijednost izvoza	Broj zapo- slenih	Ukupna dobit	Ukupni gubitak
2023.	223	37	282.885.784	342.451.654	75.991.424	2.653	21.529.599	1.778.678
2024.	222	32	286.618.421	358.439.626	65.116.854	2.631	22.303.510	1.931.088
2025.	217	26	298.106.513	365.730.122	59.686.112	2.574	23.863.021	1.071.604

Izvor: *Finansijsko-informatička agencija*

Vrijednost ukupne imovine privrednih društava Kalesije bilježi kontinuiran rast, sa 282,9 miliona KM u 2023. godini na 298,1 milion KM u 2025. godini što predstavlja povećanje od oko 15,2 miliona KM, odnosno 5,4%. Rast imovine ukazuje na očuvanje i blago jačanje materijalne i finansijske osnove privrede, pogotovo ukoliko se posmatra sa aspekta smanjenja broja privrednih društava, ali sam po sebi ne znači nužno i snažan investicioni ciklus.

Ukupni prihodi privrednih društava također bilježe rast, sa 342,5 miliona KM u 2023. godini na 365,7 miliona KM u 2025. Godini što je povećanje od oko 23,3 miliona KM, odnosno približno 6,8% ukazujući da privredna društva na području Kalesije zadržavaju sposobnost generiranja prihoda uprkos blagom smanjenju broja privrednih društava i zaposlenih. Posebno je važno da su prihodi rasli i u 2024. i u 2025. godini, što ukazuje na određenu otpornost lokalne privrede.

Međutim, jedan od najznačajnijih negativnih pokazatelja jeste kontinuiran pad vrijednosti izvoza privrednih društava Kalesije koji su predali svoje finansijske izvještaje Finansijsko-informatičkoj agenciji. Izvoz je smanjen sa 76,0 miliona KM u 2023. godini na 59,7 miliona KM u 2025. godini, što predstavlja pad od oko 16,3 miliona KM, odnosno približno 21,5%. Udio izvoza u ukupnim prihodima smanjen je sa oko 22,2% u 2023. godini na oko 16,3% u 2025. godini ukazujući na slabljenje izvozne orijentacije lokalne privrede kao i na pad izvozne aktivnosti. Stoga, podrška izvozno orijentisanim preduzećima, jačanje konkurentnosti, tehnološko unapređenje značajne su strateške implikacije za naredni period.

Broj zaposlenih u privrednim društvima smanjen je sa 2.653 u 2023. godini na 2.574 u 2025. godini, odnosno za 79 zaposlenih ili oko 3,0%. Pad zaposlenosti, uz istovremeni rast prihoda i dobiti, može ukazivati na rast produktivnosti, racionalizaciju poslovanja, tehnološka unapređenja ali i na pritiske na tržištu rada. Prihod po zaposlenom povećan je sa 129.083 KM u 2023. godini na oko 142.086 KM u 2025. godini, što predstavlja pozitivan pokazatelj efikasnosti poslovanja. Ipak, iz razvojne perspektive, smanjenje zaposlenosti je osjetljiv pokazatelj, posebno za lokalnu zajednicu koja se suočava s demografskim pritiscima, migracijama i potrebom zadržavanja radno sposobnog stanovništva.

Pozitivan trend vidljiv je kod ukupne dobiti, koja je povećana sa 21,5 miliona KM u 2023. godini na 23,9 miliona KM u 2025. godini što čini rast od oko 10,8%, uz istovremeno smanjenje broja privrednih društava dodatno ukazujući na značaj pokazatelja. Istovremeno je ukupni gubitak smanjen sa 1,78 miliona KM u 2023. godini na 1,07 miliona KM u 2025. godini, odnosno za oko 40%. Neto finansijski rezultat privrednih društava znatno je poboljšán: razlika između ukupne dobiti i ukupnog gubitka povećana je sa oko 19,8 miliona KM u 2023. godini na oko 22,8 miliona KM u 2025. godini ukazujući na poboljšanu profitabilnost i finansijsku stabilnost aktivnih privrednih društava.

Posmatrano u cjelini, privreda Kalesije u periodu 2023–2025. pokazuje rast ukupne imovine, prihoda i dobiti, smanjenje gubitaka i smanjenje broja neaktivnih privrednih društava što su pozitivni elementi koji ukazuju na

stabilizaciju i jačanje finansijskih performansi lokalnog poslovnog sektora. Istovremeno, zabrinjavaju pad broja privrednih društava, smanjenje zaposlenosti i naročito izražen pad izvoza.

Prema dostupnim podacima FIA-e za nivo Tuzlanskog kantona i općine Kalesija u 2025. godini, Kalesija ima solidno prisustvo u ukupnoj poslovnoj strukturi Kantona, ali je njen ekonomski doprinos po većini finansijskih pokazatelja niži od udjela koji ima u broju privrednih društava i zaposlenih.

U 2025. godini na području Kalesije poslovalo je 217 privrednih društava, što čini 4,86% ukupnog broja privrednih društava u Tuzlanskom kantonu (Tabela 8). U odnosu na prethodnu godinu zabilježeno je blago smanjenje broja privrednih društava, ali Kalesija i dalje zadržava značajan udio u ukupnom broju privrednih subjekata na kantonalnom nivou. Istovremeno, finansijski pokazatelji ukazuju na umjeren rast poslovne aktivnosti. Vrijednost ukupne imovine privrednih društava u Kalesiji iznosila je 298,1 milion KM, odnosno 2,53% ukupne imovine privrednih društava Tuzlanskog kantona.

Tabela 8. Pregled pokazatelja poslovanja privrednih društava na području Kalesije i TK u 2025. godini

Godina	Broj privrednih društava	Vrijednost ukupne imovine	Ukupna vrijednost prihoda	Vrijednost izvoza	Broj zapo- slenih	Ukupna dobit	Ukupni gubitak
Kalesija	217	298.106.513	365.730.122	59.686.112	2.574	23.863.021	1.071.604
Tuzlanski kanton	4.467	11.798.073.206	12.168.987.943	1.629.258.142	70.349	969.128.286	68.074.508
Udio Kalesija u TK (%)	4,86	2,53	3,01	3,66	3,66	2,46	1,57

Izvor: *Finansijsko-informatička agencija*

Sličan odnos vidljiv je i kod ukupnih prihoda. Privredna društva sa područja Kalesije ostvarila su 365,7 miliona KM ukupnih prihoda, što predstavlja 3,01% ukupnih prihoda privrednih društava Tuzlanskog kantona. Iako je ostvaren rast ukupnih prihoda u odnosu na prethodnu godinu, njihov udio u kantonalnim prihodima i dalje je niži od udjela Kalesije u ukupnom broju privrednih društava, što ukazuje da je prosječna veličina poslovnih subjekata, posmatrana kroz ostvarene prihode, i dalje ispod kantonalnog prosjeka. Vrijednost izvoza privrednih društava sa područja Kalesije iznosila je 59,7 miliona KM, što čini 3,66% ukupnog izvoza privrednih društava Tuzlanskog kantona. Iako je nominalna vrijednost izvoza niža nego prethodne godine, povećan je njegov udio u kantonalnom izvozu, što je prije svega rezultat izraženijeg smanjenja ukupnog izvoza na nivou Tuzlanskog kantona.

U pogledu zaposlenosti, privredna društva iz Kalesije zapošljavala su 2.574 radnika, što predstavlja 3,66% zaposlenih u privrednim društvima Tuzlanskog kantona. Broj zaposlenih bilježi blago smanjenje u odnosu na prethodnu godinu, ali je udio u kantonalnoj zaposlenosti ostao stabilan. Ukupna dobit privrednih društava u Kalesiji iznosila je 23,9 miliona KM, odnosno 2,46% ukupne dobiti ostvarene u privrednim društvima Tuzlanskog kantona. Istovremeno, ukupni gubitak iznosio je 1,07 milion KM, što predstavlja 1,57% ukupnog gubitka privrednih društava u Kantonu. Iako je udio Kalesije u ukupnim gubicima povećan u odnosu na prethodnu godinu, nominalni iznos gubitaka je gotovo prepolovljen, što zajedno s rastom ukupne dobiti ukazuje na poboljšanje ukupne profitabilnosti lokalne privrede.

Posmatrano kroz izvedene pokazatelje, privredna društva u Kalesiji ostvarila su približno 1,69 miliona KM prihoda po jednom privrednom društvu, dok je prosjek Tuzlanskog kantona iznosio oko 2,72 miliona KM po društvu. Prihod po zaposlenom u Kalesiji iznosio je približno 142.086 KM, dok je kantonalni prosjek iznosio 172.980 KM po zaposlenom ukazujući da privreda Kalesije i dalje ostvaruje nižu prosječnu produktivnost rada i manji obim

poslovne aktivnosti po privrednom subjektu u odnosu na prosjek Tuzlanskog kantona, iako je u odnosu na prethodnu godinu evidentno poboljšanje oba pokazatelja.

Strateška odrednica privrednog razvoja Kalesije u narednom periodu treba biti građena na njenim ključnim resursima i komparativnim prednostima. U narednom strateškom periodu razvojne intervencije potrebno je usmjeriti na očuvanje i jačanje obrtničke djelatnosti, podršku mikro i malim preduzećima, razvoj prerađivačkih i uslužnih kapaciteta, a poseban potencijal predstavlja i veće uključivanje žena u poduzetništvo, naročito u sektorima u kojima već postoji vidljiv nivo aktivnosti. Na taj način postojeća poslovna baza može postati osnova za snažniji rast zaposlenosti, prihoda, izvoza i ukupne konkurentnosti lokalne privrede.

Poljoprivreda

Poljoprivreda predstavlja jedan od važnih resursnih potencijala općine Kalesija, imajući u vidu raspoloživost poljoprivrednog zemljišta, ruralni karakter značajnog dijela naseljenih mjesta, tradiciju bavljenja primarnom poljoprivrednom proizvodnjom i mogućnosti povezivanja poljoprivrede sa prehrambenom preradom, lokalnim tržištem i tržištem dijaspore. Tokom osamdesetih i devedesetih godina prošlog stoljeća ovo područje bilo je prepoznatljivo kao jedan od značajnijih poljoprivrednih krajeva, sa izraženim rastom poljoprivrede kao privredne grane.

Poseban značaj za poljoprivredu Kalesije ima Gornje Sprečko polje, koje se kroz područje općine proteže u dužini od oko 16,5 km. Općina Kalesija raspolaže značajnim površinama poljoprivrednog zemljišta, pri čemu visok udio obradivog zemljišta ukazuje na realan potencijal za razvoj različitih oblika biljne i animalne proizvodnje.

Naime, prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja u 2025. godini od ukupno 13.667 ha poljoprivrednog zemljišta, čak 12.677 ha (92,8%) čini obradivo zemljište, dok se 990 ha (7,2%) odnosi na pašnjake. U strukturi obradivog zemljišta dominiraju oranice i bašte sa 8.498 ha (67,0%), slijede livade sa 3.269 ha (25,8%) i voćnjaci sa 910 ha (7,2%), dok vinograda, ribnjaka i trstika i bara nisu evidentirana. Prezentirana struktura poljoprivrednog zemljišta potvrđuje da Kalesija ima izrazito povoljne prirodne pretpostavke za razvoj ratarske, povrtlarske i stočarske proizvodnje, uz značajan potencijal za daljnji razvoj voćarske proizvodnje.

Pokazatelji o korištenju oranica i bašta ukazuju na veoma visok stepen iskorištenosti raspoloživih zemljišnih resursa. Od ukupno 8.209 ha evidentiranih oranica, bašta i vrtova, obrađuje se 8.179 ha, dok je svega 30 ha neobrađeno što implicira da je udio neobrađenog zemljišta svega 0,4%, predstavljajući izuzetno povoljan pokazatelj u poređenju sa brojnim jedinicama lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini, gdje je problem zapuštenog poljoprivrednog zemljišta znatno izraženiji.

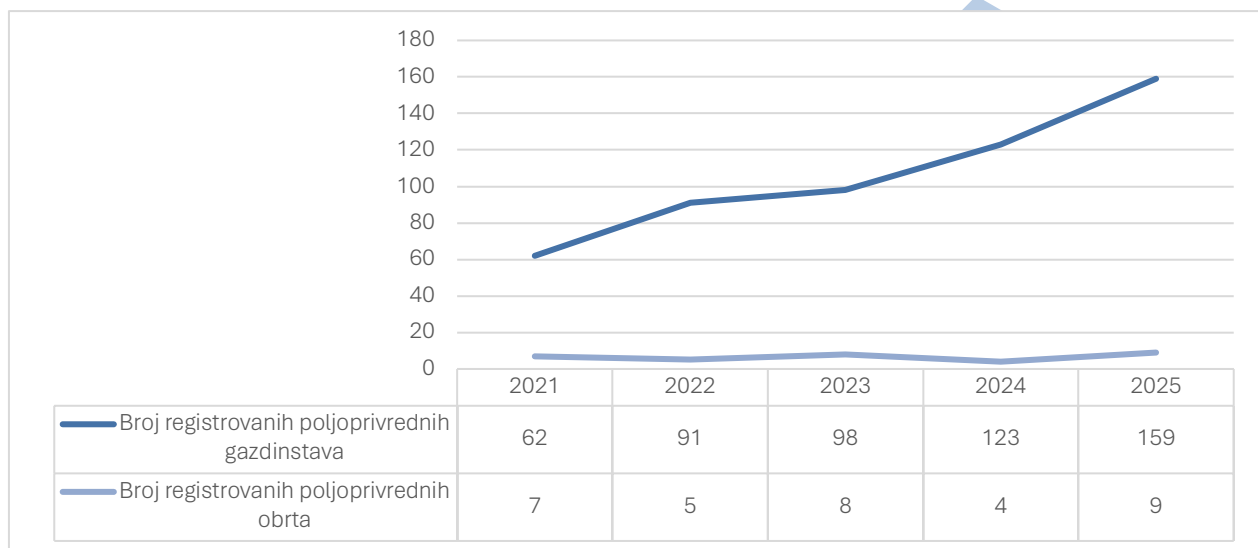
Visok stepen korištenja obradivih površina ukazuje na aktivno korištenje zemljišnih resursa i relativno visok nivo angažovanosti poljoprivrednih proizvođača. Istovremeno, činjenica da najveći dio zemljišta čine oranice i livade potvrđuje tradicionalnu orijentaciju poljoprivrede Kalesije prema ratarstvu, proizvodnji stočne hrane i stočarstvu. Učešće voćnjaka od oko 7% obradivih površina ukazuje na mogućnosti daljnjeg razvoja intenzivne voćarske proizvodnje, posebno kroz podizanje savremenih zasada, unapređenje sistema navodnjavanja i jačanje preradbenih kapaciteta.

Sa aspekta kvaliteta poljoprivrednog zemljišta, najzastupljenija su zemljišta IV, V i VI bonitetne klase, koja čine oko 70% ukupnih površina, dok zemljišta najkvalitetnijih bonitetnih kategorija, od I do III klase, učestvuju sa oko 30%. S tim u vezi, ukazuje se potreba sistemskog provođenja agrotehničkih i hidrotehničkih mjera s ciljem poboljšanja proizvodnih sposobnosti zemljišta, povećanja prinosa, zaštite zemljišnih resursa i dugoročne održivosti poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredni potencijali općine Kalesija zasnivaju se i na povoljnim agroklimatskim uslovima, mogućnosti uzgoja različitih poljoprivrednih kultura, kvalitetnom i relativno očuvanom poljoprivrednom zemljištu, tradiciji proizvodnje,

kvalitetu lokalnih proizvoda, kao i znanju, iskustvu i zalaganju poljoprivrednih proizvođača što predstavlja važnu osnovu za razvoj tržišno orijentisane, produktivnije i održive poljoprivredne proizvodnje.

Pored ranije prikazanih podataka o broju poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede, važno je sagledati i pregled broja poljoprivrednih gazdinstava ali i aktivnih poljoprivrednih obrta. Prema podacima nadležne općinske službe, na području Kalesije je u 2025. godini registrovano ukupno 159 poljoprivrednih gazdinstava i 9 obrta koji djeluju u oblasti poljoprivrede (Slika 4.)

Izvor: Služba za privredu, budžet i inspeksijske poslove Općine Kalesija

Slika 4. Broj registrovanih RPG i obrta u oblasti poljoprivrede na području Kalesije u periodu 2021.-2025. godina

Podaci o kretanju broja poljoprivrednih gazdinstava i obrta u periodu 2021.-2025. godine ukazuju na izražen trend rasta broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava na području Kalesije ali i na rast poljoprivrednih obrta. Broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava povećan je sa 62 u 2021. godini na 159 u 2025. godini, odnosno za 97 gazdinstava ili 156,5%. Rast je zabilježen u svim posmatranim godinama, pri čemu je najveće relativno povećanje ostvareno 2022. godine, kada je broj gazdinstava porastao za 46,8%. Rast je nastavljen i u posljednje dvije godine: sa 98 gazdinstava u 2023. godini na 123 u 2024. godini, te na 159 u 2025. godini. Samo tokom 2025. godine broj registrovanih gazdinstava povećan je za 36, odnosno za skoro 30% u odnosu na prethodnu godinu.

Broj registrovanih poljoprivrednih obrta kretao se od sedam u 2021. godini, preko pet u 2022. i osam u 2023. godini, do četiri obrta u 2024. godini. U 2025. godini evidentirano je devet registrovanih poljoprivrednih obrta.

Ukoliko se posmatraju podaci o strukturi poljoprivredne proizvodnje, u oblasti *biljne proizvodnje* najznačajnije mjesto zauzima proizvodnja žitarica, posebno kukuruza, koji predstavlja osnovnu ratarsku kulturu i važnu komponentu u ishrani stoke. Pored žitarica, značajno mjesto imaju proizvodnja krmnog bilja, kao osnove za razvoj stočarstva, te proizvodnja povrća, koja raspolaže značajnim potencijalom za unapređenje kroz intenzivniju proizvodnju, razvoj plasteničke proizvodnje, primjenu savremenih tehnologija, standardizaciju kvaliteta i bolje povezivanje sa lokalnim i regionalnim tržištem.

Proizvodnja kukuruza kretala se od 26.750 tona u 2021. godini do 29.300 tona u 2025. godini, pri čemu je najveći obim proizvodnje ostvaren u 2023. godini (31.500 tona) što potvrđuje da kukuruz predstavlja nosioca ratarske proizvodnje na području Kalesije i važnu osnovu za razvoj stočarske proizvodnje. Pored kukuruza, značajan rast ostvaren je kod proizvodnje ječma, koja je povećana sa 360 tona u 2021. godini na 1.110 tona u 2025. godini, dok

je proizvodnja tritikala u 2025. godini dostigla 1.395 tona, što ukazuje na povećanje značaja kultura namijenjenih prvenstveno proizvodnji stočne hrane.

U povrtlarskoj proizvodnji najznačajnije mjesto zauzima krompir. Prema podacima Službe za privredu, budžet i inspeksijske poslove, proizvodnja krompira smanjena je sa 8.400 tona u 2021. godini na 6.400 tona u 2025. godini, odnosno za približno 24%. I pored evidentiranog pada, krompir je i dalje dominantna povrtlarska kultura na području općine. Kod ostalih povrtlarskih kultura proizvodnja je znatno manjeg obima, ali se kontinuirano održava. Proizvodnja paradajza kretala se između 345 i 420 tona, paprike između 270 i 350 tona, luka između 300 i 420 tona, pasulja između 100 i 144 tone, dok je proizvodnja kupusa smanjena sa 240 tona u 2021. godini na 120 tona u 2025. godini, uz najniži nivo od 70 tona zabilježen u 2024. godini. Istovremeno, kod većine povrtlarskih kultura u 2025. godini evidentiran je određeni oporavak proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu.

Uvažavajući planirane površine za proljetnu sjetvu u 2026. godini, kao i procijenjene prosječne prinose po pojedinim kulturama, očekivana proizvodnja žitarica, povrća i krmnog bilja na području općine Kalesija prikazana je u narednoj tabeli. Procjena je izrađena od strane Službe za privredu, budžet i inspeksijske poslove Općine Kalesija na osnovu planirane površine izražene u hektarima i očekivanog prosječnog prinosa izraženog u tonama po hektaru.

Tabela 9. Planirana proljetna sjetva na području općine Kalesija 2026. godine

Sjetvena struktura	Planirana površina u 2026. godini (ha)	Prosječan prinos (t/ha)	Ukupna proizvodnja/ prinos (t)
Ječam jari	9,0	3,6	32,4
Zob jara	10,0	3,2	32,0
Kukuruz za silažu	2.496,0	5,0	12.480,0
Kukuruz za zrno	2.200,0	5,0	11.000,0
Krompir	800,0	8,0	6.400,0
Grah	60,0	1,8	108,0
Luk crni	65,0	6,0	390,0
Luk bijeli	10,0	2,5	25,0
Kupus	10,0	12,0	120,0
Paradajz	60,0	6,0	360,0
Paprika	60,0	5,0	300,0
Krastavac	80,0	7,0	560,0
Ostalo krmno bilje	510,0	4,0	2.040,0
Ukupno	6.370,0	5,3	33.847,40

Izvor: Služba za privredu, budžet i inspeksijske poslove Općine Kalesija

Plan proljetne sjetve za 2026. godinu potvrđuje dominantnu orijentaciju poljoprivredne proizvodnje u općini Kalesija prema ratarskim kulturama, posebno prema proizvodnji kukuruza. Prema planiranoj proljetnoj sjetvi za 2026. godinu, ukupna očekivana proizvodnja žitarica, povrća i krmnog bilja na području općine Kalesija iznosi 33.847,4 tone. Kukuruz za silažu planiran je na 2.496 ha, a kukuruz za zrno na 2.200 ha, što ukupno iznosi 4.696 ha te ove dvije kulture nose 69,4% ukupno očekivane proizvodnje, što dokazuje snažnu povezanost biljne proizvodnje sa stočarstvom, naročito kroz proizvodnju silaže kao osnovne stočne hrane, ali i na tržišni značaj kukuruza kao dominantne ratarske kulture na području općine.

Značajan doprinos ukupnoj proizvodnji daje i krompir, sa očekivanih 6.400 tona, odnosno 18,9% ukupne proizvodnje. Krmno bilje, uključujući ostalo krmno bilje, planirano je sa očekivanom proizvodnjom od 2.040,0 tona, što dodatno ukazuje na povezanost biljne proizvodnje sa potrebama stočarstva. Povrtlarske kulture poput paradajza, paprike, krastavca, luka, graha i kupusa imaju manji udio u ukupnim količinama, ali su razvojno važne

jer mogu ostvarivati veću vrijednost po jedinici površine, posebno uz plasteničku proizvodnju, navodnjavanje, standardizaciju kvaliteta i organizovan plasman.

Prezentirana struktura očekivane proizvodnje pokazuje da je poljoprivreda općine Kalesija i dalje dominantno oslonjena na ratarske kulture, posebno kukuruz, dok povrtlarska proizvodnja predstavlja prostor za dodatnu diverzifikaciju i povećanje dodane vrijednosti. U narednom periodu razvojne mjere trebaju biti usmjerene na unapređenje produktivnosti, modernizaciju proizvodnje, razvoj sistema navodnjavanja, jačanje skladišnih i otkupnih kapaciteta, te podršku proizvođačima u prelasku na intenzivnije i tržišno konkurentnije oblike proizvodnje.

U oblasti voćarske proizvodnje najzastupljenije kulture su šljiva, kruška i jabuka, čija proizvodnja pokazuje relativno stabilna kretanja tokom posmatranog perioda. Najveći obim proizvodnje ostvaruje šljiva, čija je proizvodnja povećana sa 358 tona u 2021. godini na 380 tona u 2025. godini, što potvrđuje njen značaj u voćarskoj proizvodnji Kalesije. Proizvodnja jabuka bilježi blagi rast sa 125 tona na 132 tone, dok je proizvodnja krušaka uglavnom stabilna i u 2025. godini iznosila je 126 tona.

Kod ostalih voćnih kultura prisutne su znatno izraženije godišnje oscilacije. Proizvodnja oraha kretala se između 20 i 25,5 tona, dok je proizvodnja breskve smanjena sa 8,5 tona u 2021. godini na 5 tona u 2025. godini. Sličan trend bilježi i proizvodnja kajsije, koja se tokom cijelog perioda zadržala na veoma skromnom nivou od 2 do 3 tone godišnje. Proizvodnja trešnje i višnje pokazuje najveće varijacije. U 2025. godini proizvedeno je 40 tona trešnje što je najmanje u proteklom petogodišnjem periodu, dok je proizvodnja višnje iznosila 50 tona, za razliku od 2024. godine kada je zabilježeno 164 tone.

Posmatrano u cjelini, voćarsku proizvodnju Kalesije karakteriše stabilna proizvodnja tradicionalnih voćnih kultura, prvenstveno šljive, jabuke i kruške, dok je proizvodnja ostalih vrsta manjeg obima i podložnija godišnjim oscilacijama ukazujući da postoji prostor za unapređenje voćarske proizvodnje kroz podizanje novih i intenzivnih zasada, primjenu savremenih agrotehničkih mjera, razvoj sistema navodnjavanja, izgradnju skladišnih i rashladnih kapaciteta te jačanje prerade voća, čime bi se povećala dodana vrijednost i tržišna konkurentnost ovog sektora.

Stočarstvo ima dugu tradiciju na području općine Kalesija i predstavlja jedan od najznačajnijih segmenata lokalne poljoprivredne proizvodnje. Njegov značaj posebno se ogleda u povezanosti sa ratarskom proizvodnjom, naročito proizvodnjom kukuruza za silažu, kukuruza za zrno i krmnog bilja, koji čine važnu osnovu za ishranu stoke. Podaci za period 2021–2025. godine pokazuju da stočarska proizvodnja u Kalesiji zadržava stabilnu osnovu, uz rast pojedinih pokazatelja.

Tabela 10. Kretanje osnovnih pokazatelja stočarstva i peradarstva na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godine

Stočarstvo i peradarstvo	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Broj grla stoke	4.050	4.413	4.150	4.315	4.655
Proizvodnja mlijeka(litara)	8.885.700	8.657.524	11.450.486	9.467.110	10.213.070
Broj grla ovaca	4.938	5.069	5.219	5.489	5.653

Izvor: Služba za privredu, budžet i inspeksijske poslove Općine Kalesija

Broj grla stoke povećan je sa 4.050 u 2021. godini na 4.655 u 2025. godini, što predstavlja rast od oko 14,9% te prikazani trend ukazuje na jačanje stočarskog fonda, iako su u posmatranom periodu prisutne određene oscilacije, naročito u 2023. godini. Istovremeno, broj grla ovaca bilježi kontinuiran rast, sa 4.938 u 2021. godini na 5.653 u 2025. godini, odnosno povećanje od približno 14,5% što ukazuje na stabilnost i razvojni potencijal ovčarske proizvodnje, posebno u ruralnim područjima općine.

Proizvodnja mlijeka kretala se od 8.885.700 litara u 2021. godini do 10.213.070 litara u 2025. godini, uz najviši nivo u 2023. Godini, kada je iznosila 11.450.486 litara. Iako su prisutne godišnje oscilacije, proizvodnja mlijeka ostaje jedan od najvažnijih pokazatelja stočarske proizvodnje u Kalesiji i potvrđuje značaj mljekarstva za lokalna poljoprivredna gazdinstva. U odnosu na 2021. godinu, proizvodnja mlijeka u 2025. godini veća je za oko 14,9%. Na području Kalesije većina gazdinstava uzgaja od 1 do 6 muznih krava. Otkup mlijeka vrše PZ Milkland Tuzla, Lactalis BH d.o.o. Gradačac, Noćko d.o.o. Živinice, Milkos d.o.o. Sarajevo, Mi 99 d.o.o. Gradačac i PZ Agropromet Tuzla.

Peradarska proizvodnja, iskazana kroz proizvodnju pilića, bilježi izrazit rast u posmatranom periodu. Pored samostalnih poljoprivrednika koji se bave uzgojem pilića, ovome svakako doprinosi i činjenica da je u okviru razvoja peradarske proizvodnje, kompanija Bingo u februaru 2021. godine u Tojšićima pustila u rad inkubatorsku stanicu za proizvodnju jednodnevnih pilića. Naime, Repro centar iz takozvane lake linije peradarstva, kapaciteta je okvirno 24 hiljade koka i nalazi se u Gornjim Vukovijama, dok je inkubatorska stanica za uzgoj jednodnevnih pilića kapaciteta 10 miliona jajnih mjesta smještena u Tojšićima, a namijenjena je zadovoljavanju potreba vlastite proizvodnje, domaćih peradara i regionalnog tržišta. Tehnološki proces inkubacije odvija se kroz fazu od 18 dana u predvalionicima i fazu od tri dana u valionicima, nakon čega slijede odabir i vakcinacija pilića. Pokretanjem pogona stvoreni su uslovi za smanjenje zavisnosti domaće peradarske proizvodnje od uvoza jednodnevnih pilića i jačanje cjelovitog lanca proizvodnje konzumnih jaja.

Navedeni pokazatelji potvrđuju da stočarstvo, mljekarstvo, ovčarstvo i peradarstvo predstavljaju važne pravce razvoja poljoprivrede u općini Kalesija. Buduće mjere treba usmjeriti na unapređenje povećanje produktivnosti, podršku proizvodnji i skladištenju stočne hrane, jačanje veterinarske i savjetodavne podrške, modernizaciju farmi, bolju organizaciju otkupa mlijeka i mesa, te razvoj prerade proizvoda animalnog porijekla. Posebno je važno povezivati stočarsku proizvodnju sa ratarskom proizvodnjom i lokalnim lancima vrijednosti, kako bi se povećala ekonomska održivost poljoprivrednih gazdinstava.

Poticaji u poljoprivrednoj proizvodnji

Radi razvoja i unapređenja postojeće poljoprivredne proizvodnje na području općine Kalesija kontinuirano se realizuju programi novčanih podrški i poticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, kroz izdvajanja budžetskih sredstava. Poticaji se izdvajaju sa općinskog, kantonalnog i federalnog nivoa i predstavljaju važan instrument podrške poljoprivrednim proizvođačima, posebno u oblastima stočarstva, biljne proizvodnje, nabavke repromaterijala, modernizacije proizvodnje i očuvanja kontinuiteta poljoprivredne djelatnosti.

Podaci o novčanim podrškama pokazuju da je poljoprivreda općine Kalesija značajno podržana kroz budžetske programe Tuzlanskog kantona i Federacije BiH. Prema dosutpnim podacima, iz Budžeta Tuzlanskog kantona za različite vidove poljoprivredne proizvodnje na području Kalesije u 2025. godini izdvojeno je ukupno 2.201.638,16 KM, dok su iz Budžeta Federacije BiH za Kalesiju ostvarena sredstva u ukupnom iznosu od 6.174.486,88 KM. Posmatrano zbirno, kroz ova dva nivoa podrške u 2025. godini usmjereno je više od 8,37 miliona KM u poljoprivrednu proizvodnju i ruralni razvoj na području općine Kalesija.

Od ukupno 2.201.638,16 KM poticajnih sredstava sa nivoa Tuzlanskog kantona u 2025. godini, najveći iznos odnosi se na proizvodnju mlijeka – 1.236.739,01 KM, što čini oko 56,2% ukupne kantonalne podrške. Značajna sredstva usmjerena su i na izgradnju sistema protivgradne zaštite – 250.000,00 KM, rasplodne junice – 240.100,00 KM, proizvodnju kukuruza – 122.633,00 KM, te proizvodnju pilećeg mesa – 115.716,14 KM.

Podaci o poticajima sa nivoa Federacije BiH potvrđuju izuzetno snažnu poziciju Kalesije u sektoru animalne proizvodnje. Od ukupno 6.174.486,88 KM federalnih sredstava za Kalesiju, na model podrške proizvodnji odnosi se 5.361.535,52 KM, dok je za model ruralnog razvoja izdvojeno 722.623,80 KM, a za ostale vrste podrške 90.327,56 KM. U okviru podrške proizvodnji, dominantno mjesto zauzima animalna proizvodnja sa 4.745.406,52 KM, što čini oko 76,9% ukupnih federalnih sredstava ostvarenih u Kalesiji. Samo za svježe kravlje mlijeko ostvareno je 4.201.607,52 KM, što potvrđuje da je mljekarska proizvodnja najvažniji segment podržane poljoprivredne proizvodnje u općini.

U poređenju sa ostalim jedinicama lokalne samouprave u Tuzlanskom kantonu, Kalesija se prema ostvarenim podrškama sa nivoa Federacije nalazi na prvoj poziciji u 2025. godini. Od ukupno 27.510.582,77 KM federalnih sredstava realizovanih na području Tuzlanskog kantona, na Kalesiju se odnosi 6.174.486,88 KM, odnosno oko 22,4% ukupnih sredstava. Posebno je značajno da Kalesija učestvuje sa oko 32,7% u ukupnoj federalnoj podršci za svježe kravlje mlijeko na nivou Tuzlanskog kantona, što jasno potvrđuje njenu ulogu jednog od najvažnijih područja za mljekarsku proizvodnju u Kantonu. S druge strane, podaci ukazuju da je podrška biljnoj proizvodnji značajna, ali znatno manja u odnosu na animalnu proizvodnju. Iz federalnog budžeta za biljnu proizvodnju u Kalesiji u 2025. Godini ostvareno je 616.129,00 KM, pri čemu se najveći iznosi odnose na krmno bilje – 361.786,00 KM, stočna žita – 192.600,00 KM, kukuruz u zrnu – 28.483,00 KM i hljebna žita – 27.530,00 KM.

Mladi poljoprivrednici sa područja Kalesije nisu iskoristili program Pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika, dok nisu zabilježene aplikacije odnosno odobrena sredstva za programe “Sufinansiranje stručnih skupova, kongresa, simpozija, seminara i sajmove”, “Sufinansiranje organiziranja poljoprivrednika” te “Sufinansiranje troškova standardizacije proizvoda”.

Turizam

Turizam na području općine Kalesija još uvijek nije razvijen u mjeri koja bi omogućila njegovo značajnije učešće u lokalnom ekonomskom razvoju. Turistička ponuda općine Kalesija zasniva se na kombinaciji kulturno-historijskog, prirodnog, tradicijskog, vjerskog, rekreativnog i izletničkog naslijeđa. Općina nema dovoljno razvijenu turističku infrastrukturu niti oblikovane turističke proizvode, ali raspolaže potencijalima prezentiranim u nastavku, koji mogu biti značajna strateško-razvojna aktivnost u narednom periodu.

Na području općine registrovano je 38 lokaliteta sa ukupno 428 stećaka, što ukazuje na značajno prisustvo srednjovjekovne baštine. Poseban značaj ima historijsko područje nekropola sa stećcima na lokalitetima Mramorje i Strane u Bulatovcima, koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika 2013. godine proglasila nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Nacionalni spomenik čine nekropola Mramorje sa 18 stećaka raspoređenih u dvije grupe i nekropola Strane sa 10 stećaka. Posebnu vrijednost lokalitetu Mramorje daje činjenica da je motiv prikazan na novčanici od 10 KM istovjetan ukrasu sa jednog od stećaka. Ovi lokaliteti svjedoče o srednjovjekovnoj prošlosti područja Kalesije, koje je u tom periodu pripadalo župi Spreča te su vrijedan dio srednjovjekovnog kulturno-historijskog naslijeđa i jedan od prostora koji ima potencijal za uključivanje u turističku i edukativnu ponudu općine. *Nekropola Sječa*, poznata i kao Mramorovi, smještena je uz put Sapna – Kalesija i predstavlja vrijedan lokalitet srednjovjekovne kulturno-historijske baštine. Nekropolu čini 39 očuvanih stećaka, uglavnom sljemenjaka i sanduka, raspoređenih u pravcu istok–zapad, bez vidljivih ornamenata i djelimično obraslih mahovinom. Posebnu ambijentalnu vrijednost lokalitetu daju hrastovi i prirodno okruženje, dok je zahvaljujući zalaganju lokalne zajednice i sredstvima Europske unije prostor uređen i zaštićen, sa postavljenim stazama, ogradom i klupama te olakšanim pristupom asfaltiranim putem. *Nekropola stećaka „Brkića groblje“* nalazi se u Dubnici, u mirnom prirodnom ambijentu uz brežuljke, šumske proplanke i zelene livade. Lokalitet čuva nekoliko dobro očuvanih stećaka, među kojima dominiraju sljemenjaci i sanduci, raspoređeni u skladu sa starim

običajima pokapanja. Nekropola stećaka “Dvorište škole” nalazi se u mjestu Tojšići. Radi se o manjoj nekropoli stećaka koja predstavlja autentičan trag srednjovjekovne Bosne i kontinuiteta života na ovom području. Prema evidenciji, nekropolu čini devet stećaka, od čega tri sljemenjaka i šest sanduka, bez bogatih reljefnih ukrasa, ali sa značajnom kulturno-historijskom vrijednošću. *Nekropola „Mađarci“* u selu Seljublje dio je mreže srednjovjekovnih stećaka, nadgrobnih spomenika karakterističnih za prostor nekadašnje bosanske države, koji svjedoče o životu, vjerovanjima i običajima od XII do XVI stoljeća.

Atik džamija u Čivama, na području Gornjih Vukovija u općini Kalesija, predstavlja jedan od najznačajnijih objekata kulturno-historijskog naslijeđa i jedan od nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine na području općine. Prema narodnoj tradiciji, historijskim podacima i graditeljsko-arhitektonskim karakteristikama, džamija potiče iz 17. stoljeća i građena je u stilu tradicionalne bosanske narodne arhitekture, sa bondruk konstrukcijom, trijemom, mahfilom i drvenom munarom. U haremu džamije nalazi se mezarje sa starim nišanima, od kojih je najstariji datiran u 1774/1775. godinu. Džamija je dugo imala važnu ulogu kao središte vjerskog života za širi prostor Gornje Spreče, a posebno je značajna jer predstavlja jedini islamski vjerski objekat na području Kalesije sačuvan u izvornom obliku. Graditeljska cjelina Atik džamije u Čivama proglašena je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine 2018. godine, čime je dodatno potvrđena njena kulturno-historijska, arhitektonska i identitetska vrijednost za općinu Kalesija.

Atik džamija u Hemlijašima predstavlja značajan lokalitet kulturno-historijskog i duhovnog naslijeđa općine Kalesija. Iako ne postoje pouzdani pisani podaci o vremenu njene izgradnje, lokalna tradicija čuva predanje o njenoj starosti i posebnom značaju za ovaj kraj. Dodatnu vrijednost lokalitetu daje harem sa 299 unikatnih nišana, koji predstavlja svojevrsni mali muzej pod otvorenim nebom. Prema dostupnim navodima, među nišanima se nalaze i oni povezani sa muderrisima i dervišima, što upućuje na mogući značaj ovog prostora kao ranijeg duhovnog i obrazovnog središta. Zbog svoje starosti, ambijentalne vrijednosti, lokalnih predanja i očuvanih nadgrobnih spomenika, Atik džamija u Hemlijašima ima potencijal za uključivanje u kulturno-historijsku, vjersku i izletničku turističku ponudu Kalesije.

Tradicionalna bosanska kuća porodice Hamidović u naselju Džafići predstavlja vrijedan lokalitet kulturno-historijskog naslijeđa općine Kalesija i potencijal za razvoj kulturnog, izletničkog i manifestacionog turizma. Prema dostupnim podacima, kuća datira iz 17. vijeka i očuvala je osnovne karakteristike tradicionalne bosanske arhitekture, uključujući autentičan vanjski izgled i magazu građenu od kamena i bosanskog hrasta. Pored arhitektonske vrijednosti, lokalitet ima značaj kao prostor očuvanja porodične i lokalne historije, ali i kao mjesto kulturnih okupljanja, posebno kroz održavanje likovnih kolonija i pratećih kulturnih sadržaja. Zbog svoje autentičnosti i povezanosti sa lokalnom tradicijom, kuća predstavlja važan resurs za oblikovanje prepoznatljivije turističke ponude Kalesije zasnovane na kulturnom naslijeđu, ruralnom ambijentu i iskustvenom turizmu.

Prirodni predio Vis predstavlja jedan od prepoznatljivih elemenata prirodnog naslijeđa općine Kalesija. Riječ je o uzvišenju piramidalnog oblika, prečnika oko 1.500 metara u podnožju i nadmorske visine oko 450 metara, koje je vidljivo iz cijele Sprečke doline. Zbog svog položaja, konfiguracije terena i vizuelne prepoznatljivosti, Vis ima potencijal za razvoj izletničkog, sportsko-rekreativnog i avanturističkog turizma. Lokalitet je posebno zanimljiv za paraglajding, a koriste ga i članovi Paraglajding tima Tuzla za trening letove. Pored prirodne i rekreativne vrijednosti, Vis za stanovnike Kalesije ima i poseban historijski značaj iz perioda agresije na Bosnu i Hercegovinu, što ovom lokalitetu daje dodatnu memorijalnu i identitetsku dimenziju.

Ždralovo jezero predstavlja prirodni lokalitet na području općine Kalesija sa potencijalom za razvoj izletničkog, rekreativnog i avanturističkog turizma. Smješteno u mirnom planinskom ambijentu, izvan urbanih i frekventnih prostora, jezero pruža autentičan doživljaj netaknute prirode, šume, čistog vazduha i tišine. Lokalitet nije

infrastrukturno uređen što istovremeno predstavlja ograničenje za masovniju posjetu, ali i vrijednost za posjetioce koji traže prirodan, miran i nekomercijaliziran prostor.

Planinarske staze Palavre – Zolje – Jajići predstavljaju prirodni i rekreativni potencijal općine Kalesija, posebno za razvoj izletničkog, planinarskog, biciklističkog i porodičnog turizma. Staze prolaze kroz šumske predjele, proplanke i uzvišenja na obroncima Majevice, sa kojih se pružaju pogledi prema okolnim naseljima, rijeci Spreči i širem planinskom području. Prema lokalnim navodima, ove staze su ranije imale ulogu povezivanja naselja i korištene su za lovačke ture, dok danas mogu biti valorizovane kao prostor za aktivan boravak u prirodi, rekreaciju, šetnju, biciklizam i kraće izlete.

Vodenica u Palavrama predstavlja vrijedan lokalitet tradicijskog naslijeđa općine Kalesija i autentičan primjer očuvanog načina života i rada lokalnog stanovništva. Smještena u prirodnom ambijentu bogatom izvorima, brzacima i pitkom vodom, ova drvena vodenica stara više od 200 godina jedina je očuvana od trinaest vodenica koje su nekada radile na ovom području. Obnovljena je 2002. godine zahvaljujući angažmanu mještana, pri čemu je zadržala autentičan izgled i dio originalnih elemenata. Posebnu vrijednost lokalitetu daje činjenica da je vodenica i danas povremeno u funkciji, što omogućava očuvanje sjećanja na tradicionalni način prerade žita. Zbog svoje ambijentalne, kulturne i edukativne vrijednosti, vodenica u Palavrama ima potencijal za uključivanje u izletničku, ruralnu i kulturno-historijsku turističku ponudu Kalesije.

Kalesijski zvuci predstavljaju jedan od najprepoznatljivijih elemenata nematerijalnog kulturnog naslijeđa općine Kalesija i važan simbol očuvanja izvorne seoske pjesme sjeveroistočne Bosne. Grupa je ostvarila značajan uticaj na popularizaciju izvorne muzike, povezujući elemente sevdaha, seoskog melosa i novokomponovane izvorne pjesme, čime je doprinijela očuvanju tradicije u savremenom muzičkom izrazu. Njihov rad, uključujući pjesme poput „Selo moje maleno“, nastupe u zemlji i inostranstvu, saradnju sa istraživačima i etnomuzikolozima, te uvrštavanje u međunarodne muzičke tokove, potvrđuje značaj Kalesije kao prostora bogate etno-muzičke tradicije. U kontekstu razvoja turizma i kulture, naslijeđe Kalesijskih zvuka može se posmatrati kao vrijedan resurs za promociju lokalnog identiteta, kulturnih manifestacija, tradicijske muzike i doživljajne turističke ponude zasnovane na autentičnosti kalesijskog kraja.

Sportski aerodrom u Raincima, na kojem djeluje Aero klub Tuzla, predstavlja specifičan turistički i sportsko-rekreativni lokalitet na području općine Kalesija, sa potencijalom za razvoj adrenalinskih, edukativnih i iskustvenih sadržaja. Lokacija je pogodna za organizovane posjete, prezentacije osnova letenja, rekreativne letove sa instruktorima, sportska takmičenja i programe namijenjene školama, grupama posjetilaca i kompanijama kroz team building aktivnosti.

Izletišta na području općine Kalesija predstavljaju važan potencijal za razvoj izletničkog, rekreativnog, porodičnog i prirodnog turizma, posebno kroz lokalitete koji povezuju prirodne vrijednosti, aktivnosti na otvorenom i angažman lokalne zajednice. Među njima se izdvajaju izletišta „Paljevine“ u Saračima, nastalo uređenjem nekada zarasle borove šume zahvaljujući zajedničkom angažmanu mještana, lokalnih privrednika i dijaspore, sa sadržajima za odmor, roštilj, druženje i rekreaciju; izletišta „Spreča“, smješteno uz obale rijeke Spreče, pogodno za piknik, ribolov, boravak uz vodu i porodična okupljanja; izletišta Kiseljak u Dubnici, koje objedinjuje prirodni ambijent, prostor za šetnju, piknik i dječiju igru, uz izvor mineralne vode; izletišta Pečina u Gojčinu, prepoznatljivo po pećini „Srce“, prirodnom okruženju i Zlatnom potoku; izletišta Pješavica koje je uređeno, uz borovu šumu i sportski teren, postavljen mobilijar, izletišta Vis koje je uz Pješavicu prepoznato kao lokalitet pogodan za šetnju, biciklizam, planinarenje, porodični odmor, sportsko-rekreativne aktivnosti i, u slučaju Visa, paraglajding.

Pored navedenog, turističku i izletničku ponudu Kalesije upotpunjuju i drugi lokaliteti i sadržaji kao što su Lovačka kuća „Oštri kamen“ u Jajićima, Most „Sead Džafić“, Stara kovačnica u Međašu, Planinsko-pčelarska kuća „Eco Nahl“, restoran „Ribnjak Bosanska kuća“ u Babajićima, Vodenica Palavre i drugi lokalni sadržaji koji doprinose raznovrsnosti turističke ponude i očuvanju autentičnog identiteta ovog područja.

Općina Kalesija je osnovala Turističku zajednicu općine Kalesija, a turistička ponuda i osnovne informacije objedinjene su i prezentirane putem portala Turizam Kalesija, koji omogućava vidljivost lokaliteta, ugostiteljskih sadržaja i drugih turističkih resursa. Na području općine trenutno formalno registrovan smještajni kapacitet Hotel „Vila Ana“, hotel sa 3 zvjezdice smješten na Banj Brdu, koji raspolaže sobama i apartmanima. Istovremeno, na području općine postoji određeni broj neformalnih smještajnih kapaciteta, prvenstveno stanova i smještaja na dan. Također, prema informacijama Razvojnog tima Općine Kalesija, na području općine posljednjih godina bilježi se povećanje broja vikendica s bazenima koje se koriste za odmor, rekreaciju, organizaciju porodičnih i drugih događaja te kratkoročni turistički najam. Razvoj ovog oblika smještajne i prateće turističke ponude predstavlja značajan potencijal za jačanje turizma, povećanje broja posjetilaca, produženje njihovog boravka i stvaranje dodatnih prihoda lokalnom stanovništvu i privrednim subjektima. S tim u vezi, objekte stanove i smještaje na dan, te navedene vikendice svakako je potrebno evidentirati, formalizovati i uključiti u sistem turističke ponude, kako bi se unaprijedila dostupnost smještaja, povećala transparentnost tržišta i ojačali uslovi za planski razvoj turizma.

Stanje poduzetničke infrastrukture

Poduzetnička infrastruktura na području općine Kalesija predstavlja važan razvojni resurs za jačanje lokalne privrede, privlačenje investicija, otvaranje novih radnih mjesta i plansko usmjeravanje proizvodno-poslovnih aktivnosti. Prema raspoloživim podacima, na području općine evidentirano je više poslovnih/proizvodnih zona različite veličine, stepena aktiviranosti i popunjenosti, pri čemu ukupna površina posmatranih zona iznosi 167,28 ha. Većina zona ima status aktivnih poslovnih zona, dok je jedna poslovna zona označena kao zelena zona, što ukazuje na prostor s potencijalom za buduće razvojno i investiciono aktiviranje.

Poslovna zona Kalesija Grad, Kalesijsko Polje i Četeništa predstavlja najveći i najznačajniji prostorni kapacitet poduzetničke infrastrukture na području općine Kalesija. Zona obuhvata površinu od 84,9 ha, ima status aktivne zone, a njena namjena je proizvodno-poslovna. Stepen popunjenosti iznosi 71%, što ukazuje da je zona već prepoznata kao značajan prostor za razvoj privrednih aktivnosti, ali da još uvijek raspolaže dodatnim kapacitetima za nove investicije. Infrastrukturu zone čine asfaltni put, osiguran pristup električnoj energiji, vodovodnoj, telefonskoj i Internet mreži. U svrhu unapređenja infrastrukture u Poslovnoj zoni Općina Kalesija pripremila je projekat Izgradnje Nove ulice za kojeg je u procesu namicanja sredstava iz vanjskih izvora.

Poslovna zona „PZ14 – Memići“ ima površinu od 8,91 ha sa površinom slobodnih parcela 3,7 ha, što ukazuje na to da zona raspolaže značajnim neiskorištenim prostorom za budući razvoj. Zona je udaljena oko 6 km od centra Kalesije, dok je udaljenost od Međunarodnog aerodroma Tuzla/Dubrave oko 22 km, što joj daje povoljnu prostornu i saobraćajnu poziciju. Infrastrukturno je opremljena asfaltiranim pristupnim putem, električnom energijom, vodovodnom mrežom, telefonskom mrežom i internetom, što predstavlja solidnu osnovu za aktiviranje zone i privlačenje investitora.

Poslovna zona „PZ7 – Tojšići“ zauzima površinu od 13,30 ha i ima status aktivne poslovne zone. Trenutno je slobodno 3,7 ha, što pokazuje da zona ima postojeće privredne aktivnosti, ali i prostor za dalji razvoj. Infrastrukturu zone čine asfaltni put, osiguran pristup električnoj energiji, vodovodnoj, telefonskoj i Internet mreži. Zona Tojšići ima važnu razvojnu funkciju jer doprinosi teritorijalno uravnoteženijem razvoju poduzetničke infrastrukture izvan

centralnog urbanog područja Kalesije, a njenu dodatnu prednost čini blizina Međunarodnog aerodroma Tuzla/Dubrave od oko 7 km.

Poslovna zona „PZ4 – Petrovačko polje“ zauzima površinu od 7,7 ha i status aktivne zone. Popunjenost iznosi 4,7 ha, što znači da je zona u značajnoj mjeri aktivirana, ali da još uvijek postoji određeni prostor za dodatne poslovne sadržaje. Infrastruktura u zoni je ocijenjena kao solidna, odnosno ima osiguran asfaltni put te pristup elektroenergetskoj, telefonskoj i Internet mreži.

Poslovna zona „PZ1 – Vukovije Gornje 1“ površine je 1,67 ha i radi se o aktivnoj zoni jer je zona u potpunosti popunjena. Iako se radi o prostorno najmanjoj zoni, njena potpuna popunjenost pokazuje da postoji interes privrednih subjekata za poslovanje u uređenim poslovnim zonama na području općine.

Poslovna zona „PZ5 – Krušik i PZ6 – Krušik“ obuhvata površinu od 50,8 ha i predstavlja drugu najveću poslovnu zonu na području općine Kalesija. Zona ima status aktivne zone, a evidentirana popunjenost iznosi 17,80 ha. Infrastrukturu zone čine asfaltni put, osiguran pristup električnoj energiji, telefonskoj i Internet mreži. S obzirom na raspoloživu površinu i postojeći stepen popunjenosti, zona Krušik ima značajan potencijal za dalji razvoj proizvodnih, skladišnih, logističkih i drugih poslovnih djelatnost, a njenu dodatnu prednost čini blizina Međunarodnog aerodroma Tuzla/Dubrave od oko 2 km.

Poslovne zone na području općine Kalesija predstavljaju važan osnov za dalji privredni razvoj, posebno zbog činjenice da većina zona ima aktivan status, solidnu infrastrukturu i raspoložive prostorne kapacitete. Najveći razvojni potencijal imaju zone Kalesija Grad, Kalesijsko Polje i Četeništa te PZ5/PZ6 – Krušik, dok manje zone imaju značajnu ulogu u lokalnom razvoju pojedinih naselja i podršci malim i srednjim preduzećima. Dalji razvoj poduzetničke infrastrukture treba usmjeriti na povećanje stepena popunjenosti, dodatno infrastrukturno opremanje, jasnu promociju investicionih lokacija i bolju povezanost poslovnih zona sa potrebama lokalne privrede.

Na području općine Kalesija trenutno nisu evidentirani drugi aktivni subjekti poduzetničke infrastrukture, poput lokalne razvojne agencije, poduzetničkog inkubatora, tehnološkog parka, klasteri ili sličnih institucionalnih oblika poduzetničkih potpornih institucija u skladu sa Zakonom o poduzetničkoj infrastrukturi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 41/24). U ranijem periodu je djelovala ARKA - Agencija za razvoj Općine Kalesija, koja je imala ulogu u podršci lokalnom razvoju, pripremi i implementaciji razvojnih projekata, jačanju kapaciteta lokalne zajednice i povezivanju sa potencijalnim izvorima finansiranja. Prestankom njenog aktivnog djelovanja, institucionalna podrška poduzetništvu i investitorima danas se dominantno oslanja na kapacitete općinske administracije i nadležnih službi, što ukazuje na potrebu jačanja organizovanog sistema podrške poduzetnicima, obrtnicima i investitorima u narednom planskom periodu. Općina je i dio podrške u okviru projekata regionalne razvojne agencije za područje Sjeveroistočne BiH - Udruženja za razvoj NERDA, te aktivnosti Obrtničke i Privredne komore Tuzlanskog kantona kao kantonalnih poduzetničkih potpornih institucija. Potrebno je naglasiti da je Općina Kalesija prepoznala značaj podrške investiranju na području općine te i u kontekstu poticaja razvoju poduzetničke infrastrukture definisala i određene pogodnosti za investitore, odnosno pravna i fizička lica koja na području općine grade poslovne i proizvodne objekte, kao i objekte za kolektivno stanovanje namijenjene tržištu. Pogodnosti se odnose na investitore koji grade na zemljištu sa pravom građenja ili na zemljištu u privatnom vlasništvu, izuzev investitora elektroenergetskih objekata, pošte i telekomunikacija te kablovske televizije. Podsticaji se ostvaruju kroz isplatu novčanih sredstava u odnosu na visinu obračunate naknade za rentu i naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta. Za objekte do 100 m² neto građevinske površine podsticaj iznosi 30% obračunate naknade, za objekte od 101 do 200 m² iznosi 50%, za objekte od 201 do 500 m² iznosi 70%,

dok se za poslovne, proizvodne i objekte kolektivnog stanovanja namijenjene tržištu površine preko 501 m² podsticaj odobrava u punom iznosu obračunate naknade.

Tržište rada

Podaci o radno sposobnom stanovništvu izuzetno su važni jer određuju veličinu i strukturu lokalne radne snage, direktno utiču na mogućnosti zapošljavanja, privlačenje investicija i ekonomski rast, a istovremeno ukazuju na demografske trendove i dugoročnu održivost lokalne zajednice.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, broj radno sposobnih stanovnika općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine bilježi kontinuiran pad. Broj stanovnika u radno sposobnoj dobi smanjen je sa 23.605 u 2021. godini na 22.787 u 2025. godini, što predstavlja smanjenje za 818 osoba, odnosno 3,5%. Pad je prisutan tokom cijelog posmatranog perioda, bez zabilježenog oporavka u bilo kojoj godini (Tabela 11.)

Tabela 11. Kretanje broja i stope radnosposobnog stanovništva Kalesije u periodu 2021.–2025. godina

Godina	Radno sposobno stanovništvo	% Radno sposobnog stanovništva
2021.	23.605	72,7
2022.	23.396	72,5
2023.	23.209	72,1
2024.	22.973	71,6
2025.	22.787	71,1

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Istovremeno, udio radno sposobnog stanovništva u ukupnom stanovništvu smanjen je sa 72,7% u 2021. godini na 71,1% u 2025. godini, odnosno za 1,6 procentnih poena. Samo u odnosu na 2024. godinu broj radno sposobnih stanovnika smanjen je za 186 osoba.

Kontinuirano smanjenje radnog kontingenta ukazuje na nepovoljne demografske procese, uključujući starenje stanovništva, migracije i smanjen priliv mlađih generacija na tržište rada. Trend direktno utiče na raspoloživost radne snage, mogućnosti razvoja lokalne privrede i kapacitete poslodavaca za zapošljavanje, a dugoročno može povećati pritisak na sistem socijalne zaštite, zdravstvene usluge i lokalne javne finansije.

Slika tržišta rada općine Kalesija ukazuje na relativnu stabilnost zaposlenosti, ali istovremeno i na kontinuirano smanjenje radne snage i aktivnosti stanovništva, što predstavlja važan razvojni izazov. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, broj zaposlenih u periodu 2021–2025. godine povećan je sa 4.399 na 4.577 osoba, odnosno za 178 zaposlenih ili približno 4,0%. Najveći broj zaposlenih zabilježen je 2022. godine (4.620), nakon čega slijedi blagi pad u 2023. i stabilizacija tokom 2024. i 2025. godine. Istovremeno, radna snaga bilježi kontinuirano smanjenje sa 10.705 osoba u 2021. godini na 9.598 osoba u 2025. godini, što predstavlja smanjenje od 1.107 osoba, odnosno 10,3%. Trend ukazuje na postepeno smanjenje broja osoba koje su aktivne na tržištu rada, što je svakako posljedica kombinovanog djelovanja demografskih promjena, migracija i starenja stanovništva.

Tabela 12. Pregled pokazatelja broja zaposlenih, radne snage, stopa aktivnosti i zaposlenosti na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. i Tuzlanskog kantona 2025. godine

Naziv	Broj zaposlenih	Radna snaga	Stope	
			Zaposlenosti u %	Aktivnosti u %
2021.	4.399	10.705	18,6	45,4
2022.	4.620	10.546	19,7	45,1
2023.	4.550	10.208	19,6	44,0
2024.	4.582	9.785	19,9	42,6
2025.	4.577	9.598	20,1	42,1
TK (2025.)	101.834	162.417	35,2	56,1

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Kao što je vidljivo iz Tabele 12. stopa zaposlenosti povećana je sa 18,6% u 2021. godini na 20,1% u 2025. godini. Iako navedeni trend predstavlja pozitivan pomak, rast stope zaposlenosti nije rezultat značajnijeg povećanja broja zaposlenih, već je dijelom posljedica kontinuiranog smanjenja radne snage. Paralelno s tim, stopa aktivnosti smanjena je sa 45,4% u 2021. godini na 42,1% u 2025. godini, što potvrđuje smanjenje učešća radno sposobnog stanovništva na tržištu rada.

Poređenje sa Tuzlanskim kantonom pokazuje da Kalesija i dalje zaostaje za kantonalnim prosjekom prema ključnim pokazateljima tržišta rada. U 2025. godini stopa zaposlenosti u Kalesiji iznosila je 20,1%, dok je prosjek Tuzlanskog kantona iznosio 35,2%. Istovremeno, stopa aktivnosti u Kalesiji iznosila je 42,1%, u poređenju sa 56,1% na nivou Kantona. Razlika od 15,1 procentni poen kod stope zaposlenosti i 14,0 procentnih poena kod stope aktivnosti ukazuje na nižu iskorištenost raspoloživog radnog potencijala i slabiju uključenost stanovništva u tržište rada u odnosu na kantonalni prosjek.

U kontekstu nezaposlenosti, u općini Kalesija nastavljen je pozitivan trend smanjenja ukupnog broja nezaposlenih osoba u periodu 2021–2025. godine. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, broj nezaposlenih smanjen je sa 6.306 osoba u 2021. godini na 5.021 osoba u 2025. godini, što predstavlja smanjenje za 1.285 osoba, odnosno 20,4%.

Tabela 13. Kretanje nezaposlenosti i rodna struktura nezaposlenih osoba u općini Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	Broj nezaposlenih	Stepen nezaposlenosti u %	Broj nezaposlenih muškaraca	Broj nezaposlenih žena	Stopa nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih u %
2021.	6.306	58,9	2.560	3.746	59,4
2022.	5.926	56,2	2.285	3.641	61,4
2023.	5.658	55,4	2.088	3.570	63,1
2024.	5.203	53,2	1.849	3.354	64,5
2025.	5.021	52,3	1.761	3.260	65,2
TK (2025.)	60.583	37,3	21.064	39.519	65,8

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prema podacima prezentiranim u Tabeli 13. stepen nezaposlenosti smanjen je sa 58,9% u 2021. godini na 52,3% u 2025. godini, odnosno za 6,6 procentnih poena. Uprkos pozitivnom trendu, više od polovine radne snage na području općine Kalesija i dalje je nezaposleno, što potvrđuje da nezaposlenost ostaje jedan od najznačajnijih razvojnih izazova općine. U poređenju sa Tuzlanskim kantonom, Kalesija i dalje ostvaruje znatno nepovoljnije pokazatelje. U 2025. godini stepen nezaposlenosti u Kalesiji iznosio je 52,3%, dok je kantonalni prosjek iznosio

37,3%, što predstavlja razliku od 15 procentnih poena. Navedeni pokazatelji potvrđuju potrebu za snažnijim lokalnim mjerama usmjerenim na razvoj privrede, poduzetništva i provođenje aktivnih politika zapošljavanja. Rodna struktura nezaposlenosti pokazuje da žene kontinuirano čine većinu nezaposlenih osoba. Broj nezaposlenih muškaraca smanjen je sa 2.560 u 2021. godini na 1.761 u 2025. godini, odnosno za 32,4%, dok je broj nezaposlenih žena smanjen sa 3.746 na 3.260, odnosno za 13 %. Znatno sporije smanjenje nezaposlenosti žena dovelo je do povećanja njihovog udjela u ukupnom broju nezaposlenih sa 59,4% u 2021. godini na 64,9% u 2025. godini.

Podaci ukazuju da se smanjenje nezaposlenosti ne odvija ravnomjerno između muškaraca i žena. Nezaposlenost muškaraca opada znatno brže, dok žene ostaju dominantno zastupljene među nezaposlenima. U 2025. godini gotovo dvije trećine svih nezaposlenih osoba u Kalesiji činile su žene, što ukazuje na postojanje izraženih rodni razlika na tržištu rada. Uzroci se mogu povezati sa ograničenijim mogućnostima zapošljavanja žena, neusklađenošću kvalifikacija sa potrebama tržišta rada, izazovima usklađivanja profesionalnih i porodičnih obaveza te manjim učešćem žena u poduzetništvu i programima samozapošljavanja.

Poređenje sa Tuzlanskim kantonom pokazuje da je rodna struktura nezaposlenosti u značajnoj mjeri slična. Udio žena u ukupnom broju nezaposlenih u Kalesiji iznosio je 65,2%, što prati niivo Tuzlanskog kantona. Slične vrijednosti potvrđuju da visoka zastupljenost žena među nezaposlenima predstavlja širi problem tržišta rada, ali istovremeno ukazuju na potrebu da lokalne razvojne politike posebnu pažnju posvete ekonomskom osnaživanju žena, razvoju ženskog poduzetništva i unapređenju mjera koje olakšavaju njihovo uključivanje na tržište rada.

Posmatrano prema stepenu stručne spreme i prikazanim podacima u Tabeli 14. najveći broj nezaposlenih osoba u Kalesiji čine nekvalifikovani (NKV) radnici, što predstavlja jedan od ključnih strukturnih izazova lokalnog tržišta rada. U 2025. godini evidentirano je 2.116 nezaposlenih NKV osoba, što čini približno 42,1% ukupnog broja nezaposlenih. Visoka zastupljenost ove kategorije ukazuje na ograničenu zapošljivost značajnog dijela radno sposobnog stanovništva te naglašava potrebu za stručnim osposobljavanjem, dokvalifikacijama, prekvalifikacijama i razvojem programa obrazovanja odraslih.

Tabela 14. Struktura nezaposlenih osoba prema stepenu stručne spreme u općini Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	Ukupno	Stepen stručne spreme							
		VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
2021.	6.306	250	14	1.540	4	3	1.908	39	2.549
2022.	5.926	221	9	1.461	3	4	1.756	34	2.439
2023.	5.658	211	6	1.350	4	8	1.671	32	2.377
2024.	5.203	172	5	1.231	3	5	1.551	26	2.212
2025.	5.021	170	6	1.197	1	3	1.507	21	2.116
TK (2025.)	60.583	3.566	133	16.626	3	60	19.066	511	20.618

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Drugu najbrojniju kategoriju čine kvalifikovani (KV) radnici. U 2025. godini evidentirano je 1.507 nezaposlenih osoba sa KV kvalifikacijom, što predstavlja 30% ukupnog broja nezaposlenih. U odnosu na 2021. godinu njihov broj smanjen je za 401 osobu, odnosno približno 21%. Značajan udio među nezaposlenima imaju i osobe sa srednjom stručnom spremom (SSS). U 2025. godini evidentirano je 1.197 nezaposlenih osoba sa SSS, što čini 23,8% ukupno nezaposlenih. U odnosu na 2021. godinu njihov broj smanjen je za 343 osobe. Pokazatelji potvrđuju da završeno srednje obrazovanje samo po sebi ne garantuje uspješno uključivanje na tržište rada, posebno ukoliko obrazovni profili nisu usklađeni sa potrebama poslodavaca i razvojnim prioritetima lokalne ekonomije. Broj nezaposlenih osoba sa visokom stručnom spremom (VSS) smanjen je sa 250 u 2021. godini na 170 u 2025. godini.

Iako visokoobrazovani čine svega oko 3,4% ukupnog broja nezaposlenih, prisustvo ove kategorije ukazuje da ni visoko obrazovanje nije dovoljno za brzo zapošljavanje ukoliko ne postoji odgovarajuća potražnja za određenim profilima ili mogućnosti njihovog profesionalnog razvoja na lokalnom tržištu rada. Osobe sa višom stručnom spremom (VŠS), nižom stručnom spremom (NSS), visokokvalifikovani (VKV) i polukvalifikovani (PKV) radnici zastupljeni su u znatno manjem broju. Iako brojčano imaju mali udio u ukupnoj nezaposlenosti, njihova prisutnost potvrđuje raznolikost kvalifikacionu strukturu nezaposlenih i potrebu za ciljanim mjerama zapošljavanja koje će biti prilagođene nivou obrazovanja, zanimanju i potrebama tržišta rada.

Poređenje sa Tuzlanskim kantonom pokazuje gotovo identičnu kvalifikacionu strukturu nezaposlenosti. I na kantonalnom nivou najbrojniju grupu čine NKV radnici (20.618), zatim KV radnici (19.066) i osobe sa SSS (16.626). Slična struktura potvrđuje da neusklađenost obrazovne strukture nezaposlenih sa potrebama tržišta rada predstavlja sistemski izazov koji prevazilazi lokalni nivo. Istovremeno, činjenica da približno 96% nezaposlenih na području općine Kalesija čine osobe sa NKV, KV ili SSS kvalifikacijama jasno ukazuje da mjere aktivne politike zapošljavanja, cjeloživotnog učenja i razvoja kompetencija trebaju biti prvenstveno usmjerene prema ovim grupama stanovništva.

U kontekstu stručne spreme i nezaposlenosti prema spolu u 2025. godini najbrojniju kategoriju nezaposlenih žena činile su žene sa nekvalifikovanim (NKV) obrazovanjem – 1.423 osobe, što predstavlja 43,7% ukupnog broja nezaposlenih žena. Značajan udio imaju i žene sa srednjom stručnom spremom (SSS) – 900 osoba ili oko 27,6%, te žene sa kvalifikovanim (KV) zanimanjima – 789 osoba, odnosno 24,2% ukupno nezaposlenih žena. Navedene tri obrazovne kategorije zajedno obuhvataju 95,5% svih nezaposlenih žena na području općine Kalesija, što potvrđuje da je nezaposlenost žena dominantno koncentrisana među osobama sa nižim i srednjim nivoima obrazovanja.

Podaci Biroa za zapošljavanje Kalesija o strukturi registriranih nezaposlenih osoba prema dužini čekanja na zaposlenje ukazuju da je dugotrajna nezaposlenost jedan od najizraženijih problema tržišta rada na području općine Kalesija. Najizraženiju kategoriju u 2025. godini čine osobe koje na zaposlenje čekaju preko 9 godina (44,4% ukupnog broja registriranih nezaposlenih), nakon toga slijede osobe koje čekaju na zaposlenje od 6 do 9 godina (14,5%), zatim osobe koje čekaju do 6 mjeseci (14,0%), te osobe koje čekaju od 3 do 6 godina (12,3%). Kategorija osoba koje čekaju od 1 do 3 godine obuhvata 12,1%, dok je najmanje zastupljena kategorija čekanja od 9 do 12 godina, njih 2,7% od ukupnog broja nezaposlenih na evidenciji. Spolna struktura nezaposlenih na evidenciji Biroa za zapošljavanje dodatno potvrđuje nepovoljniji položaj žena na tržištu rada. Žene su posebno zastupljene u kategorijama dužeg čekanja na zaposlenje. U kategoriji čekanja preko 9 godina 65,3% čine žene. U kategoriji čekanja od 3 do 6 godina žene čine 67,2%, dok u kategoriji čekanja od 6 do 9 godina čine 61,7%.

Analiza tržišta rada pokazuje da se na području općine Kalesija bilježi relativna stabilnost zaposlenosti, ali uz istovremeno smanjenje radno sposobnog stanovništva, radne snage i stope aktivnosti, što predstavlja značajan razvojni izazov. Iako je broj nezaposlenih osoba u periodu 2021–2025. smanjen, nezaposlenost je i dalje znatno viša od kantonalnog prosjeka, a posebno zabrinjava struktura nezaposlenosti pri čemu žene čine većinu nezaposlenih, najveći udio imaju osobe sa NKV, KV i SSS kvalifikacijama, dok je dugotrajna nezaposlenost izrazito prisutna, naročito među osobama koje na zaposlenje čekaju duže od 9 godina. Razvojna usmjerenja u narednom periodu trebaju biti fokusirana na aktivaciju radno sposobnog stanovništva, smanjenje dugotrajne nezaposlenosti, ciljane prekvalifikacije i dokvalifikacije, praktičnu obuku kod poslodavaca, razvoj obrazovanja odraslih, snažnije povezivanje lokalne privrede i tržišta rada, te ekonomsko osnaživanje žena kroz zapošljavanje, samozapošljavanje i razvoj ženskog poduzetništva.

Plaće

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, prosječna mjesečna neto plaća na području općine Kalesija povećana je sa 765 KM u 2021. godini na 1.286 KM u 2025. godini, što predstavlja rast od 521 KM, odnosno 68,1%. Rast plaća prati opći trend povećanja zarada na području Tuzlanskog kantona, ali je nivo prosječne neto plaće na području općine Kalesija i dalje niži od kantonalnog prosjeka. Prosječna mjesečna neto plaća u Tuzlanskom kantonu u 2025. godini iznosila je 1.458 KM, što znači da je prosječna plaća na području općine Kalesija bila niža za 172 KM, odnosno da je dostizala 88,2% kantonalnog prosjeka (Tabela 15.).

Tabela 15. Kretanje prosječne mjesečne neto plaće u Kalesiji i općinama/gradovima Tuzlanskog kantona u periodu 2021.-2025. godina u KM

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Banovići	1.017	1.157	1.318	1.412	1.541
Čelić	776	873	966	1.004	1.218
Doboj-Istok	630	745	839	933	1.193
Grad Gračanica	689	815	943	1.010	1.255
Grad Gradačac	767	885	1.021	1.082	1.304
Kalesija	765	866	986	1.044	1.286
Kladanj	775	856	983	1.109	1.358
Grad Lukavac	868	995	1.113	1.226	1.448
Sapna	1.017	1.116	1.270	1.342	1.534
Grad Srebrenik	752	883	1.035	1.100	1.308
Teočak	950	1.075	1.203	1.266	1.438
Grad Tuzla	1.074	1.179	1.332	1.431	1.626
Grad Živinice	811	928	1.024	1.094	1.306
TUZLANSKI KANTON	906	1.022	1.161	1.248	1.458

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U odnosu na prosječnu mjesečnu neto plaću u Federaciji BiH, koja je u 2025. godini iznosila 1.594 KM, prosječna neto plaća na području općine Kalesija bila je niža za 308 KM, odnosno dostizala je 80,7% federalnog prosjeka.

U poređenju sa drugim lokalnim zajednicama Tuzlanskog kantona, Kalesija se u 2025. godini nalazi u donjem dijelu kantonalne ljestvice. Prosječna neto plaća na području općine Kalesija viša je nego u Doboj-Istoku, Čeliću i Gračanici, ali je niža nego u Gradačcu, Živinicama, Srebreniku, Kladnju, Teočaku, Lukavcu, Sapni, Banovićima i Tuzli. Najviši nivo prosječne neto plaće u 2025. godini zabilježen je u Tuzli, gdje je iznosio 1.626 KM, dok su iznad kantonalnog prosjeka bili i Banovići, Sapna, Lukavac i Teočak.

Na osnovu prezentiranog može se zaključiti da Kalesija, i pored rasta prosječne neto plaće, i dalje ima relativno slabiju poziciju u pogledu nivoa zarada u odnosu na šire referentne okvire — i kantonalni i federalni. Radi se o važnom pokazatelju kvaliteta lokalnog tržišta rada, s obzirom da niži nivo plaća utiče na kupovnu moć stanovništva, atraktivnost lokalne ekonomije, zadržavanje mladih i kvalifikovanih kadrova, kao i na ukupni životni standard, što je neophodno uzeti kao implikaciju za naredni planski period.

Penzije/mirovine

U skladu sa ranije prezentiranim podacima o demografskim kretanjima i tržištu rada, podaci o broju penzionera dodatno potvrđuju trend starenja stanovništva i rastući značaj starije populacije u ukupnoj socioekonomskoj strukturi općine Kalesija. Kao što pokazuju podaci u Tabeli 16. na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine bilježi se kontinuiran rast ukupnog broja penzionera. Ukupan broj penzionera povećan je sa 3.840 u 2021. godini na 4.322 u 2025. godini, što predstavlja rast od 482 osobe, odnosno 12,6%. Ukupan mjesečni iznos isplaćenih penzija povećan je sa 1.544.682 KM u 2021. godini na 2.725.136 KM u 2025. godini, odnosno za 1.180.454 KM ili 76,4%. Rast ukupnog iznosa penzija rezultat je kombinacije povećanja broja penzionera i rasta prosječnih penzionih primanja u posmatranom periodu.

Tabela 16. Kretanje broja penzionera i iznosa isplaćenih penzija prema vrsti penzije u općini Kalesija u periodu 2021.–2025. godine

Godina	Vrste mirovine / penzije						Ukupno	
	Starosne		Invalidske		Obiteljske		Penzioneri	Iznos penzija
	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos		
2021.	1.653	767.916,39	753	274.382,30	1.434	502.383,21	3.840	1.544.682
2022.	1.715	899.112,00	724	304.169,00	1.450	586.237,00	3.889	1.789.518
2023.	1.814	1.160.954,00	714	363.190,00	1.491	724.062,00	4.019	2.248.206
2024.	1.958	1.336.589,00	699	380.302,00	1.519	787.380,00	4.176	2.504.271
2025.	2.098	1.502.437,00	682	388.314,00	1.542	834.385,00	4.322	2.725.136
TK (2025.)	42.283	34.486.942,00	10.419	6.180.920,00	23.945	13.995.736,00	76.647	54.663.598
Udio Kalesija u TK (%)	4,96%	4,36%	6,55%	6,28%	6,44%	5,96%	5,64%	4,99%

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

U strukturi penzionera najzastupljeniji su korisnici starosne penzije. Njihov broj povećan je sa 1.653 u 2021. godini na 2.098 u 2025. godini i čine 48,5% ukupnog broja penzionera na području općine Kalesija. Broj korisnika invalidske penzije smanjen je sa 753 u 2021. godini na 682 u 2025. godini, dok je broj korisnika obiteljske/porodične penzije povećan sa 1.434 na 1.542. U 2025. godini obiteljske penzije čine 35,7%, a invalidske penzije 15,8% ukupnog broja penzionera.

Posmatrano prema iznosima, najveći dio ukupno isplaćenih penzija odnosi se na starosne penzije. U 2025. godini za starosne penzije isplaćeno je 1.502.437 KM, što čini 55,1% ukupnog iznosa penzija. Za obiteljske penzije isplaćeno je 834.385 KM, odnosno oko 30,6%, dok su invalidske penzije iznosile 388.314 KM, odnosno 14,2% ukupnog iznosa. Prosječan mjesečni iznos penzije po korisniku na području općine Kalesija u 2025. godini iznosio je 630,5 KM. Prosječna starosna penzija iznosila je 716,1 KM, invalidska 569,4 KM, a porodinčna/obiteljska 541,1 KM.

U poređenju sa Tuzlanskim kantonom, penzioneri sa područja općine Kalesija u 2025. godini učestvuju sa 5,64% u ukupnom broju penzionera, dok je udio u ukupnom iznosu isplaćenih penzija 4,99%. Razlika između udjela u broju penzionera i udjela u ukupnom iznosu penzija ukazuje da su prosječna penzionera primanja na području općine Kalesija niža od kantonalnog prosjeka. Prosječna mjesečna penzija na području općine Kalesija iznosila je 630,5 KM, dok je prosjek Tuzlanskog kantona iznosio 713,2 KM. Razlika iznosi približno 82,7 KM, odnosno prosječna penzija na području općine Kalesija dostiže 88,4% kantonalnog prosjeka. Kod starosnih penzija razlika je još izraženija. Naime, prosječna starosna penzija na području općine Kalesija iznosila je 716,1 KM, dok je kantonalni prosjek iznosio 815,6 KM.

Rast broja penzionera, uz niža prosječna penziona primanja u odnosu na Tuzlanski kanton, ukazuje na potrebu sistemskog jačanja podrške starijim osobama. Poseban značaj imaju dostupnije zdravstvene, socijalne i vaninstitucionalne usluge, programi aktivnog starenja, međugeneracijske solidarnosti, kućne podrške i uključivanja starijih osoba u društveni život lokalne zajednice. U narednom planskom periodu potrebno je razvijati mjere koje povezuju starije osobe, porodice, mjesne zajednice, javne ustanove i organizacije civilnog društva, kako bi se smanjila socijalna izolacija, očuvalo dostojanstvo starijih osoba i ojačala solidarnost unutar lokalne zajednice.

Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 17. Razvojni problemi i potrebe u području ekonomskog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	Podsektor
Nizak stepen razvijenosti općine Kalesija u odnosu na razvijenije lokalne zajednice u FBiH i Tuzlanskom kantonu	Jačati lokalne razvojne kapacitete kroz bolju pripremu projekata, veće korištenje kantonalnih, federalnih i međunarodnih fondova, te usmjeravanje budžetskih sredstava prema projektima koji direktno utiču na privredu, zapošljavanje i kvalitet života.	Nivo razvijenosti
Nedovoljno iskorišten izvozni potencijal lokalne privrede i oslanjanje izvoza na ograničen broj većih preduzeća	Uspostaviti lokalne programe podrške izvozno orijentisanim preduzećima kroz informisanje, povezivanje sa dijasporom, podršku nastupu na sajmovima, promociju lokalnih preduzeća i obrta i pomoć u povezivanju sa razvojnim institucijama i programima podrške.	Poslovni subjekti
Pad broja poslovnih subjekata, u trgovini, ugostiteljstvu, prijevozu i poljoprivredi	Uvesti dodatne i jačati postojeće mjere podrške obrtima kroz savjetovanje, grantove, subvencionisanje dijela troškova registracije ili opreme, mentorsku podršku i redovnu komunikaciju sa obrtnicima o ključnim administrativnim i tržišnim problemima.	
Nedovoljno iskorištena uloga žena u poduzetništvu, iako žene čine značajan dio vlasnika aktivnih obrta	Jačati kapacitete poslovnih subjekata u oblasti savremenog poslovanja i praćenje tržišnih trendova, pripreme i učešća u kolaborativnim projektima i sl. Razviti ciljane programe podrške ženskom poduzetništvu, uključujući edukacije, mentorstvo, promociju uspješnih poduzetnica, podršku početnim ulaganjima i sl.	

Nedovoljno razvijena poslovna infrastruktura Nedostatak lokalnih institucionalnih oblika poduzetničke podrške, odnosno subjekata poduzetničkih potpornih institucija poput razvojne agencije, inkubatora ili sličnih servisa	Unaprijediti lokalno poslovno okruženje kroz dodatni razvoj poslovnih zona, ažuriranje baze poslovnih subjekata, jačanje servisne podrške za investitore i poduzetnike, te brže administrativne procedure u nadležnosti Općine. Ojačati funkciju lokalne razvojne i investicione podrške unutar Općine ili kroz partnerstvo sa NERDA-om, komorama i drugim institucijama, radi podrške projektima, investorima, obrtnicima i MSP sektoru. Ažurirati i dodatno digitalizirati i promovirati i distribuirati vodiče za investitore Kalesije te povećavati vidljivost postojećih olakšica za investitore, pojednostaviti komunikaciju sa investitorima i redovno ažurirati javno dostupne informacije o pogodnostima, procedurama i dostupnim lokacijama.	Poduzetnička infrastruktura
Poljoprivredni potencijali nisu u potpunosti iskorišteni uprkos značajnim zemljišnim resursima, tradiciji proizvodnje i velikom broju poljoprivrednih gazdinstava Dominacija ratarske proizvodnje, posebno kukuruza, uz slabije razvijenu povrtlarstvu, plasteničku i prerađivačku proizvodnju Usitnjenost poljoprivredne proizvodnje i slaba organizovanost proizvođača Nedovoljno razvijeni kapaciteti za skladištenje, otkup, preradu i tržišni plasman poljoprivrednih proizvoda	Jačati lokalnu savjetodavnu, informativnu i administrativnu podršku poljoprivrednicima, posebno u pripremi prijave za poticaje, registraciji gazdinstava i obrta, planiranju proizvodnje i povezivanju sa otkupljivačima. Podsticati diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje kroz lokalne poticaje za plasteničku proizvodnju, povrtlarstvo, voćarstvo, male prerađivačke kapacitete, skladištenje i pakovanje proizvoda. Podržati udruživanje poljoprivrednika, zadružne i kooperantske modele, zajednički nastup prema otkupljivačima, zajedničku nabavku repromaterijala i bolju promociju lokalnih poljoprivrednih proizvoda. Podržati projekte hladnjača, skladišta, otkupnih punktova, mini-prerade i lokalnog brendiranja proizvoda, u partnerstvu sa proizvođačima, zadrugama, privatnim sektorom i višim nivoima vlasti.	Poljoprivreda

Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura i formalno registrovani smještajni kapaciteti Bogato kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe nije dovoljno integrisano u prepoznatljivu turističku ponudu	Podržati evidentiranje i formalizaciju postojećih smještajnih kapaciteta, posebno smještaja na dan i vikendica za najam, te unaprijediti osnovnu turističku signalizaciju, pristup lokalitetima i digitalnu promociju putem Turističke zajednice i turističkih potencijala Oblikovati tematske turističke rute, npr. ruta stećaka, vjersko-kulturna ruta, izletničko-rekreativna ruta i ruta tradicijskog naslijeđa, uz uključivanje mjesnih zajednica, udruženja, ugostitelja i lokalnih vodiča.	Turizam
Kontinuiran pad radno sposobnog stanovništva i smanjenje lokalne radne snage Visoka nezaposlenost žena i nepovoljna kvalifikaciona struktura nezaposlenih Izražena dugoročna nezaposlenost i značajno učešće starijih dobnih grupa među nezaposlenima Niža prosječna neto plaća u od prosjeka Tuzlanskog kantona i Federacije BiH	U saradnji sa Biroom za zapošljavanje Kalesija i poslodavcima razvijati programe praktične obuke, stručnog osposobljavanja, zapošljavanja pripravnika i podrške teže zapošljivim kategorijama. Uspostaviti ciljane lokalne programe za povećanje zapošljivosti žena, uključujući obuke, prekvalifikacije, podršku samozapošljavanju, mentorstvo i povezivanje sa poslodavcima. Razvijati programe aktivacije dugoročno nezaposlenih osoba kroz individualno profiliranje, obuke za tražena zanimanja, javne radove lokalnog značaja i podršku uključivanju u jednostavnije uslužne, zanatske i poljoprivredne djelatnosti. Jačati saradnju sa privatnim sektorom u svrhu kreiranja mjera podrške kvalitetnijem zapošljavanju, stručnom usavršavanju mladih, samozapošljavanju i razvoju poduzetničkih inicijativa koje mogu generisati stabilnija i bolje plaćena radna mjesta.	Tržište rada
Rast broja penzionera i relativno niska prosječna penzijska primanja	Razvijati dostupnije lokalne usluge podrške starijim osobama, uključujući kućnu pomoć, dnevne aktivnosti, volontersku podršku i saradnju sa centrom za socijalni rad, zdravstvenim ustanovama i mjesnim zajednicama	Penzije

	Podržati programe aktivnog starenja, međugeneracijske solidarnosti, poticati društvenu koheziju i uključivanje penzionera u kulturne, obrazovne i društvene aktivnosti, te jačati saradnju lokalne uprave, udruženja i mjesnih zajednica.	
--	---	--

2.3. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

Obrazovanje

Obrazovni proces na području općine Kalesija se odvija u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja. Na području općine, trenutno, ne djeluje nijedna javna ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje, ali postoje dvije privatne predškolske ustanove – Privatna predškolska ustanova „VEDI PRINC“ i Privatna predškolska ustanova „Vezeni most“, sa jasličkom grupom (djeca uzrasta od 6 mjeseci do 3 godine) i vrtićkom grupom (djeca uzrasta od 3 godine do polaska u osnovnu školu) sa cjelodnevnom i poludnevnom boravcima za djecu. Kapaciteti obuhvata djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u obje ustanove je oko 90 djece što ni približno ne pokriva potrebe roditelja i stanovništva općine Kalesija. S tim u vezi, još u decembru 2019. godine Općinsko vijeće Kalesija usvojilo je Elaborat o društveno-ekonomskoj opravdanosti izgradnje i osnivanja ustanove za predškolski odgoj i obrazovanje, a Općina Kalesija je obezbijedila lokaciju za izgradnju objekta. Realizacija projekta se odvijala fazno, uz podršku Općine Kalesija i Vlade Tuzlanskog kantona, preciznije Ministarstva obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona. U protekom periodu finaizirani su radovi na izgradnji i vanjskom uređenju te se u toku 2026. godine očekuje otvaranje javne predškolske ustanove sa kapacitetom od oko 100 mjesta i završetak projekta koji ima strateški značaj jer doprinosi povećanju dostupnosti predškolskog odgoja, podršci porodicama sa djecom, boljoj pripremi djece za osnovno obrazovanje i jačanju društvene infrastrukture na području općine Kalesija.

Pored navedenog, a uzimajući u obzir da je u godini pred polazak u osnovnu školu, predškolski odgoj i obrazovanje obavezan za svu djecu predškolskog uzrasta, predškolsko obrazovanje se odvija i u osnovnim školama na području općine Kalesija, te uključuje svu djecu koja nisu obuhvaćena nekim oblikom predškolskog odgoja i obrazovanja prije polaska u osnovnu školu kroz program predškolske nastave u trajanju od 150 sati. Općina Kalesija je u 2026. godini za organizaciju predškolskog obrazovanja izdvojila 30.000 KM, namijenjenih za angažman stručnog nastavnog osoblja koje će učestvovati u realizaciji nastave, uključujući sve pripadajuće poreze i doprinose. Pored toga, izvršena je i nabavka didaktičkog materijala potrebnog za kvalitetno izvođenje predškolske nastave.

Osnovni odgoj i obrazovanje na području Kalesije se odvija u pet osnovnih škola sa 14 područnih škola. Osnovne škole na području općine su: Osnovna škola Rainci Gornji, Osnovna škola Kalesija, Osnovna škola Vukovije, Osnovna škola Memići i Osnovna škola Tojšići. Kao što je prikazano u narednoj tabeli, a prema podacima Službe za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija prikupljenim od strane osnovnih škola na području Kalesije, u školskoj 2025./2026. godini, ovih 5 osnovnih škola pohađalo je ukupno 2.207 učenika. Najveći broj učenika pohađao je u školskoj 2025./2026. godini pohađao JU OŠ „Kalesija“ i to 662 učenika, zatim JU OŠ „Tojšići“ – 494 učenika i JU OŠ „Rainci Gornji“ – 466 učenika. Nešto manji broj učenika evidentiran je u JU OŠ „Vukovije“ – 394 učenika i JU OŠ „Memići“ – 191 učenika što ukazuje da se najveći obrazovni pritisak koncentriše u centralnijim i

većim školama, dok škole sa manjim brojem učenika imaju važnu ulogu u očuvanju dostupnosti obrazovanja u svojim gravitacionim područjima.

Tabela 18. Osnovni podaci o osnovnom obrazovanju na području općine Kalesija u 2025./2026. godini

Naziv ustanove	Broj područnih škola	Broj odjeljenja	Broj učionica u funkciji	Broj učenika	Broj nastavnog osoblja	Broj djece koja do škole putuju više od 4km
JU OŠ "Rainci Gornji"	2	29	24	466	54	86
JU OŠ "Kalesija"	5	35	27	662	51	137
JU OŠ "Vukovije"	2	5	16	394	48	27
JU OŠ "Memići"	1	14	15	191	31	42
JU OŠ "Tojšići"	4	32	22	494	50	105
Ukupno	14	115	104	2.207	234	397

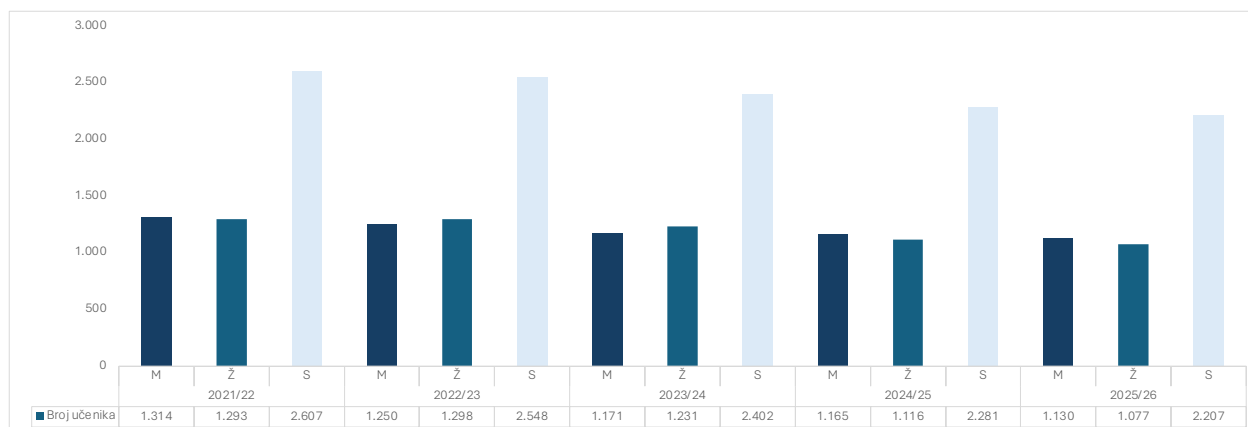
Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija

U osnovnim školama u Kalesiji je u školskoj 2025./2026. godini bilo 115 odjeljenja sa 104 učionice u funkciji. Najveći broj odjeljenja formiran je JU OŠ „Kalesija“ 35 odjeljenja, JU OŠ „Tojšići“ sa 32 odjeljenja i JU OŠ „Rainci Gornji“ sa 29 odjeljenja. S druge strane, najmanji broj odjeljenja zabilježen je u JU OŠ „Vukovije“, dok je u JU OŠ „Memići“ zabilježeno 14 odjeljenja. Ukupan broj nastavnog osoblja iznosi 234. Najveći broj nastavnog osoblja je u školskoj 2025./2026 godni bio angažovan u JU OŠ „Rainci Gornji“ – 54, zatim JU OŠ „Kalesija“ – 51, JU OŠ „Tojšići“ – 50, JU OŠ „Vukovije“ – 48 i JU OŠ „Memići“ – 31. Odnos broja učenika i nastavnog osoblja ukazuje na relativno povoljne pedagoške uslove, posebno u školama sa manjim brojem učenika. Naime, omjer učenika i nastavnog osoblja u osnovnim školama na području općine Kalesija u školskoj 2025/2026. godini iznosio je prosječno 9,4 učenika po jednom nastavniku. Uz relativno povoljan omjer broja učenika na broj nastavnika istovremeno se otvara pitanje racionalnog korištenja kadrovskih resursa, naročito u kontekstu dugoročnih demografskih kretanja i mogućeg daljeg smanjenja broja djece školskog uzrasta.

Značajan pokazatelj dostupnosti obrazovanja predstavlja podatak da je 397 učenika zabilježeno u školskoj 2025./2026. godini koji su putovali do škole više od 4 km, dok je 635 učenika imalo organizovan prevoz što znači da skoro svaki treći učenik osnovnih škola koristi neki oblik organizovanog prevoza. Prezentirani podatak potvrđuje važnost školskog prevoza kao ključne mjere jednakog pristupa obrazovanju, posebno za djecu iz udaljenih naselja. S tim u vezi, Općina Kalesija na godišnjem nivou obezbjeđuje subvenciju u ukupnom prosječnom iznosu od 100.000 KM u svrhu osiguranja prevoza đacima.

Najveći broj učenika sa organizovanim prevozom evidentiran je u JU OŠ „Kalesija“, što je očekivano imajući u vidu da ova škola ima najveći broj područnih škola i najveći ukupan broj učenika. Prema podacima Službe za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija određeni broj učenika sa područja općine Kalesija osnovno obrazovanje pohađa u školama izvan područja općine. U školskoj 2025/2026. godini takvih učenika je ukupno 59, od čega 27 učenika muškog i 32 učenice ženskog spola. U kontekstu inkluzivne nastave, ukupno 52 učenika sa poteškoćama u razvoju pohađalo je nastavu u osnovnim školama na području Kalesije, pri čemu škole imaju adekvatan ili pak djelimično adekvatan pristup za djecu sa sa poteškoćama u razvoju, dok i OŠ „Vukovije“ fizički pristup nije omogućen.

Slika 5. daje pregled kretanja broja učenika u osnovnim školama na području općine Kalesija u periodu školske 2021/2022.-2025./2026. godina.

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija

Slika 5. Pregled kretanja broja učenika u osnovnim školama na području općine Kalesija u periodu školske 2021/2022.- 2025./2026. godina

U školskoj 2025/2026. godini u osnovnim školama na području općine Kalesija nastavu je pohađalo ukupno 2.207 učenika, od čega 1.130 dječaka i 1.077 djevojčica. U odnosu na školsku 2021/2022. godinu, kada je osnovne škole pohađalo ukupno 2.607 učenika, broj učenika je smanjen za 400 učenika, odnosno za 15,3%. Navedeni pokazatelj potvrđuje trend pada broja učenika u osnovnom obrazovanju, što je direktna posljedica nepovoljnih demografskih kretanja, smanjenja broja djece školskog uzrasta i migracijskih trendova. Prema podacima Službe za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija broj učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola na području općine Kalesija ukazuju na smanjenje broja djece koja ulaze u osnovno obrazovanje. Naime, u školskoj 2021/2022. godini u prvi razred je upisano 135 učenika, dok je u školskoj 2025/2026. godini upisano 99 učenika što predstavlja smanjenje za 36 učenika, odnosno za 27%. Podaci o kretanju broja učenika na nivou Tuzlanskog kantona i Federacije BiH potvrđuju da smanjenje broja učenika na području općine Kalesija nije izolovan lokalni fenomen, nego dio šireg demografskog procesa prisutnog na nivou kantona i entiteta FBiH koji bilježe negativne trendove u broju učenika osnovnih škola. Inače, učenici osnovnih škola sa područja općine Kalesija čine u prosjeku oko 7% ukupne osnovnoškolske populacije Tuzlanskog kantona, dok je njihov udio u ukupnom broju učenika osnovnih škola u Federaciji BiH oko 1%.

Što se tiče opremljenosti osnovnih škola, podaci ukazuju na relativno zadovoljavajuću osnovnu obrazovnu infrastrukturu, ali i na prisustvo značajnih razlika među školama u pogledu tehničke opremljenosti, energetske efikasnosti, pristupačnosti i komunalnih uslova. Većina školskih objekata ima osnovne funkcionalne sadržaje, uključujući sportsku dvoranu i biblioteku. Sve škole, prema dostavljenim podacima, imaju sportsku dvoranu i biblioteku, što predstavlja važan preduslov za kvalitetniju realizaciju nastavnog procesa, vannastavnih aktivnosti i razvoja čitalačkih, sportskih i društvenih kompetencija učenika. Sve škole imaju i osnovnu komunalnu infrastrukturu.

Kao energenti za zagrijavanje školskih objekata dominantno se koriste ugalj, drvo i pelet što ukazuje na još uvijek značajnu zavisnost školskih objekata od čvrstih goriva, posebno uglja, a što, sa druge strane, ima negativne implikacije na troškove grijanja, kvalitet zraka, emisije zagađujućih materija i dugoročnu okolišnu održivost. U narednom periodu potrebno je razmatrati postepeni prelazak na efikasnije i okolišno prihvatljivije sisteme grijanja, uz prethodnu energetske sanaciju objekata, s obzirom da je stanje u pogledu energetske efikasnosti neujednačeno. Naime, kod pojedinih škola provedene su određene mjere, kao što su zamjena stolarije, zamjena rasvjete, obnova krova, fasade, svjetlarnika i ugradnja nove peći na pelet. Najdetaljnije navedene mjere evidentirane su kod JU OŠ „Memići“, dok JU OŠ „Kalesija“ ima zamijenjenu stolariju i rasvjetu. Nasuprot tome, kod

JU OŠ „Tojšići“ mjere energetske efikasnosti nisu provedene što ukazuje na potrebu izrade prioritete liste ulaganja u energetska sanaciju školskih objekata.

Računarska opremljenost osnovnih škola na području općine Kalesija nije zadovoljavajuća i ne omogućava u punoj mjeri savremenu primjenu informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavnom procesu. Postojeći broj računara po učeniku je neujednačen među školama. U narednom periodu potrebno je planirati nabavku informatičke i digitalne opreme, unapređenje internet infrastrukture uz dodatno jačanje digitalnih kompetencija nastavnog osoblja i učenika, kako bi se pratili savremeni tokovi obrazovnog procesa.

Kada je u pitanju proces srednjeg obrazovanja i odgoja na području općine Kalesija, isti se odvija u okviru JU Mješovita srednja škola Kalesija, koja nudi sljedeće obrazovne programe:

- Mašinski tehničar operater za CNC mašine
- Mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje
- Automehaničar
- Instalater centralnog grijanja
- Zavarivač
- Veterinarski tehničar
- Ekonomski tehničar
- Trgovac
- Frizer-vlasuljar
- Medicinska sestra tehničar.

U Tabeli 19. dat je pregled upisanih zanimanja, broja učenika, nastavnog osoblja i odjeljenja u JU MSŠ Kalesija u školskoj 2025./2026. godini.

Tabela 19. Osnovni podaci o srednjem obrazovanju na području općine Kalesija u 2025./2026. godini

Zanimanje	Broj učionica u funkciji	Broj učenika			Broj nastavnog osoblja			Broj odjeljenja
		M	Ž	Ukupno	M	Ž	Ukupno	
Mašinski tehničar operater za CNC mašine	3	74	6	80	12	2	14	4
Mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje	3	39	4	43	12	2	14	4
Automehaničar	4	66	0	66	10	1	11	3
Instalater centralnog grijanja	4	53	0	53	10	1	11	3
Zavarivač	4	27	0	27	11	0	11	3
Veterinarski tehničar	1	7	36	43	2	1	3	4
Ekonomski tehničar	2	14	51	65	2	6	8	4
Trgovac	3	3	47	50	2	6	8	3
Frizer-vlasuljar	1	4	76	80	0	4	4	3
Medicinska sestra tehničar	1	21	82	103	2	3	5	4
Ukupno		308	302	610	63	26	89	35

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija

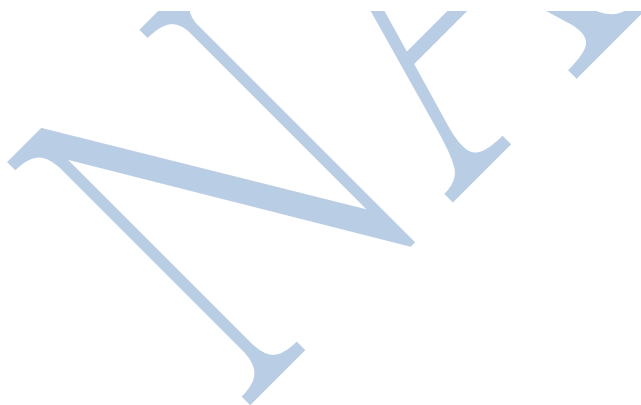
Podaci ukazuju da je u školskoj 2025./2026. godini JU MSŠ Kalesija pohađalo 610 učenika, od čega 308 učenika muškog spola i 302 učenice ženskog spola, što pokazuje gotovo uravnoteženu ukupnu spolnu strukturu učenika. Najveći broj učenika upisan je u zanimanje medicinska sestra-tehničar, ukupno 103 učenika, što čini oko 17%

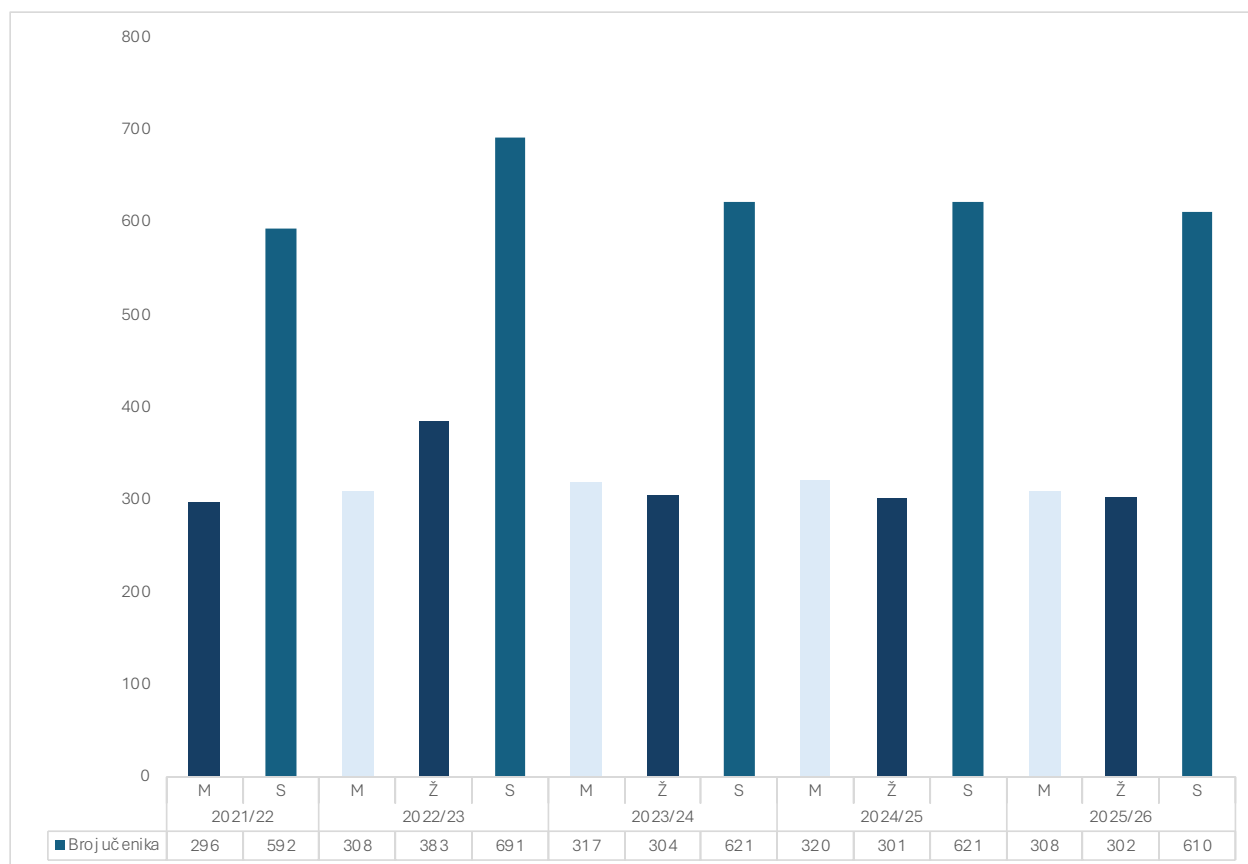
ukupnog broja učenika škole a zatim slijede zanimanja mašinski tehničar operater za CNC mašine i frizer-vlasuljar, sa po 80 učenika, automehaničar sa 66 učenika i ekonomski tehničar sa 65 učenika.

Struktura upisanih zanimanja ukazuje na određenu povezanost obrazovne ponude sa potrebama tržišta rada, posebno u dijelu tehničkih i zanatskih zanimanja kao što su CNC operater, mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje, automehaničar, instalater centralnog grijanja i zavarivač, što su zanimanja koja imaju značaj za lokalnu privredu, naročito imajući u vidu prisustvo proizvodnih, metalo-prerađivačkih, građevinsko-instalaterskih i servisnih djelatnosti na području Kalesije i šire regije. Istovremeno, podaci pokazuju izraženu spolnu segregaciju po pojedinim zanimanjima. U tehničkim i zanatskim zanimanjima dominiraju učenici muškog spola, posebno kod zanimanja automehaničar, instalater centralnog grijanja i zavarivač, gdje nema upisanih učenica. S druge strane, učenice su dominantno zastupljene u zanimanjima medicinska sestra-tehničar, frizer-vlasuljar, trgovac, ekonomski tehničar i veterinarski tehničar.

U školi je u školskoj 2025./2026. godini bilo formirano 35 odjeljenja, a nastavni proces je realizovalo 89 nastavnika, od čega 63 muškarca i 26 žena. Prosječan broj učenika po odjeljenju iznosio je 17 učenika, što predstavlja relativno povoljan pedagoški omjer i omogućava kvalitetniji rad sa učenicima, posebno u stručnim i praktičnim predmetima. Istovremeno, prosječan odnos učenika i nastavnog osoblja iznosi oko 7 učenika na jednog nastavnika, što ukazuje na solidne kadrovske pretpostavke za realizaciju nastavnog procesa.

Kretanje ukupnog broja učenika u srednjoškolskom obrazovanju Kalesije, prikazano na Slici 6. pokazuje da je nakon značajnog rasta u školskoj 2022/2023. godini došlo do stabilizacije broja učenika na nivou od u prosjeku oko 610 učenika. Podaci Službe za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija pokazuju da je u JU MSŠ Kalesija u školskoj 2025/2026. godini odnosu na školsku 2021/2022. godinu, kada je škola imala 592 učenika, broj učenika povećan za 18 učenika, odnosno za 3,0%. Međutim, u odnosu na školsku 2022/2023. godinu, kada je evidentiran najveći broj učenika, ukupno 691, broj učenika je smanjen za 81 učenika, odnosno za 11,7%. U školskim godinama 2023/2024. i 2024/2025. evidentirano je po 621 učenik, što ukazuje na relativno stabilnu poziciju JU MSŠ Kalesija u sistemu srednjeg obrazovanja, ali i na potrebu kontinuiranog praćenja interesa učenika za pojedina zanimanja.

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti Općine Kalesija
 Slika 6. Pregled kretanja broja učenika u srednjoj školi na području općine Kalesija u periodu školske 2021/2022.- 2025./2026. godina

Kao što je navedeno, u strukturi zanimanja škola zadržava značajan broj tehničkih i zanatskih zanimanja, posebno iz oblasti mašinstva, obrade metala, automehanike, instalacija i zavarivanja što je značajno sa aspekta usklađenosti obrazovanja sa potrebama lokalnog i regionalnog tržišta rada, posebno imajući u vidu potražnju za praktičnim, tehničkim i proizvodnim kompetencijama. Kod pojedinih zanimanja prisutne su značajne promjene. Za zanimanje zavarivač zabilježen je pad sa 55 učenika u 2021/2022. godini na 27 učenika u 2025/2026. godini, što predstavlja smanjenje od 50,9%. S druge strane, upis za zanimanje ekonomski tehničar povećano je sa 42 na 65 učenika, odnosno za 54,8%, dok je broj učenika koji se obrazuju za zanimanje instalater centralnog grijanja porasao sa 39 na 53 učenika, odnosno za 35,9%. Zanimanje mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje također bilježi blagi rast u odnosu na početnu godinu, sa 40 na 43 učenika, ali uz izražene oscilacije tokom perioda. Interes za zanimanje medicinska sestra-tehničar doživio je pad sa 128 učenika u 2021/2022. godini na 103 učenika u 2025/2026. godini, dok je u 2022/2023. godini zabilježen izuzetno visok broj od 231 učenika.

U školskoj 2025/2026. godini školovanje je prije završetka napustilo 16 učenika, od čega 9 učenika i 7 učenica. U odnosu na ukupan broj učenika JU MSŠ Kalesija u školskoj 2025/2026. godini, učenici koji su napustili školovanje čine 2,6% ukupne učeničke populacije škole. Iako se ne radi o visokom procentu, svaki slučaj napuštanja školovanja ima razvojni i socijalni značaj, jer povećava rizik od nezaposlenosti, socijalne isključenosti i otežanog uključivanja mladih na tržište rada.

Podaci o opremljenosti JU Mješovita srednja škola „Kalesija“ ukazuju da škola raspolaže osnovnim infrastrukturnim pretpostavkama za izvođenje nastavnog procesa, ali su prisutni i određeni nedostaci koje je

potrebno prioritarno rješavati. Škola posjeduje sportsku dvoranu i biblioteku, što predstavlja važne funkcionalne elemente školskog prostora. Fizički pristup djeci s poteškoćama je omogućen, što je pozitivan pokazatelj u pogledu inkluzivnosti školskog prostora.

Računarska opremljenost, iskazana kroz pokazatelj od 0,3 računara po učeniku, nije zadovoljavajuća u odnosu na potrebe savremenog srednjeg obrazovanja. Navedeno je naročito važno imajući u vidu da škola obrazuje učenike i za tehnička zanimanja, uključujući zanimanja povezana sa CNC tehnologijama, kompjuterskim projektovanjem i drugim stručnim oblastima koje zahtijevaju savremenu informatičku i digitalnu opremu. Nedovoljna računarska opremljenost ograničava kvalitet izvođenja nastave, razvoj digitalnih kompetencija učenika i praktičnu primjenu savremenih nastavnih metoda, ali se naporom menadžmenta i nastavnog osoblja nastoje prevazići navedeni nedostaci.

U pogledu energetske efikasnosti, potrebno je istaći da je zgrada škole utopljena, što predstavlja značajnu mjeru smanjenja energetske gubitaka. Međutim, za zagrijavanje objekta i dalje se koriste drva i ugalj, što ukazuje na potrebu razmatranja energetski efikasnijih i ekološki prihvatljivijih sistema grijanja. Prosječni troškovi za nabavku energenta za zagrijavanje iznose 33.000 KM, dok prosječni iznos računa za električnu energiju iznosi 2.000 KM. Godišnja potrošnja električne energije iznosi 63.600 kWh, a u objektu je evidentirano 431 rasvjetno tijelo, što ukazuje na značajan potencijal za dodatne mjere racionalizacije potrošnje električne energije, posebno kroz LED rasvjetu i energetske upravljanje objektom.

U općini Kalesija nema visokoškolskih ustanova, a studenti iz Kalesije svoje obrazovanje nastavljaju uglavnom na Univerzitetu u Tuzli, te univerzitetima i fakultetima u Sarajevu. Nažalost, ne postoje podaci o broju upisanih studenata sa područja Kalesija na visokoškolskim ustanovama.

Općina Kalesija u svom godišnjem budžetu izdvaja sredstva za podršku obrazovnim ustanovama, te je u 2025. godini iz općinskog budžeta izdvojeno 305.000 KM a Budžetom za 2026. godinu planirano izdvajanje preko 700.000 KM. Općina Kalesija, također, realizuje i poseban program „Podrška obrazovanju romske i druge djece“, za koji se na godišnjem nivou izdvajaju sredstva u iznosu od 5.000 KM.

Budžetom na godišnjem nivou, Općina Kalesija planira i sprovodi redovno stipendiranje učenika i studenata sa područja općine, čime je uspostavljen važan mehanizam podrške obrazovanju na području općine. Ukupan iznos dodijeljenih stipendija u 2024. godini iznosio je 160.500 KM, dok je u 2025. godini povećan na 163.850 KM. U segmentu osnovnog obrazovanja, u 2024. godini je dodijeljeno 5 stipendija u ukupnom iznosu od 2.500 KM. U 2025. godini zadržan je isti broj stipendija, ukupno 5, ali je ukupan iznos povećan na 5.000 KM, povećavajući pojedinačne iznose. U kontekstu studentskih stipendija, stipendije su u 2025. godini isplaćivane u iznosu od 150 KM mjesečno tokom deset mjeseci, a ukupno je raspodijeljeno 117 studentskih stipendija. Najveći broj stipendista u 2025. godini bio je na II, III i I godine studija, dok prema vrsti studija dominiraju studenti Medicinskog, Ekonomskog, Farmaceutskog i Elektrotehničkog fakulteta, što ukazuje na značajnu zastupljenost kadrova iz oblasti zdravstva, ekonomije i tehničkih nauka. Dodatno, za pet učenika generacije osnovnih i srednjih škola izdvojeno je 5.000 KM, čime Općina Kalesija, pored podrške studentima, prepoznaje i nagrađuje izvrsnost učenika na nižim nivoima obrazovanja.

Pored općinskog programa stipendiranja za studente, srednjoškolci sa područja općine Kalesija mogli su ostvarivati podršku kroz programe Vlade Tuzlanskog kantona. Kantonalni programi u 2025. uključivali su stipendije za učenike srednjih škola romske nacionalnosti i ostalih nacionalnih manjina, stipendije za posebno nadarene učenike srednjih škola, kao i stipendije za učenike prvih razreda koji upisuju deficitarna zanimanja.

U kontekstu stipendiranja potrebno je naglasiti da JU Mješovita srednja škola „Kalesija“ ostvaruje određene oblike saradnje sa privrednim subjektima i institucijama koje podržavaju obrazovanje i profesionalni razvoj učenika, posebno kroz programe stipendiranja. Navedena saradnja ima za cilj jačanje veze između obrazovnog sistema i realnog sektora, usmjeravanje učenika prema zanimanjima traženim na tržištu rada, te stvaranje boljih pretpostavki za zapošljavanje nakon završetka školovanja. Primjeri takve saradnje uključuju stipendijske programe za učenike stručnih zanimanja. Privredno društvo LAFAT Komerc d.o.o. Kalesija stipendiralo je 12 učenika zanimanja zavarivač u školskoj 2022/2023. godini, dok je SOLINA METALI d.o.o. Tuzla stipendirala jednog učenika zanimanja zavarivač u školskoj 2024/2025. godini.

Općina Kalesija dodatno podržava obrazovanje kroz nagrađivanje učenika završnih razreda osnovnih škola dodjelom priznanja „Ponos Općine Kalesija“. Riječ je o priznanju koje se dodjeljuje učenicima završnog razreda osnovnog obrazovanja koji su tokom cijelog osnovnog školovanja, na kraju svake školske godine, ostvarili odličan uspjeh. Pored priznanja, učenicima se dodjeljuje i novčana nagrada u iznosu od 100 KM. U 2024. godini priznanje je dodijeljeno za 105 učenika, dok su u 2025. godini priznanja uručena za 84 učenika završnog razreda osnovnog obrazovanja. Priznanje „Ponos Općine Kalesija“ dodjeljuje se od 2018. godine, na osnovu inicijative vijećnika koja je jednoglasno podržana od strane Općinskog vijeća. Do sada je ovo priznanje dobilo više od 550 učenika.

Zdravstvena zaštita

Na području općine Kalesija postoji primarna zdravstvena zaštita i određeni nivo sekundarne zdravstvene zaštite koji obavlja Javna ustanova Dom zdravlja Kalesija koji funkcioniše kao matična zgrada Doma zdravlja u općini Kalesija i sa 8 područnih ambulanti i to Donje Vukovije, Gornje Vukovije, Tojšići, Donje Hrasno, Gornji Rainci, Donji Rainci, Memići i Seljublje. Osnovna odnosno primarna zdravstvena zaštita se provodi kroz 17 timova porodične medicine. Pored navedenog, zdravstvena zaštita na primarnom nivou obuhvata i praćenje zdravstvenog stanja stanovnika i provođenje mjera za zaštitu, prevenciju i unapređenje zdravlja stanovnika. Osim primarne zdravstvene zaštite, Dom zdravlja Kalesija pruža i usluge konsultativno-specijalističke zdravstvene zaštite na ovom lokalitetu, i to iz interne medicine, oftamologije, neuropsihijatrije, fizikalne medicine i rehabilitacije, kao i specijalističke usluge iz pneumofiziologije, pedijatrije, ginekologije i akušerstva dok se za ostale konsultativno-specijalističke djelatnosti pacijenti upućuju u Doma zdravlja sa poliklinikom “Dr. Mustafa Šehović” Tuzla i Univerzitetsko-klinički centar Tuzla. Za područje Kalesije uspostavljeno je i Savjetovalište za bračni fertilitet pri Domu zdravlja Kalesija, dok se Savjetovalište za dječiju i adolescentnu ginekologiju prema ugovorenim uslugama realizuje preko Doma zdravlja Tuzla. Dom zdravlja Kalesija ima uspostavljene kapacitete za mentalno zdravlje i psiho-socijalnu pomoć, uključujući Centar za mentalno zdravlje u zajednici, ali dostupni izvori ukazuju da su ti kapaciteti kadrovski i organizaciono nedovoljno razvijeni. Savjetovalište za mlade, kao formalizovana usluga informisanja, edukacije i savjetodavne podrške u oblasti zdravlja, nije uspostavljeno. U kontekstu imunizacije, potrebno je istaći da broj djece do 5 godina koja su primila obavezne vakcine pokazuje relativno visok obim preventivne zdravstvene zaštite djece kroz imunizaciju. Broj djece do 5 godina koja su primila obavezne vakcine kretao se između 2.105 i 2.515, pri čemu je najveći broj zabilježen u 2024. godini.

Dom zdravlja Kalesija s aspekta tehničkih resursa, raspolaže sa 9 vozila hitne pomoći, što omogućava adekvatnu pokrivenost terena i pravovremeni odgovor u hitnim medicinskim situacijama ali je neophodno istaći da je došlo do smanjenja broja vozila hitne pomoći u odnosu na prethodne godine a što predstavlja važan pokazatelj dostupnosti i operativne spremnosti zdravstvenog sistema, posebno u lokalnim zajednicama sa razuđenim naseljima i potrebom za brzim terenskim intervencijama te ukazuje na potrebu kontinuiranog održavanja, obnavljanja i planske zamjene sanitetskih vozila.

Podaci o broju i strukturi zaposlenih Doma zdravlja Kalesija ukazuju na promjenljivo kretanje kadrovskih kapaciteta u periodu 2021–2025. godine. Ukupan broj zaposlenih smanjen je sa 148 u 2021. na 139 u 2025. godini, dok je broj medicinsko-zdravstvenih radnika smanjen sa 109 na 101. Posebno je značajan pad broja specijalista i medicinskih tehničara u 2025. godini, kao i nizak broj ginekologa, što ukazuje na potrebu jačanja kadrovskih kapaciteta u primarnoj i specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti. Pregled i struktura broja zaposlenih Doma zdravlja Kalesija u 2025. godini prikazana je u narednoj tabeli.

Tabela 20. Struktura kadra Doma zdravlja Kalesija u 2025. godini

Struktura kadra	M	Ž	Ukupno
Ukupno zdravstveno-medicinski kadar	33	68	101
<i>Liječnici opće prakse</i>	5	16	21
<i>Specijalisti</i>	6	10	16
<i>Ginekolozi</i>	0	1	1
<i>Stomatolozi</i>	2	1	3
<i>Medicinski tehničari</i>	20	40	60
Ostalo osoblje	20	18	38
Ukupno zaposlenika Doma zdravlja Kalesija	53	86	139

U strukturi zaposlenih dominira ženski kadar, što je očekivano za sektor zdravstva. Godine 2025. broj zaposlenica Doma zdravlja Kalesija iznosio je 86 a zaposlenika 53. Broj specijalista je u 2025. godini, u odnosu na prethodne godine smanjen na 16 što je posebno značajan pokazatelj jer specijalistički kadar direktno utiče na mogućnost pružanja šireg obima zdravstvenih usluga na lokalnom nivou i smanjenje potrebe za upućivanjem pacijenata prema ustanovama višeg nivoa zdravstvene zaštite. Broj ginekologa je izrazito nizak i kreće se na nivou jednog ginekologa ukazujući na ograničene kadrovske kapacitete u oblasti zdravstvene zaštite žena, što je naročito važno u kontekstu preventivnih pregleda, reproduktivnog zdravlja i dostupnosti usluga za žene i djevojke. Pad broja medicinskih tehničara u 2025. godini u odnosu na prethodne godine posebno je relevantan jer ova kategorija predstavlja operativnu osnovu funkcionisanja ambulantni, hitne pomoći, patronažne službe i drugih osnovnih zdravstvenih usluga.

U kontekstu broja lica koja su zdravstveno osigurana se na području općine Kalesija kontinuirano smanjivao u periodu 2021–2025. godine, i to sa 27.210 osiguranih lica u 2021. na 24.344 u 2025. godini, što predstavlja pad od 2.866 lica, odnosno 10,5%. Smanjenje je evidentno kod oba spola, pri čemu je broj osiguranih muškaraca smanjen sa 12.811 na 11.472, a broj osiguranih žena sa 14.399 na 12.872. Žene su tokom cijelog posmatranog perioda brojnije među osiguranim licima, ali se i kod njih bilježi izražen pad. Posebno je značajno da se broj neposrednih osiguranika smanjio sa 17.134 na 16.077, dok je broj članova porodice osiguranika smanjen sa 10.076 na 8.267, što ukazuje na promjene u strukturi osiguranja i manji broj lica koja zdravstveno osiguranje ostvaruju preko nosioca osiguranja u porodici (Tabela 21.).

Tabela 21. Broj osiguranih lica na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	2021.		2022.		2023.		2024.		2025.	
Spol	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Broj osiguranih lica na području općine Kalesija	12.811	14.399	12.349	14.003	12.057	13.683	11.630	13.326	11.472	12.872
Ukupno	27.210		26.352		25.740		24.956		24.344	
Od toga: osiguranici	17.134		16.775		16.576		16.598		16.077	
Od toga: članovi porodice osiguranika	10.076		9.577		9.164		8.358		8.267	

Izvor: Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona

Pad ukupnog broja osiguranih lica svakako je potrebno posmatrati u širem demografskom, ekonomskom i socijalnom kontekstu, uključujući migracije stanovništva, promjene u zaposlenosti, statusu članova domaćinstava i ostvarivanju prava po različitim osnovama. Dio nezaposlenih osoba pravo na zdravstveno osiguranje ostvaruje preko nadležnog biroa za zapošljavanje, pod uslovima propisanim važećim propisima, dok postoje i drugi osnovi osiguranja. Pored toga, Općina Kalesija ima uspostavljenu mogućnost pokrića troškova obaveznog zdravstvenog osiguranja za lica koja zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugom osnovu, uz ispunjavanje propisanih uslova i postupak preko nadležnih službi. Navedeni mehanizmi su važni za očuvanje dostupnosti zdravstvene zaštite, posebno za socijalno ranjive kategorije stanovništva, ali negativan trend u broju osiguranih lica upućuje na potrebu kontinuiranog praćenja obuhvata zdravstvenim osiguranjem i jačanja informisanja građana o dostupnim osnovama za ostvarivanje ovog prava.

Zaključno, zdravstveni sistem općine Kalesija ima razvijenu osnovnu mrežu primarne zdravstvene zaštite kroz Dom zdravlja, područne ambulante i timove porodične medicine, ali dalji razvoj treba usmjeriti na jačanje kadrovskih kapaciteta, posebno u specijalističkim službama, ginekologiji, mentalnom zdravlju i sestrinsko-tehničkom kadru, kao i na plansku obnovu sanitetskih vozila i unapređenje dostupnosti usluga u mjesnim zajednicama. Poseban prioritet treba biti razvoj preventivnih i savjetodavnih programa, uključujući imunizaciju, reproduktivno zdravlje, savjetovalište za mlade, mentalno zdravlje i podršku ranjivim grupama. S obzirom na pad broja zdravstveno osiguranih lica, potrebno je dodatno unaprijediti koordinaciju između Općine, Doma zdravlja, Centra za socijalni rad, Biroa za zapošljavanje i Zavoda zdravstvenog osiguranja, kako bi se pravovremeno identifikovala lica bez zdravstvenog osiguranja i omogućilo njihovo uključivanje u sistem kroz postojeće zakonske i lokalne mehanizme podrške.

Socijalna zaštita

Socijalna zaštita obuhvata novčane ili druge doprinose zajednice kako bi se osiguralo ostvarivanje osnovnih potreba ljudskog postojanja, te administrativnu, stručnu i drugu pomoć osobama koje nisu posve u stanju voditi brigu o svojim interesima i osigurati sebi zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Prema pozitivnim zakonskim propisima u Bosni i Hercegovini (poput zakona koji uređuju ovu oblast u Federaciji BiH), socijalna zaštita je organizirana djelatnost usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i njihovih porodica koje su se našle u stanju socijalne potrebe.

Socijalna zaštita u Federaciji BiH uređena je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16, 19/17-dr. zakon, 40/18 i 52/22- dr.zakon, 16/23 i 60/23), dok je u Tuzlanskom kantonu ovu oblast regulisana Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom drugi prečišćeni tekst („Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 18/23 i 7/24). Također, drugi relevantni zakoni kojima se uređuje djelovanje u oblasti socijalne zaštite (lex specialis zakoni) su Zakon o materijalnoj podršci porodicama s djecom („Službene novine Federacije BiH“ br. 52/22 i 58/24), Zakon o ustanovama BiH, („Službene novine SR BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), Porodični zakon Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 35/05, 41/05- ispr., 31/14 i 32/19-odluka US), Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u FBiH („Službene novine Federacije BiH ", broj: 19/25), Zakon o duševnim bolesnicima FBiH („Službene novine Federacije BiH", br. 37/01, 40/02, 52/11 i 14/13), Krivični Zakon Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 36/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, i 75/17), Zakon o krivičnom postupku FBiH („Službene novine Federacije BiH ", broj: 35/03), Zakon o upravnom postupku FBiH („Službene novine FBiH", broj: 2/98, 48/99 i 61/22), Zakon o parničnom postupku FBiH („Službene novine Federacije BiH ", br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15), Zakon o izvršnom postupku FBiH („Službene novine Federacije BiH ", broj: 32/03), Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH", br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 36/16 i 61/22), Zakon o radu FBiH („Službene novine Federacije

BiH", broj: 26/16), Zakon o ličnom imenu FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 7/12), Zakon o matičnim knjigama FBiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 37/12 i 80/14), Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, broj: 59/09), Zakon o javnim nabavkama („Službene glasnik BiH“ br. 39/14 i 59/22), Zakon o hraniteljstvu FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 19/17), Zakon o zaštiti postupanju sa djecom i maloljtnicima u krivičnom postupku („Službene novine Federacije BiH“, broj: 7/14), Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne podrške licima sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 13/25).

Socijalna zaštita na području općine Kalesija se odvija kroz djelovanje JU Centar za socijalni rad Kalesija. Podaci Centra za socijalni rad Kalesija ukazuju na kontinuirano visok i rastući obim potreba za socijalnom zaštitom na području općine. Ukupan broj evidentiranih korisnika po osnovu različitih prava i usluga povećan je sa 3.184 u 2021. godini na 4.341 u 2025. godini, što predstavlja rast od 36,3%. Najizraženiji rast zabilježen je u periodu 2021–2023, zatim se desio blagi pad u 2024. godini, te ponovni rast u 2025. godini (Tabela 22.)

Tabela 22. Pregled korisnika socijalne pomoći po vrstama pomoći na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine

Vrsta pomoći		2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Stalna novčana pomoć	Broj korisnika	207	204	186	175	163
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	138	144	161	186	200
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	Broj korisnika	522	529	529	533	541
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak po jednom korisniku)	257,90	257,48	391,62	443,93	462,14
Druga materijalna pomoć	Broj korisnika	3	4	4	2	4
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak po jednom korisniku)	116	120	140	152	184
Osposobljavanje za život i rad	Broj korisnika	1	1	1	1	1
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	1.100	1.200	1.280	1.360	1.450
Smještaj u drugu porodicu-hraniteljsku porodicu	Broj korisnika	9	8	6	6	7
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	464	480	520	567	618
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	Broj korisnika	24	18	13	13	15
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	1.260	1.260	1.300	1.300	1.927,5
Jednokratne novčane pomoći	Broj korisnika	269	372	344	249	259
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	159,85	158,60	166,72	225,62	229,50
Zdravstveno osiguranje	Broj korisnika	452	471	485	493	508
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	22,6	22,9	23,4	23,8	24,1
Usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	Broj korisnika	624	645	698	753	787
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	-	-	-	-	-
Dječiji dodatak	Broj korisnika	983	1355	1580	1512	1819
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	25	30	117	117	195,13
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	Broj korisnika	39	48	56	64	71
	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)	906	1.022	1.161	1.248	1.458
	Broj korisnika	51	124	165	167	166

Naknada umjesto plaće roditelju koji/koja nije u radnom odnosu	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeck)	86	996	996	996	996
Ukupno broj korisnika		3.184	3.779	4.067	3.968	4.341

Izvor: JU Centar za socijalni rad Kalesija

Pravo na stalnu novčanu pomoć može ostvariti samac ili porodica koji nemaju dovoljno sredstava za uzdržavanje, a nisu u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Broj korisnika ovog vida pomoći na području Kalesija se kontinuirano smanjuje, sa 207 korisnika u 2021. na 163 korisnika u 2025. godini, što predstavlja pad od 21%. Istovremeno, prosječni mjesečni iznos, u posmatranom periodu 2021.-2025. godina pomoći raste sa 138 KM na 200 KM što ukazuje na smanjenje obuhvata korisnika, ali i na povećanje nominalne vrijednosti prava, upravi kao odgovor na rast troškova života i potrebu podrške očuvanju socijalne sigurnosti najugroženijih kategorija.

Novčanu naknadu za pomoć i njegu druge osobe može ostvariti osoba sa invaliditetom, kod koje je utvrđeno najteže oštećenje organizma, zbog kojeg osoba ne može samostalno, bez pomoći druge osobe, funkcionirati u zajednici s drugima i savladavati barijere. Broj korisnika ovog prava na području Kalesije blago, ali stabilno raste, sa 522 korisnika u 2021. na 541 korisnika u 2025. godini. Znatno izraženiji rast bilježi prosječni iznos naknade, koji je povećan sa 257,90 KM na 462,14 KM u istom posmatranom periodu prateći rastuće troškove života i potreba.

Druga materijalna pomoć je privremena, jednokratna ili druga novčana pomoć, odnosno naturalno davanje, namijenjeno materijalno neosiguranim licima ili porodicama koje se nađu u stanju socijalne potrebe. Pravo se vezuje za situacije posebnih životnih teškoća, kao što su elementarne nepogode, smrt člana porodice, povratak sa liječenja, prisilna migracija, repatrijacija, otpuštanje sa izdržavanja kazne i slične okolnosti, uz uslov da lice ili porodica nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje i nemaju srodnike koji su ih u mogućnosti izdržavati. Kategorija ovog prava na području općine Kalesija ima vrlo mali broj korisnika i kreće se između 2 i 4 korisnika godišnje.

Pravo na osposobljavanje za život i rad ostvaruju djeca ometena u psihofizičkom razvoju i odrasla lica sa umanjenim psihofizičkim sposobnostima, bez obzira na uzrok nastanka invalidnosti, ako to pravo ne mogu ostvariti po drugom osnovu i ako se, prema psihofizičkim sposobnostima i godinama života, mogu osposobiti za rad. U prosjeku 1 korisnik godišnje koristi ovu vrstu pomoći na području općine.

Pravo na smještaj u drugu porodicu – hraniteljsku imaju djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca i djeca čiji je razvoj ometen porodičnim/obiteljskim prilikama, te osobe s invaliditetom, stare osobe i osobe društveno negativnog ponašanja koje nisu u stanju same brinuti o sebi, a zbog stambenih ili porodičnih prilika nemaju mogućnost da im se zaštita osigura na drugi način. Također, ovo pravo mogu koristiti žene za vrijeme trudnoće, porođaja ili poslije porođaja najduže do 12 mjeseci u slučaju ako je samohrana majka, ako nema sredstava za život i ako nema stambeni prostor. Broj korisnika smještaja u hraniteljsku porodicu blago se smanjuje sa 9 korisnika u 2021. na 7 korisnika u 2025. godini, uz najniži broj od 6 korisnika u 2023. i 2024. godini. Prosječni iznos pomoći kontinuirano raste sa 464 KM na 618 KM. Sa razvojnog aspekta, kategorija ovog prava je važna jer predstavlja vaninstitucionalni oblik zaštite, koji je poželjno dalje razvijati u skladu sa potrebama djece i drugih ranjivih kategorija.

Smještaj u ustanove socijalne zaštite osigurava se psihički bolesnoj osobi, odrasloj i starijoj osobi kojoj je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju i nemoći prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe osobi nesposobnoj za rad, koja se nalazi u iznimno teškim životnim prilikama koje se ne mogu otkloniti primjenom drugih prava iz socijalne zaštite ili na drugi način. Smještaj u ustanove socijalne zaštite ima za cilj osiguravati osobi u stanju socijalne potrebe zaštitu, koja obuhvaća stanovanje, prehranu, odijevanje i drugu njegu. Na području

općine broj ovih korisnika je varirao u posmatranom periodu od 24 korisnika u 2021. na 15 korisnika u 2025. godini, pri čemu je najniži nivo zabilježen u 2023. i 2024. godini, sa po 13 korisnika. Istovremeno, prosječni mjesečni iznos raste sa 1.260 KM na 1.927,50 KM, što je pokazatelj koji ukazuje da se broj institucionalno zbrinutih lica smanjuje, ali da je finansijsko opterećenje po korisniku veće dodatno naglašavajući značaj razvoja vaninstitucionalnih usluga, posebno podrške porodici, dnevnih usluga i pomoći u kući.

Jednokratna novčana pomoć može se dodijeliti materijalno neosiguranom licu ili porodici koji se nalaze u stanju socijalne potrebe, naročito usljed iznenadnih ili otežanih životnih okolnosti koje ne mogu samostalno prevazići vlastitim prihodima, imovinom, radom ili pomoći srodnika koji su ih dužni i u mogućnosti izdržavati. Pomoć ima interventni karakter i dodjeljuje se za prevazilaženje trenutne socijalne, zdravstvene, porodične ili druge životne teškoće. Nakon rasta broja korisnika ove pomoći na području Kalesije, sa 269 u 2021. na 372 korisnika u 2022. godini, broj se smanjuje na 249 korisnika u 2024., a zatim blago raste na 259 korisnika u 2025. godini. Prosječni iznos pomoći rastao je sa 159,85 KM na 229,50 KM.

Broj korisnika socijalne pomoći u vidu zdravstvenog osiguranja na području Kalesije kontinuirano je rastao u periodu 2021.-2025. godina, odnosno sa 452 korisnika u 2021. na 508 korisnika u 2025. godini. Prosječni mjesečni iznos je sa 22,60 KM porastao na 24,10 KM. Prikazani trend ukazuje na povećanje broja osoba koje pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruju putem sistema socijalne zaštite, što je važan pokazatelj socijalne ranjivosti, posebno kod nezaposlenih, materijalno ugroženih i drugih osoba bez drugog osnova osiguranja.

Usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada mogu ostvariti pojedinci, porodice i društvene grupe koje se nalaze u stanju socijalne potrebe ili su izložene socijalnim, porodičnim, odgojnim, zdravstvenim, ekonomskim ili drugim rizicima, a kojima je potrebna stručna pomoć, savjetovanje, procjena, posredovanje, zaštita prava ili druga intervencija centra za socijalni rad. Ove usluge nemaju karakter direktnog novčanog davanja, već predstavljaju stručnu podršku usmjerenu na prevenciju, zaštitu i prevazilaženje socijalnih i porodičnih problema. Broj korisnika na području Kalesije kontinuirano je rastao u periodu 2021.-2025. godina i to sa 624 korisnika u 2021. na 787 korisnika u 2025. godini, ukazujući na povećane potrebe za savjetodavnim, porodično-pravnim, zaštitnim i drugim stručnim intervencijama Centra za socijalni rad dodatno potvrđujući da se potrebe stanovništva ne odnose samo na novčanu pomoć, nego i na kompleksnije socijalne, porodične i psihosocijalne probleme.

Dječiji dodatak novčano je primanje koje koriste roditelj ili druga osoba određena Zakonom, radi podrške uzdržavanja i odgoja djece. Dječiji dodatak, kao oblik socijalne pomoći, bilježi najizraženiji rast broja korisnika na području Kalesije, sa 983 u 2021. na 1.819 korisnika u 2025. godini, što predstavlja rast od 85%. Prosječni mjesečni iznos također značajno raste, sa 25 KM u 2021. na 195,13 KM u 2025. godini. Navedeni trendovi rasta dominantno su posljedica promjena federalnog zakonodavnog okvira i jačanja materijalne podrške porodicama s djecom jer je dječiji dodatak standardiziran na nivou Federacije BiH, a njegov iznos vezan je za najnižu plaću u ovom entitetu. Zbog toga je rast najniže plaće direktno uticao na povećanje iznosa dječijeg dodatka, dok je istovremeno povećan i prihodovni cenzus za ostvarivanje prava. Također, 2024. godine došlo je i do proširenje obuhvata korisnika te su navedene promjene dovele do značajnog povećanja broja korisnika i prosječnog iznosa dječijeg dodatka, čime je ova kategorija postala dominantan oblik socijalnog davanja po broju korisnika i jedan od najvažnijih instrumenata podrške porodicama sa djecom.

Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu odnosi se na naknadu umjesto plaće ženi-majci, odnosno ocu djeteta, usvojitelju ili staratelju u radnom odnosu, za vrijeme odsustva s posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta. Broj korisnika ovog prava na području općine Kalesija kontinuirano raste, sa 39 korisnika u 2021. na 71 korisnika u 2025. godini dok je prosječni mjesečni iznos također porastao, sa 906 KM na 1.458 KM.

Kao dio pronatalitetne politike je od 2022. godine izmjenama i dopunama kantonalnog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom uvedeno i pravo na naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu. Broj korisnika ove naknade snažno raste sa 51 korisnika u 2021. na 166 korisnika u 2025. godini, pri čemu je najveći rast zabilježen između 2021. i 2023. godine. Prosječni mjesečni iznos povećan je sa 86 KM u 2021. na 996 KM od 2022. godine, gdje se zadržava do 2025. godine. Kao što je navedeno, prikazani trend dominantno je posljedica promjene zakonodavnog i finansijskog okvira u Federaciji BiH i Tuzlanskom kantonu. Federalnim Zakonom o materijalnoj podršci porodicama s djecom uvedeno je pravo na novčanu pomoć nezaposlenoj porodilji u visini 55% najniže plaće u FBiH, dok je Tuzlanski kanton dodatnom novčanom pomoći ukupan mjesečni iznos podrške nezaposlenim porodiljama podigao na 996 KM. Navedena mjera ima izražen socijalni i pronatalitetni karakter, jer obuhvata porodice koje u periodu rođenja djeteta nemaju prihod po osnovu rada majke, te doprinosi ublažavanju rizika od siromaštva porodica sa novorođenom djecom.

Javna ustanova Centar za socijalni rad Kalesija pruža širok spektar usluga usmjerenih na socijalnu zaštitu i brigu o socijalno ugroženim kategorijama stanovništva. Centar obezbjeđuje uslove preveniranja nastajanja stanja socijalnih potreba, osposobljava pojedince, porodice i društvene grupe da sami preduzimaju određene preventivne mjere za prevazilaženje nepovoljnog socijalnog stanja u cilju normalnog razvoja i napredovanja u životu. Djelatnosti Centra obuhvataju prava iz socijalne zaštite (kao što je smještaj u drugu porodicu/obitelj ili ustanovu socijalne zaštite za djecu, osobe s invaliditetom i stare osobe), naknade porodiljama, te različite oblike socijalne brige. Pored redovnih zakonom utvrđenih poslova, Centar je u proteklom periodu provodio i učestvovao u dodatnim aktivnostima podrške ranjivim kategorijama stanovništva, uključujući humanitarne aktivnosti, saradnju sa društveno odgovornim subjektima, aktivnosti zaštite djece od prosjačenja i drugih oblika eksploatacije. Posebno je značajna uloga Centra u međuinstitucionalnoj saradnji, terenskom radu, savjetodavnoj podršci i mapiranju socijalno ugroženih domaćinstava, čime dokazuje da pored administriranja prava, provodi i drugi niz aktivnosti koje obuhvataju i preventivni, zaštitni i razvojni aspekt socijalne politike na lokalnom nivou.

Dostupnosti informacija o pravima i načinima njihovog ostvarivanja dodatno doprinose Katalog socijalnih usluga i prava iz oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite na području općine Kalesija i Vodič za ostvarivanje prava lica sa invaliditetom, lica sa smetnjama u fizičkom i psihičkom razvoju i članova njihovih porodica u oblasti socijalne zaštite, koje je izradila JU Centar za socijalni rad Kalesija. Navedeni dokumenti predstavljaju sveobuhvatne informativne alate za korisnike sistema socijalne zaštite, jer na sistematizovan način objedinjuju pregled raspoloživih prava, usluga i procedura za njihovo ostvarivanje.

JU Centar za socijalni rad Kalesija se najvećim dijelom finansira iz sredstava Budžeta Općine Kalesija, iz kojeg je u periodu 2021–2025. godine prosječno izdvajano oko 493.000 KM godišnje a u 2025. godini za potrebe funkcionisanja Centra izdvojeno je 696.131,46 KM. Ukupni prihodi Centra u periodu 2021.-2025. godina povećani su sa 426.342 KM na 751.382 KM, odnosno za 76,2%, što ukazuje na rast finansijskog obima rada ustanove i veće potrebe za institucionalnom podrškom u oblasti socijalne zaštite.

Finansiranje osnovne djelatnosti Centra, uključujući administriranje i ostvarivanje prava korisnika socijalne zaštite, vrši se kroz sredstva Budžeta Općine Kalesija, dok se pojedina zakonom utvrđena prava i oblici socijalne podrške realizuju i putem nadležnih viših nivoa vlasti, prvenstveno Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, odnosno Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. Pored budžetskih sredstava, Centar ostvaruje i određeni nivo prihoda iz vlastite djelatnosti (10.355 KM u 2025. godini), kao i povremene prihode iz drugih izvora i projektnih aktivnosti, koji imaju dopunski karakter (cca. 20.000 KM godišnje).

U okviru sistema socijalne zaštite, pored prava i usluga koje se ostvaruju putem nadležnih institucija, Općina Kalesija neposredno provodi i finansira određene programe podrške stanovništvu, među kojima su jednokratne

novčane pomoći, mjere pronatalitetne politike, sufinansiranje troškova logopedskog tretmana i drugi oblici pomoći usmjereni na ublažavanje socijalnih rizika i unapređenje položaja osjetljivih kategorija stanovništva. Značajan oblik socijalne usluge u zajednici predstavlja i projekat kućne njege i pomoći u kući koji provodi Crveni križ općine Kalesija, a kojim se doprinosi podršci starijim, bolesnim, nemoćnim i drugim osobama kojima je potrebna pomoć u svakodnevnom funkcionisanju.

Socijalna zaštita u Kalesiji bilježi rastuće potrebe stanovništva, što potvrđuje povećanje ukupnog broja korisnika, uz posebno izražen rast dječijeg dodatka, zdravstvenog osiguranja, usluga stručnog socijalnog rada i podrške roditeljima ukazuju na trend da socijalna zaštita više nije samo sistem novčanih davanja, nego sve više zahtijeva integrisane, preventivne i terenske usluge usmjerene na porodice s djecom, starije osobe, osobe s invaliditetom, nezaposlene i druga ranjiva domaćinstva. Stoga su potrebna planska usmjerenja u narednom periodu na jačanju kapaciteta Centra za socijalni rad, razvoju vaninstitucionalnih usluga poput pomoći u kući, savjetodavne i porodično-pravne podrške, dodatnog mapiranja socijalno ugroženih domaćinstava, dodatnog unapređenja koordinacije sa zdravstvenim, obrazovnim i službama zapošljavanja, te osiguranja stabilnog finansiranja lokalnih mjera koje ublažavaju siromaštvo i sprječavaju produblјivanje socijalne isklјučenosti.

Osjetljive/ranjive grupe

Zadatak JU Centar za socijalni rad Kalesija jeste i unapređenje zaštite žrtava nasilja, pogotovo porodičnog nasilja, prevencije nasilja, razvoj mjera zaštite prava i dobrobiti osoba izloženih nasilju. Kroz hitne intervencije, radom na terenu, te savjetodavnim razgovorima nastoje se riješiti poremećeni porodični odnosi.

Podaci JU Centar za socijalni rad Kalesija prikazani u Tabeli 23. ukazuju na strukturno zahtjevan obuhvat ranjivih kategorija stanovništva na području općine. Najbrojniju kategoriju čine osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom, čiji broj se sa 522 u 2021. godini povećao na 541 u 2025. godini, što predstavlja povećanje od 3,6% dodatno ukazujući na potrebu za stabilnim finansiranjem prava iz oblasti invalidske i socijalne zaštite, ali i za kontinuiranim jačanjem dostupnosti usluga podrške, rehabilitacije, inkluzije i stručnog rada sa porodicama.

Tabela 23. Pregled ranjivih kategorija stanovništva na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	Osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom			Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe			Stare osobe bez porodičnog staranja			Osobe i porodice u stanju soc. potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć		
	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S	M	Ž	S
2021.	301	221	522	89	118	207	195	257	452	129	140	269
2022.	299	230	529	91	113	204	203	268	471	173	199	372
2023.	305	224	529	85	101	186	209	276	485	168	176	344
2024.	306	227	533	79	96	175	217	276	493	119	130	249
2025.	310	231	541	72	91	163	230	278	508	123	131	259

Izvor: JU Centar za socijalni rad Kalesija

Kategorija materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba bilježi kontinuiran pad, sa 207 korisnika u 2021. godini na 163 korisnika u 2025. godini.

Broj starih osoba bez porodičnog staranja kontinuirano raste, sa 452 korisnika u 2021. godini na 508 korisnika u 2025. godini, što čini povećanje od 12,4%, implicirajući potrebu za dodatnim strateškim intervencijama u svrhu

jačanje podrške zadovoljenju potreba starije populacije, naročito osoba koje nemaju adekvatnu porodičnu podršku.

Kategorija osoba i porodica u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć pokazuje izražene oscilacije. Broj korisnika je porastao sa 269 u 2021. godini na 372 u 2022. godini, zatim se smanjuje na 249 u 2024. godini, a u 2025. godini blago raste na 259 korisnika. S obzirom da se radi o kategoriji interventnog karaktera i koja uglavnom odražava iznenadne ili pogoršane životne okolnosti, kao što su bolest, gubitak prihoda, porodične krize, elementarne nepogode ili druge vanredne situacije, oscilaci u broju korisnika ukazuju da potrebe za interventnom pomoći ostaju prisutne, ali zavise od konkretnih okolnosti i raspoloživih sredstava.

Posmatrano po spolnoj strukturi, žene su brojnije u kategorijama materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba, starih osoba bez porodičnog staranja i osoba/podrođica u stanju socijalne potrebe, dok su muškarci brojniji među osobama ometenim u psihičkom i fizičkom razvoju i osobama sa invaliditetom. Posebno je izražena veća zastupljenost žena među starim osobama bez porodičnog staranja, što je važno za planiranje rodno osjetljivih socijalnih usluga, naročito za starije žene koje žive same ili bez adekvatne porodične podrške.

Prezentirani podaci pokazuju da se struktura ranjivih kategorija na području općine Kalesija mijenja u pravcu povećanja potreba osoba sa invaliditetom i starijih osoba bez porodičnog staranja, dok se broj materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba formalno smanjuje. Navedena analiza svakako ukazuje na potrebu jačanja preventivnih i vaninstitucionalnih socijalnih usluga, razvoja pomoći u kući, unapređenja podrške osobama sa invaliditetom i starijim osobama, te održavanja kapaciteta za interventnu pomoć porodicama koje se nađu u iznenadnom stanju socijalne potrebe.

U Tabeli 24. dat je pregled korisnika kategorije civilnih žrtava rata prema nivou invaliditeta na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine, kao i prosječni iznosi invalidnine po jednom kroisniku.

Tabela 24. Pregled korisnika prava civilnih žrtava rata prema nivou invaliditeta i iznosa invalidnine na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine

Kategorija	Godina	2021		2022		2023		2024.		2025.	
	Nivo invaliditeta	Broj korisnika	Iznos prosječne invalidnine u KM (po korisniku)	Broj korisnika	Iznos prosječne invalidnine u KM (po korisniku)	Broj korisnika	Iznos prosječne invalidnine u KM (po korisniku)	Broj korisnika	Iznos prosječne invalidnine u KM (po korisniku)	Broj korisnika	Iznos prosječne invalidnine u KM (po korisniku)
I	100 % -potrebna pomoć sa strane	1	607,25	1	637,00	1	661,84	1	673,76	1	736,92
II	100 %- bez pomoći sa strane	4	443,30	4	465,01	4	483,15	4	491,84	4	537,95
III	90%	2	333,99	2	350,35	2	364,01	2	370,57	2	405,31
IV	80%	6	261,12	6	273,91	6	284,59	6	289,72	6	316,88
V	70%	5	194,32	5	203,84	5	211,79	5	215,60	5	235,81
VI	60%	16	109,30	16	114,66	16	119,13	15	121,27	15	132,65
Ukupno		34	/	34	/	34	/	33	/	33	/

Izvor: JU Centar za socijalni rad Kalesija

Broj korisnika prava po osnovu statusa civilne žrtve rata na području općine Kalesija relativno je stabilan tokom cijelog posmatranog perioda. Ukupan broj korisnika iznosio je 34 u periodu 2021–2023. godine, dok je u 2024. i 2025. godini smanjen na 33 korisnika.

Struktura korisnika prema nivou invaliditeta pokazuje da je najveći broj korisnika evidentiran u kategoriji VI – 60% invaliditeta, gdje je broj korisnika iznosio 16 u periodu 2021–2023. godine, a zatim 15 u 2024. i 2025. godini. U ostalim kategorijama broj korisnika je nepromijenjen tokom cijelog perioda: jedan korisnik u I kategoriji (100 % - potrebna pomoć sa strane), četiri korisnika u II kategoriji (100 %- bez pomoći sa strane) , dva korisnika u III kategoriji (90% invaliditet), šest korisnika u IV kategoriji (80% invaliditet) i pet korisnika u V kategoriji (70% invaliditet).

Iako broj korisnika stagnira ili se blago smanjuje, prosječni iznosi invalidnina bilježe kontinuiran rast u svim kategorijama. Kod korisnika sa 100% invaliditetom kojima je potrebna pomoć sa strane, prosječna invalidnina povećana je sa 607,25 KM u 2021. godini na 736,92 KM u 2025. godini, a sličan procentualni rast prisutan je i u ostalim kategorijama, pa je, naprimjer, kod korisnika sa 60% invaliditeta prosječna invalidnina povećana sa 109,30 KM na 132,65 KM.

Ranjive grupe na području općine Kalesija zahtijevaju sve kompleksniji i više usmjeren sistem podrške, posebno imajući u vidu rast broja osoba sa invaliditetom, starih osoba bez porodičnog staranja i korisnika kojima je potrebna zdravstvena, socijalna ili interventna pomoć. Iako se broj materijalno neosiguranih i za rad nesposobnih osoba formalno smanjuje, podaci ukazuju da se socijalni rizici ne smanjuju, nego mijenjaju strukturu i sve više zahtijevaju vaninstitucionalne, terenske i savjetodavne usluge. Posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na starije žene bez porodične podrške, osobe sa invaliditetom, porodice u kriznim situacijama, žrtve nasilja i civilne žrtve rata, uz jačanje kapaciteta Centra za socijalni rad, razvoj pomoći u kući, bolju međusektorsku koordinaciju i stabilno finansiranje prava i usluga koje omogućavaju zaštitu dostojanstva, sigurnosti i socijalne uključenosti najranjivijih stanovnika općine.

Sigurnost građana

Područje općine Kalesija je, zbog kombinacije ravničarskog dijela Sprečkog polja i brdsko-planinskih područja na obroncima Majevice i Javornika, izloženo različitim prirodnim i drugim rizicima koji uključuju poplave, sušu, klizanje terena, vjetar, oluju, grad, zemljotres, hladnoću, požare i druge tehničko-tehnološke nesreće kao relevantne prijetnje za stanovništvo, infrastrukturu i materijalna dobra. Program razvoja zaštite i spašavanja za period 2024–2028. kao osnovne razvojne pravce definiše jačanje sistema zaštite i spašavanja, razvoj kapaciteta za upravljanje rizicima i odgovor na prirodne i druge nesreće, te jačanje zaštite od požara i vatrogastva kao dijela jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja.

Poplavni rizik predstavlja jedan od ključnih sigurnosnih izazova, posebno u slivu rijeke Spreče i njenih pritoka a područje općine Kalesija izloženo je riziku od poplava usljed obilnih kišnih razdoblja, naglog topljenja snijega, konfiguracije terena, velikih slivnih površina i bujičnog karaktera rijeke Spreče i njenih pritoka, uključujući Malu Spreču, Šabatovicu, Kalesijsku rijeku, Dubnicu, Bijeljovac, Rainsku rijeku, Međaš, Gribaju, Hrašljansku rijeku i Huk. Poplave se na ovom području javljaju gotovo svake druge ili treće godine, dok se u godinama sa izraženim padavinama mogu javiti i više puta godišnje potvrđujući da se radi o ponavljajućem riziku, a ne izolovanim incidentima. Poseban problem predstavljaju bujične poplave kratkog trajanja, koje se formiraju brzo i u periodu od dva do šest sati mogu izazvati značajne štete, dok poplava rijeke Spreče može trajati od jednog do tri dana.

Najveći rizik u slivu rijeke Spreče na području općine Kalesija manifestuje se kroz ugroženost stanovništva i ekonomije. Kao najugroženije lokacije sa učestalom pojavom poplava izdvajaju se Prnjavor, Memići, Tojšići,

Vukovije Gornje, Gornja Kalesija, Hamzići, Rainci Gornji i Pjanići, Miljanovci, Kikači, Handžići, Rainci Donji, Vukovije Donje, Jeginov Lug, Zates i Gutići. Posebno se ističe područje MZ Prnjavor u donjem toku Dubničke rijeke, gdje može doći do plavljenja oko 100 stambeno-porodičnih i drugih objekata, uz ugroženost oko 300 građana. Glavni faktori koji povećavaju rizik odnose se na neuređena riječna korita, odlaganje otpada u korita rijeka i potoka, sužavanje vodotoka, nelegalnu ili neplansku gradnju u plavnim područjima, kao i nedovoljnu regulaciju oborinskih i bujičnih voda.

Moguće posljedice poplava svakako obuhvataju ugrožavanje života ljudi, štete na stambenim, pomoćnim, privrednim i infrastrukturnim objektima, uništavanje puteva, mostova, PTT vodova i vodovodne infrastrukture, kao i štete na poljoprivrednim usjevima. Dodatni rizik predstavlja zagađenje vodoopskrbnih objekata i izvorišta, što može dovesti do pojave zaraza i epidemija te ugroziti zdravlje ljudi i životinja. Zbog toga planska usmjerenja treba fokusirati na uređenje korita rijeke Spreče i njenih pritoka, sprečavanje odlaganja otpada u vodotoke, dosljednu primjenu propisa iz oblasti građenja i zaštite voda, zabranu gradnje u plavnim područjima, jačanje sistema ranog upozoravanja i održavanje spremnosti službi zaštite i spašavanja za evakuaciju, zbrinjavanje stanovništva, sanaciju terena, kontrolu izvorišta i procjenu šteta nakon poplavnih događaja. Planirani projekti pokazuju da Općina Kalesija dio strateškog odgovora na poplavne rizike usmjerava prema preventivnim infrastrukturnim intervencijama. Posebno su relevantni projekti regulacije korita rijeke Gribaje i Aščića potoka kod pijace u Tojšićima, kojim je planirano uređenje oko 450 m riječnog korita i zaštita oko 200 ha poljoprivrednog i gazdinskog zemljišta, te projekat odvodnje površinskih voda na lokalitetu Kalesija Grad – Tubići, usmjeren na smanjenje rizika od plavljenja saobraćajnica, privatnih posjeda i stambenih objekata. Također, urađen je i projekat uređenja korita rijeke Spreče čija realizacija je planirana u narednom periodu. Navedeni projekti su usklađeni sa utvrđenim potrebama uređenja vodotoka, unapređenja odvodnje i smanjenja šteta od bujičnih i urbanih plavljenja, ali je u narednom periodu potrebno proširiti portfolio projekata i na druge visokorizične lokacije identifikovane mapama poplavnog rizika.

Snježne padavine i nanosi predstavljaju redovan zimski rizik na području općine Kalesija, posebno zbog prirodno-geografskih karakteristika, nadmorske visine i izraženijih zimskih uslova u brdsko-planinskim naseljima. Snježni pokrivač se najčešće zadržava od 30 do 60 dana, uz dubinu od 30 do 50 cm, dok u brdsko-planinskim dijelovima može doseći 60 do 100 cm, a pod uticajem sjeverozapadnih vjetrova mogu nastati i veći snježni nanosi. Najugroženije su mjesne zajednice Jajići, Hrasno Gornje, Kalesija, SeljUBLje, Kikači, Rainci Gornji i Gojčin, iako rizik postoji i u ravničarskim područjima Sprečanske doline. Intenzivne i dugotrajne padavine dovode do prekida putnih komunikacija, otežanog snabdijevanja stanovništva, prekida električne energije, problema u pružanju zdravstvenih usluga, zastoja u nastavnom procesu i šteta na voćnjacima, šumama i infrastrukturi. Planski odgovor u narednom periodu potrebno je usmjeriti na pravovremenu izradu i provođenje operativnog plana zimskog održavanja lokalnih puteva, utvrđivanje prioriteta čišćenja, nabavku posipnog materijala, održavanje raspoložive mehanizacije i koordinirano angažovanje nadležne općinske službe, Profesionalne vatrogasne jedinice, JP „Vodovod i kanalizacija“ Kalesija, privrednih subjekata, povjerenika civilne zaštite i mjesnih zajednica.

Klizišta predstavljaju jedan od najizraženijih rizika za sigurnost stanovništva, stambene objekte i infrastrukturu na području općine Kalesija, posebno imajući u vidu da značajan dio teritorije čine brdsko-planinska područja sa izraženim uticajem podzemnih i površinskih voda, neuređenim odvodom otpadnih voda, neplanskim zahvatima u prostoru i povremenom nekontrolisanom sječom šuma. Samo u posljednjih 15 godina registrovano je više od 1.300 klizišta, dok je 2014. godine direktno bilo ugroženo 473 objekta, od čega više od 80 u fazi rušenja, uz procijenjenu štetu veću od 30 miliona KM. Najugroženija područja obuhvataju Hrasno Donje, Paraće, Horozovinu, Hrasno Gornje, SeljUBLje, Petrovice Gornje, Bukvare, Šehiće, Dubnicu, Mahmutoviće, Kikače, Tojšiće, Raince Gornje, Miljanovce, Jajiće, Sarače/Lipovice, Brda, Zukiće, Vukovije Gornje i Vukovije Donje.

Podaci za period 2021–2025. prikazani u Tabeli 25. ukazuju na izražene godišnje oscilacije, pri čemu je broj registrovanih klizišta povećan sa 10 u 2021. na 40 u 2023. godini, a zatim smanjen na 18 u 2024. i 8 u 2025. godini. Iako je broj registrovanih klizišta u 2025. niži nego u prethodnim godinama, broj stanovnika direktno ugroženih klizištima ostaje visok i iznosi 150, nakon maksimuma od 200 ugroženih stanovnika u 2024. godini. Broj direktno ugroženih stambenih objekata kretao se od 13 u 2021. do 7 u 2025. godini, dok poslovni objekti i zaposleni u poslovnim objektima nisu evidentirani kao direktno ugroženi, prema podacima nadležne općinske službe

Tabela 25. Podaci o klizištima na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Broj registriranih klizišta na području općine	10	13	40	18	8
Broj stanovnika direktno ugroženog klizištima	20	28	160	200	150
Broj saniranih klizišta	20	/	4	12	5
Nivo investicija u sanaciju klizišta (KM)	6.738,00	10.000,00	89.973,93	127.119,00	73.000,00
Broj stambenih objekata direktno ugroženih klizištima	13	6	15	10	7

Izvor: Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo

Istovremeno, ulaganja u sanaciju klizišta su porasla, sa 6.738 KM u 2021. na 127.119 KM u 2024. godini, dok su u 2025. iznosila 73.000 KM, što potvrđuje da Općina kontinuirano reaguje na problem, ali i da je potrebno dodatno jačati preventivni pristup. U narednom planskom periodu neophodno je unapređivati sistemsko praćenje aktivnih i potencijalnih klizišta, raditi na izradi projektne dokumentacije za prioritetne lokacije, regulisanje površinskih i otpadnih voda, u skladu sa nadležnostima učestvovati u procesima sprečavanja neplanske gradnje na nestabilnim terenima, raditi na sanaciji najugroženijih putnih i stambenih zona, pošumljavanju i jačanju svijesti stanovništva o rizicima i ponašanju prije, tokom i nakon aktiviranja klizišta.

Iako područje općine Kalesija u dosadašnjem periodu nije bilo izloženo rušilačkim potresima, *seizmički rizik* se ne može zanemariti zbog položaja Bosne i Hercegovine u seizmički aktivnom prostoru i evidentiranih potresa u širem okruženju. Posebno osjetljiva mogu biti urbanija područja Kalesija Centar, Tojšići i Memići, naročito zbog koncentracije objekata, starije gradnje i objekata građenih bez odgovarajuće projektne dokumentacije i nadzora.

Suša se na području općine Kalesija javlja kao sve značajniji klimatski rizik, sa posljedicama po poljoprivrednu proizvodnju, vodosnabdijevanje, stočni fond, higijenske uslove i povećanje požarne opasnosti. Najugroženija su brdska i visinska naselja, gdje se zbog pedoloških karakteristika i bržeg isparavanja štete na usjevima mogu značajno povećati. Razvojni odgovor u ovom kontekstu svakako bi trebalo usmjeriti na zaštitu izvorišta, racionalno korištenje vode, planove redukcije u kriznim periodima, obezbjeđenje cisterni i alternativnog snabdijevanja vodom, podršku navodnjavanju i pošumljavanje područja oko izvorišta.

Prolomi oblaka i olujni vjetrovi predstavljaju čest i intenzivan rizik, naročito u periodu od maja do augusta, pri čemu kratkotrajne, ali obilne padavine zbog konfiguracije terena brzo stvaraju bujične tokove, poplave i klizišta. Ugrožena su i brdska naselja, poput Hrasna, Kikača, Jajića, Brda, Seljublja i Lipovica, ali i nizvodna područja Tojšića, Prnjavora, Vukovija Gornjih, Miljanovaca i Rainaca Donjih. Prioriteti su uređenje vodotoka i oborinske odvodnje, uklanjanje prepreka u koritima, jačanje sistema upozoravanja, edukacija stanovništva i brza aktivacija civilne zaštite u slučaju prekida komunikacija, šteta na objektima i zagađenja izvorišta.

Tuča/led se javlja u periodu od aprila do oktobra, najčešće naglo i kratkotrajno, ali sa potencijalno velikim štetama na poljoprivrednim usjevima, objektima i lokalnoj infrastrukturi. S obzirom na značaj poljoprivrede za lokalni razvoj, rizik od leda svakako treba posmatrati kao razvojno i ekonomsko pitanje, a ne samo kao kratkotrajnu vremensku nepogodu. Kao odgovor na ovaj rizik, Općina Kalesija je u saradnji s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i

vodoprivrede Tuzlanskog kantona u 2026. godini uspostavila sistem protivgradne zaštite na šest lokacija: Jajići, Zelina, Jeginov Lug, Rainci Gornji, Tojšići i Hrasno Gornje, ukupne vrijednosti oko 250.000 KM. Uspostava sistema, uz obuku rukovalaca i nabavku protivgradnih raketa, je važan iskorak u preventivnoj zaštiti poljoprivredne proizvodnje, smanjenju šteta od elementarnih nepogoda i jačanju otpornosti ruralnih domaćinstava. U narednom periodu potrebno je osigurati redovno održavanje sistema, kontinuiranu obuku rukovalaca, pravovremenu nabavku raketa, koordinaciju sa kantonalnim institucijama i praćenje efekata sistema na smanjenje šteta u poljoprivredi.

Mraz i ekstremne hladnoće predstavljaju sezonski rizik povezan sa umjereno-kontinentalnom klimom, hladnim zimama i zadržavanjem snježnog pokrivača, posebno u podmajevičkim naseljima. Iako nisu evidentirani podaci o smrtnim slučajevima usljed smrzavanja, niske temperature mogu pogoršati uslove života ranjivih kategorija, otežati kretanje i snabdijevanje, te izazvati štete u poljoprivredi i infrastrukturi. Planski odgovor svakako je potrebno vezati za zimsko održavanje puteva, zaštitu socijalno ranjivih domaćinstava, pravovremeno informisanje građana i koordinaciju komunalnih, zdravstvenih i službi civilne zaštite.

Rizik od zaraznih bolesti kod ljudi i životinja je prisutan na području općine Kalesija zbog mogućeg zagađenja vode, neuređenog odlaganja otpada, divljih deponija, prometa životinja i namirnica životinjskog porijekla, prirodnih nesreća i poremećaja higijensko-epidemioloških uslova. Posebno iskustvo pandemije COVID-19 pokazalo je potrebu planiranja scenarija epidemija širih razmjera, uz koordinaciju civilne zaštite, Doma zdravlja, veterinarske službe, inspekcija i mjesnih zajednica. Strateški prioriteti su jačanje preventivnog nadzora, kontrola vode i hrane, veterinarsko-zdravstvene mjere, brzo epidemiološko reagovanje, krizno komuniciranje i zbrinjavanje stanovništva u uslovima prirodnih i drugih nesreća.

Biljne bolesti i štetočine predstavljaju ozbiljan rizik za poljoprivredu, jer mogu umanjiti prinose, ugroziti voćarstvo i ratarsku proizvodnju, a kod pojedinih kultura dovesti i do potpunog gubitka uroda. S obzirom na strateški značaj poljoprivrede za općinu Kalesija, zaštita bilja treba biti dio sistema zaštite i spašavanja, ali i dio mjera ruralnog razvoja.

Požari na području općine Kalesija predstavljaju značajan sigurnosni rizik zbog kombinacije prirodnih faktora, ljudskog nemara, tehničkih uzroka i prostorne koncentracije objekata sa povećanim požarnim opterećenjem. Najčešće se javljaju u periodu od aprila do oktobra, posebno u dnevnim satima, a odnose se na šumske požare, požare na šikarama, stambenim, pomoćnim i privrednim objektima, vozilima, kabastoj stočnoj hrani i deponijama otpada. Poseban rizik čine šumski kompleksi Majevica i Javornika, gdje se zbog konfiguracije terena, vjetera, nedostatka zaštitnih pojaseva i otežanog pristupa požari mogu brzo širiti, kao i benzinske pumpe, drvoprerađivački pogoni, skladišta zapaljivih materijala i industrijska zona, posebno zato što su pojedini rizični objekti locirani u blizini stambenih i privrednih objekata. Dodatni operativni problem predstavlja nedovoljno razvijena hidrantska mreža i otežano snabdijevanje vodom za gašenje požara, zbog čega vatrogasna jedinica u pojedinim situacijama koristi prirodne vodozahvate na rijekama Spreči i Gribaji. Iako Profesionalna vatrogasna jedinica predstavlja osnovni operativni kapacitet za lokalizaciju i gašenje požara, strateški odgovor treba snažnije usmjeriti i na preventivnu zaštitu i to edukaciju stanovništva i privrednih subjekata, pojačan inspekcijski nadzor nad ispravnošću aparata i hidrantskih mreža, strožiju kontrolu izdavanja dozvola za objekte visokog požarnog rizika u naseljenim zonama, uređenje šumskih protivpožarnih puteva i pojaseva, zabranu otvorene vatre u periodima visokog požarnog opterećenja, uređenje vodozahvatnih prilaza na Spreči i Gribaji, održavanje pružnog pojasa i uspostavu dimnjačarske službe.

Rizik od ekspanzije i eksplozije plinova, opasnih materija, nafte i naftnih derivata na području općine Kalesija vezan je prvenstveno za transport opasnih materija magistralnim putem M-4, regionalnim putevima i željezničkom

prugom Tuzla–Zvornik, kao i za objekte u kojima se skladište ili koriste zapaljive i hemijski opasne materije. Iako na području općine nema razvijene bazne industrije kao velikog direktnog zagađivača, rizik dodatno povećavaju tranzitni pravci, benzinske pumpe, privredni objekti, moguća kontaminacija rijeke Spreče i poljoprivrednog zemljišta, kao i zagađenje zraka u zimskom periodu zbog individualnih ložišta.

Saobraćajne nesreće predstavljaju izražen rizik zbog prolaska magistralnog puta M-4 Tuzla–Zvornik, regionalnog pravca Međaš–Živinice i željezničke pruge kroz područje općine, pri čemu su pojedine dionice posebno osjetljive zbog prolaska kroz naseljena mjesta, blizine škola, nedovoljne signalizacije, zimskih uslova, odrona i potencijalnog transporta opasnih materija. Posebno rizične lokacije prepoznate su na pravcu od tunela u Čaklovićima do žutog mosta u Tojšićima, kod škole u Miljanovcima, u Gornjim Rancima, na dionici „Pista“ u Vukovijama Gornjim i kroz Donje Vukovije.

Rizik od neeksplozivnih ubojnih sredstava i minsko-eksplozivnih sredstava i dalje je prisutan na području općine Kalesija, posebno u zonama nekadašnje linije fronta i područjima gdje su evidentirana minska polja i zaostala eksplozivna sredstva. Značajan dio rizične površine još nije očišćen, dok su u poslijeratnom periodu zabilježene minske nesreće sa smrtnim ishodima, teškim povredama i stradanjem stočnog fonda, naročito prilikom poljoprivrednih radova, sječe šume i kretanja u rizičnim područjima. Općina Kalesija kontinuirano sarađuje sa BH MAC-om, strukturama civilne zaštite na višim nivoima vlasti i donatorima u obezbjeđenju sredstava za deminiranje.

Sistem civilne zaštite općine Kalesija uspostavljen je kao višeslojna organizaciono-operativna struktura koja obuhvata komandni, operativni, teritorijalni i funkcionalni nivo djelovanja. Općinski štab civilne zaštite Kalesija osnovan je odlukom Općinskog vijeća kao stručno-operativni organ za rukovođenje akcijama zaštite i spašavanja. Štab funkcioniše u miru kada nadležni organ proglasi stanje prirodne ili druge nesreće, kada je potrebno preventivno djelovati prije nastanka nesreće, kao i tokom obuka, vježbi i razmatranja pitanja od značaja za sistem zaštite i spašavanja. Popunjenost Općinskog štaba sa 12 članova osigurava osnovni komandno-koordinacioni okvir, ali njegova stvarna efikasnost zavisi od redovnog ažuriranja planova, obuka, vježbi, operativne komunikacije i sposobnosti brzog aktiviranja raspoloživih snaga.

Nadležna općinska služba je Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo organizovana u skladu sa Odlukom o organizovanju općinskih službi za upravu, a njeno djelovanje je usklađeno sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća FBiH. Unutrašnjom organizacijom službe obuhvaćeni su Odsjek za civilnu zaštitu, Odsjek za protivpožarnu zaštitu – Profesionalna vatrogasna jedinica, Odsjek za komunalne poslove, te rukovodilac službe, odnosno pomoćnik općinskog načelnika, koji je ujedno i načelnik Općinskog štaba civilne zaštite Kalesija.

U skladu sa Procjenom ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća za područje općine Kalesija, Odlukom o organizovanju i funkcionisanju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i Planom zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća na području općine Kalesija planirane su slijedeće strukture civilne zaštite:

- Općinski štab civilne zaštite - 12
- Četa za hitne intervencije - 63
- Odjeljenje za uništavanje NUS-a - 8
- Odjeljenje za PMP - 18
- Odjeljenje za RHB zaštitu - 13
- Odjeljenje za zaštitu i spašavanje životinja i namirnica životinjskog porijekla - 12

- Vod za zaštitu od požara - 17
- Vod za zaštitu i spašavanje iz ruševina - 28
- Službe zaštite i spašavanja u PVJ Kalesija, JZU Dom zdravlja - 18
- JP Veterinarska stanica - 11
- JP Komunalac - 12
- JP Vodovod (vodosnabdijevanje)- 10

U mjesnim zajednicama na području općine Kalesija organizovano je 10 štabova za dvije i više mjesnih zajednica, sa 208 povjerenika po mjesnim zajednicama i preduzećima, 18 vodova CZ opće namjene sa 259 pripadnika i 9 samostalnih odjeljenja civilne zaštite opće namjene. U preduzećima su organizovana 3 štaba, 20 povjerenika, 2 voda CZ opće namjene i 1 samostalno odjeljenje specijalizovane namjene za zaštitu od požara, te je ukupan broj je 662 pripadnika, u svim jedinicama Civilne zaštite općine Kalesija.

U kontekstu struktura civilne zaštite prema podacima Službe za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo Profesionalna vatrogasna jedinica ima 16 zaposlenih i predstavlja ključni operativni kapacitet za intervencije na području općine. Specijalizirane jedinice civilne zaštite 63, jedinica za spašavanje iz ruševina 27, jedinica za spašavanje sa visina 12 intervencija godišnje, ostale specijalizirane strukture popunjene 20 članova uz Crveni križ Općine Kalesija sa 6 članova odnosno zaposlenih. Najizraženiji nedostatak odnosi se na jedinicu za spašavanje na vodi i pod vodom, koja nema angažiranih osoba, što predstavlja važan razvojni izazov imajući u vidu izloženost općine poplavama i bujičnim vodotocima.

Iako Općina Kalesija ima uspostavljenu Profesionalnu vatrogasnu jedinicu, planski dokumenti prepoznaju potrebu formiranja dobrovoljnog vatrogasnog društva kao dopunskog kapaciteta sistema zaštite od požara. Uspostava DVD-a ne podrazumijeva nepostojanje profesionalnog kapaciteta, nego nastojanje da se zbog visokog požarnog opterećenja, šumskih i poljoprivrednih površina, industrijskih i stambenih zona, benzinskih pumpi i mogućnosti požara većih razmjera proširi mreža obučenih i organizovanih snaga koje mogu podržati PVJ Kalesija što je posebno važno za jačanje preventivnog rada, brže lokalno reagovanje, uključivanje građana i mjesnih zajednica, te popularizaciju zaštite od požara kroz edukacije i aktivnosti poput „Mjeseca zaštite od požara“.

Iako je organizaciona struktura civilne zaštite uspostavljena i brojčano značajna, evidentne su slabosti u materijalno-tehničkoj opremljenosti. Oprema i uređaji kojima raspolaže sistem civilne zaštite su zastarjeli, a njihovo skladištenje u skućenim i neuslovnim prostorijama otežava brzu i efikasnu primjenu u slučaju potrebe. Zbog toga dalji razvoj sistema civilne zaštite treba usmjeriti na znavljanje opreme, poboljšanje uslova skladištenja, jačanje operativnog centra, obuku i provjeru spremnosti štabova, povjerenika i jedinica civilne zaštite, formiranje kapaciteta za spašavanje na vodi i pod vodom, te dalje jačanje struktura i međusobne saradnje nadležnih subjekata u oblasti civilne zaštite.

Kriminalitet i javni red i mir

Obezbjedenje i unapređenje lične, javne i imovinske sigurnosti svih stanovnika Kalesija u nadležnosti je Policijske uprave Kalesija, koja teritorijalno pokriva prostor cijele općine. U sklopu Policijske uprave Kalesija djeluje i Policijska stanica Kalesija. Prema podacima iz Tabele 26., stanje kriminaliteta na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine pokazuje promjenljiv, ali generalno kontrolisan trend. Ukupan broj krivičnih djela smanjen je sa 182 u 2021. godini na 132 u 2023. godini, što predstavlja najpovoljniji rezultat u posmatranom periodu. Međutim, nakon 2023. godine evidentan je ponovni rast, sa 144 krivična djela u 2024. i 152 u 2025. godini, što ukazuje na potrebu kontinuiranog praćenja sigurnosnih rizika i jačanja preventivnog djelovanja.

Tabela 26. Pokazatelji stanja kriminaliteta i javnog reda i mira na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	Ukupan broj krivičnih djela	Ukupan broj prijavljenih počinilaca	Broj krivičnih djela po poznatom počinioocu	Broj krivičnih djela po nepoznatom počinioocu
2021.	182	152	83	69
2022.	162	119	75	44
2023.	132	97	47	50
2024.	144	112	69	43
2025.	152	135	84	51

Izvor: Policijska uprava Kalesija

Broj prijavljenih počinilaca također je varirao, pri čemu je najmanji broj evidentiran 2023. godine, ukupno 97, dok je u 2025. godini porastao na 135. Istovremeno, broj krivičnih djela po poznatom počinioocu povećan je sa 47 u 2023. na 84 u 2025. godini. Broj krivičnih djela po nepoznatom počinioocu kretao se između 43 i 69, uz najnižu vrijednost u 2024. godini, dok je u 2025. ponovo porastao na 51.

U strukturi kriminaliteta dominantno mjesto zauzimaju imovinski delikti (Tabela 27.). Njihov broj se kretao od 98 u 2021. godini do 77 u 2025. godini, dok se procentualno učešće kretalo od 50,7% do 59,8% ukupnog kriminaliteta, ukazujući da se približno svako drugo evidentirano krivično djelo odnosi na imovinski delikt. Navedeno implicira da zaštita imovine građana, poslovnih subjekata i javne infrastrukture treba ostati jedan od ključnih sigurnosnih prioriteta. Posebno je značajno da, iako je broj imovinskih delikata u 2025. godini niži nego u 2021. godini, njihovo učešće u ukupnoj strukturi kriminaliteta ostaje vrlo visoko, što potvrđuje da se radi o trajno izraženom sigurnosnom izazovu.

Tabela 27. Struktura kriminaliteta na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina	2021		2022		2023		2024		2025	
Struktura kriminaliteta	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Krvni delikti	22	12,1	13	8,0	11	8,3	5	3,5	8	5,3
Imovinski delikti	98	53,8	88	54,3	79	59,8	84	58,3	77	50,7
Narkomanija	11	6,0	9	5,6	12	9,1	7	4,9	11	7,2
Ostala krivična djela	51	28,0	52	32,1	30	22,7	48	33,3	56	36,8
Ukupan broj/postotak	182	100	162	100	132	100	144	100	152	100

Izvor: Policijska uprava Kalesija

Krvni delikti imaju znatno manji udio u ukupnoj strukturi kriminaliteta, ali su posebno važni zbog uticaja na osjećaj lične sigurnosti građana. Njihov broj je smanjen sa 22 u 2021. godini na 5 u 2024. godini, dok je u 2025. godini evidentirano 8 takvih krivičnih djela. Krivična djela povezana s narkomanijom osciliraju tokom posmatranog perioda, sa 7 u 2024. do 12 u 2023. godini, dok je u 2025. evidentirano 11 krivičnih djela ovog tipa, odnosno 7,2% u ukupnoj strukturi kriminaliteta. Društveni značaj ove vrste kriminaliteta je posebno važan i zbog povezanosti sa mladima, javnim redom, školskim okruženjem, porodičnim problemima i potencijalnim razvojem drugih oblika kriminaliteta. Zbog toga je važno da se sigurnosne mjere kombinuju s preventivnim, obrazovnim i socijalnim programima.

Kategorija ostalih krivičnih djela ima promjenljiv, ali značajan udio u ukupnoj strukturi kriminaliteta te u 2025. godini ova kategorija čini 36,8% ukupnog kriminaliteta, što predstavlja najviši udio u posmatranom periodu nakon 2024. godine što ukazuje da se sigurnosni izazovi pojavljuju kroz širi spektar krivičnih djela koja utiču na kvalitet života, javni red, povjerenje građana i funkcionisanje lokalne zajednice.

Pored ovoga, važno je sagledati i percepciju mladih, kroz istraživanje potreba mladih sprovedeno u okviru izrade Strategije za mlade Općine Kalesija. Istraživanje je pokazalo da, pored nasilja, mladi, kao izvore osjećaja nesigurnosti navode i pse lutalice, nedovoljno osvijetljene dijelove općine, kao i udaljenija naselja van centralnog područja Kalesije ukazujući da sigurnost građana nije samo pitanje policijskog postupanja, nego i pitanje uređenja javnih površina, javne rasvjete, komunalnog reda, dostupnosti institucija i ravnomjernog tretmana urbanih i ruralnih područja

Policijska uprava i Policijska stanica Kalesija, pored redovnih policijskih poslova, provode i dodatne aktivnosti koje doprinose unapređenju bezbjednosti građana, posebno kroz rad sa školama, preventivno djelovanje, krizne intervencije i saradnju sa drugim institucijama, kao što su „Dan otvorenih vrata“ za učenike, aktivnosti na sigurnosti učenika u saobraćaju i drugi niz aktivnosti.

Sumarno posmatrano, sigurnosna situacija u općini Kalesija ne pokazuje izraženu eskalaciju kriminaliteta, ali porast ukupnog broja krivičnih djela i prijavljenih počinitelaca nakon 2023. godine ukazuje na potrebu jačanja preventivnih mjera, prisustva policijskih struktura na terenu, još snažnije saradnje sa mjesnim zajednicama i lokalnim institucijama, kao i rada na ranom prepoznavanju sigurnosnih rizika koji mogu uticati na osjećaj bezbjednosti građana. S tim u vezi u toku 2026. godine planirana je nabavka i instalacija video nadzora na području općine Kalesija što će doprinijeti unapređenju bezbjedonosne situacije na području općine.

Uz navedeno u narednom planskom periodu potrebno je nastaviti jačati preventivni rad u zajednici, unaprijediti tehničku sigurnosnu infrastrukturu, uključujući planiranu nabavku i instalaciju video nadzora na području općine Kalesija, te razvijati dodatne mehanizme saradnje između Policijske uprave Kalesija, lokalne uprave, mjesnih zajednica, obrazovnih ustanova, centra za socijalni rad, organizacija civilnog društva i građana što svakako može doprinijeti boljem prepoznavanju sigurnosnih rizika, povećanju povjerenja građana u lokalne sigurnosne mehanizme i ukupnom unapređenju kvaliteta života na području općine.

Civilno društvo

Civilno društvo na području Općine Kalesija čini raznovrsna mreža udruženja građana, omladinskih organizacija, kulturno-umjetničkih društava, sportskih klubova, humanitarnih, boračkih, ženskih, ekoloških, planinarskih i drugih organizacija. Iako je prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona u Registru udruženja Tuzlanskog kantona kojeg vodi navedeno Ministarstvo, registrovano ukupno 146 udruženja, aktivno je 50-ak udruženja na području općine prikazanih u tabeli ispod čiji podaci ukazuju da civilni sektor u Kalesiji ima tematsku širinu i potencijal da doprinese društvenom razvoju, kulturi, sportu, zaštiti zdravlja, podršci ranjivim grupama, omladinskom aktivizmu, ekologiji i sveukupno lokalnom razvoju.

Tabela 28. Pregled aktivnih udruženja i nevladinih organizacija na području općine Kalesija

R.br.	Naziv
1.	Ekološko udruženje građana „Eko zeleni“ Kalesija
2.	Udruženje za zaštitu i unapređenje uslova življenja „KORAK“ Kalesija
3.	Kulturno-umjetničko društvo „14. maj“ Tojšići
4.	Kulturno-umjetničko društvo „23. maj“ Kalesija
5.	Kulturno-umjetničko društvo „7. april Vukovije“
6.	Gradsko kulturno-umjetničko društvo „HALISIJE“ Kalesija
7.	Kulturno-umjetničko društvo „MERAK“
8.	Kulturno-umjetničko društvo „Rainci Gornji“
9.	Kulturno-umjetničko društvo „Biser“ Tojšići
10.	Kulturno-umjetničko društvo „Narcis“ Rainci Gornji

11.	Kulturno-umjetničko društvo „Sevdah“ Seljuble
12.	Crveni križ Općine Kalesija
13.	Omladinski kulturni centar „SPREČA“ Kalesija
14.	Udruženje građana „CITIZEN“
15.	Klub borilačkih sportova „Golden Team“ Kalesija
16.	Ženski odbojkaški klub „Bosna“ Kalesija
17.	Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija
18.	Šahovski klub „Bosna“ Kalesija
19.	Udruženje roditelja djece sa posebnim potrebama „OSMIJEH NADE“
20.	Udruženje žena poljoprivrednih proizvođača „Snaga kalesijske žene“
21.	Planinarsko društvo „Kalesija“
22.	Udruženje žena oboljelih od raka „NIJEMI KRIK“
23.	Udruženje žena oboljelih i liječenih od raka „ŽENO, MAJKO, SESTRO...“
24.	Udruženje za promociju pozitivnih vrijednosti „INFOPLUS“ Kalesija
25.	Udruženje „SNAGA NEZAVISNE ŽENE“ Kalesija
26.	Biciklistički klub „Kalesija“
27.	Udruženje mladih „TRIK“
28.	Udruženje građana „Alfa“ Tojšići
29.	Udruženje ljubitelja eko-turizma „Hrastov hlad“
30.	Udruženje boraca Patriotske lige Kalesija
31.	Jedinstvena organizacija boraca „Unija veterana“ Kalesija
32.	Organizacija ratnih vojnih invalida Kalesija
33.	Organizacija demobilisanih boraca „ODB Kalesija“
34.	U.G. Organizacija porodica šehida i poginulih boraca „OPŠ i PB-Kalesija“
35.	Udruženje građana „Zlatni ljiljan“ / Udruženje dobitnika najvećih ratnih priznanja Općine Kalesija
36.	Udruženje veterana rata 1992–1995, PTSP-a
37.	Udruženje građana logoraša Kalesija
38.	Udruženje prognanika „Gornja Spreča“ Kalesija
39.	Udruženje civilnih žrtava rata i porodica civilnih žrtava rata
40.	Udruženje antifašista i boraca NOR-a BiH „UABNOR BiH“
41.	Udruženje penzionera/umirovljenika Općine Kalesija
42.	Udruženje pčelara „Behar“ Kalesija
43.	Udruženje poljoprivrednika „Krušik“ Vukovije Gornje
44.	Udruženje građana poljoprivrednika „Agrorazvoj“ Gojčin
45.	Udruženje Roma „Saeroma“ Kalesija
46.	Udruženje Roma „Glas Roma“ Petrovice Gornje
47.	Udruženje građana Srpsko građansko vijeće Kalesija
48.	Udruženje građana „Sumeeja“ – udruženje žena
49.	Udruženje za unaprjeđenje kulturnog, zdravog i moralnog života lokalne društvene zajednice „Elif“
50.	Udruženje „Libero“ Kalesija

Kao i u većini lokalnih zajednica u BiH većinski dio organizacija nema profesionalno zaposleno osoblje, već se njihov rad dominantno zasniva na volonterizmu. Organizacijski i finansijski kapaciteti udruženja su ograničena, budući da većina nije samoodrživa i oslanja se na podršku općinskog budžeta, viših nivoa vlasti, međunarodnih donatora i domaćih institucija. Značajan dio organizacija još uvijek nema dovoljno razvijen projektni pristup niti potrebne kapacitete za apliciranje na javne pozive, što im ograničava pristup dodatnim izvorima finansiranja.

Posebno značajan segment civilnog društva čine organizacije koje djeluju u oblasti kulture i očuvanja tradicije koje mogu imati važnu ulogu u očuvanju nematerijalnog kulturnog naslijeđa, uključivanju djece i mladih u kulturne aktivnosti, organizaciji lokalnih manifestacija i jačanju identiteta lokalne zajednice. Sportska udruženja i klubovi

također čine važan dio civilnog sektora, kroz čiji rad se u najvećoj mjeri odvija rad sportskih klubova na području općine, ali njihov značaj nije samo sportsko-rekreativni, nego i preventivni i socijalizacijski, posebno u radu sa djecom i mladima. Uloga boračkih udruženja vezana je za zaštitu prava boračke populacije, njegovanje kulture sjećanja, obilježavanje značajnih datuma i zastupanje interesa kategorija proizašlih iz rata.

U kontekstu omladinskog organizovanja, potrebno je naglasiti da Strategija prema mladima Općine Kalesija 2026–2031. ukazuje da trenutno na području Općine Kalesija djeluju dvije aktivne omladinske organizacije – Udruženje mladih „TRIK“ i Udruženje „Libero“, dok se druge formalne i neformalne inicijative mladih pojavljuju povremeno, ali često nisu registrovane kao omladinske organizacije u skladu sa Zakonom o mladima FBiH. Strategija prema mladima dodatno ukazuje da je formalno članstvo mladih u organizacijama civilnog društva relativno nisko: 79,3% mladih navodi da nisu članovi nijedne organizacije, dok su među onima koji jesu uključeni najzastupljenije omladinske organizacije sa 14,6% i organizacije za ljudska prava ili humanitarnu pomoć sa 4,2%. Ipak, participacija u aktivnostima je nešto veća od formalnog članstva, jer je 17,2% mladih učestvovalo u aktivnostima omladinskih organizacija u godini koja je prethodila istraživanju, uz izraženiju angažovanost žena.

Važan resurs za lokalni aktivizam predstavlja Centar za djecu i mlade kojim upravlja Udruženje mladih „TRIK“ Kalesija otvoren 2021. godine uz podršku Općine Kalesija i međunarodne organizacije World Vision, a namijenjen svim omladinskim organizacijama i neformalnim grupama mladih. Prostor se koristi za edukativne radionice, neformalno obrazovanje, psihosocijalnu podršku, kreativne i kulturne aktivnosti, kao i kvalitetno provođenje slobodnog vremena mladih. Međutim, i u kontekstu rada ovog Centra ističe se potreba za zapošljavanjem koordinatora/ice Centra i dodatnim ulaganjem u sadržaje i opremu kako bi Centar u potpunosti odgovorio potrebama.

Podrška radu udruženjima na području Općine Kalesija iz Budžeta Općine Kalesija obuhvata više kategorija: opće transfere neprofitnim organizacijama, posebne transfere za organizacije i udruženja proizašla iz rata, sredstva za udruženja koja pomažu rad mladih, transfere za pojedina udruženja od posebnog društvenog značaja (Crveni križ, udruženja penzionera i dr.), kao i sredstva za manifestacije, radionice, simpozije i kongrese. Općina Kalesija je krajem 2025. godine usvojila Odluku o načinu odabira i praćenju realizacije projekata organizacija civilnog društva po LOD metodologiji. Odlukom je definisano da se sredstva za sufinansiranje projekata organizacija civilnog društva planiraju u budžetu, dodjeljuju putem javnog poziva, te da se javni poziv objavljuje na zvaničnoj web-stranici Općine, oglasnoj tabli i putem drugih sredstava javnog informisanja. Odluka propisuje i pravo učešća, prioritete oblasti, kriterije, ocjenjivanje, praćenje realizacije i kontrolu utroška sredstava, što predstavlja značajan iskorak prema transparentnijem i projektno zasnovanom finansiranju civilnog sektora.

Nasljedno na navedeno, Općina Kalesija uspostavila je i institucionalni okvir saradnje sa organizacijama civilnog društva kroz javne pozive za finansiranje i sufinansiranje projektnih aktivnosti. U okviru programa ReLOaD3, koji finansira Evropska unija, a implementira UNDP, Općina Kalesija je u januaru 2026. objavila javni poziv organizacijama civilnog društva za dostavljanje projektnih prijedloga u tematskim oblastima usklađenim s razvojnim ciljevima lokalne zajednice. Tematske oblasti obuhvataju socijalnu politiku i socijalno uključivanje, mlade, kulturu, zaštitu zdravlja, ravnopravnost spolova, zaštitu životne sredine te građansko učešće. Oblasti su potvrđene kroz konsultacije s građanima i predstavnicima organizacija civilnog društva, što predstavlja pozitivan primjer participativnog pristupa u definisanju lokalnih prioriteta. U okviru Javnog poziva podržani su projekti 4 organizacije u ukupnom iznosu od preko 31.000 KM. Općina Kalesija ima uspostavljen stalni javni poziv za upis omladinskih udruženja u spisak omladinskih udruženja Općine Kalesija. Poziv je objavljen na osnovu Zakona o mladima FBiH i općinskog pravilnika, a odnosi se na omladinska udruženja koja imaju sjedište ili registrovan ured na području općine. Upis u spisak je posebno važan jer omladinska udruženja koja žele predlagati projekte za mlade ili biti član Vijeća mladih Općine Kalesija moraju biti evidentirana u ovom spisku.

Djelovanje civilnog društva na području Općine Kalesija je važan faktor društvene kohezije, jer kroz rad kulturnih, sportskih, omladinskih, ženskih, socijalnih, ekoloških i boračkih udruženja povezuje različite društvene grupe, generacije i mjesne zajednice. Poseban značaj imaju kulturno-umjetnička društva, koja doprinose očuvanju tradicije i lokalnog identiteta, sportska udruženja koja omogućavaju uključivanje djece i mladih u zdrave i organizovane aktivnosti, te boračka udruženja koja čuvaju kulturu sjećanja i zastupaju interese kategorija proizašlih iz rata čime udruženja čine važne aktere lokalnog povezivanja, solidarnosti i društvene uključenosti. Značajnu ulogu imaju i udruženja koja pružaju podršku ranjivim grupama, poput Udruženja „Osmijeh nade“, kao i omladinske organizacije, posebno Udruženje mladih „TRIK“. Dodatno, institucionalni okvir saradnje jača se kroz javne pozive i program ReLOaD3, koji podstiče dijalog između Općine, građana i organizacija civilnog društva, te doprinosi transparentnijem finansiranju projekata od interesa za lokalnu zajednicu. U ovom kontekstu mogu se navesti mentorski sastanci za organizacije civilnog društva u okviru ReLOaD3 programa koji predstavljaju konkretan primjer jačanja kapaciteta udruženja i značajnog učešća građana u definisanju aktivnosti i jačanju kapacitete za zadovoljenje njihovih potreba. Prema objavljenom izvještaju, prvom mentorskom sastanku u februaru 2026. godine prisustvovalo je 20 osoba, uključujući 16 predstavnika iz 12 organizacija civilnog društva, dvije predstavnice Općine Kalesija i predstavnike UNDP-a/ReLOaD3 te ovakvi oblici podrške imaju kohezivni efekat jer udruženja time i građani čije interese zastupaju ne ostaju izolovana, nego se uključuju u zajednički proces učenja, planiranja i pripreme projekata od javnog interesa.

Medusektorska saradnja i društvena kohezija prepoznati su i u ranijim općinskim dokumentima (Akcioni plan za djecu Općine Kalesija 2020.-2022.), gdje se navodi saradnja javnih ustanova, škola, Centra za socijalni rad, Doma zdravlja, Udruženja roditelja djece sa posebnim potrebama „Osmijeh nade“ i Udruženja mladih „Trik“ dokazujući da se odgovori na društvene potrebe, posebno potrebe djece, mladih i ranjivih grupa, ne mogu graditi samo kroz rad jedne institucije, nego kroz koordinisano djelovanje javnog i civilnog sektora.

Općina Kalesija praktikuje i organizovanje javnih rasprava o nacrtu budžeta po mjesnim zajednicama, čime se građanima, udruženjima i drugim lokalnim akterima omogućava da neposredno iznesu prijedloge, sugestije i prioritete za ulaganja u svojim lokalnim sredinama primjenjući time važan mehanizam građanske participacije i doprinoseći jačanju povjerenja između lokalne uprave i stanovništva.

Sumarno, civilno društvo na području Općine Kalesija ima razvijenu formalnu osnovu i tematski raznovrsnu strukturu, sa udruženjima koja djeluju u oblastima kulture, sporta, omladinskog rada, boračke zaštite, podrške ranjivim grupama, ekologije, zdravlja, ženskog aktivizma i lokalnog razvoja i druge koji doprinose društvenoj koheziji, očuvanju lokalnog identiteta, uključivanju mladih i povezivanju različitih grupa stanovništva. Pozitivan pomak predstavlja usvajanje LOD metodologije, učešće Općine Kalesija u ReLOaD3 programu, javni pozivi za OCD projekte i praksa javnih rasprava o budžetu po mjesnim zajednicama, što doprinosi transparentnijem finansiranju i većem uključivanju građana u lokalne razvojne procese. Istovremeno, stanje civilnog sektora karakterišu ograničeni organizacioni i finansijski kapaciteti, niska profesionalizacija rada, oslanjanje na volonterizam i javna sredstva, nedovoljno razvijen projektni pristup kod dijela udruženja, te relativno niska formalna uključenost mladih u organizacije civilnog društva.

U narednom planskom periodu potrebno je ažurirati evidenciju aktivnih udruženja, jačati kapacitete organizacija za pripremu i implementaciju projekata, nastaviti transparentnu dodjelu sredstava kroz javne pozive, razvijati partnerske projekte Općine i udruženja, medirati povezivanje lokalnih udruženja sa drugim udruženjima i organizacijama u svrhu pripreme kolaborativnih projekata, dodatno podržati građansko organizovanje, te jačati sistemsko uključivanje udruženja i građane u planiranje, provedbu i praćenje lokalnih razvojnih politika.

Kultura

Institucionalni nosilac kulturnog života na području Općine Kalesija je Javna ustanova Bosanski kulturni centar „Alija Izetbegović“ Kalesija, osnovana 2001. godine Odlukom Općinskog vijeća Kalesija broj 01-05-2-783/01 od 02.04.2001. godine pod nazivom „Bosanski kulturni centar Kalesija“, dok od 28.02.2006. godine, nosi naziv Javna ustanova Bosanski kulturni centar „Alija Izetbegović“ Kalesija. Osnivač Ustanove je Općina Kalesija, a prema članu 5. Pravila Javne ustanove „Bosanski kulturni centar Kalesija“, riječ je o javnoj ustanovi od posebnog društvenog interesa. JU Bosanski kulturni centar „Alija Izetbegović“ Kalesija raspolaže sa 760 m² korisnog prostora, koji obuhvata veliku salu kapaciteta 225 mjesta, galerijski prostor i bibliotečki prostor. Ustanova ima ukupno devet zaposlenih, od čega pet žena i četiri muškarca, što ukazuje na relativno uravnoteženu rodnu strukturu zaposlenih. Broj korisnika sadržaja BKC-a Kalesija kontinuirano se povećava od 2022. godine, što se povezuje sa rastom broja kulturnih, edukativnih i informativnih programa. Prema dostupnim podacima, broj korisnika je sa okvirno 6.200 porastao na 6.600 korisnika u 2025. godini, uz tendenciju daljeg rasta. Ukupni budžet ustanove u periodu 2021–2025. godine je kontinuirano rastao te je isti povećan sa 277.778 KM u 2021. godini na 540.019 KM u 2025. godini, ukazujući na postepeno jačanje finansijskog okvira za rad ustanove. Najveći dio sredstava za rad ustanove obezbjeđuje se iz Budžeta Općine Kalesija koje je osigurala 466.722 KM u 2025. godini što čini 86,4% ukupnog budžeta ustanove, ujedno potvrđujući i jasno opredjeljenje Općine da podrži institucionalni razvoj kulture.

JU BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija kroz svoje aktivnosti okuplja građane različitih starosnih dobi sa područja općine, organizujući kulturne, edukativne i informativne sadržaje. Pored redovnih sadržaja, kao što su promocije knjiga, tribine, projekcije filmova, koncerti i pozorišne predstave, kulturni život u Kalesiji obilježavaju i prepoznatljive manifestacije i programski sadržaji, među kojima se izdvajaju Festival izvorne muzike, Kalesijska likovna kolonija – KLIK, kulturna manifestacija „Ikre“, „Dani Povelje“, Škola slikanja, Dramski studio i drugi kulturni programi.

Dodatno obogaćenje kulturnih dešavanja donijela je organizacija manifestacije „Kalesijsko ljeto“, čiji je cilj osigurati kvalitetne sadržaje za različite uzrasne grupe, posebno tokom ljetnog perioda i vikenda. Program manifestacije je raznovrstan i obuhvata koncerte, sportske turnire za djecu i mlade, uključujući mali fudbal i odbojku na pijesku, kao i pozorišne predstave za djecu. Poseban akcenat stavlja se na očuvanje kulturnog naslijeđa, što potvrđuje i organizacija Međunarodne smotre folklora u saradnji sa GKUD „Halisije“ Kalesija. U okviru manifestacije „Kalesijsko ljeto“ realizuje se i manifestacija „Ilgrom do kulture“, u saradnji sa UG „Alfa“ Kikači. U realizaciji ovog programa učestvuju mladi koji kreiraju igre namijenjene djeci do 14 godina. Manifestacija uključuje sportske i fizičke aktivnosti, razvija takmičarski duh i doprinosi aktivnijem uključivanju djece i mladih u društveni život zajednice. U sklopu manifestacije realizuje se i takmičenje u pjevanju za djecu do 17 godina, sa ciljem očuvanja tradicionalne bosanske narodne pjesme.

Tojšićko ljeto je još jedna tradicionalna kulturno-sportska manifestacija u MZ Tojšići, koja ima značajnu ulogu u očuvanju lokalnog identiteta, promociji kulture, sporta i društvenog okupljanja. Program manifestacije obuhvata sportske turnire, smotre folklora, likovne i muzičke sadržaje, večeri sevdaha, koncerte i programe za djecu a posebno je naglašeno uključivanje djece i mladih, uključujući oko 500 mališana kroz različite aktivnosti. Manifestacija doprinosi jačanju kulturnog života u Tojšićima i povezivanju lokalne zajednice sa širim područjem Općine Kalesija.

JU BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija ima značajnu ulogu i u približavanju pozorišne umjetnosti djeci i mladima, posebno kroz rad Dramskog studija za djecu i mlade. Predstave koje nastaju u okviru ovog programa koriste se kao prostor za umjetničko izražavanje, ali i kao platforma za tematizovanje problema iz svakodnevnog života. Dodatno, u saradnji sa Udruženjem „Ankata“, u periodu od 2019. do 2023. godine realizovan je „Festival dječijeg teatra“.

Festival je imao regionalni karakter i okupljao je djecu i mlade iz gotovo cijele Bosne i Hercegovine kroz radionice usmjerene na osvježavanje i promociju pozorišne umjetnosti. Međutim, na području Kalesije ne postoji profesionalno niti amatersko pozorište koje bi dodatno podržalo razvoj pozorišne umjetnosti lokalne zajednice.

Pored BKC-a, na području općine Kalesija, kao što je ranije prezentirano djeluju i kulturno-umjetnička društva, uključujući KUD „Halisije“ Kalesija, KUD „Biser“ Tojšići i KUD „14. maj“ Tojšići. JU BKC ostvaruje saradnju sa organizacijama koje se bave kulturom, posebno sa kulturno-umjetničkim društvima sa područja općine. Među najznačajnijim kulturnim događajima u zajednici izdvajaju se festivali i smotre folklora. Festival dječijeg teatra uključivao je djecu i mlade u pripremu i realizaciju sadržaja, dok smotre folklora, koje organizuju aktivna kulturno-umjetnička društva, imaju važnu ulogu u predstavljanju tradicije Kalesije i Bosne i Hercegovine. U pripremu ovih sadržaja uključuju se i mladi, koji kroz svoje kreativne ideje doprinose približavanju kulturnih programa vršnjacima i podstiču njihovo uključivanje u slične aktivnosti i projekte.

U okviru JU Bosanski kulturni centar „Alija Izetbegović“ Kalesija od 2017. godine djeluje i Gradska biblioteka osnovana 2000. godine do kada je djelovala u okviru JU Informativno-kulturni centar Kalesija. Biblioteka raspolaže sa oko 18.000 bibliotečkih jedinica, dok se broj korisnika njenih usluga kreće između 300 i 500 korisnika. Poseban značaj ima zavičajna zbirka, u kojoj je zastupljeno oko 50 kalesijskih autora sa knjigama iz oblasti beletristike, ali i iz različitih naučnih i stručnih oblasti, uključujući pedagogiju, sociologiju, historiju, politologiju, ekologiju i ekonomiju. U okviru bibliotečke djelatnosti zastupljena je i izdavačka djelatnost, kroz koju je Gradska biblioteka objavila nekoliko knjiga kalesijskih autora. Glavni kulturni sadržaji koje organizuje Gradska biblioteka su kulturna manifestacija „Ikre“ i „Dani Povelje“. Kalesijska biblioteka obilježava i Mjesec knjige, koji se realizuje u oktobru kroz kulturnu manifestaciju „Ikre“, kao i 29. august, dan kada je napisana Povelja Kulina bana, kroz spomenuti manifestaciju „Dani Povelje“.

U segmentu lokalnog informisanja, na području općine Kalesija djeluje Radio Feral, lokalna radio stanica koja godišnje emituje ukupno 8.760 sati programa. Od toga se 5.840 sati odnosi na vlastiti program, dok 2.920 sati čini reemitovani ili ostali programski sadržaj. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2023. godine Radio Feral je imao 5 zaposlenih, što ukazuje na ograničene, ali funkcionalne kadrovske kapacitete za kontinuirano informisanje građana i praćenje lokalnih tema. Pored radijskog programa, na području općine djeluju i dva internet radija, kao i TV stanica NEON - NEON TV, koja također čini značajan dio medijskog prostora i dostupnosti informativnih, kulturnih, muzičkih, obrazovnih i drugih sadržaja građanima. Značaj lokalnih radio, internet i televizijskih medija ogleda se u informisanju javnosti, praćenju kulturnih, sportskih i društvenih događaja, promociji aktivnosti javnih ustanova i organizacija civilnog društva, te očuvanju lokalnog javnog prostora za komunikaciju između institucija i građana.

Općina Kalesija kontinuirano podržava razvoj kulture na godišnjem nivou. Pored finansiranja rada JU BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija, kao ključne javne ustanove kulture, posebno se realizuje podrška udruženjima iz oblasti kulture i kulturnim manifestacijama. Uz redovnu budžetsku tranšu za funkcionisanje i programski rad JU BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija, Općina je u periodu 2021–2025. godine za podršku udruženjima iz oblasti kulture izdvojila u prosjeku oko 12.000 KM godišnje, a taj iznos je u 2025. godini iznosio 20.500 KM. Dodatno, iz Budžeta Općine Kalesija planiraju se i realiziraju posebni transferi za manifestacije „Kalesijsko ljeto“ i „Tojšićko ljeto“, za koje je u 2025. i 2026. godini bilo osigurano po 7.500 KM pojedinačno za svaku manifestaciju. Kada se posmatraju zajedno redovna podrška JU BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija, transferi za udruženja iz oblasti kulture i sredstva za značajnije kulturne manifestacije, ukupna godišnja izdvajanja Općine Kalesija za oblast kulture dostižu iznos veći od 550.000 KM pokazujući da kultura ima prepoznato mjesto u lokalnim javnim politikama, pri čemu se podrška usmjerava kako na institucionalni kulturni razvoj, tako i na rad udruženja i manifestacije koje doprinose očuvanju kulturnog identiteta, lokalne tradicije i dostupnosti kulturnih sadržaja građanima.

Sport

Sportske aktivnosti na području Općine Kalesija odvijaju se kroz planske aktivnosti Sportskog saveza i sportskih klubova, koji organizuju kolektivna i pojedinačna takmičenja. Glavno obilježje sporta na području Kalesije predstavljaju masovnost, kontinuitet sportskih aktivnosti i veliki broj sportskih takmičenja. Na području općine trenutno djeluje 19 sportskih klubova, 1 sportsko društvo te 2 sportske asocijacije: Sportski savez Općine Kalesija i Nogometni savez Općine Kalesija. Sportski kolektivi su organizovani u kolektivne (ekipne) i pojedinačne sportske grane, a takmičenja se odvijaju kroz ligaške i turnirske sisteme, u skladu sa pravilima nadležnih saveza. U kolektivnim sportovima klubovi učestvuju u redovnim ligaškim takmičenjima, koja se odvijaju tokom takmičarske sezone podijeljene na dvije polusezone. Navedeni vid takmičenja zastupljen je u nogometu, košarci, odbojci i sjedećoj odbojci. U pojedinačnim sportovima takmičenja su uglavnom turnirskog karaktera, a zastupljene sportske grane su karate, kick-box i sportski ribolov. U 2026. godini Sportski savez Općine Kalesija planira proširenje članstva prijemom novih klubova, čime se dodatno unapređuje raznovrsnost sportskih aktivnosti na području općine.

Veoma veliki broj mladih ali i drugih građana uključen je u sportske aktivnosti, pri čemu su tradicionalno zastupljeni i popularni dvoranski sportovi, među kojima se posebno izdvajaju odbojka, košarka, borilački sportovi, sjedeća odbojka i drugi sportovi. Od ukupne sportske populacije, prema podacima Općinske uprave, žene čine skoro polovinu, dok su slični omjeri zastupljeni i u dijelu rekreativne populacije. Stoga, sport na području općine ima značajnu društvenu i inkluzivnu funkciju, posebno u pogledu uključivanja djece, mladih i žena u organizovane sportske i rekreativne aktivnosti.

Poseban segment razvoja sporta predstavlja školski sport, koji se realizuje kroz saradnju Sportskog saveza, osnovnih škola i Aktiva nastavnika i profesora tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Male olimpijske igre okupljaju učenike pet osnovnih škola sa područja općine Kalesija, uz takmičenja u odbojci, košarci, malom nogometu, atletici i stonom tenisu. Manifestacija se održava od 1980. godine, obuhvata djecu uzrasta od 11 do 15 godina, a planom takmičenja za školsku 2025/2026. godinu predviđeno je učešće oko 500 učenika. Pobjednici pojedinačnih disciplina ostvaruju pravo nastupa na kantonalnim takmičenjima, čime se školski sport povezuje sa sistemom sportskih takmičenja višeg nivoa.

Razvoj sportske infrastruktura na području općine Kalesija pokazuje određene pomake, posebno kada je riječ o nogometnim stadionima i pratećoj infrastrukturi, dok dvoranski sport i dalje zavisi od stavljanja sportske dvorane u funkciju. Gradski stadion u Kalesiji ključni je vanjski sportski kompleks, a u 2025. godini je izvršeno natkrivanje tribina te su na njemu, u organizaciji Nogometnog saveza TK-a, odigrane kup utakmice u noćnom terminu. Tomcat arena u Kikačima, također, se može ocijeniti kao veoma dobro uređena, stadion „Ada“ u Tojšićima je u stalnom održavanju i tokom 2025. godine dobio je kvalitetno osvjetljenje. Stadion „Senad Mešić-Čiča“ u Raincima Gornjim unapređuje se kroz uređenje travnjaka, klubskih prostorija i aktivnosti na osvjetljenju, dok su na stadionima „Crni vukovi“, „Krušik“, u Memićima, Bjeljevcu i Raincima Donjim u 2025. godini vršena infrastrukturna unapređenja na svlačionicama, rasvjeti, tribinama, zaštitnim mrežama, drenaži, travnjacima i klupskim prostorijama. Ipak, jedan od ključnih problema u oblasti sporta odnosi se na nedostatak adekvatnog prostora za trenažni proces i takmičenja. Općina Kalesija nema vanjski sportsko-rekreativni centar, poput bazena ili atletske staze, a sve dvoranske aktivnosti trenutno se odvijaju u fiskulturnoj sali Mješovite srednje škole Kalesija što ograničava razvoj dvoranskih sportova, opterećuje školski objekat i stvara organizacijske poteškoće sportskim klubovima koji koriste isti prostor za treninge i takmičenja. S tim u vezi, izgradnja sportske dvorane u Kalesiji započela je 2007. godine, ali radovi još nisu završeni. Do sada je u izgradnju objekta uloženo oko šest miliona KM, a sredstva su osiguravana sa svih nivoa vlasti. Do sada su završeni radovi na izgradnji armirano-betonske konstrukcije, krovopokrivački radovi, prostor sportske dvorane zatvoren je ugradnjom AL-bravarije sa staklarskim radovima, te je urađen dio

instalaterskih radova. U narednom periodu planiran je završetak preostalih instalaterskih radova, unutrašnje uređenje, nabavka i ugradnja mobilijara, kao i vanjsko uređenje oko sportske dvorane. Dvorana će imati cca. 2.000 sjedećih mjesta sa pratećim kancelarijskim prostorom te propratnim poslovnim prostorima i zaodovljavaće FIBA i EHF međunarodna pravila. Završetak sportske dvorane predstavlja jedan od najvažnijih infrastrukturnih prioriteta u oblasti sporta. Izgradnjom ovog objekta riješio bi se dugogodišnji problem nedostatka prostora za razvoj dvoranskih sportova na području općine Kalesija i šire. Istovremeno bi se rasteretila fiskulturna sala Mješovite srednje škole Kalesija, a sportska udruženja bi dio raspoloživih sredstava mogla usmjeravati na kvalitetnije programske aktivnosti, umjesto na troškove zakupa prostora i slične izdatke. Nova sportska dvorana stvorila bi uslove za kvalitetniji trenažni proces, organizaciju takmičenja višeg ranga i razvoj sportskih događaja od šireg značaja, uključujući mogućnost održavanja važnih reprezentativnih utakmica u budućnosti.

U pogledu sportske infrastrukture, važno je napomenuti da istu čine školske sportske sale, 9 travnatih terena i preko 20 asfaltiranih poligona, predstavljajući važan dio postojeće sportske infrastrukture, posebno za razvoj sporta i okupljanje lokalne zajednice.

Sportski klubovi sa područja općine Kalesija uključeni su u različite sisteme ligaških i turnirskih takmičenja, u skladu sa pravilima nadležnih sportskih saveza. FK „Bosna“ Kalesija takmiči se u Drugoj nogometnoj ligi Federacije BiH i ima razvijene omladinske kategorije u sistemu takmičenja Nogometnog saveza Federacije BiH, dok se odbojkaški klubovi „Bosna“ Kalesija takmiče u federalnim ligaškim rangovima, čime se održava kontinuitet odbojkaškog sporta na području općine. Posebno su zastupljeni i borilački sportovi, pri čemu Karate klub „Bosna-Kalesija“, KBS „Golden Team“, Karate klub „SIGMA“ i KBV „Prison Break“ učestvuju na turnirskim, kantonalnim, federalnim, državnim i međunarodnim takmičenjima. Značajnu ulogu u organizaciji nogometnog sporta ima Nogometni savez Općine Kalesija, koji okuplja devet klubova sa područja općine i jednu pridruženu članicu sa područja Sapne. Savez organizuje općinsko kup-takmičenje, Šehidski turnir, izbor najuspješnijih nogometaša, dječiju omladinsku ligu, kao i Zimsku ligu u malom nogometu, koja se provodi od 2024. godine. Razvijena struktura lokalnih takmičenja omogućava kontinuitet aktivnosti klubova, posebno u zimskom periodu i u radu sa mladim kategorijama.

Prema podacima Sporskog saveza Kalesije glavno obilježje kalesijskog sporta u 2025. godini bila stabilizacija u rangovima takmičenja i okupljanje omladinskih selekcija. Oko 800 sportista iz 19 klubova obavilo je osnovni ljekarski pregled u dvije polusezone, dok se prema podacima klubova sportom na području Kalesije aktivno bavi oko 1.000 članova, s kojima radi 30 trenera. Posebno je značajno da se oko 800 djece i mladih do 18 godina aktivno bavi sportom kroz klubove i sistem takmičenja svojih saveza. Sportski savez je u 2025. godini realizovao planirane aktivnosti, uključujući podršku klubovima, memorijalnim turnirima, manifestacijama od značaja za općinu, izbor najuspješnijih sportista i sportskih kolektiva, radničke sportske igre, kao i Male olimpijske igre za osnovne škole, koje se tradicionalno održavaju od 1980. godine i obuhvataju školsku djecu uzrasta od 11 do 15 godina. Pored redovnog sistema klupskih i školskih takmičenja, Sportski savez organizuje i sportske sadržaje rekreativnog i manifestacionog karaktera. Radničke sportske igre u futsalu u 2025. godini okupile su sedam ekipa iz javnog i privatnog sektora, koje su odigrale ukupno 24 utakmice. Sportski savez učestvovao je i u suorganizaciji „Plazma Sportskih igara mladih“, dok su u okviru manifestacije „Kalesijsko ljeto“ i novogodišnjih aktivnosti organizovani turniri u malom nogometu za mlađe kategorije. Navedeni sadržaji proširuju društvenu bazu sporta izvan registrovanih takmičara i omogućavaju uključivanje zaposlenih, školske djece i rekreativaca.

Općina Kalesija kroz Sportski savez Općine Kalesija njeguje praksu vrednovanja i javnog priznanja sportskih rezultata putem tradicionalne manifestacije izbora najboljih sportista i sportskih kolektiva. Manifestacija obuhvata više kategorija, od najmlađih uzrasta do seniora, uključujući i invalidski sport, trenere, sportske radnike, ekipe i

posebna priznanja i time promoviše uspjehe sportista i klubova, podstiče kontinuitet rada i doprinosi vidljivosti sporta kao značajnog segmenta društvenog razvoja općine.

Finansiranje sporta na području općine ostvaruje se kroz sredstva iz općinskog budžeta, ali i sa viših nivoa vlasti. Općina Kalesija dodjeljuje sredstva Sportskom savezu, koji vrši transfer novca prema klubovima. Kriteriji za raspodjelu sredstava uključuju troškove klubova za takmičenja, masovnost članstva i sportske rezultate.

Općina Kalesija značajnu finansijsku podršku usmjerava u oblast sporta kroz više budžetskih stavki, koje obuhvataju rad Sportskog saveza, podršku sportskim kolektivima i udruženjima, sponzorstva klubova koji nastupaju u višim rangovima takmičenja, podršku nadarenim sportistima, kao i ulaganja u sportsku infrastrukturu. Za sve navedene stavke podrške prezentirane u nastavku planiran je viši iznos sredstava u odnosu na 2025. godinu. Za Sportski savez Kalesija u 2026. godini planiran je iznos od 205.000 KM, dok transfer za sportske kolektive i udruženja iznosi 40.000 KM. Pored toga, Općina planira sponzorstvo fudbalskih klubova koji nastupaju u II ligi Federacije BiH u iznosu od 30.000 KM, sponzorstvo klubova u Super ligi u odbojci u iznosu od 36.000 KM, kao i sponzorstvo klubova u I ligi TK u iznosu od 30.000 KM. Dodatno, za nadarene sportiste planirana su sredstva u iznosu od 10.000 KM, dok je taj iznos u 2025. godini iznosio 6.000 KM. Pored lokalnog sistema priznanja, sportisti i treneri sa područja Kalesije imaju mogućnost apliciranja na kantonalne programe podrške sportu. Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona provodi javne pozive za dodjelu sportskih stipendija za sportiste i trenere, te i ovaj mehanizam sportskih stipendija predstavlja važan dodatni izvor podrške za talentovane sportiste i trenere, posebno za one koji ostvaruju rezultate na višim nivoima takmičenja.

Pored podrške redovnom radu sportskih subjekata, Budžetom za 2026. godinu planirano je i 50.000 KM za izgradnju i sufinansiranje objekata na sportskim terenima na području Općine Kalesija, što ukazuje na spremnost da se finansiranje sporta ne zadrži samo na podršci takmičenjima i klubovima, nego da se paralelno usmjeri i na unapređenje sportske infrastrukture.

Ukupno posmatrano, sport u Kalesiji ima snažnu bazu, masovno učešće mladih, značajnu zastupljenost žena i razvijenu mrežu klubova, ali njegov dalji razvoj ograničavaju nedostatak adekvatne sportske infrastrukture i nedovoljna finansijska sredstva za rad sportskih organizacija. U narednom periodu prioritet treba biti završetak sportske dvorane, unapređenje postojećih sportskih terena i poligona, jačanje podrške klubovima i razvoj sportskih i rekreativnih sadržaja koji će omogućiti ravnopravan pristup sportu djeci, mladima, ženama i rekreativcima na području općine Kalesija.

Mladi

Mladi na području općine Kalesija predstavljaju važan razvojni potencijal, ali istovremeno i grupu koja se suočava s brojnim izazovima vezanim za zapošljavanje, obrazovanje, društvenu uključenost i kvalitet života. Na području Općine Kalesija uspostavljen je institucionalni i programski okvir za podršku mladima, kroz rad nadležne općinske službe, imenovanog službenika za mlade, postojanje Komisije za mlade, podršku omladinskim organizacijama i rad Centra za djecu i mlade. Nadležna služba za pitanja mladih je Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, a u Općini Kalesija postoji imenovan službenik za mlade, kojem se omogućava profesionalni razvoj i usavršavanje. Općina Kalesija ima Komisiju za mlade, međutim predstavnici mladih nisu uključeni u njen rad, što ukazuje na potrebu daljeg jačanja participativnih mehanizama i neposrednijeg uključivanja mladih u procese donošenja odluka.

Općinsko vijeće Kalesija je 2026. godine usvojilo Strategiju prema mladima Općine Kalesija 2026–2031, čime je uspostavljen strateški okvir za sistemsko planiranje i provedbu lokalnih politika prema mladima. Strategija je

razvijena na principima participacije, partnerstva i jednakih mogućnosti, uz širok konsultativni proces u kojem su učestvovali predstavnici mladih, omladinskih organizacija, javnih ustanova, privrednog sektora, nevladinog sektora i lokalne vlasti. Kroz fokus grupe, radionice, ankete i javne rasprave prikupljene su informacije o stvarnim potrebama mladih, njihovim prioritetima, preprekama i prijedlozima za unapređenje položaja mladih u Kalesiji. Strategija obuhvata sedam ključnih tematskih oblasti od značaja za mlade: obrazovanje, zapošljavanje, participaciju, zdravlje, kulturu, sport, slobodno vrijeme, informisanje i sigurnost. Svaka oblast analizirana je uvažavajući lokalne specifičnosti, s ciljem definisanja konkretnih i ostvarivih mjera koje mogu doprinijeti stvaranju povoljnijih uslova za život, rad i društveni angažman mladih. Poseban naglasak stavljen je na jačanje lokalnih kapaciteta, podršku omladinskim inicijativama i uspostavljanje održivih mehanizama kroz koje mladi mogu aktivno učestvovati u kreiranju i provedbi lokalnih politika. Usvajanjem Strategije prema mladima Općina Kalesija je potvrdila opredijeljenost da pitanja mladih tretira kao razvojni prioritet, a ne samo kao sektorsku ili socijalnu temu. Dokument postavlja osnov za koordinisano djelovanje svih relevantnih aktera i usmjeravanje lokalnih politika prema stvarnim potrebama mladih. Njegova razvojna vrijednost ogleda se u nastojanju da mladima pruži podršku u ključnim životnim fazama, ojača njihovu uključenost u odlučivanje i podstakne njihov doprinos ukupnom razvoju općine Kalesija. Općina Kalesija je, u partnerstvu sa Institutom za razvoj mladih KULT, provela istraživanje o položaju i potrebama mladih, čija je analiza predstavljala osnov za izradu Strategije prema mladima. Istraživanje je sprovedeno na 377 mladih osoba dobi 15–30 godina sa područja općine Kalesija, uz dodatno održanu fokus grupu sa 13 mladih. Dokument navodi, a pozivajući se na pokazatelje iz Popisa stanovništva 2023. godine, da mladi čine 25,38% stanovništva Kalesije, odnosno 8.389 mladih osoba prema korištenim demografskim podacima. U uzorku je zadržana gotovo ravnomjerna spolna struktura, sa 50,1% muškaraca i 49,9% žena, dok većina ispitanih mladih živi u vangradskim sredinama. Prema bračnom statusu, 84,1% mladih su neoženjeni/neudate i ne žive s partnerom, dok je 14,3% u braku. Sprovedeno istraživanje ukazalo je na izražene razvojne izazove u obrazovanju, zapošljavanju, zdravlju, participaciji i kvalitetu slobodnog vremena mladih. U oblasti obrazovanja, 69,2% ispitanih ima srednjoškolsko obrazovanje, dok je 8,3% visokobrazovanih a kao ključni problem ističe se nedovoljna povezanost obrazovanja s praksom i tržištem rada. U oblasti zapošljavanja, na području općine Kalesija 84,6% ispitanih mladih nikada nije čulo za neki vladin program zapošljavanja te samim tim nisu ni bili korisnici. Od ukupnog broja ispitanih, njih 14,3% je odgovorilo da jesu čuli za neki od programa zapošljavanja koje podržava lokalna zajednica. Mladih koji su čuli za neki program zapošljavanja, ali nisu bili korisnici ima 83,3% a 16,6% mladih koji su čuli za ove programe su bili korisnici vladinog programa za zapošljavanje. U oblasti zdravlja evidentna je niska preventivna zdravstvena kultura: 28,1% mladih nikada nije obavilo sistematski pregled, 56,9% mladih žena nikada nije obavilo ginekološki pregled, a 60,7% mladih nikada nije koristilo usluge psihologa. Dodatno, 45,1% mladih se ne bavi sportom ili rekreativnim aktivnostima, dok je formalno učešće mladih u organizacijama civilnog društva nisko, jer 79,3% ispitanih mladih nije član nijedne organizacije, iako je 17,2% učestvovalo u aktivnostima omladinskih organizacija u prethodnoj godini. Navedeni pokazatelji iz Strategije prema mladima općine Kalesija potvrđuju potrebu za jačanjem praktičnih i neformalnih obrazovnih programa, dostupnijim informacijama o zapošljavanju i podršci biznisima, preventivnim zdravstvenim i psihosocijalnim uslugama, sportskim i kulturnim sadržajima, kao i stvarnim mehanizmima uključivanja mladih u odlučivanje i lokalni aktivizam.

Važan resurs za omladinski rad predstavlja Centar za djecu i mlade, kojim upravlja Udruženje mladih „TRIK“. Svrha ovog prostora je provođenje edukativnih radionica, neformalnog obrazovanja, psihosocijalne podrške, kulturnih aktivnosti, kao i omogućavanje kvalitetnog provođenja slobodnog vremena djece i mladih. Općina Kalesija snosi troškove režija Centra u periodu od pet godina, uz mogućnost produženja saradnje, čime je osigurana osnovna institucionalna podrška za funkcionisanje prostora namijenjenog mladima.

U Budžetu Općine Kalesija redovno se planiraju sredstva namijenjena podršci mladima. U 2026. godini planirana sredstva za organizacije i udruženja koja pomažu rad mladih iznose 22.000 KM i kontinuirano se povećavaju.

Podrška mladima ostvaruje se i kroz druge direktne i indirektne budžetske mjere, uključujući stipendije i nagrade za učenike te se ukupni iznos koji se izdava za potrebe mladih kreće preko 200.000 KM na godišnjem nivou.

Ipak, Općina Kalesija još uvijek nema formirano i funkcionalno Vijeće mladih, što predstavlja jedan od ključnih institucionalnih nedostataka u oblasti omladinske politike. Neformiranje vijeća mladih ograničava strukturisano predstavljanje interesa mladih prema lokalnoj upravi i smanjuje mogućnosti za kontinuirano uključivanje mladih u planiranje, provedbu i praćenje lokalnih mjera koje se odnose na ovu populaciju, što je svakako jedna od razvojnih potreba u narednom periodu.

Ukupno posmatrano, Općina Kalesija ima uspostavljene osnovne pretpostavke za razvoj omladinske politike: nadležnu službu, službenika za mlade, Komisiju za mlade, Centar za djecu i mlade, budžetske stavke za podršku mladima i započet proces strateškog planiranja. Međutim, u narednom periodu potrebno je unaprijediti transparentnost dodjele sredstava omladinskim organizacijama, uključiti predstavnike mladih u rad Komisije za mlade, formirati vijeće mladih, jačati kapacitete omladinskih organizacija i osigurati da Centar za djecu i mlade dugoročno funkcioniše kao aktivan prostor za obrazovanje, podršku, kulturni rad i društveni angažman mladih.

Lokalna samouprava

Poslove i zadaće lokalne samouprave iz direktne nadležnosti Općine Kalesija, kao i upravne poslove koji su federalnim i kantonalnim zakonima stavljeni u nadležnost Općine, vrši općinski organ uprave, putem slijedećih organizacionih jedinica:

1. Stručna služba Općinskog načelnika
2. Stručna služba Općinskog vijeća
3. Služba za budžet, privredu i inspekcijske poslove
4. Služba za opću upravu i društvene djelatnosti
 - Odsjek za društvene djelatnosti i opću upravu,
 - Odsjek za boračko-invalidsku zaštitu i raseljena lica
5. Služba za prostorno uređenje i građenje
6. Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove
7. Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo
 - Odsjek za civilnu zaštitu
 - Odsjek za komunalne poslove
8. Služba za internu reviziju
9. Služba za lokalni razvoj i investicije

Pregled sistematiziranih i popunjenosti radnih mjesta dat je u narednoj tabeli.

Tabela 29. Pregled sistematiziranosti i popunjenosti radnih mjesta u Općinskoj upravi Kalesija

Organizaciona jedinica	Broj sistematizovanih pozicija	Predviđeni broj izvršilaca	Popunjeno izvršilaca	Upraznjeno
Stručna služba Općinskog vijeća	5	5	4	1
Stručna služba Općinskog načelnika	14	14	9	5
Služba za privredu, budžet i inspekcijske poslove	24	30	18	12
Služba za prostorno uređenje i građenje	6	9	5	4
Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove	8	10	9	1
Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	20	30	23	7

Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo	25	39	23	16
Služba za lokalni razvoj i investicije	6	6	2	4
Služba za internu reviziju	2	3	0	3
Ukupno	110	146	93	53

Izvor: Općina Kalesija

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u organu uprave Općine Kalesija sistematizovano je 110 različitih radnih mjesta sa 146 izvršilaca. Od tog broja popunjena su 93 radna mjesta, odnosno 63,7%, dok su 53 radna mjesta odnosno 36,3%, upražnjena. Najviši nivo kadrovske popunjenosti je u Službi za geodetske i imovinsko-pravne poslove, gdje je popunjeno devet od deset sistematizovanih mjesta izvršilaca, odnosno 90%. Slijede Stručna služba Općinskog vijeća sa 80% i Služba za opću upravu i društvene djelatnosti sa 76,7% popunjenosti.

Najizraženiji izazov sa nepopunenošću radnih mjesta je u Službi za internu reviziju, u kojoj nije popunjeno nijedno od tri sistematizovana mjesta, te u Službi za lokalni razvoj i investicije, koja raspolaže sa dva od šest predviđenih izvršilaca. Sa druge strane, značajan nivo upražnjenih mjesta evidentiran je u Službi za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo, gdje nedostaje 16 izvršilaca, te u Službi za privredu, budžet i inspeksijske poslove, gdje je upražnjeno 12 radnih mjesta. Kadrovski nedostaci nisu ograničeni samo na pomoćna i administrativna radna mjesta. Nepopunjena su stručna mjesta u oblastima lokalnog razvoja, strateškog planiranja, saradnje sa investitorima, upravljanja projektima, interne revizije, finansija i budžeta, poljoprivrede i ruralnog razvoja, prostornog uređenja, komunalne infrastrukture i civilne zaštite.

Postojeća kadrovska struktura omogućava obavljanje osnovnih upravnih i administrativnih funkcija, ali nedovoljna popunjenost razvojnih, investicijskih, planskih i kontrolnih poslova ograničava kapacitete Općine Kalesija za pripremu i realizaciju razvojnih projekata, privlačenje investicija, korištenje dostupnih fondova i unapređenje sistema upravljanja. Stoga je uz jačanje kapaciteta postojećih službenika neophodno i prioritarno jačanje kadrovskih kapaciteta u oblasti interne revizije, lokalnog razvoja i investicija, finansijskog upravljanja, prostornog uređenja, komunalne infrastrukture i operativnih kapaciteta civilne zaštite i vatrogastva.

Tehnička opremljenost Općinske uprave može se ocijeniti zadovoljavajućom, s obzirom na povećanje broja računara sa 70 u 2021. na 85 u 2025. godini, odnosno za 21,4%. Dodatnu osnovu za unapređenje efikasnosti predstavlja uspostavljeni DMS sistem za upravljanje dokumentima, koji omogućava elektronsko evidentiranje, praćenje i upravljanje predmetima te stvara pretpostavke za veću transparentnost, kraće vrijeme obrade i smanjenje administrativnog opterećenja.

Jačanju administrativnih kapaciteta doprinosi i redovno učešće zaposlenika na stručnim obukama, posebno u oblastima upravnog postupanja, digitalizacije, javnih finansija, javnih nabavki, projektnog upravljanja i pružanja usluga građanima. Ipak, daljnje unapređenje finansijskog upravljanja zahtijeva prelazak na trezorsko poslovanje, čime bi se osigurali bolja kontrola novčanih tokova, centralizovano izvršenje budžeta, kvalitetnije praćenje obaveza i veća transparentnost korištenja javnih sredstava. Prioritet u narednom periodu treba biti puno funkcionalno povezivanje DMS sistema, finansijskih evidencija i sistema praćenja predmeta, uz jasno definirane pokazatelje učinka administrativnih usluga.

Općina Kalesija primjenjuje više mehanizama participativnog upravljanja i društvenog uključivanja koji doprinose jačanju komunikacije između građana, lokalne vlasti i organizacija civilnog društva. Pored javnih rasprava o nacrtu budžeta koje se organizuju po mjesnim zajednicama, uspostavljen je „Građanski sat“ kao oblik neposredne

komunikacije građana i vijećnika. Saradnja s organizacijama civilnog društva dodatno se unapređuje kroz program ReLOaD3, konsultacije o prioritetima finansiranja, javne pozive, mentorsku podršku i pokretanje Foruma za građanske inicijative. Participativni pristup primijenjen je i u izradi Strategije prema mladima, kroz istraživanje potreba, radne grupe, javnu raspravu i neposredni dijalog mladih i predstavnika vlasti. Društvenoj koheziji doprinose i Centar za djecu i mlade, zajedničke volonterske i ekološke aktivnosti, uključivanje građana u prostorno planiranje, kao i mjere socijalne inkluzije usmjerene prema starijim osobama, djeci, mladima i socijalno ugroženim domaćinstvima.

Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 30. Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe	
Nedovoljni kapaciteti predškolskog odgoja i obrazovanja i nepostojanje javne predškolske ustanove u funkciji. Kontinuiran pad broja učenika u osnovnim školama i smanjenje broja učenika upisanih u prvi razred. Neujednačena opremljenost škola, nedovoljna računarska oprema, problemi energetske efikasnosti i ograničena pristupačnost pojedinih objekata djeci sa poteškoćama u razvoju. Nedovoljna povezanost srednjeg stručnog obrazovanja sa praktičnim potrebama tržišta rada i izražena spolna podjela pri izboru zanimanja.	Završiti opremanje i staviti u funkciju javnu predškolsku ustanovu te povećavati obuhvat djece predškolskim odgojem. Pratiti demografska i upisna kretanja, očuvati dostupnost obrazovanja u udaljenim naseljima i nastaviti subvencionisanje prevoza učenika. Unaprijediti računarsku opremu, internet infrastrukturu, energetske efikasnost i fizičku pristupačnost školskih objekata. Jačati saradnju škole, privrednih subjekata i službi zapošljavanja kroz praktičnu nastavu, stipendije, profesionalnu orijentaciju i promociju deficitarnih zanimanja.	Obrazovanje
Smanjenje ukupnog broja zdravstvenih radnika, specijalista i medicinskih tehničara u Domu zdravlja. Ograničeni kadrovski kapaciteti u oblasti ginekologije, mentalnog zdravlja i pojedinih specijalističkih usluga. Nepostojanje savjetovališta za mlade i nedovoljno razvijeni preventivni zdravstveni programi. Smanjenje broja sanitetskih vozila Kontinuiran pad broja zdravstveno osiguranih lica.	U saradnji sa nadležnim institucijama jačati kadrovske kapacitete Doma zdravlja, posebno u oblasti specijalističke zaštite, ginekologije, mentalnog zdravlja i sestrinsko-tehničkog kadra. Uspostaviti savjetovalište za mlade i razvijati preventivne programe u oblastima reproduktivnog zdravlja, mentalnog zdravlja, imunizacije i zdravih stilova života. Planirati nabavku sanitetskih vozila i unaprijediti dostupnost hitne i terenske zdravstvene zaštite. Jačati informisanje građana i koordinaciju institucija radi uključivanja osoba bez zdravstvenog osiguranja u sistem.	Zdravstvena zaštita

Rast ukupnog broja korisnika socijalnih prava i usluga i povećanje obima rada Centra za socijalni rad. Rastuće potrebe za stručnim, savjetodavnim, porodičnim i terenskim uslugama, pored novčanih davanja. Povećanje potreba porodica sa djecom, starijih osoba, osoba sa invaliditetom i domaćinstava izloženih siromaštvu i socijalnoj isključenosti. Visoki troškovi institucionalnog smještaja i nedovoljno razvijene vaninstitucionalne usluge.	Jačati kadrovske, stručne i tehničke kapacitete Centra za socijalni rad i osigurati stabilno finansiranje. Razvijati savjetodavne, porodično-pravne, psihosocijalne i terenske usluge, uz bolje povezivanje socijalne, zdravstvene i obrazovne zaštite. Razvijati pomoć i negu u kući, dnevne usluge, podršku porodicama i hraniteljstvo kao alternativu institucionalnom smještaju. Redovno mapirati socijalne potrebe po mjesnim zajednicama i usmjeravati podršku prema najugroženijim domaćinstvima.	Socijalna zaštita
Rast broja osoba sa invaliditetom i starijih osoba bez porodičnog staranja. Veća zastupljenost žena među starijim osobama bez porodične podrške, materijalno neosiguranim osobama i porodicama u stanju socijalne potrebe. Potreba za snažnijom zaštitom žrtava porodičnog nasilja, djece izložene zanemarivanju i drugim oblicima eksploatacije. Nedovoljna dostupnost rehabilitacijskih, inkluzivnih i vaninstitucionalnih usluga.	Razvijati pomoć u kući, dnevne aktivnosti, mobilne usluge i programe aktivnog starenja. Razvijati rodno osjetljive socijalne programe, posebno za starije žene koje žive same i žene bez stabilnih prihoda. Ojačati saradnju policije, Centra za socijalni rad, zdravstva, škola i organizacija civilnog društva u zaštiti žrtava nasilja. Unaprijediti podršku osobama sa invaliditetom i njihovim porodicama kroz pristupačne usluge, rehabilitaciju i programe društvenog uključivanja.	Osjetljive i ranjive grupe
Visoka izloženost poplavama, bujičnim vodama, klizištima, suši, snježnim nanosima, olujama i drugim prirodnim rizicima. Zastarjela oprema civilne zaštite i neuslovni prostori za njeno skladištenje. Nepostojanje jedinice za spašavanje na vodi i pod vodom, uprkos izraženom poplavnom riziku. Nedovoljno razvijena hidrantska mreža i otežano snabdijevanje vodom za gašenje požara.	Nastaviti uređenje vodotoka, sanaciju klizišta, unapređenje odvodnje i izradu projekata za prioritetne rizične lokacije. Zanoviti opremu civilne zaštite, poboljšati uslove skladištenja i redovno provoditi obuke i vježbe. Formirati i opremiti jedinicu za spašavanje na vodi i pod vodom te jačati saradnju sa susjednim službama. Proširiti hidrantsku mrežu, urediti vodozahvate i unaprijediti protivpožarne puteve i pristupe.	Sigurnost građana
Ponovni rast ukupnog broja krivičnih djela nakon 2023. godine i visoko učešće imovinskih delikata.	Jačati preventivni rad policije u zajednici i saradnju sa mjesnim zajednicama, školama,	Kriminalitet i javni red i mir

Prisustvo krivičnih djela povezanih sa narkomanijom, posebno značajnih sa aspekta sigurnosti mladih. Osjećaj nesigurnosti građana povezan sa nedovoljnom javnom rasvjetom, udaljenim naseljima, psima lualicama i slabijom tehničkom zaštitom. Rizične saobraćajne dionice u naseljima i u blizini škola.	Centrom za socijalni rad i organizacijama civilnog društva. Razvijati preventivne programe za djecu i mlade u oblasti nasilja, narkomanije i sigurnosti u saobraćaju. Proširiti javnu rasvjetu i video-nadzor te unaprijediti upravljanje problemom pasa lualica. Unaprijediti signalizaciju, pješačke prelaze, rasvjetu i mjere smirivanja saobraćaja na rizičnim lokacijama.	
Velika razlika između broja registrovanih i stvarno aktivnih udruženja. Ograničeni organizacioni, finansijski i projektni kapaciteti većine udruženja i oslanjanje na volonterski rad. Visoka zavisnost civilnog sektora od općinskog budžeta i nedovoljno korištenje drugih izvora finansiranja. Niska formalna uključenost mladih u organizacije civilnog društva. Nedovoljno praćenje efekata javnih rasprava i drugih oblika građanske participacije.	Ažurirati evidenciju aktivnih udruženja i redovno pratiti njihove kapacitete i oblasti rada. Organizovati obuke i mentorstvo iz pripreme projekata, finansijskog upravljanja, volontiranja i komunikacije. Podržati omladinske organizacije, neformalne grupe, građanske inicijative i volonterske programe te podizati svijest mladih o potrebi uključivanja u organizacije civilnog društva. Nastaviti javne rasprave, inicijativu „Građanski sat“, forume i konsultacije te javno izvještavati o prihvaćenim prijedlozima građana. Nastaviti transparentnu dodjelu sredstava po LOD metodologiji i podržavati udruženja u pristupu drugim fondovima.	Civilno društvo i društvena kohezija
Kulturni sektor u velikoj mjeri zavisi od finansiranja Općine, dok su vlastiti i projektni prihodi ograničeni. Nepostojanje profesionalnog ili amaterskog pozorišta. Kulturni sadržaji su najviše koncentrisani u centralnom području i vezani za povremene manifestacije. Potencijali biblioteke, zavičajne zbirke, lokalnih autora i kulturno-umjetničkih društava nisu u potpunosti iskorišteni.	Jačati kapacitete BKC-a i kulturnih udruženja za pripremu projekata, partnerstva i razvoj dodatnih izvora finansiranja. Podržati razvoj amaterskog pozorišta, Dramskog studija i edukaciju mladih umjetnika. Dodatno razvijati kulturne programe u mjesnim zajednicama i povećati dostupnost sadržaja djeci, mladima i starijim osobama. Digitalizovati i promovisati zavičajnu građu, podržati lokalno izdavaštvo i očuvanje nematerijalnog kulturnog naslijeđa.	Kultura

Nezavršena sportska dvorana i korištenje školske sale za većinu dvoranskih aktivnosti. Neujednačena opremljenost sportskih terena i objekata po mjesnim zajednicama. Ograničena finansijska i organizaciona održivost sportskih klubova i nedovoljno sistemski razvijeni rekreativni programi.	Završiti, opremiti i staviti sportsku dvoranu u funkciju te uspostaviti održiv model upravljanja. Izraditi evidenciju sportske infrastrukture i plan prioriternih ulaganja u terene, rasvjetu, svlačionice i sigurnost objekata. Nastaviti kriterijski zasnovano finansiranje klubova, edukaciju trenera i razvoj programa za djecu, žene, starije osobe i osobe sa invaliditetom. Raditi na promicanju i razvoju sporta te animiranju građana za učlanjenje u sportske kolektive Jačati kapacitete i saradnju sa Sportskim savezom Kalesija	Sport
Nepostojanje funkcionalnog Vijeća mladih i neuključenost predstavnika mladih u rad Komisije za mlade. Nedovoljna informisanost mladih o programima zapošljavanja, samozapošljavanja i podrške poslovnim idejama. Nedovoljna povezanost obrazovanja sa praksom i tržištem rada. Niska preventivna zdravstvena kultura, slabo korištenje psihološke podrške i nedovoljna uključenost dijela mladih u sport i društvene aktivnosti. Nedovoljno razvijeni kadrovski i programski kapaciteti Centra za djecu i mlade.	Formirati Vijeće mladih i uključiti predstavnike mladih u Komisiju za mlade i druge procese donošenja odluka. Uspostaviti kvalitetniji sistem informisanja mladih o zapošljavanju, obrazovanju, grantovima, kulturi, sportu i volontiranju. Razvijati programe prakse, stručnog osposobljavanja, karijernog savjetovanja, mentorstva i podrške samozapošljavanju. Uspostaviti savjetovalište za mlade i povećati dostupnost preventivnih zdravstvenih, kulturnih i sportskih programa. Osigurati koordinatore, stabilno finansiranje, opremu i kontinuirane sadržaje Centra za djecu i mlade.	Mladi
Nedovoljna kadrovska popunjenost općinske uprave. Nepopunjenost radnih mjesta internog revizora Nedovoljno povezana evidencija, praćenje rokova i učinak administracije.	Provesti analizu radnog opterećenja i prioritetno popunjavati stručna mjesta od značaja za razvoj, finansijsko upravljanje, internu kontrolu, infrastrukturu i sigurnost. Uspostaviti funkcionalnu internu reviziju i ojačati Službu za lokalni razvoj i investicije. Nastaviti stručno usavršavanje zaposlenika u skladu sa potrebama službi i razvojnim prioritetima.	Lokalna samouprava

Općina nije prešla na trezorsko poslovanje.	Dalje razvijati DMS, digitalne usluge, povezivanje evidencija i praćenje rokova i učinka administracije. Pripremiti i provesti prelazak na trezorsko poslovanje radi bolje kontrole budžeta, obaveza i novčanih tokova.	
---	--	--

2.4. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

Stanje saobraćajne infrastrukture

Prema podacima Općinske uprave Kalesija o cestovnoj mreži na području općine Kalesija, ukupna dužina evidentirane cestovne mreže iznosi 278,83 km, od čega najveći dio čine lokalne ceste u dužini od 126 km i nekategorisane ceste u dužini od 118 km. Magistralne ceste zastupljene su sa 30 km, dok regionalne ceste imaju dužinu od 4,83 km. Kroz područje općine ne prolazi autocesta. Struktura cestovne mreže pokazuje da osnovu saobraćajne povezanosti unutar općine čine lokalni i nekategorisani putevi, koji zajedno predstavljaju dominantan dio ukupne mreže i imaju ključnu funkciju u povezivanju naseljenih mjesta, pristupu javnim uslugama, školama, privrednim subjektima i poljoprivrednim površinama.

Istovremeno, prisustvo 30 km magistralnih cesta potvrđuje tranzitni značaj Kalesije i njenu povezanost sa širim kantonalnim i međuentitetskim prostorom. Kroz područje općine prolaze važne cestovne komunikacije višeg ranga, među kojima su magistralna cesta Tuzla–Zvornik, oznake M-4, cesta Simin Han–Požarnica–Bijeljina, oznake M-18, cesta Međaš–Dubrave–Živinice–Banovići–Žepče, oznake M-17.1, kao i regionalna cesta Kalesija–Sapna, oznake R-456a. Cestovni položaj omogućava povezanost Kalesije sa Tuzlom, Živinicama, Sapnom, Zvornikom, Bijeljinom i širim regionalnim prostorom, ali istovremeno nameće potrebu za kontinuiranim održavanjem, unapređenjem sigurnosti i planskim razvojem cestovne infrastrukture.

U prethodnom periodu došlo je do promjena u statusu pojedinih cestovnih pravaca, kroz donošenje odgovarajućih odluka o prekategoriizaciji cesta u Federaciji BiH. Tako je cesta Međaš–Dubrave–Živinice ranije imala status regionalne ceste, dok je cesta Kalesija–Sapna ranije bila lokalna cesta. Navedene promjene desile su se uslijed prepoznavanja povećanog saobraćajnog značaja pojedinih pravaca i potrebe da se njihovo održavanje i razvoj posmatraju u skladu sa novim rangom i funkcijom u cestovnoj mreži.

Nadležnost nad eksploatacijom, održavanjem, zaštitom i razvojem cesta podijeljena je prema kategoriji saobraćajnice. Za magistralne ceste nadležno je JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Sarajevo, dok je za regionalne ceste nadležna JU Direkcija regionalnih cesta Tuzlanskog kantona u Tuzli. U tom smislu, Općina Kalesija ima važnu koordinacijsku ulogu u identifikaciji potreba lokalne zajednice, iniciranju prioriternih intervencija i zagovaranju ulaganja kod nadležnih institucija, posebno imajući u vidu tranzitni karakter općine i značaj cestovne infrastrukture za privredni, društveni i prostorni razvoj.

Općina Kalesija kontinuirano radi na modernizaciji, sanaciji i rekonstrukciji lokalnih i nekategorisanih puteva, uz kombinovanje općinskih sredstava, sredstava građana i podrške viših nivoa vlasti. U proteklom periodu završeni su projekti sanacije i izgradnje više putnih pravaca, uključujući put Vukovije Donje–farma Krušik, put od raskršća za Sapnu do Drveničkog luga, puteve do Mektebskog centra u Dubnici, Pedići–Tupković, Hrasno Gornje–Dubnica i Prnjavor–Čanići, dok je sredstvima Direkcije regionalnih cesta TK proširen i modernizovan put Memići Centar–

magistrala M-4. Općina Kalesija stanje lokalne cestovne mreže tretira kao kontinuiran proces, kroz informisanje Općinskog vijeća, izradu programa i planova izgradnje i rekonstrukcije, kao i kroz pripremu projektne dokumentacije za unapređenje saobraćajnih rješenja i signalizacije.

U skladu sa navedenim, a u pogledu asfaltiranosti, evidentan je postepen rast asfaltirane cestovne mreže na području općine Kalesija. Ukupna dužina asfaltiranih lokalnih i nekategorisanih cesta povećana je sa 190 km u 2021. godini na 194 km u 2025. godini. Kod nekategorisanih cesta asfaltirana dužina povećana je sa 68 km u 2021. godini na 70 km u 2025. godini, dok je kod lokalnih cesta povećana sa 122 km na 124 km ukazujući da se u posmatranom periodu stanje općinske cestovne mreže poboljšavalo kroz dodatno asfaltiranje postojećih dionica, ali i da je dio mreže i dalje neasfaltiran, posebno kod nekategorisanih cesta. U 2025. godini asfaltirano je ukupno 194 km od 244 km lokalnih i nekategorisanih cesta, što znači da je asfaltirano oko 79,5% ove mreže, dok je oko 50 km još uvijek neasfaltirano.

Poseban izazov u stanju cestovne infrastrukture odnosi se na sigurnost učesnika u saobraćaju, naročito pješaka i djece koja se na pojedinim dionicama kreću kolovozom ili uskom bankinom zbog nedostatka trotoara. S tim u vezi, sprovedene su intervencije koje su doprinijele unapređenju sigurnosti, uključujući izgradnju pješačkih staza u Miljanovcima, Raincima Gornjim i Kalesiji Gornjoj, semaforizaciju raskrsnice kod Hotela Košuta, zahvate na krivini u Saračima, a pokrenute su aktivnosti vezane za kružne tokove u Hidanima i Kalesiji Gornjoj. Samo u 2024. i 2025. godini proširena je mreža pješačkih trotoara na području Kalesije za 3 km, odnosno sa 7 km na 10 km. Međutim, u svrhu dodatnog unapređenja saobraćajne infrastrukture time i sigurnosti neophodno je nastaviti aktivnosti na izgradnji pješačkih staza duž magistralnog puta Tuzla–Zvornik i u blizini školskih objekata. Sa sigurnosnog aspekta posebno su opasne lokacije Pista, dionica prema Hidanima u blizini skretanja za Gutice, „S“ krivina u Saračima i dionica od skretanja za Sapnu prema Memićima. Dodatni infrastrukturni i sigurnosni izazov predstavlja kretanje poljoprivredne mehanizacije, neosvijetljenih vozila i zaprega, što je pitanje koje je posebno važno tretirati u saradnji sa Policijskom upravom Kalesija.

Općina Kalesija kontinuirano izdvaja značajna finansijska sredstva za izgradnju, modernizaciju i održavanje cestovne infrastrukture, što potvrđuje da se ova oblast tretira kao jedan od važnih razvojnih prioriteta lokalne zajednice. Budžetom za 2026. godinu za održavanje cesta i mostova planirano je 105.000 KM, za asfaltiranje lokalnih puteva i lokalne putne mreže 1.090.000 KM, dok je za zimsko održavanje puteva planirano 20.000 KM.

U kontekstu saobraćajne infrastrukture, važan infrastrukturni potencijal općine Kalesija predstavlja Željeznička pruga Tuzla–Živinice–Kalesija–Zvornik, posebno sa aspekta robnog transporta, logistike i povezivanja sa širim industrijskim prostorom Tuzlanskog kantona i istočne Bosne. Ovaj pravac se u strateškim dokumentima posmatra kao dio šire željezničke veze Doboj/Dobošnica–Tuzla–Živinice–Kalesija–Zvornik, za koju je Transportnom strategijom Federacije BiH predviđeno unapređenje i elektrifikacija u dužini od 138 km što je potvrda da pruga ima značaj koji prevazilazi lokalni nivo predstavlja osnov za jačanje transportnih, logističkih i privrednih funkcija prostora.

Međutim, dostupni podaci ukazuju da željeznička mreža u BiH ima određena ograničenja u pogledu brzine i sigurnosti saobraćaja, povezana sa stanjem infrastrukture, sigurnosnim sistemima i tehničkim karakteristikama mreže. Aktuelni institucionalni izvori potvrđuju da se elektrifikacija pruge Doboj–Tuzla–Zvornik i unapređenje sigurnosti na željezničkim prijelazima i dalje navode kao prioritete, dok Željeznice FBiH projekat elektrifikacije povezuju sa smanjenjem troškova transporta, višim standardima željezničkog sistema i povoljnijim okolišnim efektima. U kontekstu razvojnih potreba i pravaca Općine Kalesije, željezničku prugu koja prolazi kroz teritoriju općine Kalesija svakako treba tretirati kao razvojni potencijal Kalesije te kroz svoje planske dokumente, prostorno-plansku dokumentaciju i komunikaciju sa višim nivoima vlasti zagovarati modernizaciju ovog pravca, unapređenje

sigurnosti na željezničkim prijelazima i bolje povezivanje željezničke infrastrukture sa lokalnim privrednim zonama i cestovnom mrežom.

Lokalni prijevoz

Lokalni i regionalni javni prijevoz na području općine Kalesija dominantno se zasniva na autobuskom linijskom prijevozu, koji povezuje općinski centar sa Tuzlom, Sapnom, Memićima, Tojšićima, Raincima, Maslama i drugim naseljenim područjima obuhvaćenim registrovanim redovima vožnje. Poseban značaj imaju linije prema Tuzli, kao administrativnom, obrazovnom, zdravstvenom i privrednom centru Tuzlanskog kantona, te linije koje povezuju Kalesiju sa Sapnom i naseljima uz pravac Kalesija–Tojšići–Tuzla. Javni linijski prijevoz time ima važnu funkciju u dnevnim migracijama stanovništva, posebno učenika, studenata, zaposlenih, starijih osoba i građana koji koriste zdravstvene, administrativne i druge usluge izvan mjesta stanovanja.

Općina Kalesija je u 2026. godini prepoznala potrebu za podrškom održivosti redovnog autobusnog linijskog prijevoza, te je objavila javni poziv za dodjelu subvencija za pružanje usluga redovnog autobusnog linijskog prijevoza putnika na području općine. Za ovu namjenu u Budžetu Općine Kalesija za 2026. godinu planirano je 100.000 KM, a finansijska pomoć je dodijeljena preduzeću „HANKOM–TURS“ d.o.o. Kalesija koje ima registrovane redove vožnje na općinskim autobusnim linijama. Navedeno preduzeće, kao odabrani korisnik finansijske pomoći, ima obavezu obezbijediti besplatan prijevoz za lica starija od 65 godina i djecu do 6 godina starosti, čime je javni prijevoz dobio i socijalnu funkciju, posebno u pogledu dostupnosti usluga za ranjivije kategorije stanovništva.

Kalesija je uključena u kantonalnu mrežu javnog autobusnog prijevoza kroz više linija prema Tuzli, uključujući pravac Tuzla „AS“ Istok – Donje Dubrave – Kalesija „AS“, kao i pravce koji uključuju Kalesiju, Sapnu, Memiće i Tojšiće prema Tuzli. Linija Tuzla–Kalesija ima više dnevnih polazaka radnim danom i manji broj polazaka subotom, dok prema dostupnim redovima vožnje ne saobraća nedjeljom i praznikom. Osnovna dnevna povezanost prema Tuzli je funkcionalna, ali je dostupnost javnog prijevoza ograničena vikendom i praznicima, što predstavlja problem za stanovništvo koje nema vlastiti prevoz, naročito u ruralnim naseljima i kod korisnika koji zavise od javnog prijevoza za pristup uslugama.

Ovdje je posebno važno navesti povezanost općine Kalesija sa Međunarodnim aerodromom Tuzla u Dubravama koja predstavlja važnu razvojnu prednost, posebno imajući u vidu blizinu aerodroma i njegov značaj za dijasporu, poslovna putovanja, turizam i pristup širim regionalnim i međunarodnim tokovima. Cestovna udaljenost između Kalesije i Međunarodnog aerodroma Tuzla iznosi oko 16 km, a vožnja traje približno 15–16 minuta, što Kalesiju svrstava među lokalne zajednice sa relativno dobrim prostornim pristupom aerodromu. Međutim, direktna redovna autobuska linija Kalesija–Aerodrom Tuzla ne postoji kao posebna linija do aerodromskog terminala. Povezanost se u praksi dominantno ostvaruje cestovnim saobraćajem, taksi prijevozom, privatnim vozilima i kombinovanjem postojećih autobusnih linija prema Tuzli i Dubravama.

Taxi prijevoz ima značajnu ulogu u lokalnoj mobilnosti i posebno u povezivanju Kalesije sa aerodromom, Tuzlom i okolnim naseljima. Prema službenoj objavi Općine Kalesija iz januara 2025. godine, na području općine bilo je registrovano 52 taksi prevoznika, a predstavnici udruženja „Kalesija taxi“ i „Mujka taxi“ ukazali su na probleme nelegalnog taksi prijevoza, posebno u naselju Rainci Gornji, kao i na probleme koje kalesijski taksi prevoznici imaju prilikom prijevoza putnika prema Tuzli. Ukazano je na potrebu kreiranja akata koji bi poboljšali uslove rada taksi prevoznika i kvalitet usluge građanima ali još uvijek navedeni akti nisu doneseni te postoje regulatorni i tržišni izazovi koji zahtijevaju bolju kontrolu, uređenje taksi stajališta, suzbijanje nelegalnog prijevoza i jasnija pravila rada.

Godine 2026. donesena je Odluka o sigurnosti i organizaciji saobraćaja na području općine Kalesija koji uređuje kretanje autobusa na kantonalnim, federalnim, međuentitetskim i međunarodnim linijama do i od autobuske stanice Kalesija, te propisuje da autobusima i taksi prijevoznici nije dozvoljeno stajati na stajalištima javnog gradskog prijevoza, osim u slučajevima koje odobri nadležna služba čime je ukazano na potrebu jasnog prostornog i organizacionog razgraničenja autobuskog, taksi i drugog saobraćaja, posebno u užem gradskom području.

Sa aspekta putne infrastrukture, javni linijski prijevoz direktno zavisi od prohodnosti i kvaliteta lokalne i nekategorisane putne mreže. U programima zimskog održavanja kao prioriteti se navode putevi koji povezuju udaljenije mjesne zajednice sa centrom općine, putevi na kojima se odvija javni linijski autobuski prijevoz, kao i putevi značajni za građane koji imaju svakodnevnu potrebu za hemodijalizom ili drugim zdravstvenim tretmanima. Kroz navedenu prioritetizaciju, javni prijevoz u Kalesiji nije samo pitanje saobraćajne usluge, nego i pitanje dostupnosti javnih funkcija, zdravstvene zaštite, obrazovanja i socijalne uključenosti stanovništva.

Razvojne potrebe u narednom periodu ogledaju se u očuvanju i unapređenju postojećih autobusnih linija, boljoj prilagođenosti redova vožnje potrebama učenika, radnika, starijih osoba i korisnika zdravstvenih usluga, te poboljšanju dostupnosti javnog prijevoza u ruralnim područjima. Potrebno je unaprijediti informisanje građana o redovima vožnje, razmotriti bolje povezivanje Kalesije sa aerodromom Dubrave kroz transfer ili usklađene linije, urediti taxi prijevoz kroz jasne lokalne akte i pojačati nadzor nad nelegalnim prijevozom. Prioritet treba biti razvoj dostupnijeg, sigurnijeg i bolje organizovanog sistema lokalne mobilnosti, povezanog sa održavanjem putne infrastrukture i potrebama stanovništva.

Parkiranje

Sistem javnog parkiranja na području općine Kalesija normativno je uređen Odlukom o javnim parkiralištima na području općine Kalesija („Službeni glasnik Općine Kalesija br. 1/17), kojom su definisani uslovi korištenja javnih parkirališta, vrste parkirališta, organizacija i način naplate, parking zone, cijene parking karata, nadzor i kaznene odredbe. Upravljanje javnim parkiralištima na kojima se naplaćuje parkiranje povjereno je JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija, koje obavlja poslove organizacije naplate, kontrole korištenja, održavanja i uređenja javnih parkirališta. Prema raspoloživim podacima, JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ upravlja sa 220 parking mjesta, što predstavlja osnovni kapacitet organizovanog javnog parkiranja u urbanom području općine.

Javna parkirališta su Odlukom podijeljena na opća i posebna parkirališta. Opća parkirališta obuhvataju dijelove ulica, trotoara ili druge javne površine posebno obilježene za parkiranje motornih vozila, dok se posebna parkirališta odnose na uređene objekte i površine za parkiranje sa kontrolisanim ulazom i izlazom vozila. Odlukom su utvrđene i parking zone, pri čemu su javna parkirališta na području općine razvrstana u I i II zonu.

Naplata parkiranja vrši se putem uređaja predviđenih za tu namjenu ili putem zaposlenika preduzeća, a kasnijim izmjenama Odluke dodatno su uređeni pojmovi i vrste parking karata, uključujući satnu, dnevnu, mjesečnu, godišnju i stanarsku parking kartu. Radno vrijeme naplate parkiranja utvrđeno je od 07:00 do 22:00 sata, dok se nedjeljom i praznicima naplata ne vrši. Odlukom je predviđeno da se najmanje 5% parking mjesta odredi za vozila lica sa invaliditetom, pri čemu se za ta vozila ne naplaćuje naknada za parkiranje. Također su propisana pravila korištenja parking mjesta, zabrane nepravilnog parkiranja, način kontrole, prekršajne odredbe i nadležnost općinske službe i komunalne inspekcije u nadzoru nad primjenom Odluke.

Prihodi od naplate parkiranja predstavljaju prihod JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“, a koriste se za pokriće troškova poslovanja, poboljšanje kvaliteta svih usluga koje pruža preduzeće, održavanje, uređenje i proširenje javnih parkirališta i drugih objekata preduzeća.

Sistem naplate javnog parkiranja u Kalesiji je u prethodnom periodu unaprijeđen uvođenjem mogućnosti plaćanja parkinga putem SMS poruke, čime je korisnicima omogućeno jednostavnije i brže plaćanje bez potrebe za fizičkom kartom ili odlaskom do parking aparata. JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ je od maja 2025. godine omogućilo SMS naplatu po zonama i vrstama karata, dok izmjene Odluke o javnim parkiralištima predviđaju mogućnost naplate putem uređaja, SMS servisa, pametne parking aplikacije ili putem zaposlenika preduzeća. Kroz navedene aktivnosti je napravljen važan iskorak prema modernizaciji usluge parkiranja, ali u narednom periodu postoji potreba za daljim širenjem i uređenjem sistema, posebno kroz povećanje broja uređenih parking mjesta, jasnije obilježavanje i održavanje postojećih kapaciteta, dalji razvoj digitalnih načina plaćanja, unapređenje kontrole korištenja parking prostora i bolje povezivanje sistema parkiranja sa ukupnom organizacijom saobraćaja u užem gradskom području Kalesije.

Ukupno posmatrano, sistem parkiranja u Kalesiji ima uspostavljen pravni i operativni okvir, ali budući razvoj treba usmjeriti na njegovo dalje unapređenje u skladu sa rastom broja vozila, koncentracijom javnih, administrativnih, zdravstvenih, obrazovnih i poslovnih sadržaja u centru općine, te potrebom za većom saobraćajnom disciplinom. Razvojne potrebe odnose se na redovno održavanje i jasno obilježavanje parking mjesta, praćenje popunjenosti i stvarnih potreba korisnika, unapređenje kontrole naplate, širenje kapaciteta u zonama povećane frekvencije, uređenje posebnih i rezervisanih parking mjesta, te kontinuirano praćenje i uvođenje savremenijih oblika plaćanja i upravljanja. Posebnu pažnju treba posvetiti povezivanju sistema parkiranja sa ukupnom organizacijom saobraćaja u užem gradskom području, sigurnošću pješaka, dostupnošću javnih objekata i očuvanjem prohodnosti gradskih saobraćajnica.

Elektroenergetska infrastruktura

Područje općine Kalesija električnom energijom napaja se iz tri distributivne čvorne transformatorske stanice 35/10 kV: Kalesija, Tojšići i Požarnica. Trafostanice 35/10 kV Kalesija i Tojšići nalaze se na području općine Kalesija, dok se trafostanica 35/10 kV Požarnica nalazi na području grada Tuzla i preko nje se napaja dio područja općine Kalesija, odnosno naselja Seljublje, Paraći, Donje Hrasno i Gornje Hrasno. Između TS 35/10 kV Tojšići i TS 35/10 kV Kalesija postoji 35 kV veza, što omogućava određeni stepen sigurnosti napajanja kroz mogućnost dvostranog napajanja.

Prema podacima iz dokumenta Dugoročnog plana razvoja prenosne mreže 2024.–2033., Elektroprenosa BiH 2030. godine planiran je završetak projekta i puštanje u rad TS 110/x kV Kalesija, snage 2x20 MVA, sa priključnim dalekovodom po principu ulaz/izlaz na DV 110 kV Tuzla 5–Zvornik. Realizacija ovog projekta imala bi značaj za povećanje sigurnosti i pouzdanosti snabdijevanja električnom energijom, kao i za stvaranje boljih infrastrukturnih pretpostavki za privredni razvoj, nove investicije i povećane potrebe potrošnje električne energije na području općine. Podaci o stanju elektroenergetske mreže na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine ukazuju da je došlo do rasta ukupne dužine, sa 781,2 km u 2021. na 822 km u 2025. godini, odnosno za 40,8 km. Rast je dominantno ostvaren na niskonaponskoj mreži, koja je povećana za 38,2 km, dok je visokonaponska mreža povećana za 2,6 km. Navedeno upućuje da se razvoj mreže prvenstveno odvijao kroz širenje infrastrukture neposrednog napajanja krajnjih korisnika, domaćinstava, poslovnih subjekata i drugih potrošača, dok je razvoj visokonaponske mreže bio znatno ograničeniji.

Tabela 31. Stanje elektroenergetske mreže na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Opis	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Dužina elektro mreže	781,2	790	799,5	808,9	822
- Na visokom naponu	125,4	126	126,4	126,4	128
- Na niskom naponu	655,8	664	673,1	682,5	694
2. Dužina rekonstruirane elektro mreže	1,85	1,95	2,35	2,7	3,5
- Na visokom naponu	0,2	0,15	0,25	0,3	0,25
- Na niskom naponu	1,65	1,8	2,1	2,4	3,25
3. Dužina izgrađene elektro mreže	8,1	8,8	9,5	9,4	13,1
- Na visokom naponu	0,5	0,6	0,4	0	1,6
- Na niskom naponu	7,6	8,2	9,1	9,4	11,5

Izvor: Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo

Istovremeno, podaci o rekonstrukciji i izgradnji ukazuju na pozitivan, ali ipak umjeren intenzitet modernizacije elektroenergetske infrastrukture. Dužina rekonstruirane mreže povećana je sa 1,85 km u 2021. na 3,5 km u 2025. godini, pri čemu se najveći dio odnosi na niskonaponsku mrežu. Ukupna dužina novoizgrađene elektro mreže povećana je sa 8,1 km na 13,1 km, uz najveći iskorak u 2025. godini. Iako ovi pokazatelji potvrđuju širenje i postepeno unapređenje elektrodistributivne mreže, obim rekonstrukcije u odnosu na ukupnu dužinu mreže ostaje relativno skroman, zbog čega budući razvoj treba usmjeriti na jačanje pouzdanosti napajanja, modernizaciju postojeće mreže i stvaranje stabilnijih elektroenergetskih pretpostavki za stambeni, privredni i infrastrukturni razvoj općine.

Broj kupaca, odnosno potrošača električne energije na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine bilježi kontinuiran rast, sa ukupno 12.068 potrošača u 2021. godini na 12.530 potrošača u 2025. godini, što predstavlja povećanje od 462 potrošača (Tabela 32.). Broj kupaca na visokom naponu ostao je nepromijenjen tokom cijelog posmatranog perioda i iznosio je 12, dok je rast u potpunosti ostvaren na niskonaponskoj mreži, ukazujući da se povećanje potrošačke baze prvenstveno odnosilo na domaćinstva, javnu rasvjetu i ostalu potrošnju priključenu na niskonaponsku mrežu.

Tabela 32. Kretanje broja kupaca/potrošača električne energije na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Opis	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Na visokom naponu	12	12	12	12	12
2. Na niskom naponu	12.056	12.153	12.255	12.378	12.518
a) Domaćinstva	11.099	11.178	11.266	11.372	11.490
b) Javna rasvjeta	78	80	83	86	92
c) Ostala potrošnja	879	895	906	920	936
Ukupno	12.068	12.165	12.267	12.390	12.530

Izvor: Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo

Najveći dio potrošača čine domaćinstva, čiji je broj povećan sa 11.099 u 2021. godini na 11.490 u 2025. godini, odnosno za 391. Broj priključaka javne rasvjete povećan je sa 78 na 92, dok je kategorija ostale potrošnje porasla sa 879 na 936 potrošača. Stoga, korisnička baza se kontinuirano širi te raste i potreba za električnom energijom, posebno na niskonaponskom nivou. U kontekstu razvoja općine, prikazani trend dodatno potvrđuje potrebu za kontinuiranom modernizacijom i rekonstrukcijom elektrodistributivne mreže, jer rast broja potrošača mora biti praćen stabilnim kapacitetima, pouzdanim napajanjem i kvalitetom isporuke električne energije.

Isporuka električne energije na području općine Kalesija uglavnom je stabilna, uz povremene planske ali ponekada i neplanske prekinde u snabdijevanju. Planski prekid se, prema servisnim informacijama JP Elektroprivreda BiH i objavama o planskim isključenjima za područje Kalesije, najčešće odnose na održavanje, remont, priključenje novih kupaca i druge radove na elektrodistributivnoj mreži. Neplanski prekid se javlja usljed nepovoljnih vremenskih uslova i oštećenja mreže koje nastanu tom prilikom, kao što su padovi stubova i oštećenja vodova usljed jakih vjetrova ili kontakt rastinja s elektrodistributivnom mrežom, što dovodi do kratkotrajnih prekinde u pojedinim naseljima.

Telekomunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska infrastruktura na području općine Kalesija je u proteklom godinama značajno unaprijeđena i danas obezbjeđuje gotovo potpunu pokrivenost teritorije savremenim komunikacijskim servisima. Na području općine dostupne su usluge fiksne i mobilne telefonije, interneta i IPTV-a, a glavni operater je BH Telecom, koji ima najrazvijeniju mrežu i najveći broj korisnika. Pored njega, prisutni su i HT Eronet d.d. Mostar i M:tel a.d. Banja Luka, kao i lokalni operater NEON Solucije d.o.o. Kalesija, koji pruža usluge interneta, digitalne televizije/IPTV-a i paketnih telekomunikacijskih usluga te drugi manji komercijalni subjekti koji nude usluge mobilne telefonije i interneta. BH Telecom je u posljednjih nekoliko godina znatno proširio obuhvat kroz ponudu integrisanih paketa (Internet, IPTV i fiksna telefonija), što je dovelo do porasta broja korisnika interneta i televizijskih usluga, ali i do smanjenja broja korisnika klasične fiksne telefonije.

Preko 99,5% teritorije općine Kalesija pokriveno je signalom mobilne telefonije 3G i 4G mreže, što omogućava širok pristup digitalnim uslugama, iako tačan broj korisnika nije moguće precizno utvrditi zbog pretežnog udjela prepaid korisnika. Istovremeno, bilježi se značajan porast korisnika interneta, dok veći broj građana koristi mobilni internet putem mobilne telefonije, pa se može zaključiti da je stvarna pokrivenost stanovništva internetom gotovo jednaka pokrivenosti mobilnim signalom.

Uprkos visokoj pokrivenosti signalom, kvalitet i brzina internet veze u pojedinim ruralnim područjima i dalje su ograničeni, što ukazuje na potrebu daljeg ulaganja u razvoj optičke infrastrukture i modernizaciju mreže. Općina Kalesija može doprinijeti razvoju ove oblasti kroz saradnju s telekom operaterima na planiranju širenja optičke mreže i implementaciji projekata digitalne transformacije i e-uprave, čime bi se unaprijedila dostupnost, efikasnost i kvalitet digitalnih usluga za građane i privredu.

Sva naseljena mjesta imaju stabilnu pokrivenost RTV signalom, čime je osigurana potpuna informacijska dostupnost stanovništvu što omogućava nesmetan prijem javnih servisa i komercijalnih emitera. U segmentu lokalnog informisanja, na području općine Kalesija djeluje Radio Feral, lokalna radio stanica koja godišnje emituje ukupno 8.760 sati programa. Od toga se 5.840 sati odnosi na vlastiti program, dok 2.920 sati čini reemitovani ili ostali programski sadržaj. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2023. godine Radio Feral je imao 5 zaposlenih, što ukazuje na ograničene, ali funkcionalne kadrovske kapacitete za kontinuirano informisanje građana i praćenje lokalnih tema. Pored radijskog programa, na području općine djeluju i dva internet radija, kao i TV stanica NEON - NEON TV, koja također čini značajan dio medijskog prostora i dostupnosti informativnih, kulturnih, muzičkih, obrazovnih i drugih sadržaja građanima. Značaj lokalnih radio, internet i televizijskih medija ogleda se u informisanju javnosti, praćenju kulturnih, sportskih i društvenih događaja, promociji aktivnosti javnih ustanova i organizacija civilnog društva, te očuvanju lokalnog javnog prostora za komunikaciju između institucija i građana.

Javna rasvjeta

Javna rasvjeta na području općine Kalesija predstavlja važan segment komunalne infrastrukture, posebno sa aspekta sigurnosti kretanja stanovništva, funkcionalnosti javnih površina, atraktivnosti javnih prostora i kvaliteta života u urbanim i ruralnim naseljima.

Upravljanje ovim segmentom komunalnih usluga vezano je za Službu za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo, koja obavlja poslove održavanja javne rasvjete i druge poslove komunalne infrastrukture. Općina Kalesija kontinuirano sprovodi aktivnosti izgradnje, proširenja i modernizacije javne rasvjete, uključujući pojedinačne projekte u naseljima i zamjenu dijela stare rasvjete LED rasvjetom. Svake godine u Budžetu Općina planira sredstva za uličnu rasvjetu, rekonstrukciju javne rasvjete sa postavljanjem LED rasvjete, sufinansiranje izgradnje ulične rasvjete po mjesnim zajednicama, kao i sanaciju i izgradnju javne rasvjete u pojedinim naseljima.

Prema podacima Službe za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo, procijenjena pokrivenost javnom rasvjetom stanovništva općine Kalesija u 2025. godini iznosi 84,6% te ujedno bilježi blago povećanje, sa 84,0% u 2021. godini na 84,6% u 2025. godini. Na osnovu navedenog, može se zaključiti da je javna rasvjeta dostupna većem dijelu stanovništva, ali i da još uvijek postoji prostor za dodatno širenje mreže, posebno u dijelovima naselja koji nisu u potpunosti obuhvaćeni ovom komunalnom uslugom. Istovremeno, broj rasvjetnih tijela povećan je sa 4.353 u 2021. godini na 4.747 u 2025. godini, odnosno za 394 rasvjetna tijela. Najveće povećanje evidentirano je između 2021. i 2022. godine, kada je broj rasvjetnih tijela porastao sa 4.353 na 4.565, dok je u periodu 2023–2025. nastavljen umjeren rast.

Prema informacijama Razvojnog tima Općine Kalesija, upravljanje i finansiranje dijela javne rasvjete na području općine nije sistemski i ujednačeno uređeno. Građani se u pojedinim mjesnim zajednicama samostalno organizuju i dobrovoljnim priložima prikupljaju sredstva za plaćanje električne energije i održavanje ulične rasvjete što implicira da model zavisi od finansijskih mogućnosti i stepena organizovanosti stanovništva pojedinih mjesnih zajednica, što može dovesti do nejednake dostupnosti i kvaliteta javne rasvjete na području općine. U skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima – prečišćeni tekst („Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 11/21, 7/25 i 2/26), održavanje javne rasvjete predstavlja komunalnu djelatnost čije je obavljanje Općina dužna osigurati i urediti odgovarajućim lokalnim propisima. Stoga je potrebno raditi na uspostavi i razvoju jedinstvenog, transparentnog i finansijski održivog sistema upravljanja javnom rasvjetom, kojim će biti uređeni vlasništvo i evidencija infrastrukture, način finansiranja potrošnje električne energije, redovno održavanje, otklanjanje kvarova, proširenje mreže i modernizacija rasvjete.

Razvojne potrebe u oblasti javne rasvjete odnose se na uspostavljanje jedinstvenog, transparentnog i finansijski održivog sistema upravljanja i održavanja javne rasvjete na cijelom području općine Kalesija, kako bi se prevazišlo oslanjanje pojedinih mjesnih zajednica na dobrovoljne priloge građana za plaćanje električne energije i otklanjanje kvarova. Potrebno je jasno urediti nadležnosti, način finansiranja, vlasništvo nad infrastrukturom i eventualno učešće mjesnih zajednica u organizovanju pojedinih poslova, u skladu s važećim propisima iz oblasti komunalnih djelatnosti.

Prioriteti uključuju i dalje širenje mreže u nedovoljno obuhvaćenim naseljima, prioritarno osvjetljavanje škola, raskrsnica, pješačkih pravaca i autobuskih stajališta, nastavak zamjene zastarjelih rasvjetnih tijela LED rasvjetom, uspostavljanje ažurne evidencije javne rasvjete te unapređenje sistema prijave i bržeg otklanjanja kvarova, uz višegodišnje planiranje ulaganja i praćenje potrošnje energije i troškova održavanja.

Vodosnabdijevanje

Pod snabdijevanjem pitkom vodom podrazumijeva se cjelokupan skup tehničkih i operativnih aktivnosti kojima se obezbjeđuje stalna i zdravstveno ispravna isporuka vode građanima a što obuhvata zahvatanje vode iz prirodnih izvora, bunara i sabirnih centara uz korištenje pumpnih sistema, njeno prečišćavanje i dezinfekciju kroz kontrolisano doziranje hlora u skladu sa sanitarnim propisima, te redovno mjesečno laboratorijsko ispitivanje fizičko-hemijskih i mikrobioloških karakteristika vode. Distribucija se vrši kroz glavnu i sekundarnu mrežu do pojedinačnih i zajedničkih vodomjera, uz redovno održavanje i kalibraciju opreme. Pored toga, posebna pažnja se posvećuje održavanju hidranata i priključaka kako bi se osigurala pouzdanost sistema, zaštita od požara i kontinuirana funkcionalnost vodovodne mreže.

Vodosnabdijevanje na području općine Kalesija organizovano je kroz Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija, koje je nadležno za kontinuirano snabdijevanje stanovništva vodom, eksploataciju, održavanje i razvoj vodoprivrednih objekata za vodosnabdijevanje i odvodnju fekalnih voda, proširenje kapaciteta, priključenje potrošača na vodovodnu i kanizacionu mrežu, kao i redovni pregled, tretman i kontrolu kvaliteta isporučene vode.

Preduzeće upravlja izvoristom „Krušik“ koje ima najveći značaj za vodosnabdijevanje područja općine Kalesija, jer se koristi za javno vodosnabdijevanje. Prema informacijama JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“, izvoriste Krušik predstavlja dio šireg prostora sprečkog polja, koje je u geološkom, litološkom, strukturnom i hidrogeološkom smislu složena aluvijalna cjelina. Izvoriste je locirano između rijeka Spreče i Gribaje, a na toj lokaciji izvedena su tri vertikalna bušena bunara dubine od 16 do 38 metara, ukupnog kapaciteta oko 30 l/s. Zbog nezadovoljavajućeg kvaliteta sirove vode, odnosno povećanog sadržaja oksida mangana, voda sa izvorista se od 2013. godine prečišćava u postrojenju za pripremu pitke vode. Postrojenje je projektovano za tretman sirove bunarske vode iz bušenih bunara na lokalitetu Sprečkog polja. Projektovani kapacitet postrojenja iznosi 30 l/s, a sa ovog postrojenja vrši se vodosnabdijevanje područja općine Kalesija. Voda se pumpa iz tri bunara i dovodi na tretman, pri čemu tehnološki proces pripreme pitke vode obuhvata aeraciju i oksidaciju vode sa retenzijom, doziranje otopine kalijum-permanganata radi oksidacije amonijaka, mangana i drugih oksidirajućih materija, zatim koagulaciju i flokulaciju, taloženje, filtraciju kroz brze filtere pod pritiskom sa višeslojnom ispunom, te završnu dezinfekciju vode doziranjem otopine plinskog hlora.

Prema podacima JP „Vodovod i kanalizacija“ Kalesija udio domaćinstava koja imaju kvalitetno regulisano vodosnabdijevanje pitkom vodom povećan u 2025. godini iznosio je 79% te je u proteklom periodu došlo do povećanja obuhvata stanovništva sistemom vodosnabdijevanja napredak u obuhvatu stanovništva javnim sistemom vodosnabdijevanja. Međutim, ne postoji precizna evidencija o broju domaćinstava bez priključka na vodovod, što predstavlja ograničenje za potpuno sagledavanje stvarne pokrivenosti i planiranje budućih intervencija. Dužina vodovodne mreže povećana je sa 312 km u 2021. godini na 348 km u 2025. godini, što predstavlja rast od 36 km u posmatranom periodu. Istovremeno, broj potrošača vode sa javnog vodovoda povećan je sa 6.872 u 2021. godini na 7.874 u 2025. godini, odnosno za 1.002 korisnika.

Pored sistema javnog vodosnabdijevanja kojim upravlja JP „Vodovod i kanalizacija“ Kalesija, na području općine Kalesija postoje i mjesni vodovodi kojima ovo javno preduzeće ne upravlja. Navedeni sistemi predstavljaju važan dio lokalne vodosnabdjevačke infrastrukture, posebno u naseljima koja nisu obuhvaćena javnim vodovodnim sistemom a u narednom periodu potrebno je raditi na iznalaženju mogućnosti njihovog povezivanja sa javnim sistemom.

Finansijska ulaganja u izgradnju vodovodne infrastrukture varirala su po godinama posmatranog perioda (2021.-2025. godina), od 50.000 KM u 2023. godini do 152.000 KM u 2024. godini, dok je u 2025. godini evidentirano 88.629 KM ulaganja. Ulaganja u održavanje mreže kretala su se od 30.000 KM u 2021. godini do 50.000 KM u periodu 2022.–2024., a u 2025. godini iznosila su 40.000 KM. Naime, JP samostalno i u saradnji sa Općinom Kalesija kontinuirano na godišnjem nivou sprovodi projekte održavanja, rekonstrukcije, sanacije i izgradnje vodovodne mreže na području Kalesije. Tako su u oblasti razvoja sistema vodosnabdijevanja u 2025. godini realizovani radovi na izgradnji sekundarne vodovodne mreže u MZ Petrovice – Mešanovići, kao i radovi na nabavci i ugradnji sistema fiksnog očitavanja vodomjera u mjernoj DMA zoni Prnjavor, koja obuhvata naseljena mjesta Prnjavor, Kalesija Centar i Kalesija Novo Naselje. Trenutno su u fazi implementacije projekti zamjene mehaničkih vodomjera vodomjerima na daljinsko očitavanje u Carskoj Bašti, primjena smart meteringa i IoT tehnologije u monitoringu potrošnje vode, izgradnja solarne elektrane „SE 40 ViK Kalesija“. U narednom periodu se kao razvojna potreba ističe potreba realizacije projekata vodosnabdijevanja visinskih zona Palavre i Zolje u MZ Kalesija Centar, vodosnabdijevanja u MZ Memići, djelimičnog omekšavanja vode na postrojenju „Krušik“, izgradnje solarne elektrane na ovom postrojenju, izrade i opremanja eksploatacionog bunara na lokaciji Zolje, redovne revitalizacije postojećih bunara na izvoru Krušik, kao i nastavka modernizacije upravljanja sistemom kroz telemetriju, opremu za detekciju kvarova bez iskopa i daljinsko očitavanje vodomjera iz jednog centra, uz uključivanje nereguliranih i neregistrovanih izvorišta vodosnabdijevanja kod fizičkih lica odnosno kontinuirano proširenje mreže vodosnabdijevanja.

Projekcija potreba za vodom ostala je stabilna na nivou od 40 l/s tokom cijelog perioda, što ukazuje da postojeće planiranje potreba nije mijenjano uprkos rastu mreže i broja korisnika. Poseban izazov predstavljaju gubici vode, koji su se kretali u rasponu 28–30% u periodu 2021–2024, dok su u 2025. godini porasli na 31,27% ukazujući na potrebu da širenje mreže mora biti praćeno snažnijim mjerama kontrole gubitaka, detekcije kvarova, daljinskog očitavanja i modernizacije upravljanja sistemom.

Pozitivan pokazatelj predstavlja rast procenta naplate usluga vodosnabdijevanja, sa 86,58% u 2021. godini na 90,93% u 2025. godini, što ukazuje na poboljšanje finansijske discipline i stabilnosti prihoda javnog preduzeća koje upravlja vodovodnim sistemom. Prosječna cijena vode po m³ povećana je sa 1,74 KM u 2021. godini na 2,48 KM u 2025. godini.

Kontrola kvaliteta vode za piće vrši se putem ovlaštenih ustanova, Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona i Zavoda za javno zdravstvo FBiH, kroz fizičko-hemijska i mikrobiološka ispitivanja, dok JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija dodatno obavlja fizičko-hemijsku kontrolu kvaliteta vode u vlastitoj laboratoriji na postrojenju za pripremu pitke vode „Krušik“. Tokom 2025. godine, izvršeno je ukupno 39 analiza vode, od čega 17 fizičko-hemijskih i 22 mikrobiološke analize, a sve urađene analize zadovoljile su propise Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH" br.40/10, 43/10, 30/12, 62/17). Izazove u ovom segmentu vodosnabdijevanja predstavlja postojanje alternativnih, odnosno paralelnih lokalnih vodovodnih sistema koji nisu registrovani, što sa ekonomskog aspekta utiče na manju prosječnu potrošnju vode i prihode javnog komunalnog preduzeća, a sa higijensko-epidemiološkog aspekta stvara rizik zbog povremenog miješanja voda. Jedan od strateških pravaca u narednom periodu svakako je potreba registracije takvih lokalnih vodovodnih sistema ili njihovo predavanje na upravljanje JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija.

Zaključno, podaci pokazuju da sistem vodosnabdijevanja u Kalesiji napreduje kroz širenje mreže, rast broja korisnika i bolju naplatu, ali ključni razvojni prioriteti i dalje ostaju smanjenje gubitaka vode, ažuriranje evidencije nepriključenih domaćinstava ujedno i njihovo priključivanje na regulisani sistem vodosnabdijevanja, dalja modernizacija mjerenja i upravljanja sistemom, te nastavak ulaganja u stabilnost i kvalitet javne vodovodne infrastrukture.

Odvođenja i tretman otpadnih voda

Odvodnja i tretman otpadnih voda predstavljaju jednu od najslabije razvijenih oblasti komunalne infrastrukture na području općine Kalesija. Nadležnosti u ovoj oblasti vezane su za lokalnu komunalnu infrastrukturu i javno preduzeće nadležno za vodovod i kanalizaciju. JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija osnovano je radi obavljanja poslova vodosnabdijevanja, eksploatacije, održavanja i razvoja vodoprivrednih objekata, uključujući i objekte za odvodnju fekalnih voda. U okviru svog djelokruga, preduzeće održava i upravlja fekalnom i atmosferskom kanalizacionom mrežom, priključcima korisnika, sabirnim i inspekcionim šahtovima, kao i pratećom tehničkom opremom. Njihove aktivnosti obuhvataju redovno i vanredno održavanje mreže, otklanjanje kvarova i zagušenja, ispiranje i čišćenje cjevovoda, te osiguravanje neometanog funkcionisanja gravitacionih i mješovitih sistema.

Historijski razvoj naselja i prostorne strukture općine značajno je uticao na sadašnje stanje kanalizacione infrastrukture. Planska dokumentacija na nivou regulacionih planova ranije je bila izrađena i usvojena za centralne dijelove mjesnih zajednica Kalesija Centar, Tojšići i Memići, zbog čega se na tim područjima gradnja mogla planski usmjeravati i kontrolisati. U predratnom periodu regulacioni planovi su bili doneseni i primjenjivani samo za područje Kalesija Centra. Zbog dominantnog modela razvoja individualnog stanovanja, uz vrlo ograničenu izgradnju kolektivnih stambenih objekata, kanalizaciona infrastruktura je djelimično razvijana uglavnom u tri centralna naselja, odnosno u Kalesija Centru, Tojšićima i Memićima, gdje su postojale veće potrebe za organizovanom odvodnjom zbog prisustva objekata kolektivnog stanovanja. U ostalim mjesnim zajednicama i naseljenim mjestima problem otpadnih i fekalnih voda nije riješen ili je riješen samo djelimično, najčešće putem pojedinačnih septičkih jama, improvizovanih jama, bačvi ili direktnim priključenjem kanalizacionih cijevi i ispuštanjem u najbliže vodotoke, potoke, kanale i slične recipijente, i uglavnom iz vlastitih sredstava građana. Djelimično izgrađeni sistemi za prikupljanje i odvodnju sanitarno-fekalnih otpadnih voda postoje u Meškovićima, dijelu Memića, Mahmutovićima, dijelu Prnjavora, dijelu Hrasna i na Zatesu, na lokaciji novog naselja. Međutim, navedeni sistemi nemaju izgrađene uređaje za tretman otpadnih voda, zbog čega se otpadne vode direktno ispuštaju u vodotoke ili, u povoljnijim slučajevima, preko septičkih jama.

Pokazatelji o stanju priključaka na kanalizacionu mrežu na području općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine ukazuju na vrlo ograničen infrastrukturni razvoj sistema odvodnje otpadnih voda. Ukupna dužina kanalizacijske mreže tokom cijelog posmatranog perioda ostala je nepromijenjena i iznosila je 26 km, što pokazuje da u ovom periodu nije bilo značajnijeg širenja mreže u prostornom smislu. Istovremeno, broj priključaka domaćinstava povećan je sa 866 u 2021. godini na 1.040 u 2025. godini, odnosno za 174 priključka, dok je broj priključenih pravnih osoba povećan sa 201 na 220 ukazujući da je došlo do povećanja broja korisnika postojećeg kanalizacionog sistema, ali bez paralelnog povećanja ukupne dužine mreže, što potvrđuje da je razvoj u ovom periodu bio više usmjeren na priključenje korisnika na postojeću infrastrukturu nego na širenje kanalizacione mreže prema novim područjima. Prema dostupnim cjenovnicima i odlukama JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija, cijena komunalne usluge odvodnje otpadnih voda, odnosno korištenja kanalizacione mreže, utvrđena je po kategorijama korisnika. Za korisnike koji se snabdijevaju vodom preko vodomjera, cijena za domaćinstva iznosi 0,32 KM/m³, dok za ostale korisnike i školske ustanove iznosi 1,05 KM/m³. Za korisnike kod kojih se usluga obračunava paušalno, za domaćinstva je utvrđena cijena od 4,20 KM mjesečno po stanu, a za ostale korisnike po 1m² bruto površine 0,53 KM mjesečno.

Najznačajniji razvojni problem predstavlja činjenica da postotak otpadnih voda koje se prečišćavaju iznosi 0% implicirajući da postojeći sistem odvodnje nije praćen funkcionalnim sistemom tretmana otpadnih voda, što

značajno ograničava njegove okolišne efekte. U strateškom smislu, prioritet se ne odnosi samo na dalju izgradnju kanalizacione mreže i povećanje broja priključaka, nego i uspostavljanje sistema prečišćavanja otpadnih voda. Bez tretmana otpadnih voda, proširenje kanalizacione mreže rješava samo pitanje prikupljanja i odvodnje, ali ne i pitanje zaštite vodotoka, tla, izvorišta i javnog zdravlja.

Kapacitet postojeće kanalizacije ni kvantitetom ni kvalitetom ne zadovoljava trenutne potrebe stanovništva većine mjesnih zajednica. Sistem je prostorno razdužen, nepotpun i teško kontrolisan, a otpadne vode se u velikom broju slučajeva ispuštaju bez prethodnog tretmana u rijeke, rječice, potoke, otvorene i zatvorene kanale. Poseban problem predstavlja činjenica da značajan dio stanovništva u više mjesnih zajednica i dalje koristi manje mjesne vodovode, otvorena izvorišta, javne česme i bunare, pri čemu se može pretpostaviti i da neizgrađen i loš sistem kanalizacije i odvodnje oborinskih voda ima značajan uticaj na kvalitet raspoložive vode za piće. Periodična hemijsko-bakteriološka ispitivanja vode na izvorištima, javnim česmama i javnim bunarima u prethodnim godinama pokazala su da su određeni uzorci vode za piće u većini slučajeva bili neispravni.

Ekološke posljedice neizgrađenosti i nefunkcionalnosti kanalizacionog sistema posebno su vidljive na vodotocima. Rijeka Spreča i njene pritoke izložene su fekalnom zagađenju, nekontrolisanom ispuštanju otpadnih voda i dodatnim pritiscima nastalim upotrebom đubriva i pesticida u poljoprivredi. Uzvodno od ušća Dubnice, Rijeka Spreča je čista i pogodna za korištenje kao prostor za odmor i razonodu, dok se nizvodno od Visa, kroz Čaniće, ispod Donjih Rainaca prema Pijernicama, uočava prisustvo fekalnih i drugih onečišćenja. Slično stanje je evidentirano i kod pritoka Spreče, uključujući Gribaju, Rainačku rijeku, Bijeljevac, Dubnicu, Kalesijsku rijeku, Kalesicu, Šahin potok, Bukovicu, Tavnu i Šabatovicu, vodotoci koji su sve više opterećeni različitim vrstama otpada i otpadnih voda.

Prema podacima preduzeća "Vodovod i kanalizacija Kalesija" d.o.o. Kalesija, u prethodnom periodu realizovani su pojedinačni projekti izgradnje kanalizacione infrastrukture na području općine, prvenstveno u naseljima i zonama gdje su postojale izražene potrebe za odvodnjom fekalnih i oborinskih voda. Kanalizacioni kolektori izgrađeni su u Industrijskoj zoni Kalesija, Poslovnoj zoni Kalesija Gornja i naselju Hasanovići u MZ Miljanovci, gdje je izgrađen glavni kolektor sa septičkom jamom za taloženje fekalnih ostataka otpadnih voda. U Poslovnoj zoni Kalesija Gornja završeni su radovi na odvodnji otpadnih voda sa septičkom jamom taložnicom, a urađen je i dodatni kolektor koji je spojen na ranije izgrađeni sistem. Prilikom izgradnje pješačke staze od škole u Raincima do raskršća Međaš izgrađen je kolektor otpadnih voda za domaćinstva uz magistralnu cestu, te je završena i izgradnja fekalne kanalizacije sa septičkim jamama u naseljima Zates i Memići. Također, izgrađena je i fekalna kanalizacija u naselju Hasanovići/Mokrače, a u okviru MEG projekta realizovani su projekti izgradnje primarnog kanalizacionog kolektora u naselju Kalesija i izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i dogradnju sekundarne fekalne kanalizacije u Kalesiji Centar. Završen je i projekat rekonstrukcije fekalne i oborinske kanalizacije u Kalesiji Centru.

Važno je napomenuti i da Općina Kalesija raspolaže značajnom projektnom dokumentacijom za dalji razvoj sistema odvodnje fekalnih i oborinskih voda, uključujući više mjesnih zajednica i lokaliteta za koje su izrađeni glavni projekti sekundarne fekalne kanalizacije i odvodnje što predstavlja važnu osnovu za faznu realizaciju budućih infrastrukturnih zahvata, posebno u područjima gdje kanalizaciona mreža nije izgrađena ili je samo djelimično razvijena.

Stoga, razvojne potrebe u narednom periodu treba usmjeriti na realizaciju pripremljene projektne dokumentacije, izgradnju primarne i sekundarne kanalizacione mreže, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na trasama kolektora i obezbjeđenje stabilnih izvora finansiranja. Poseban prioritet mora biti uspostavljanje sistema tretmana otpadnih voda, jer se postojeće otpadne vode ne prečišćavaju, što ograničava okolišne efekte izgrađene mreže i negativno utiče na vodotoke, tlo, izvorišta i javno zdravlje. Paralelno s infrastrukturnim ulaganjima, potrebno je pojačati

inspekcijski nadzor nad nelegalnim ispuštima i spriječiti direktno ispuštanje fekalnih voda u rijeke, potoke i kanale. Također, u narednom planskom periodu, prioritet treba biti uspostava jedinstvenog registra septičkih jama, uvođenje obaveze redovnog pražnjenja preko ovlaštenog operatera, te postupno priključenje domaćinstava na javni kanalizacioni sistem ili izgradnja vodonepropusnih, standardizovanih septičkih sistema u ruralnim područjima gdje centralna kanalizacija nije ekonomski opravdana.

Snabdijevanje toplotnom energijom / grijanje

Općina Kalesija nema izgrađen sistem javnog daljinskog grijanja, zbog čega se zagrijavanje stambenih objekata dominantno zasniva na individualnim sistemima grijanja. Domaćinstva koriste vlastite kotlovnice ili sisteme sobnog zagrijavanja, što znači da je način grijanja decentralizovan i zavisi od tehničkih, finansijskih i energetskih mogućnosti pojedinačnih korisnika. Toplotna energija se u najvećoj mjeri obezbjeđuje korištenjem fosilnih goriva, dok se manji broj stambenih objekata zagrijava putem sistema koji koriste obnovljive izvore energije ili toplotne pumpe. Ukupno posmatrano, najznačajniji izvori energije u općini Kalesija su električna energija, čvrsta goriva (ugalj, drvo, pelet) i lož-ulje, dok prirodni gas nije dostupan u sistemu distribucije. Stoga se na području Kalesije bilježi visok stepen individualne odgovornosti domaćinstava za obezbjeđenje toplotne energije, ali i na potrebu postepenog prelaska prema energetski efikasnijim i okolišno prihvatljivijim rješenjima.

Kod javnih objekata evidentan je pomak prema modernizaciji sistema grijanja i smanjenju zavisnosti od tradicionalnih energenata odnosno prelazak sa individualnih kotlovnica na toplotne pumpe. Većina javnih objekata već je prešla na sisteme grijanja putem toplotnih pumpi, dok se završetak tog procesa očekuje u 2026. godini.

Ovdje je potrebno spomenuti i pitanje gasifikacije prostora koje je prepoznato u planskim dokumentima općinskog i kantonalnog nivoa. Prostorni plan općine Kalesija za period 2015–2035. predviđa potrebu utvrđivanja opravdanosti i uslova izgradnje gasovodnog sistema na području općine, u okviru šireg koncepta gasifikacije Tuzlanskog kantona i povezivanja sa jedinstvenim gasovodnim sistemom Bosne i Hercegovine. S druge strane, nacrt Prostornog plana Tuzlanskog kantona 2025–2045. godina gasovodnu infrastrukturu na području Kantona ograničava na dionicu gasovoda Zvornik–Sarajevo koja prolazi kroz područje općine Kladanj, dok su kao pravci budućeg širenja gasne mreže navedeni Kladanj–Živinice, Živinice–Tuzla, Tuzla–Brčko–Orašje i Zavidovići–Banovići–Lukavac–Tuzla. Za Kalesiju je posebno značajno to što se u nacrtu Prostornog plana Tuzlanskog kantona za period 2025.–2045. godina navodi mogućnost priključenja općina koje su u blizini magistralnog gasovoda Zvornik–Sarajevo, uključujući Kalesiju. Ipak, navedene trase su planskog i uslovnog karaktera, te ne predstavljaju konačna tehnička rješenja. Konačno definisanje trase, priključaka, mjerno-regulacionih stanica, tehničkih parametara i faza realizacije mora biti predmet posebne tehničke dokumentacije i studije gasifikacije.

Prema podacima iz Strategije za smanjenje energetskog siromaštva Kalesija za period 2023.–2028. godina, Općina Kalesija u proteklom periodu nije provodila programe energetske efikasnosti u oblasti stanovanja u individualnim ili kolektivnim stambenim objektima (osim jednog projekta na objektu kolektivnog stanovanja uz sufinansiranje stanara). Implementiranim projektima energetske efikasnosti od strane Općine obuhvaćeni su samo objekti javnih ustanova i javnih preduzeća, ulične rasvjete i sl. Sredstva za ove namjene su obezbijeđena iz budžeta vlada viših nivoa vlasti, državnih fondova i dijelom kod međunarodnih organizacija. Projekti energetske efikasnosti i korištenja OIE u oblasti stanovanja su provođeni od strane nadležnih kantonalnih ministarstva, putem javnih poziva. Ovim projekti su se odnosili na provođenje mjera zamjene kotlova na fosilna goriva kotlovima na pelet, instaliranje sistema toplotne pumpe, a manji broj korisnika je koristio subvenciju za utopljanje stambenog objekta. Općina ne raspolaže podacima o broju korisnika i o obimu pružene podrške u pogledu energetske efikasnosti stambenog fonda, evidentni su pozitivni pomaci u posljednjih nekoliko godina.

Prioritetne mjere u sektoru grijanja općine Kalesija trebaju biti usmjerene na povećanje energetske efikasnosti postojećeg stambenog fonda i postepenu tranziciju ka čistijim izvorima energije. Ključne aktivnosti mogu uključivati zamjenu zastarjelih peći i kotlova na ugalj i drvo efikasnijim uređajima na pelet ili brikete, te poticanje ugradnje termoizolacije, energetski efikasne stolarije i krovne izolacije u domaćinstvima kroz programe subvencija u partnerstvima sa višim nivoima vlasti i/ili međunarodnim donatorima. U javnim objektima (škole, općina, dom zdravlja) prioritet je prelazak na električnu energiju ili korištenje obnovljivih izvora, čime bi se smanjila potrošnja fosilnih goriva i troškovi grijanja.

Upravljanje otpadom

Nadležnosti u oblasti upravljanja otpadom na području općine Kalesija proizlaze iz zakonskog i institucionalnog okvira prema kojem je jedinica lokalne samouprave nadležna za finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture, uključujući prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada i održavanje javne čistoće. U okviru općinske uprave, nadležna općinska služba je Služba za civilnu zaštitu, komunalne poslove i vatrogastvo, odnosno Odsjek za komunalne poslove. Operativno obavljanje poslova prikupljanja, transporta i odlaganja otpada povjereno je KP „Komunalac“ d.d. Kalesija, koje od osnivanja obavlja poslove održavanja čistoće i upravljanja otpadom na području općine. Preduzeće je osnovano odlukom Općinskog vijeća, odnosno ranije Skupštine općine Kalesija, te od osnivanja obavlja poslove održavanja čistoće i upravljanja otpadom, a strukturu kapitala preduzeća čini Općina Kalesija kao vlasnik 51% kapitala, dok je preostali dio u privatnom vlasništvu. KP „Komunalac“ d.d. Kalesija posjeduje dozvolu za upravljanje otpadom koju izdaje nadležno ministarstvo za zaštitu okoliša, dok je Odlukom Općinskog vijeća Kalesija definisano i obavezno prikupljanje i odvoz kućnog smeća i krupnog otpada sa područja općine Kalesija.

Na teritoriji općine Kalesija nastaju komunalni, komercijalni i industrijski otpad. Komunalni otpad obuhvata otpad iz domaćinstava i drugi otpad koji je po prirodi ili sastavu sličan otpadu iz domaćinstava, dok komercijalni otpad nastaje u privrednim subjektima, institucijama i drugim organizacijama koje se bave trgovinom, uslugama, kancelarijskim poslovima, sportom, rekreacijom ili zabavom. Industrijski otpad nastaje u industrijskim djelatnostima, osim jalovine i pratećih mineralnih sirovina iz rudnika i kamenoloma. Prema opasnim karakteristikama, otpad se razvrstava na neopasan, inertan i opasan otpad. U opasni otpad ubrajaju se stare baterije, otpadna ulja, stari lijekovi, akumulatori, stare boje i lakovi, elektronički otpad, ostaci pesticida i herbicida, razne hemikalije i slične vrste otpada.

Otpad iz privrede najčešće nastaje u djelatnostima proizvodnje papirne i kartonske ambalaže, prerade metala, proizvodnje plastične galanterije, tekstila, namještaja, drvene, PVC i AL stolarije, prometa nafte i naftnih derivata, servisiranja motornih vozila, klaoničke djelatnosti i trgovine. Kod javnih ustanova posebno su izraženi miješani komunalni otpad, elektronički uređaji i rasvjetna tijela, dok se kod JZU „Dom zdravlja Kalesija“ i JU „Veterinarska stanica Kalesija“ pojavljuje medicinski otpad, koji se zbrinjava putem specijalizovane firme „Kemis“ Lukavac. Životinjski otpad se, u saradnji sa JU „Veterinarska stanica Kalesija“, odlaže na stočno groblje uz sanitetske mjere.

Organizovano sakupljanje i odvoz komunalnog otpada vrši KP „Komunalac“ na području grada i dijela prigradskih naselja, pri čemu se otpad prikuplja od domaćinstava koja pripadaju svim mjesnim zajednicama na teritoriji općine prema rasporedu. Pokrivenost domaćinstava uslugom povećana je sa 92% u 2021. godini na 95% u 2025. godini, dok je pokrivenost pravnih osoba već na početku perioda bila vrlo visoka i dodatno je povećana sa 98% na 99%. Istovremeno, broj korisnika usluge odvoza smeća i otpada povećan je sa 7.338 na 7.860 korisnika, odnosno za 522 korisnika (Tabela 33.). Na osnovu navedenog može se zaključiti da se sistem organizovanog prikupljanja otpada širio i da je obuhvat stanovništva i pravnih subjekata na relativno visokom nivou.

Tabela 33. Pokazatelji stanja upravljanje otpadom na području općine Kalesija u periodu 2021.-2025. godina

Godina		2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Postotak pokrivenosti odvozom smeća (%)	Domaćinstva	92	92,5	93	94	95
	Pravne osobe	98	98,5	98,5	99	99
Broj korisnika usluge odvoza smeća i otpada		7.338	7.470	7.557	7.720	7.860
Količina otpada prikupljenog tokom godine – m ³		9.225,2	8.980,36	9.166	9.762	10.331,4

Prikupljeni otpad se odvozi na Regionalnu deponiju „Crni vrh“ Zvornik, gdje se odlaže uz djelimično izdvajanje sekundarnih sirovina, odnosno plastike i PET ambalaže. Količina prikupljenog otpada tokom godine povećana je sa 9.225,2 m³ u 2021. godini na 10.331,4 m³ u 2025. godini, što predstavlja rast od 1.106,2 m³. Nakon blagog pada u 2022. godini, kada je prikupljeno 8.980,36 m³ otpada, od 2023. godine bilježi se kontinuiran rast količina prikupljenog otpada. Procijenjena količina otpada koji nije prikupljen kroz organizovani sistem i koji završava na divljim deponijama ili drugim neuređenim lokacijama iznosi 230 m³ godišnje. Odvoz otpada iz gradske jezgre vrši se svakodnevno, osim vikendom i praznicima, dok se u mjesnim zajednicama odvoz vrši po ranije utvrđenom rasporedu.

Postojeće kapacitete za prikupljanje i odvoz otpada nosi KP „Komunalac“ d.d. Kalesija, koje raspolaže sa jednim autopodizačem, osam vozila za odvoz otpada i teretnim vozilom Citroen Berlingo. Preduzeće posjeduje 16 kontejnera zapremine 5,0 m³, 197 kontejnera zapremine 1,1 m³ i 3.100 kanti zapremine 120 litara. Određeni broj kontejnera se uništi tokom zimske sezone zbog odlaganja vrelog pepela i šljake iz peći na čvrsto gorivo, što dovodi do zapaljenja sadržaja i samih kontejnera. Na području općine trenutno ne postoji reciklažno dvorište/sortirnica, iako postoje planovi za njegovu izgradnju.

Posebno je značajan podatak da se broj kontejnera za kolektivno prikupljanje otpada smanjio sa 88 u 2021. godini na 77 u 2025. godini, odnosno za 11 kontejnera, iako je u istom periodu povećan broj korisnika usluge i količina prikupljenog otpada. Radi se svakako o operativnom pritisku na sistem prikupljanja otpada, posebno u zonama kolektivnog stanovanja, gušće naseljenim dijelovima i lokacijama gdje se otpad odlaže u zajedničke posude. Istovremeno, prosječna cijena odvoza otpada po domaćinstvu povećana je sa 7 KM u 2021. i 2022. godini na 10 KM u 2023. i 2024. godini, te na 14 KM u 2025. godini. Rast cijena odvoza smeća s apsketa korisnika svakako mora biti praćen višom kvalitete usluge. Postotak naplate usluga odvoza otpada kretao se između 77% i 83%, pri čemu je u 2025. godini iznosio 81%. Iako se bilježi određeno poboljšanje u odnosu na 2022. godinu, naplata nije stabilizovana na nivou koji bi obezbijedio punu finansijsku održivost sistema, posebno imajući u vidu potrebe za nabavkom opreme, obnovom vozila, povećanjem broja posuda za otpad, sanacijom divljih deponija i razvojem selektivnog prikupljanja otpada.

Sistem sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava nije organizovan. Od strane građana i pravnih lica u kontejnere za kućno smeće dopijevaju i druge vrste otpada koje imaju karakter opasnog otpada, kao što su elektronički otpad, neonske sijalice i toneri, te isti završavaju na uređenoj sanitarnoj Regionalnoj deponiji. Kada je riječ o specijalnom otpadu, otpad životinjskog porijekla, kao što je navedeno, se djelimično sakuplja i odlaže na općinskoj stočnoj deponiji u djelimično kontrolisanim uslovima uz sanitetske mjere, dok dio ovog otpada završava na divljim smetlištima. Medicinski otpad iz JZU „Dom zdravlja Kalesija“ i JU „Veterinarska stanica Kalesija“ odvaja se na mjestu nastanka, prikuplja u posebne posude i predaje specijalizovanoj firmi „Kemis“ d.o.o. Lukavac. Za farmaceutski otpad ne postoje precizni podaci, građevinski otpad u velikim količinama završava na javnim površinama, uz putne komunikacije, obale potoka i rijeka, dok se elektronski i električni otpad ne prikuplja organizovano.

Regionalna deponija „Crni vrh“ Zvornik predstavlja ključni infrastrukturni kapacitet za konačno odlaganje otpada sa područja općine Kalesija. Regiju regionalne deponije čine Kalesija, Vlasenica, Bratunac, Srebrenica, Sapna, Šekovići, Milići, Osmaci i grad Zvornik, koji su 2009. godine osnovali međuopćinsko vijeće i uključili se u II Projekat upravljanja otpadom. Javno preduzeće „Regionalna deponija“ registrovano je 03.02.2010. godine i preuzelo je realizaciju projekta izgradnje regionalne sanitarne deponije i upravljanje njenim radom. Učešće u osnivačkom kapitalu određeno je prema broju stanovnika, pri čemu Grad Zvornik ima 29%, Općina Kalesija 18%, Općina Bratunac 12%, Općina Srebrenica 11%, Općina Vlasenica 10%, Općina Sapna 7%, Općina Milići 5%, Općina Šekovići 5% i Općina Osmaci 3%. Upravljanje Regionalnom deponijom „Crni vrh“ organizovano je kroz javno preduzeće čiju skupštinu čine gradonačelnik Grada Zvornika, načelnici općina ili ovlaštena lica ispred svake od općina osnivača, pri čemu svaki član skupštine ima pravo glasa srazmjerno svom udjelu, a odluke se donose sa 51% ukupnih udjela glasova. Svaka od općina osnivača daje po jednog predstavnika u Nadzorni odbor, gdje se odluke donose većinom glasova, a svaki član ima jedan glas. Poslovna jedinica Deponija „Crni vrh“ Osmaci, Caparde, upisana je rješenjem Okružnog privrednog suda u Bijeljini 23.09.2014. godine. Općina Kalesija se ranije uključila u regionalni pristup odlaganja otpada nakon odustajanja od regionalne deponije u Tuzli, a Općinsko vijeće Kalesija je dalo garancije na kreditno zaduženje JP „Regionalna deponija Zvornik“.

Sa druge strane, komunalna deponija Vis, odnosno lokalitet Prijemet–Vis, predstavlja naslijeđeni okolišni i komunalni problem općine Kalesija. Navedeni lokalitet je ranije korišten kao privremena/lokalna deponija, pri čemu su evidentirani problemi paljenja otpada, dima i neugodnih mirisa, što je imalo negativan uticaj na kvalitet života stanovništva i stanje okoliša u neposrednom okruženju. Općina Kalesija je u prethodnom periodu preduzimala određene aktivnosti na sanaciji, uključujući interventnu sanaciju privremene deponije Prijemet–Vis, izradu investiciono-tehničke i okolinske dokumentacije za sanaciju postojeće deponije komunalnog otpada i planiranje sredstava za sanaciju i zatvaranje deponije Vis. Istovremeno, prelazak na regionalni koncept odlaganja otpada kroz Regionalnu deponiju „Crni vrh“ Zvornik stavio je lokalitet Vis u prostor koji je zahtijevao završetak sanacije, finaliziran u prethodnom periodu, zatvaranje i dugoročno praćenje. U razvojnom smislu, zatvaranje deponije Vis je važan prioritet zaštite okoliša, smanjenja rizika po zdravlje stanovništva i unapređenja kvaliteta prostora, uz mogućnost da se lokalitet usmjeri ka sigurnijoj i okolišno prihvatljivijoj namjeni kroz hortikulturalno uređenje i postavljanje u rekreativne svrhe.

Iako je organizovano prikupljanje otpada uspostavljeno u svim mjesnim zajednicama, procjena da se na godišnjem nivou zadržava oko 15 nesaniranih divljih deponija ukazuje da problem nepropisnog odlaganja otpada u Kalesiji nije samo infrastrukturno, nego i upravljačko i ponašajno pitanje. Lokalni medijski izvori bilježe primjere nastanka divljih deponija na području općine, uključujući odlaganje većih količina otpada uz putne pravce i potrebu za intervencijom komunalnog preduzeća, što potvrđuje da se dio otpada i dalje iznosi izvan uređenog sistema prikupljanja. Navedeni problem je stalni okolišni rizik, posebno zato što se divlje deponije često pojavljuju na prostorno osjetljivim lokacijama, uz puteve, vodotoke, šumske površine ili zapuštena zemljišta, gdje mogu negativno uticati na kvalitet prostora, javno zdravlje, vodne resurse i opći izgled naselja.

Zaključno, sistem upravljanja otpadom na području općine Kalesija pokazuje vidljiv napredak u pogledu obuhvata korisnika organizovanom uslugom odvoza otpada, budući da su uslugom pokrivene sve mjesne zajednice, a pokrivenost domaćinstava i pravnih lica bilježi rast. Istovremeno, povećanje broja korisnika i količine prikupljenog otpada potvrđuje da sistem funkcionalno djeluje i da se postepeno širi. Međutim, upravljanje otpadom i dalje nije u potpunosti zaokruženo kao savremen, integralni i održiv system.

Razvojne potrebe u narednom periodu odnose se na jačanje tehničkih kapacitete komunalnog preduzeća kroz nabavku odgovarajućih vozila, povećanje broja kontejnera i posuda za otpad, uređenje kontejnerskih mjesta, širenje sistema selektivnog prikupljanja otpada i uspostavu reciklažnog dvorišta sa osnovnom infrastrukturom za

sortiranje korisnih frakcija. Poseban prioritet treba biti uspostavljanje sistema za odvojeno prikupljanje opasnog i specijalnog otpada, posebno elektronskog i električnog otpada, farmaceutskeg otpada, ambalaže od fitofarmaceutskih sredstava, građevinskog, kabastog i otpada životinjskog porijekla.

U okolišnom smislu, ključni prioriteti ostaju završetak zatvaranja lokaliteta deponije Vis, kontinuirano uklanjanje i sanacija divljih deponija, smanjenje količina otpada koje završavaju izvan organizovanog sistema i jačanje nadzora nad nepropisnim odlaganjem otpada. Iako se komunalni otpad odvozi na Regionalnu deponiju „Crni vrh“ Zvornik, dugoročna održivost sistema ne može se zasnivati samo na odlaganju, nego mora uključiti smanjenje količina otpada za finalno odlaganje, izdvajanje korisnih sirovina, bolju evidenciju tokova otpada i finansijski održiv model pružanja usluge. U narednom periodu potrebno je dodatno raditi na naplati usluga, edukaciji građana, uključivanju mjesnih zajednica, škola, privrednih subjekata i nevladinog sektora, te razvijanju stalnog sistema praćenja pokazatelja upravljanja otpadom, kako bi se prelazilo sa reaktivnog uklanjanja problema na plansko, preventivno i održivo upravljanje otpadom.

Groblja

Na području općine Kalesija postoji više mezarja i groblja raspoređenih po mjesnim zajednicama, što odražava prostornu razuđenost naselja, vjersku strukturu stanovništva i tradicionalni način organizacije ukopa na lokalnom nivou. Upravljanje i održavanje mezarja i groblja normativno je prepoznato kroz Odluku o komunalnom redu Općine Kalesija („Službeni glasnik Općine Kalesija” br. 7/23), kojom je ova oblast obuhvaćena kao dio komunalnog reda. U praksi, održavanje i upravljanje grobljima i mezarjima povezano je sa mjesnim zajednicama, vjerskim zajednicama, džematima, lokalnim odborima i vlasnicima/korisnicima prostora, dok Općina ima ulogu u regulisanju komunalnog reda, podršci infrastrukturnom uređenju, evidenciji imovine i nadzoru nad javnim površinama i komunalnim pitanjima.

Poseban iskorak predstavlja uspostavljanje Registra nekretnina i Web GIS sistema Općine Kalesija, u okviru kojeg se očekuje da će biti dostupni i podaci o parkovima i mezarjima/grobljima u vlasništvu Općine čime se stvaraju pretpostavke za sistematičnije evidentiranje lokacija, površina, vlasničkog statusa, pristupne infrastrukture i razvojnih potreba groblja i mezarja. Predmetni proces je važan jer trenutno javno dostupni izvori ne daju jedinstven i potpun pregled ukupnog broja groblja i mezarja, njihovih kapaciteta, stepena popunjenosti i infrastrukturnog stanja.

Od značajnijih lokaliteta izdvajaju se mezarja vezana za gradsko područje Kalesije, uključujući mezarje Čaršijske džamije, za koje je ranije pripremljeno idejno rješenje i koje je prepoznato kao važan projekat za rješavanje potreba ukopa u urbanom području. Pored toga, na području općine postoji više džematskih i lokalnih mezarja, među kojima se i mezarje Memići – Stara džamija. Poseban memorijalni značaj ima Memorijalni kompleks i šehidsko mezarje u Gornjoj Kalesiji, koje je povezano sa kolektivnim dženazama i očuvanjem sjećanja na žrtve zločina nad Bošnjacima Zvornika, te prevazilazi isključivo lokalnu komunalnu funkciju i ima širi društveni, historijski i memorijalni značaj.

Razvojne potrebe u narednom periodu u ovom kontekstu odnose se na uspostavljanje cjelovite evidencije groblja i mezarja na području općine Kalesija, uključujući podatke o lokaciji, površini, vlasništvu, kapacitetu, stepenu popunjenosti, pristupnim putevima, komunalnoj opremljenosti i potrebama za proširenjem ili uređenjem. Potrebno je nastaviti uređenje pristupnih puteva, odvodnje, rasvjete, ograda, zelenih površina i prostora za odlaganje otpada, uz jasniju koordinaciju između Općine, mjesnih zajednica, vjerskih zajednica i lokalnih odbora.

Prioritet treba biti prelazak sa ad hoc održavanja na plansko upravljanje grobljima i mezarjima, naročito u urbanom području i naseljima gdje postoji dugoročna potreba za proširenjem kapaciteta.

Razvojni problemi i potrebe u području javne infrastrukture i usluga predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 34. Pregled razvojnih problema i potreba u oblasti javne infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe i prioriteti	Podsektor
Dio lokalne i nekategorisane cestovne mreže i dalje je neasfaltiran, posebno u ruralnim područjima. Nedovoljna izgrađenost trotoara, pješačkih staza i sigurne saobraćajne infrastrukture u blizini škola, naselja i frekventnih saobraćajnica. Prisustvo rizičnih dionica i nedovoljno razvijena signalizacija i rasvjeta. Željeznička pruga nije dovoljno iskorištena za razvoj privrede i logistike.	Nastaviti asfaltiranje, rekonstrukciju i održavanje lokalnih i nekategorisanih cesta, uz prioritarno ulaganje u najopterećenije i najslabije povezane dionice. Nastaviti izgradnju trotoara i pješačkih staza, posebno uz magistralne pravce, škole, naselja i autobuska stajališta, te unaprijediti signalizaciju, rasvjetu i mjere smirivanja saobraćaja. Pripremati projekte za rješavanje identifikovanih opasnih lokacija i koordinirati ulaganja sa upraviteljima magistralnih i regionalnih cesta. Zagovarati modernizaciju i elektrifikaciju željezničke pruge te njeno povezivanje sa poslovnim zonama i lokalnom cestovnom mrežom.	Saobraćajna infrastruktura
Ograničena dostupnost autobusnog prijevoza vikendom, praznicima i u udaljenim naseljima. Redovi vožnje nisu uvijek usklađeni sa potrebama učenika, radnika, starijih osoba i korisnika zdravstvenih usluga. Nepostojanje direktne autobuske veze sa Međunarodnim aerodromom Tuzla. Prisustvo nelegalnog taksi prijevoza i nedovoljno uređeni uslovi rada taksi prevoznika.	Očuvati i unaprijediti postojeće autobuske linije te redove vožnje bolje prilagoditi potrebama stanovništva. Nastaviti subvencionisanje linija I kategorija stanovništva od posebnog društvenog značaja. Razmotriti uspostavljanje aerodromskog transfera ili bolje usklađivanje linija prema Dubravama i aerodromu. Urediti taksi stajališta, donijeti jasnije lokalne akte i pojačati nadzor nad nelegalnim prijevozom.	Lokalni prijevoz
Postojeći broj parking mjesta nije dovoljan u odnosu na rast broja vozila i koncentraciju javnih, zdravstvenih, administrativnih i poslovnih sadržaja u centru Kalesije. Obilježavanje, održavanje i kontrola korištenja parking prostora, te sistem	Povećati broj uređenih parking mjesta u zonama najveće frekvencije i redovno pratiti popunjenost postojećih kapaciteta. Unaprijediti obilježavanje, održavanje i kontrolu parkiranja, uz zaštitu trotoara i prohodnosti saobraćajnica. Nastaviti razvoj	Parkiranje

parkiranja nije u potpunosti povezan sa ukupnom organizacijom saobraćaja i sigurnošću pješaka.	SMS i drugih digitalnih načina plaćanja te osigurati dovoljan broj mjesta za osobe sa invaliditetom i druge posebne korisnike.	
Rekonstrukcija elektroenergetske mreže odvija se sporije u odnosu na ukupnu dužinu mreže i rast broja potrošača. Pojedina naselja izložena su prekidima napajanja usljed vremenskih nepogoda, oštećenja vodova i kontakta rastinja sa mrežom. Postojeći kapaciteti mogu dugoročno ograničiti razvoj novih poslovnih, stambenih i infrastrukturnih sadržaja.	Osigurati koordinaciju sa nadležnim tijelima u svrhu ubrzanja rekonstrukcije zastarjelih dijelova niskonaponske i visokonaponske mreže i poboljšanja pouzdanost snabdijevanja. Osigurati koordinaciju sa nadležnim tijelima u svrhu redovnijeg održavanja zaštitnih pojaseva uz elektroenergetsku mrežu i smanjenja rizika od vremenskih nepogoda. Zagovarati realizaciju planirane trafostanice 110/x kV Kalesija i pripadajućeg priključnog dalekovoda radi stvaranja boljih uslova za privredni i prostorni razvoj.	Elektroenergetska infrastruktura
Iako je pokrivenost mobilnim signalom vrlo visoka, kvalitet i brzina interneta u pojedinim ruralnim naseljima nisu zadovoljavajući. Optička infrastruktura nije ravnomjerno razvijena na cijelom području općine. Potencijal telekomunikacijske infrastrukture nije u potpunosti iskorišten za razvoj e-uprave i digitalnih usluga.	U saradnji sa telekom operaterima širiti optičku mrežu i unaprijediti kvalitet interneta u ruralnim i slabije pokrivenim područjima. Podržavati projekte digitalne transformacije, e-uprave i elektronskih usluga za građane i poslovne subjekte. Razvijati digitalnu infrastrukturu u javnim ustanovama, poslovnim zonama i naseljima od posebnog razvojnog značaja.	Telekomunikacijska infrastruktura
Javnom rasvjetom nije u potpunosti obuhvaćeno stanovništvo svih naselja, dok pojedine škole, raskrsnice, pješački pravci i autobuska stajališta nemaju odgovarajuće osvjetljenje. Dio sistema čine zastarjela i energetska neefikasna rasvjetna tijela. Nije uspostavljena potpuna evidencija stanja, potrošnje energije i kvarova na mreži javne rasvjete. Upravljanje i održavanje dijela javne rasvjete nije sistemski uređeno te se potrošnja električne energije i održavanje ulične rasvjete finansira sredstvima građana	Nastaviti širenje javne rasvjete u nedovoljno obuhvaćenim naseljima i prioritarno osvijetliti škole, raskrsnice, pješačke pravce i autobuska stajališta. Nastaviti zamjenu zastarjele rasvjete LED rasvjetom radi smanjenja potrošnje energije i troškova održavanja. Uspostaviti ažurnu evidenciju rasvjetnih tijela, unaprijediti prijavu kvarova i izraditi višegodišnji plan izgradnje i rekonstrukcije javne rasvjete. Uspostaviti jedinstven, transparentan i finansijski održiv sistem upravljanja i održavanja javne rasvjete na cijelom području općine Kalesija uz definisane jasne	Javna rasvjeta

	nadležnosti u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima TK	
Javni sistem vodosnabdijevanja ne obuhvata sva domaćinstva, a ne postoji potpuna evidencija nepriključenih korisnika. Gubici vode u mreži su visoki i u 2025. godini iznose više od 31%. Visinske zone i pojedina naselja nemaju dovoljno stabilno vodosnabdijevanje. Postoje neregistrovani lokalni vodovodi i rizik miješanja voda različitog kvaliteta.	Proširivati vodovodnu mrežu i priključivati nepriključena domaćinstva, posebno u visinskim zonama i naseljima sa nestabilnim snabdijevanjem. Smanjivati gubitke kroz obnovu mreže, detekciju kvarova, DMA zone, telemetriju i daljinsko očitavanje vodomjera. Revitalizovati postojeće bunare, razvijati nova izvorišta i unaprijediti postrojenje „Krušik“. Registrovati lokalne vodovode ili ih postupno uključivati u sistem upravljanja JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“.	Vodosnabdijevanje
Kanalizaciona mreža je nedovoljno razvijena. Veliki dio naselja koristi septičke i improvizovane jame ili direktno ispušta otpadne vode u vodotoke i kanale. Ne postoji sistem prečišćavanja otpadnih voda, odnosno tretira se 0% prikupljenih otpadnih voda. Ne postoji jedinstvena evidencija septičkih jama i kontrola njihovog pražnjenja.	Realizovati pripremljenu projektnu dokumentaciju i širiti primarnu i sekundarnu kanalizacionu mrežu prema prioritetnim naseljima. Izgraditi postrojenje ili odgovarajuće decentralizovane sisteme za tretman otpadnih voda. Raditi na rješavanju imovinsko-pravnih odnosa na trasama kolektora i osigurati stabilne izvore finansiranja. Uspostaviti registar septičkih jama, obavezno pražnjenje preko ovlaštenog operatera i pojačati nadzor nad nelegalnim ispustima.	Odvodnja i tretman otpadnih voda
Ne postoji sistem daljinskog grijanja, a domaćinstva dominantno koriste ugalj, drvo i druga čvrsta goriva. Energetska efikasnost stambenog fonda je niska, dok su lokalni programi podrške domaćinstvima ograničeni. Općina nema potpunu evidenciju o korisnicima podrške za energetske efikasnost i obnovljive izvore energije.	Razvijati programe subvencionisanja zamjene zastarjelih peći i kotlova, ugradnje toplotnih pumpi, izolacije, energetske efikasne stolarije i krovne izolacije. Nastaviti sa projektima prelaska javnih objekata na efikasnije sisteme grijanja i obnovljive izvore energije. Uspostaviti evidenciju energetske stanja javnih i stambenih objekata i pratiti realizaciju programa energetske efikasnosti. Ispitati tehničku i ekonomsku opravdanost buduće gasifikacije općine.	Snabdijevanje toplotnom energijom i grijanje

Nedovoljni kapaciteti vozila, kontejnera i posuda za otpad, dok količine prikupljenog otpada i broj korisnika rastu. Ne postoji reciklažno dvorište niti razvijen sistem selektivnog prikupljanja. Nije organizovano prikupljanje opasnog, elektronskog, farmaceutskog, građevinskog i kabastog otpada. Prisutan je problem divljih deponija i potreba dugoročnog praćenja saniranog lokaliteta Vis.	Realizirati projekte nabavke dodatnih vozila, kontejnera i posuda, urediti kontejnerska mjesta i unaprijediti naplatu usluga. Uspostaviti reciklažno dvorište i postepeno razvijati selektivno prikupljanje korisnih sirovina. Organizovati odvojeno prikupljanje posebnih i opasnih tokova otpada. Kontinuirano uklanjati divlje deponije, pojačati nadzor i edukaciju građana te pratiti stanje saniranog lokaliteta Vis.	Upravljanje otpadom
Ne postoji potpuna evidencija mezarja i grobalja, njihovih površina, vlasništva, kapaciteta i stepena popunjenosti. Upravljanje i održavanje često se odvija parcijalno i bez jedinstvenog planskog pristupa. Pojedini lokaliteti imaju nedovoljno uređene pristupne puteve, odvodnju, rasvjetu, ograde i prostor za odlaganje otpada.	Uspostaviti jedinstvenu evidenciju grobalja i mezarja kroz Web GIS, sa podacima o vlasništvu, kapacitetima, infrastrukturi i potrebama za proširenjem. Osigurati koordinaciju sa nadležnim institucijama i organizacijama, u svrhu kvalitetnijeg i boljeg upravljanja i održavanja posebno u urbanim i gusto naseljenim područjima. Unaprijediti pristupne puteve, odvodnju, rasvjetu, ograde, zelene površine i upravljanje otpadom, uz jasniju saradnju Općine, mjesnih i vjerskih zajednica.	Groblja i mezarja

2.5. Pregled stanja i kretanja u oblasti zaštite okoliša

Stanje zraka

Kvalitet zraka na području općine Kalesija zavisi od kombinacije lokalnih izvora emisija, regionalnih uticaja i meteorološko-reljefnih karakteristika prostora. Kalesija nema razvijenu baznu industriju koja bi predstavljala dominantan lokalni izvor zagađenja zraka, zbog čega se u dokumentima iz oblasti civilne zaštite navodi da je zagađenost relativno niska u odnosu na područja sa velikim industrijskim postrojenjima. Ipak, svakako da veliki zagađivači sa područja Tuzle indirektno ili posredno utiču na šire područje, te je važno kvalitet zraka u Kalesiji posmatrati u regionalnom kontekstu Tuzlanskog kantona. Lokalno zagađenje zraka naročito je izraženo u centralnom dijelu općine tokom zimskih mjeseci, prvenstveno zbog produkata sagorijevanja materijala koji se koriste za zagrijavanje.

Najznačajniji lokalni izvori emisija su individualna ložišta u domaćinstvima, lokalni saobraćaj, kotlovnice u javnim, poslovnim i drugim objektima, te manji proizvodni i uslužni subjekti. U sezoni grijanja posebno dolaze do izražaja emisije iz individualnih sistema grijanja na čvrsta goriva, koje mogu uticati na povećanje koncentracija lebdećih

čestica, ugljen-monoksida, sumpor-dioksida, azotnih oksida i drugih zagađujućih materija. Saobraćaj dodatno doprinosi emisijama, posebno uz magistralne i regionalne putne pravce koji prolaze kroz područje općine..

Reljef Kalesije dodatno utiče na uslove zadržavanja zagađujućih materija u zraku. Naime, područje općine se velikim dijelom prostire Sprečanskom dolinom, dok je ostatak prostora ispresijecan brdima i visoravnima, što u određenim okolnostima može pogodovati dužem zadržavanju zagađujućih materija. U dokumentu Procjene ugroženosti od požara Općine Kalesija navodi se da su uz riječne tokove tokom jeseni i zime česte magle, kao i da dolinski položaj i okolne planine utiču na pojavu temperaturnih inverzija. Navedeni uslovi su važni za razumijevanje kvaliteta zraka, jer u periodima slabijeg provjetravanja i inverzija lokalne emisije iz grijanja i saobraćaja mogu ostati zadržane u prizemnom sloju atmosfere.

Prema podacima nadležne općinske službe, za postupanje u slučajevima povećanog zagađenja zraka evidentirane su satne vrijednosti zagađujućih materija za epizode pripravnosti, upozorenja i uzbune. Za sumpor-dioksid (SO_2) vrijednosti za epizodu pripravnosti i upozorenja iznose $350 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a za epizodu uzbune $500 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Za azot-dioksid (NO_2) vrijednosti za pripravnost i upozorenje iznose $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$, dok je za uzbunu utvrđena vrijednost od $400 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Za ozon (O_3) nije navedena vrijednost za epizodu pripravnosti, dok vrijednost za upozorenje iznosi $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a za uzbunu $240 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Ove vrijednosti predstavljaju pragove za postupanje u slučaju epizoda povećanog zagađenja, a ne stvarne izmjerene koncentracije zagađujućih materija u posmatranom periodu.

Na području općine Kalesija nije instalirana stalna stacionarna automatska mjerna stanic za kontinuirano praćenje kvaliteta zraka. Praćenje se oslanja na kantonalni sistem monitoringa koji obuhvata i mobilnu mjernu stanicu za Kalesiju, putem koje se objavljuju satni podaci o kvalitetu zraka. Prema kantonalnom portalu Monitoring kvaliteta zraka TK, posljednje dostupno mjerenje za mobilnu mjernu stanicu Kalesija evidentirano je 16.02.2026. godine u 17:00 sati, kada je indeks kvaliteta zraka bio označen kao „Odličan (1)”. U tom terminu izmjerene su vrijednosti SO_2 od $84,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i NO_2 od $7,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$, dok za CO, O_3 , PM_{2.5} i PM₁₀ u javno dostupnom prikazu nisu bile prikazane vrijednosti. Navedeno ukazuje da dostupni monitoring daje djelimičan uvid u stanje kvaliteta zraka, ali ne omogućava potpunu procjenu svih ključnih zagađujućih materija, posebno lebdećih čestica PM₁₀ i PM_{2.5}.

U kontekstu lokalnih mjera, pozitivan pravac predstavlja prelazak javnih objekata na energetske efikasnije i ekološki prihvatljivije sisteme grijanja, uključujući toplotne pumpe. Predmetne aktivnosti zahvati doprinose smanjenju emisija iz javnog sektora, ali najveći izazov i dalje ostaje stambeni sektor, gdje se značajan dio grijanja zasniva na individualnim sistemima i čvrstim gorivima. Zato se razvojne potrebe u oblasti kvaliteta zraka odnose na jačanje lokalnog monitoringa, posebno za PM₁₀ i PM_{2.5}, izradu evidencije glavnih izvora emisija, nastavak energetske obnove javnih objekata, podršku domaćinstvima u prelasku na efikasnije i čistije sisteme grijanja, unapređenje javnog prijevoza i bolju kontrolu emisija iz saobraćaja. Uz navedeno neophodno je uspostavljanje monitoringa RHB kontaminacije vodotoka, izvorišta, tla, zraka i zdravlja građana na ugroženom području, što je važno i za sistem postupanja u akcidentnim situacijama.

Stanje voda

Stanje voda na području općine Kalesija uslovljeno je hidrološkim karakteristikama Sprečkog polja, razvijenošću sistema vodosnabdijevanja, nedovoljno izgrađenom kanizacionom infrastrukturom, nepostojanjem tretmana otpadnih voda, poljoprivrednim aktivnostima i neodgovornim odlaganjem otpada od strane nesavjesnih pojedinaca i subjekata. Osnovnu hidrografsku mrežu čini rijeka Spreča sa pritokama, dok se pored nje južnim obodom Sprečkog polja prostire i Mala Spreča. Najznačajnije pritoke Spreče na području općine su Šabatovica, Tavana, Bukovica, Kalesijska rijeka, Dubnica, Bijeljevac, Rainačka rijeka, Međaš, Otoka Gribaja i Gribaja. Poseban

značaj ima izvoriste „Krušik“, koje je najvažnije izvoriste za javno vodosnabdijevanje Kalesije, locirano između Spreče i Gribaje, sa tri vertikalna bušena bunara ukupnog kapaciteta oko 30 l/s. Zbog povećanog sadržaja oksida mangana, voda sa izvorista se od 2013. godine prečišćava u postrojenju za pripremu pitke vode.

Najizraženiji pritisak na površinske vode predstavlja ispuštanje neprečišćenih fekalnih i otpadnih voda. Prema dostupnim podacima, postojeći kanalizacioni sistem je djelimično razvijen i prostorno ograničen, dok se u većini naseljenih mjesta otpadne vode rješavaju septičkim jamama, improvizovanim jamama ili direktnim ispuštima u rijeke, potoke, kanale i druge recipijente. Ekološke posljedice ovakvog stanja posebno su vidljive na rijeci Spreči i njenim pritokama. Dostavljeni podaci navode da se otpadne vode u velikom broju slučajeva bez prethodnog tretmana ispuštaju u rijeke, rječice, potoke, otvorene i zatvorene kanale, što dovodi do fekalnog zagađenja vodotoka. Posebno je problematičan nizvodni dio Spreče od ušća Dubnice, gdje se preko rječice Dubnice uliva kanalizacija Kalesije, te se dalje prema Čanićima, Donjim Raincima i Pijernicama uočava prisustvo fekalnih i drugih onečišćenja. Slično stanje je evidentirano i kod Gribaje, Rainačke rijeke, Bijeljevca, Dubnice, Kalesijske rijeke, Kalesice, Šahin potoka, Bukovice, Tavne i Šabatovice, koje su opterećene otpadnim vodama i različitim vrstama otpada.

Pritisci na vode ne dolaze samo iz kanalizacionog sistema, nego i iz difuznih izvora. U dsadašnjem period su kao važni izvori rizika utvrđeni: neadekvatne septičke jame, nepostojanje kanalizacionih sistema u ruralnim područjima, nekontrolisana upotreba pesticida i herbicida, neadekvatno odlaganje stajskog đubriva, kao i neriješeno prečišćavanje voda sa manipulativnih površina, posebno kod pumpi za gorivo, pilana, mini klaonica, hemijskih čistionica i autopraonica. U širem okviru Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u FBiH, organsko zagađenje površinskih voda prepoznato je kao značajno pitanje, pri čemu se posebno navodi da isto uglavnom potiče od sirovih, netretiranih otpadnih voda aglomeracija, industrijskih postrojenja i poljoprivrednih površina.

Podzemne vode imaju poseban značaj za vodosnabdijevanje Kalesije, ali su izložene pritiscima zbog kombinacije prirodnih i antropogenih faktora. Izvoriste Krušik nalazi se u zoni Sprečkog polja, odnosno u aluvijalnom prostoru između Spreče i Gribaje, što ukazuje na njegovu direktnu prostornu osjetljivost u odnosu na stanje površinskih voda i poplavne događaje. U dokumentima iz oblasti civilne zaštite posebno se navodi da je izvoriste „Krušik“ u zoni plavljenja velikih voda, što predstavlja problem zbog mogućnosti narušavanja kvaliteta vode. Dodatni rizik predstavlja činjenica da se dio stanovništva i dalje snabdijeva iz lokalnih vodovoda, otvorenih izvorista, javnih česmi i bunara, dok periodična ispitivanja takvih voda ukazuju da su pojedini uzorci bili zdravstveno neispravni. Zbog toga zaštita izvorista, kontrola lokalnih vodovoda i smanjenje ispuštanja neprečišćenih otpadnih voda predstavljaju prioritet javnog zdravlja i zaštite okoliša.

Dodatni pritisak na površinske i podzemne vode predstavlja neuređeno odlaganje otpada. Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u FBiH prepoznaje neregulisano odlaganje krutog otpada kao značajno pitanje upravljanja vodama, jer divlje deponije i odlagališta mogu ugrožavati i površinske i podzemne vode što je relevantno i za Kalesiju, imajući u vidu da se na području općine procjenjuje postojanje divljih deponija, kao i godišnja količina otpada koja ne ulazi u organizovani sistem prikupljanja. Navedeno stanje povećava rizik od procjednih voda, infiltracije zagađenja u tlo i podzemlje, kao i direktnog zagađenja vodotoka, naročito na lokacijama uz rijeke, potoke i kanale.

Razvojne potrebe u narednom periodu odnose se na sistemsko smanjenje ispuštanja neprečišćenih otpadnih voda, izgradnju i proširenje primarne i sekundarne kanalizacione mreže, te uspostavljanje funkcionalnog sistema tretmana otpadnih voda. Prioritet je realizacija već pripremljene projektne dokumentacije za kanalizacione sisteme, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na trasama kolektora, obezbjeđenje stabilnih izvora finansiranja i

fazna izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda. Kao što je ranije identificirano, paralelno je potrebno uspostaviti snažniju kontrolu lokalnih izvorišta, javnih česmi, bunara i lokalnih vodovoda, unaprijediti zaštitu izvorišta „Krušik“, smanjiti rizike od plavljenja izvorišnog područja, te pojačati monitoring površinskih i podzemnih voda. Posebno je važno evidentirati i kontrolisati nelegalne ispuste, septičke jame, poljoprivredne izvore zagađenja, otpadne vode sa manipulativnih površina i lokacije divljih deponija.

Stanje zemljišta

Zemljišni resursi općine Kalesija predstavljaju jedan od ključnih razvojnih potencijala lokalne zajednice, naročito imajući u vidu izraženu zastupljenost poljoprivrednog i šumskog zemljišta. Prema Prostornom planu općine Kalesija 2015–2035, ukupno poljoprivredno zemljište iznosi 10.610,25 ha, dok površina šuma i šumskog zemljišta iznosi 7.319,78 ha. Navedene dvije kategorije zemljišta zajedno čine oko 87% ukupnog bilansa površina općine, što potvrđuje da prostor Kalesije ima dominantno ruralno, poljoprivredno-šumsko i prirodno-resursno obilježje. Najveće površine u planskom periodu zauzima poljoprivredno zemljište, koje se nastojalo u što većoj mjeri očuvati, dok šumsko zemljište ima važnu proizvodnu, zaštitnu, klimatsku, vodnu i pejzažnu funkciju.

Poljoprivredno zemljište predstavlja osnovu za razvoj biljne i stočarske proizvodnje, posebno u dolinskim i ravničarskim dijelovima Sprečkog polja, dok brdsko-planinska područja prema Majevidi i Javorniku imaju značaj za voćarstvo, šumarstvo, pašnjake i ekstenzivnije oblike korištenja zemljišta. Prema dostupnim podacima, općina Kalesija ima značajan odnos obradivog zemljišta po glavi stanovnika u okviru Tuzlanskog kantona, a poljoprivredne površine obuhvataju oranice, bašte, voćnjake, livade i pašnjake. Stoga, struktura zemljišta na području općine Kalesija daje osnovu za razvoj poljoprivrede, ali istovremeno zahtijeva plansku zaštitu najkvalitetnijih bonitetnih kategorija tla od neadekvatne prenamjene, fragmentacije i degradacije.

Šumsko zemljište je drugi ključni prostorni resurs općine. Prema Prostornom planu, površina šuma i šumskog zemljišta iznosi 7.319,78 ha, od čega je 3.597,16 ha u državnom vlasništvu, 1.641,34 ha u privatnom vlasništvu, dok je 2.081,28 ha evidentirano kao nekategorisano šumsko zemljište. Šume i šumska zemljišta imaju višestruku funkciju: proizvodnju drveta i drugih šumskih proizvoda, očuvanje biodiverziteta, zaštitu zemljišta od erozije, zaštitu voda i klime, vezivanje ugljenika iz atmosfere, rekreaciju i pejzažnu vrijednost prostora. Zbog toga se šumsko zemljište nije samo privredni resurs, nego i ključni element ekološke stabilnosti općine.

Degradacija zemljišta na području Kalesije povezana je sa kombinacijom prirodnih procesa i ljudskih aktivnosti. Najizraženiji oblici degradacije odnose se na klizišta, eroziju, plavljenje i lokalne oblike zagađenja tla. Brdsko-planinska područja, nestabilne padine, neadekvatno upravljanje oborinskim vodama, sječa vegetacije, neplanska gradnja i izgradnja objekata bez prilagođavanja tehničkih rješenja uslovima terena povećavaju rizik od klizišta. Prema procjeni ugroženosti od klizišta općine Kalesija, lokacije sa pojavom klizišta evidentirane su u naseljima Brda, Horozovina, Paraći, Hrasno Gornje, Jajići, Kikači, Mahmutovići, Memići, Miljanovci, Rainci Gornji, Seljublje i Spreče/Tojšići. Klizišta ugrožavaju stambene objekte, lokalnu infrastrukturu i poljoprivredne površine, te predstavljaju jedan od najvažnijih razvojnih i sigurnosnih rizika u oblasti zemljišta.

Dodatni pritisak na zemljište dolazi iz neadekvatno riješenog sistema odvodnje i tretmana otpadnih voda, divljih deponija, nepravilnog odlaganja otpada i potencijalnog zagađenja iz saobraćaja i privrednih aktivnosti. Neizgrađenost kanalizacione mreže u dijelu naselja, direktno ispuštanje fekalnih i otpadnih voda u vodotoke, kao i neuređene septičke jame, negativno utječu na kvalitet tla, naročito u zonama uz vodotoke i u područjima gdje postoji intenzivnije korištenje zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju. Stoga se, kao posebna potreba, u sistemu zaštite i spašavanja, nameće osiguranje mogućnosti utvrđivanja pokazatelja zagađenosti zemljišta, uključujući

teške metale, pesticide, radioaktivni otpad i druge oblike kontaminacije, što dodatno daje na značaju potrebi za jačanjem monitoringa tla. Međutim, bez konkretnih lokalnih laboratorijskih analiza ne može se tvrditi stepen stvarnog zagađenja zemljišta.

Poseban oblik ograničenja korištenja zemljišta predstavlja minsko-eksplozivna opasnost. Prema podacima Vlade Tuzlanskog kantona, tokom 2025. godine na području Tuzlanskog kantona deminirano je 6.270.364 m², dok se više od 47 miliona m² i dalje vodi kao sumnjiva površina, što čini 2,2% ukupne površine Kantona.

Najznačajniji aktuelni deminerski zadatak na području općine Kalesija jeste minski sumnjivo područje MSP-98 Seljublje, ukupne površine 1.380.951 m², na kojem aktivnosti provode Oružane snage Bosne i Hercegovine. Radovi su započeli 2023. godine, a područje je podijeljeno na 20 cjelina ciljanog i sistematskog izviđanja. Do sada je završeno šest cjelina, na dvije su radovi u toku, pet je privremeno zatvoreno, jedna cjelina je spremna za primopredaju, dok radovi na šest cjelina još nisu započeti, ali su planirani za 2026. godinu. Nalazi mina i neeksplozivnih ubojitih sredstava na više obrađenih lokaliteta potvrđuju visok nivo stvarne opasnosti na području Seljublja.

Općina Kalesija je za 2026. godinu kandidovala nastavak radova na lokalitetima Puljkov Do, Banderka, Toromanovići, Duge njive, Duge njive–Vrelo 1 i Duge njive–Selišta, ukupne navedene površine 45.900 m², kao i lokalitet Pandurica, za koji površina nije iskazana. Svi kandidovani zadaci označeni su visokim nivoom ugroženosti zajednice. Nastavak realizacije pojedinih cjelina uslovljen je prethodnim uređenjem pristupnih puteva. Za lokalitete Toromanovići, Duge njive, Duge njive–Vrelo 1 i Duge njive–Selišta potrebno je sanirati ukupno oko 2,4 km pristupnih puteva, što zahtijeva koordinaciju Općine Kalesija i Oružanih snaga BiH. Zadatak tehničkog izviđanja „Kazin Tuk – Spreča 1“, površine 91.831 m², završen je, što predstavlja značajan iskorak u unapređenju sigurnosti građana.

U prostornom smislu, zemljište je pod pritiskom širenja građevinskog zemljišta, privrednih zona i infrastrukturnih sistema. Prostorni plan Općine Kalesija ukazuje da je građevinsko zemljište u odnosu na Prostorni plan Tuzlanskog kantona uvećano, dijelom zbog činjenice da se oko 65 ha postojećeg građevinskog zemljišta nalazi unutar klizišta, zbog čega je bilo potrebno pronaći nove površine za gradnju. Istovremeno, planirano je i povećanje privrednih zona, što su procesi koji imaju razvojni značaj, ali zahtijevaju strogu kontrolu prenamjene zemljišta, naročito kada se radi o kvalitetnom poljoprivrednom zemljištu i područjima osjetljivim na klizišta, plavljenje i eroziju.

Razvojne potrebe u oblasti zemljišta treba usmjeriti na zaštitu najkvalitetnijih poljoprivrednih površina, kontrolisanu prenamjenu zemljišta, sanaciju i prevenciju klizišta, smanjenje erozije, rekultivaciju degradiranih površina i jačanje sistema monitoringa kvaliteta tla. Posebno je važno razviti lokalnu evidenciju degradiranih, klizišnih, poplavnih, kontaminiranih i minski sumnjivih površina, povezanu sa prostornim planiranjem i GIS evidencijama. U narednom periodu potrebno je nastaviti koordinaciju sa BH MAC-om vezano za deminiranje, unaprijediti zaštitu zemljišta od fekalnog i komunalnog zagađenja, spriječiti širenje divljih deponija, uvesti redovnu kontrolu upotrebe agrohemikalija i podržati agroekološke prakse.

Šume i šumsko zemljište

Šume i šumsko zemljište predstavljaju jedan od ključnih prirodnih resursa općine Kalesija, sa značajnom ekološkom, zaštitnom, klimatskom, vodnom, pejzažnom i ekonomskom funkcijom. Prema Prostornom planu općine Kalesija za period 2015–2035. godine, šume i šumska zemljišta zauzimaju 7.319,78 ha, odnosno 36,99% ukupne površine općine. U planiranom bilansu namjene površina, šumsko zemljište je druga najzastupljenija

kategorija, odmah nakon poljoprivrednog zemljišta, što potvrđuje da prostor Kalesije ima izražen poljoprivredno-šumski karakter i značajan prirodno-resursni potencijal.

Prema strukturi vlasništva, od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta 3.597,16 ha, odnosno 49,14%, nalazi se u državnom vlasništvu, 1.641,34 ha ili 22,42% čini privatno šumsko zemljište, dok 2.081,28 ha ili 28,43% čini nekategorisano šumsko zemljište. Navedeni podaci su posebno važni za buduće planiranje, jer relativno visok udio nekategorisanog šumskog zemljišta ukazuje na potrebu dodatnog uređivanja evidencija, kategorizacije i usklađivanja stvarnog stanja sa planskom, katastarskom i šumskogospodarskom dokumentacijom. U Prostornom planu Općine Kalesije navodi se da je kategorizacija šuma preuzeta iz šumsko-privrednih osnova za šumsko-privredna područja „Sprečko“ i „Majevičko“, dok za dio područja koje pripada šumsko-privrednom području „Vlaseničko“ kategorizacija nije izvršena zbog nedostupnosti odgovarajuće osnove u vrijeme izrade Plana.

U vegetacijskom smislu, područje općine Kalesija odlikuje se kombinacijom panonskih, brdskih i planinskih flornih elemenata. Potencijalna šumska vegetacija najvećim dijelom pripada zajednicama hrasta kitnjaka i običnog graba, čistim šumama hrasta kitnjaka, kao i šumama bukve na hladnijim ekspozicijama. U nizijskim područjima prisutne su šume lužnjaka i običnog graba, šume vrba i topola, te šume crne johe. Struktura šumske vegetacije potvrđuje ekološku raznolikost šumskih ekosistema Kalesije, ali i potrebu da se šume posmatraju ne samo kroz proizvodnu funkciju, nego i kroz funkciju zaštite zemljišta, voda, mikroklimе, biodiverziteta i stabilnosti prostora.

Šumama i šumskim zemljištem u državnom vlasništvu na području općine Kalesija gazduje JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj, preko šumskih gazdinstava. Područje Kalesije ne poklapa se u potpunosti sa granicama jednog šumskog gazdinstva, nego se preklapa sa više šumsko-gospodarskih područja, prije svega „Sprečko“, „Vlaseničko“ i „Majevičko“. Prema dostupnim podacima JP „Šume TK“, u okviru ŠG „Sprečko Polje“ nalaze se gospodarske jedinice relevantne za područje Kalesije, uključujući Gornju Spreču, Malu Spreču i Majevicu–Jalu, dok ŠG „Vlaseničko“ čini gospodarska jedinica Sapna–Lokanjska rijeka, a ŠG „Majevičko“ gospodarska jedinica Janja–Tavna. Kantonalna uprava za šumarstvo ima važnu stručnu i nadzornu ulogu, uključujući vođenje baze podataka o stanju i razvoju šuma, vođenje katastra šuma i šumskog zemljišta, praćenje realizacije šumskogospodarskih osnova i programa integralne zaštite šuma, kao i poslove neposredne zaštite šuma putem čuvarske službe.

Sa aspekta funkcije i kvaliteta prostora, šume u Kalesiji imaju poseban značaj u zaštiti zemljišta od erozije, stabilizaciji padinskih područja, regulaciji vodnog režima, zaštiti izvorišta i vodotoka, ublažavanju klimatskih ekstrema i očuvanju pejzažnog identiteta prostora što je posebno važno imajući u vidu da se općina prostire dijelom u ravničarskom području Sprečkog polja, a dijelom na brdsko-planinskim područjima Majevice i Javornika, gdje su erozija, klizišta, bujični tokovi i požari na otvorenom prostoru relevantni rizici za zemljište, šume i infrastrukturu.

Ključni izazovi u oblasti šuma i šumskog zemljišta na području Kalesije odnose se na potrebu daljeg uređivanja evidencija i kategorizacije šumskog zemljišta, očuvanje postojećih šumskih površina, zaštitu od požara, klimatskih ekstrema, bolesti i štetnika, sprječavanje bespravne sječe i neplanske degradacije, kao i ograničenja izazvana minsko-eksplozivnom kontaminacijom u pojedinim šumskim područjima. Poseban rizik na kojeg treba obratiti pažnju predstavljaju potencijalni požari na otvorenom prostoru, šikarama i sitnom rastinju, iako na području Kalesije nema šumskih površina razvrstanih u I stepen ugroženosti od požara. Zbog toga preventivna zaštita, osmatranje, dojava požara, održavanje pristupnih puteva i saradnja sa vatrogasnim i šumarskim strukturama ostaju važni elementi upravljanja šumskim prostorom.

Zelene površine

Zelene površine imaju važnu funkciju u unapređenju kvaliteta urbanog života, smanjenju prašine, buke i ljetnih temperaturnih opterećenja, kao i u očuvanju estetskog i ambijentalnog identiteta naselja. Normativni okvir za upravljanje javnim zelenim površinama uspostavljen je Odlukom o komunalnom redu Općine Kalesija ("Službeni glasnik Općine Kalesija", br. 7/2023), kojom su javne zelene površine definisane kao parkovi, drvoređi, travnjaci, obale rijeka i vodotoka, dječija igrališta, zelene površine uz ceste, javne, stambene i stambeno-poslovne objekte, šumski pojasevi i druge slične površine. Održavanje obuhvata obnovu biljnog materijala, orezivanje stabala i grmlja, košenje trave, održavanje živih ograda, zaštitu zelenila, održavanje pješačkih staza, parkovskog mobilijara i dječijih igrališta, kao i zalijevanje biljaka u sušnom periodu

Općina Kalesija raspolaže sa 5 ha površina uređenih zelenih površina ali u prethodnim godinama nije bilo značajnijeg širenja. Aktivnosti ozelenjavanja, također, nisu bile česte, te je 2021. godini zasađeno 600 stabala, to do danas nije evidentirana nova sadnja stabala, izuzev sporadičnih zasađivanja od strane pojedinaca ili pojedinačnih inicijativa. U strateškom smislu, radi se o važnom pokazatelju te potrebi da se ozelenjavanje javnih površina ne tretira kao jednokratna aktivnost, nego kao kontinuiran proces koji pored njege, zamjene osušenih sadnica, održavanje postojećeg drvoređa obuhvata i sadnju i proširenje zelenih površina u skladu sa potrebama urbanog i ruralnog prostora.

Važan potencijal za širenje sistema zelenih i rekreativnih površina predstavljaju prirodni predjeli i izletišta Pješavica, Vis, Grabik i Majevica, koje Prostorni plan općine Kalesija za period 2015–2035. godina utvrdio kao dijelove prirodnog naslijeđa i prostore pogodne za odmor, rekreaciju i očuvanje prirodnih vrijednosti. U proteklom periodu su na pojedinim lokalitetima realizovane aktivnosti uređenja i korištenja, posebno na izletištu Pješavica, gdje su ranije provedene aktivnosti čišćenja, uređenja staza i postavljanja parkovskog mobilijara, uređenje borove šume i izgrađen sportski teren, dok se Vis sve više prepoznaje kao prostor za šetnju, biciklizam, boravak u prirodi i paraglajding. Izletišta Grabik je ranije uređeno kao prostor za odmor i rekreaciju, ali je neophodno da se isti redovnije održava i zaštiti od neodgovornog odlaganja otpada. Navedeni lokaliteti ne predstavljaju klasične urbane parkove, ali imaju važnu funkciju u formiranju šire mreže zelenih, rekreativnih i prirodnih površina općine, zbog čega ih je u narednom periodu potrebno planski održavati, dodatno opreмати i povezivati sa razvojem rekreacije, izletničkog turizma i zaštite prirodnog naslijeđa.

Stoga, upravljanje zelenim površinama u narednom periodu treba razvijati planski, kroz uspostavljanje preciznije evidencije javnih zelenih površina, njihovu prostornu identifikaciju, kategorizaciju i procjenu stanja. Posebna razvojna potreba je izrada registra ili katastra zelenih površina, koji bi obuhvatio parkove, drvoređe, zelene površine uz javne objekte, dječija igrališta, školska dvorišta, zaštitne pojaseve uz saobraćajnice i druge površine od javnog značaja što bi omogućilo bolje planiranje održavanja, utvrđivanje prioriteta za uređenje i praćenje ulaganja u urbano zelenilo.

Zaštićena područja

Briga o zaštićenim područjima regulisana je Zakonom o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“ br. 66/13), kojim se uređuje zaštita, očuvanje, obnova i održivi razvoj prirode u Federaciji BiH. Zakonom su obuhvaćene opće i posebne mjere zaštite uspostavom zaštićenih područja. U tom smislu, zaštićena područja predstavljaju jedan od najvažnijih instrumenata očuvanja prirodnih vrijednosti, ali i osnov za održivo korištenje prostora kroz rekreaciju, edukaciju, lokalni turizam i zaštitu ekosistemskih funkcija.

Na području općine Kalesija Prostorni plan općine Kalesija za period 2015–2035. godina identifikuje više dobara prirodnog naslijeđa koja imaju potencijal za dalju valorizaciju i zaštitu. Kao prirodni predjeli evidentirani su Pješavica, Vis, Grabik i Majevisa, dok je Pečina u Gojčinu evidentirana kao geomorfološki spomenik prirode. Navedeni lokaliteti predstavljaju značajne pejzažne, šumske, rekreativne i geomorfološke vrijednosti općine. Pješavica je prepoznata kao izletišta u borovoj šumi, Vis kao prirodni predio i ekološko izletišta, Grabik kao prostor za odmor i rekreaciju, dok Majevisa obuhvata širi sjeverni dio općine sa izraženim šumskim, reljefnim i rekreativnim vrijednostima.

U Prostornom planu općine Kalesije navedeno je da se za ova dobra prirodnog naslijeđa predlaže zaštita, što predstavlja osnov za njihovu dalju stručnu obradu, valorizaciju i eventualno pokretanje procedura formalne zaštite. Posebno je važno da se ova područja ne posmatraju samo kao izletišta, nego kao prostori koji imaju funkciju očuvanja prirodnog ambijenta, stabilizacije tla, zaštite voda i mikroklima, očuvanja biodiverziteta i jačanja lokalnog identiteta. Njihova zaštita i uređenje mogu doprinijeti razvoju izletničkog turizma, edukativnih staza, rekreativnih sadržaja i zelenih zona, uz obavezu sprečavanja neplanskog korištenja, bespravne gradnje, odlaganja otpada i degradacije prostora.

Na nivou Tuzlanskog kantona je u 2025. godini pokrenuta javna rasprava o potencijalnim novim zaštićenim područjima u Tuzlanskom kantonu, uključujući Okresanicu, Staru Majevicu, Trebavu, pritoke jezera Modrac i druge lokacije. S obzirom na to da se dio prirodnog predjela Majevisa nalazi i na području općine Kalesija, potrebno je pratiti kantonalne aktivnosti i razmotriti mogućnost uključivanja prirodnih lokaliteta Kalesije u buduće procese stručne valorizacije i zaštite.

U narednom periodu razvojne potrebe treba usmjeriti na izradu stručnih podloga za najvrednije prirodne lokalitete, ažuriranje evidencije prirodnog naslijeđa, uređenje pristupa, postavljanje informativne i turističke signalizacije, osnovno opremanje i održavanje izletišta, te uspostavljanje jasnih mjera zaštite od neodgovornog korištenja prostora. Prema dostupnim službenim i planskim izvorima, na području općine Kalesija trenutno nisu evidentirana formalno proglašena zaštićena područja u smislu posebnog akta zaštite prirode, ali postoje evidentirana dobra prirodnog naslijeđa i realan potencijal za njihovu buduću zaštitu.

Biodiverzitet

Biodiverzitet općine Kalesija uslovljen je raznolikošću prirodnih i poluprirodnih staništa, od dolinskog prostora rijeke Spreče i njenih pritoka, preko poljoprivrednih površina Sprečkog polja, do šumskih i brdsko-planinskih područja Majevice i Javornika. Prezentirana prostorna struktura omogućava prisustvo različitih ekosistema: riječnih i priobalnih staništa, šumskih zajednica, livada, pašnjaka, voćnjaka, oranica i mozaičnih ruralnih pejzaža. U Prostornom planu općine Kalesija za period 2015.-2035. godina posebno s naglašava značaj očuvanja biodiverziteta kao sastavnog dijela prostornog razvoja, zaštite ekosistema i očuvanja kontinuiteta između urbanih i prirodnih područja.

Šumski ekosistemi imaju naročito važnu ulogu u očuvanju biodiverziteta. Povoljan geografski položaj, klimatski uslovi, geološka podloga i heterogen reljef omogućili su razvoj većeg broja šumskih fitocenoza, koje predstavljaju spoj panonskih, brdskih i planinskih flornih elemenata. Na području općine zastupljene su visoke šume bukve i hrasta kitnjaka, šume bukve, šume hrasta kitnjaka, termofilne šume bukve, izdanačke šume bukve i hrasta kitnjaka, šumske kulture crnog i bijelog bora, šibljaci, goleti i druge šumske površine. Navedene šumske zajednice imaju značaj za očuvanje staništa brojnih biljnih i životinjskih vrsta, stabilizaciju tla, zaštitu voda, ublažavanje klimatskih ekstrema i očuvanje pejzažnog identiteta prostora. Pored šumskih staništa, značajnu ulogu imaju vodeni i priobalni ekosistemi rijeke Spreče, Male Spreče i pritoka kao što su Gribaja, Rainačka rijeka, Bijeljevac,

Dubnica, Kalesijska rijeka, Kalesica, Bukovica, Tavna i Šabatovica. Navedeni vodotoci predstavljaju važna staništa za vodene i priobalne vrste, ali su istovremeno izloženi pritiscima zbog neprečišćenih otpadnih voda, neuređenih ispusta, otpada i degradacije priobalnog pojasa. Posebno su osjetljivi vodeni organizmi, vodozemci, gmizavci i vrste vezane za vlažna i priobalna staništa, zbog čega stanje vodotoka direktno utiče na stanje lokalnog biodiverziteta.

Prema podacima nadležne općinske službe na području općine Kalesija evidentirane su dvije ugrožene biljne vrste: bosanski ljiljan (*Lilium bosniacum*) i serpentinska paprat (*Paragymnopteris marantae*), kao i dvije ranjive biljne vrste/grupe: kranjski ljiljan (*Lilium carnolicum*) i različite vrste kaćuna, odnosno orhideja. Iako ugrožene vrste, iste su dokaz da Kalesija raspolaže vrijednim florističkim elementima, među kojima su i vrste koje zahtijevaju poseban oprez u planiranju korištenja prostora, zaštiti staništa, kontroli neplanske gradnje, zaštiti livada, šumskih rubova i prirodnih lokaliteta. U segmentu faune, evidentirano je sedam ugroženih životinjskih vrsta ili grupa vrsta: vuk (*Canis lupus*), divlja mačka (*Felis silvestris*), crna roda (*Ciconia nigra*), šareni daždevnjak (*Salamandra salamandra*), barska kornjača (*Emys orbicularis*), te potočne mreke i krkušice. Kao ranjive vrste evidentirane su srneća divljač, zec, golub grlica, fazan i vidra. Struktura faune ukazuje da biodiverzitet Kalesije ne obuhvata samo šumske vrste, nego i vrste vezane za vodene tokove, vlažna staništa, otvorene poljoprivredne površine, livade i mozaične ruralne predjele.

Najznačajniji pritisci na biodiverzitet općine Kalesija proizlaze iz degradacije staništa, zagađenja vodotoka, neuređene odvodnje otpadnih voda, divljih deponija, požara na otvorenom prostoru, fragmentacije prostora, neplanske gradnje, intenziviranja korištenja zemljišta i klimatskih promjena. Poseban izazov predstavlja činjenica da biodiverzitet nije sistematski praćen kroz stalni lokalni monitoring, zbog čega se stanje vrsta i staništa uglavnom sagledava kroz prostorno-plansku dokumentaciju, podatke nadležnih službi, sektorske dokumente i povremene evidencije. Nedostatak redovnog monitoringa otežava preciznu procjenu trendova, stepena ugroženosti i prioriteta za zaštitu.

U narednom periodu razvojne potrebe u oblasti biodiverziteta odnose se na uspostavljanje lokalne evidencije vrijednih staništa i ugroženih vrsta, izradu stručnih podloga za prirodna područja od posebnog značaja, zaštitu prirodnih predjela Pješavica, Vis, Grabik i Majevice, očuvanje šumskih ekosistema, zaštitu riječnih i priobalnih staništa, smanjenje zagađenja vodotoka i kontrolu nelegalnog odlaganja otpada. Posebno je važno povezati očuvanje biodiverziteta sa prostornim planiranjem, šumarstvom, poljoprivredom, upravljanjem vodama, turizmom i edukacijom stanovništva.

Energetska efikasnost i OIE

Potrošnja energije jedan je od pokazatelja razvoja, modernizacije i povećanja životnog standarda. Istovremeno, proizvodnja i potrošnja energije predstavljaju jedan od glavnih uzroka onečišćenja okoliša. Potreba za sigurnijim snabdijevanjem energijom, zaštitom okoliša i održivim razvojem zahtijeva da promocija i praktična primjena principa i mjera energetske efikasnosti zauzmu istaknuto mjesto u narednom periodu.

U skladu sa Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 82/2023), kojim se uređuje i podstiče proizvodnja energije iz obnovljivih izvora te povećanje njihovog udjela u ukupnoj potrošnji, i na području općine Kalesija prepoznata je potreba za većim uključivanjem obnovljivih izvora energije u lokalni energetska sistem.

Kao što je navedeno, Općina Kalesija nema izgrađen sistem javnog daljinskog grijanja, već se stambeni objekti zagrijavaju putem individualnih kotlovnica ili sobnog grijanja. Toplotna energija se u najvećoj mjeri obezbjeđuje iz

fosilnih goriva, dok manji broj stambenih objekata koristi obnovljive izvore energije ili sisteme toplotnih pumpi. Značajan dio energetske ranjivosti domaćinstava živi u individualnim stambenim objektima loših energetske karakteristika, često bez adekvatne toplotne izolacije zidova i sa dotrajalom stolarijom, što povećava potrošnju energije, troškove grijanja i rizik od energetskog siromaštva.

U prethodnom periodu Općina Kalesija nije sistemski provodila programe energetske efikasnosti u sektoru individualnog i kolektivnog stanovanja, izuzev pojedinačnih projekata, ali je realizovan niz projekata energetske efikasnosti na objektima javnih ustanova, javnih preduzeća, mjesnih zajednica i javne rasvjete. Projekti u sektoru stanovanja realizovani su pretežno putem javnih poziva viših nivoa vlasti, uključujući zamjenu kotlova na fosilna goriva kotlovima na pelet, instaliranje toplotnih pumpi i subvencionisanje utopljanja stambenih objekata. Navedeno ukazuje na potrebu uspostavljanja snažnijih lokalnih programa podrške domaćinstvima, posebno energetske ranjivim korisnicima koji bez subvencija ne mogu finansirati mjere energetske obnove.

Kalesija raspolaže značajnim potencijalom za korištenje solarne energije, s obzirom na to da se nalazi u području sa prosječnom godišnjom iradijacijom sunca na horizontalnu površinu između 1.350 i 1.400 kWh/m², što ukazuje na povoljne uslove za primjenu solarnih sistema. Prema registru FERK-a, privredno društvo „EKO ENERGIJA“ d.o.o. Kalesija ima dozvolu za solarnu elektranu „Sportska hala Kalesija“, instalirane snage 120 kW. Pored solarne energije, u registru FERK-a evidentirana su i biogazna postrojenja povezana sa lokalitetom Donje Vukovije, uključujući „SPREČA 1“, „SPREČA 2“, „SPREČA 3“ i „SPREČA 4“, što potvrđuje postojanje osnove za razvoj obnovljivih izvora energije povezanih sa poljoprivredom i biomasom. Značajan primjer praktične primjene obnovljivih izvora energije na području općine Kalesija predstavlja bioplinско kogeneracijsko postrojenje na Farmi „Spreča“ u Donjim Vukovijama. Postrojenje se sastoji od četiri kogeneracijske jedinice pojedinačne instalisane električne snage 149,25 kW, a za proizvodnju bioplina koriste se prvenstveno kukuruzna silaža, goveđi i pileći stajnjak te ovo postrojenje predstavlja značajan lokalni primjer povezivanja poljoprivredne proizvodnje, upravljanja organskim nusproizvodima i proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, te ukazuje na potencijal razvoja koncepta cirkularne ekonomije i snažnijeg energetskog korištenja poljoprivredne biomase na području općine Kalesija.

U lokalnom energetskom profilu važnu ulogu ima biomasa, naročito drvna biomasa koja se koristi za grijanje domaćinstava, uz potencijal korištenja drvnog otpada za proizvodnju briketa i peleta. Razvojni značaj biomase zavisi od korištenja efikasnih ložišta, održivog gazdovanja šumskim resursima i kontrole kvaliteta goriva. Korištenje sirovog drveta, nekvalitetnog uglja, neefikasnih peći i spaljivanje otpadnih materijala pogoršavaju kvalitet zraka i povećavaju zdravstvene i ekološke rizike, posebno tokom sezone grijanja.

Značajan pomak ostvaren je u javnom sektoru kroz projekat ugradnje toplotne pumpe za zagrijavanje JZU Dom zdravlja „Dr. Esad Alibašić“ Kalesija, koji je realizovan u saradnji sa Ministarstvom prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona. Vrijednost projekta iznosila je 104.780 KM, a njegovom realizacijom unaprijeđena je energetska efikasnost objekta, smanjena zavisnost od čvrstih goriva i stvorene pretpostavke za smanjenje emisija štetnih gasova.

Za Gradsku sportsku dvoranu Kalesija izrađen je Glavni projekat izmjene mašinskih instalacija kojim je predviđena zamjena kotla na čvrsto gorivo sistemom grijanja putem toplotne pumpe. Radovi su ugovoreni, a izvođač je uveden u posao. Za zgradu Općine provedena je procedura javne nabavke za rekonstrukciju mašinskih instalacija, kojom će postojeći sistem grijanja iz centralne kotlovnice biti zamijenjen sistemom zasnovanim na obnovljivim izvorima energije. Planirana je i realizacija projekata toplifikacije i zamjene stolarije na zgradi Općine, uz finansijsku podršku Ministarstva prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona.

Sredstvima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine planirana je ugradnja toplotne pumpe za zagrijavanje JU Bosanski kulturni centar „Alija Izetbegović“ Kalesija. Osigurana su i sredstva za instaliranje toplotne pumpe u JU Centar za socijalni rad Kalesija te se trenutno provodi postupak javne nabavke, dok je Federalno ministarstvo prostornog uređenja obezbijedilo sredstva za toplifikaciju objekta Mjesne zajednice Rainci Gornji. Općina Kalesija iz vlastitog budžeta kontinuirano ulaže u mjere energetske efikasnosti na objektima mjesnih zajednica, a u prethodnom periodu realizovani su projekti toplifikacije JU Veterinarska stanica Kalesija, JU Centar za socijalni rad Kalesija i više objekata mjesnih zajednica.

U okviru projekta energetske obnove škola u Tuzlanskom kantonu, za JU OŠ „Kalesija“ u 2026. godini planirana je instalacija visokotemperaturne toplotne pumpe, što potvrđuje postepeno usmjeravanje mjera energetske efikasnosti prema javnim objektima od neposrednog značaja za građane.

Važan institucionalni okvir za širenje mjera energetske efikasnosti predstavljaju javni konkursi Tuzlanskog kantona za smanjenje zagađenosti zraka. Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona objavljuje javne konkurse za fizičke osobe, putem kojih se sufinansiraju termoizolacija zidova, zamjena vanjskih vrata i prozora, ugradnja kotlova i peći na goriva iz obnovljivih izvora energije, odnosno biomasu, te solarni fotonaponski sistemi za proizvodnju električne energije. Na ovim javnim pozivima učestvuju i domaćinstva sa područja općine Kalesija.

Godine 2023. izrađena je i usvojena Strategija za smanjenje energetske siromaštva Općine Kalesija 2023–2028, kojom je uspostavljen okvir budućeg djelovanja. Strateški ciljevi obuhvataju ublažavanje energetske siromaštva putem programa socijalne zaštite, podizanje svijesti i znanja građana te smanjenje rizika od energetske siromaštva kroz mjere energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora energije. Predviđene mjere uključuju unapređenje energetske standarda grijanja, pripreme tople vode i korištenja električne energije, energetske obnovu ovojnice postojećih objekata, zamjenu neefikasnih grijnih tijela, nabavku energetski efikasnih uređaja i rasvjete te sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva izložena riziku od energetske siromaštva.

Razvojne potrebe u narednom periodu odnose se na uspostavljanje lokalnog sistema evidencije i praćenja energetske siromaštva, razvoj programa sufinansiranja mjera energetske efikasnosti za ranjiva domaćinstva, nastavak energetske obnove javnih objekata, zamjenu sistema grijanja na čvrsta goriva toplotnim pumpama i drugim efikasnijim rješenjima te širenje solarnih sistema na javnim, poslovnim i stambenim objektima. Posebno je važno povezati mjere energetske efikasnosti sa socijalnom politikom, zaštitom zraka, smanjenjem troškova domaćinstava i povećanjem klimatske otpornosti općine.

Kalesija ima realan potencijal za dalji razvoj solarne energije, biomase i lokalnih modela energetske tranzicije, ali razvoj treba biti planski, socijalno pravedan i usmjeren prema domaćinstvima, javnim objektima i sektorima sa najvećim energetske gubicima. Promociju pasivne i niskoenergetske gradnje potrebno je prepoznati kao važan mehanizam smanjenja potrošnje energije i emisija zagađujućih materija. Niskoenergetska i pasivna gradnja postepeno postaju standard savremene gradnje, jer istovremeno doprinose smanjenju energetske troškova, povećanju kvaliteta stanovanja i zaštiti okoliša.

Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša predstavljeni su u narednoj tabeli.

Tabela 35. Razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Razvojni problemi	Razvojne potrebe i prioriteti	Podsektor
Nepostojanje stalna mjerna stanica za kontinuirano praćenje kvaliteta zraka. Individualna ložišta na čvrsta goriva i saobraćaj povećavaju zagađenje tokom zimskih mjeseci. Nisu dostupni potpuni podaci o koncentracijama PM₁₀ i PM_{2.5}.	Unaprijediti monitoring kvaliteta zraka, posebno mjerenje PM₁₀ i PM_{2.5}. Podržavati zamjenu neefikasnih ložišta i prelazak domaćinstava na čistije sisteme grijanja. Nastaviti energetska obnovu javnih objekata i smanjivati emisije iz saobraćaja.	Stanje zraka
Površinske vode opterećene su neprečišćenim fekalnim i drugim otpadnim vodama. Zagađenje dodatno uzrokuju neadekvatne septičke jame, poljoprivredne aktivnosti i nelegalno odlaganje otpada. Lokalni vodovodi, bunari i javne česme nisu obuhvaćeni dovoljnim monitoringom.	Širiti kanalizacionu mrežu i uspostaviti tretman otpadnih voda. Pojačati kontrolu nelegalnih ispusta, septičkih jama i zagađenja iz privrednih i poljoprivrednih aktivnosti. Unaprijediti zaštitu izvorišta „Krušik“ i monitoring površinskih i podzemnih voda.	Stanje voda
Zemljište je izloženo klizištima, eroziji, plavljenju, neplanskoj gradnji i zagađenju otpadnim vodama i otpadom. Kvalitetno poljoprivredno zemljište izloženo je pritisku prenamjene. Značajan dio zemljišne površine je pod minama i dalje	Zaštititi kvalitetno poljoprivredno zemljište i strožije kontrolisati njegovu prenamjenu. Nastaviti sanaciju klizišta, uređenje odvodnje i rekultivaciju degradiranih površina. Nastaviti aktivnosti deminiranja.	Stanje zemljišta
Evidencije i kategorizacija šuma i šumskog zemljišta nisu u potpunosti uređene. Šume su izložene bespravnoj sječi, požarima, bolestima, štetnicima i klimatskim promjenama. Pojedine šumske površine ograničeno su dostupne zbog minske opasnosti.	Unaprijediti evidencije i kategorizaciju šumskog zemljišta. Pojačati zaštitu od bespravne sječe, požara, bolesti i štetnika. Nastaviti pošumljavanje, obnovu degradiranih površina i uređenje pristupnih puteva uz kontinuiran process deminiranja.	Šume i šumsko zemljište
Ne postoji potpuna evidencija zelenih površina, drvoreda i njihovog stanja. Površina uređenih zelenih površina je ograničena i nije značajnije proširivana.	Uspostaviti registar zelenih površina i višegodišnji plan njihovog održavanja i širenja. Nastaviti sadnju stabala, obnovu drvoreda i uređenje zelenih površina uz javne objekte, škole i saobraćajnice.	Zelene površine

Sadnja novih stabala nije provedena kontinuirano.		
Na području općine Kalesija nema formalno proglašanih zaštićenih područja. Prirodni predjeli Pješavica, Vis, Grabik, Majevica i Pećina u Gojčinu nisu dovoljno valorizovani i zaštićeni. Prirodni lokaliteti izloženi su neplanskoj gradnji, odlaganju otpada i degradaciji.	Izraditi stručne podloge za valorizaciju najvrednijih prirodnih lokaliteta. Pokrenuti postupke zaštite lokaliteta koji ispunjavaju propisane uslove. Urediti pristup, signalizaciju, održavanje i nadzor nad korištenjem prirodnih područja.	Zaštićena područja
Ne postoji sistematsko praćenje stanja biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa. Riječna, šumska i druga prirodna staništa izložena su zagađenju, fragmentaciji, požarima i neplanskoj gradnji. Ugrožene i ranjive vrste nisu dovoljno obuhvaćene lokalnim mjerama zaštite.	Uspostaviti evidenciju i monitoring ugroženih vrsta i vrijednih staništa. Zaštititi riječne, priobalne, šumske i livadske ekosisteme od zagađenja i degradacije. Uključiti zaštitu biodiverziteta u prostorno planiranje, poljoprivredu, šumarstvo i razvoj turizma.	Biodiverzitet
Energetska efikasnost stambenih objekata je niska, a značajan broj domaćinstava koristi čvrsta goriva. Lokalni programi podrške domaćinstvima za energetske obnovu i obnovljive izvore energije su ograničeni. Ne postoji potpuna evidencija energetske stanja objekata i energetski ranjivih domaćinstava.	Razvijati programe sufinansiranja izolacije, stolarije, toplotnih pumpi i solarnih sistema za domaćinstva. Nastaviti energetske obnovu javnih objekata i širiti korištenje obnovljivih izvora energije. Provesti mjere iz Strategije za smanjenje energetske siromaštva Općine Kalesija 2023–2028.	Energetska efikasnost i OIE

3. PROSTORNO-PLANSKA DOKUMENTACIJA

Zakonskom regulativom na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i Tuzlanskog kantona propisani su obavezni planski dokumenti kojima se uređuju organizacija, korištenje i namjena prostora, kao i mjere i smjernice za njegovu zaštitu. Osnovni obavezni planski dokument za područje kantona je Prostorni plan kantona.

Za područje Tuzlanskog kantona trenutno je na snazi Prostorni plan za područje Tuzlanskog kantona za period 2005–2025. godine („Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 9/06 i 14/21). S obzirom na istek perioda njegovog važenja, pristupljeno je izradi i donošenju novog razvojnog planskog dokumenta za period 2025–2045. godine. S tim u vezi, na osnovu Zakona o prostornom uređenju i građenju Tuzlanskog kantona donesena je Odluka o pristupanju izradi Prostornog plana za područje Tuzlanskog kantona za period 2025–2045. godine, koju je Skupština Tuzlanskog kantona usvojila na sjednici održanoj 26. aprila 2023. godine te je izrada Prostornog plana Tuzlanskog kantona za period 2025–2045. godine u toku.

Prostorni plan Općine Kalesija izrađen je na osnovu prostornog plana šireg područja, odnosno Prostornog plana za područje Tuzlanskog kantona za period 2005–2025. godine, Programa mjera za predmetni prostor te uz uvažavanje prirodnih, kulturno-historijskih i pejzažnih vrijednosti. Prostornim planom Općine utvrđuju se osnovna načela planskog uređenja prostora, ciljevi prostornog razvoja te način zaštite, korištenja i namjene zemljišta. Usvajanjem plana višeg reda, odnosno plana šireg područja, stvorena je zakonska i materijalna osnova za izradu Prostornog plana općine Kalesija i provođenje analize i valorizacije predmetnog prostora.

Donošenje Prostornog plana Tuzlanskog kantona za period 2025–2045. godine zahtijevat će usklađivanje prostorno-planske dokumentacije Općine Kalesija, što će neposredno uticati na prostorne uslove za realizaciju strateških projekata. Pravovremeno donošenje novog općinskog prostornog plana bit će važno za plansko aktiviranje privrednih, turističkih, sportsko-rekreacionih i drugih razvojnih zona predviđenih Strategijom.

Detaljno uređenje prostora na području općine Kalesija provodi se kroz regulacione i zoning planove, kojima se preciznije utvrđuju namjena površina, uslovi izgradnje, infrastrukturno opremanje i organizacija prostora. Njihova izrada i provedba predstavljaju važan preduslov za planski razvoj stambenih, privrednih, turističkih i sportsko-rekreacionih zona.

Za područje općine Kalesija doneseni su sljedeći regulacioni planovi:

- Regulacioni plan „Sjeverna zona“ Kalesija Grad, površine 53,73 ha;
- Regulacioni plan „Južna zona“ Kalesija Grad, površine 104,95 ha;
- Regulacioni plan „Memići“, površine 21,79 ha;
- Regulacioni plan „Tojšići“, površine 53,36 ha.

Za sportsko-rekreacione i turističke zone predviđena je izrada zoning planova za:

- Sportsko-rekreacioni centar „Jezera“, površine 37,01 ha;
- Sportsko-rekreacioni centar „Jokovića potok“, površine 13,94 ha;
- Turističku zonu „Vis“, površine 141,05 ha;
- Turističku zonu „Pješavica“, površine 2,73 ha;
- Turističku zonu „Grabik“, površine 5,14 ha.

Za privredne zone površine veće od 5 ha predviđeni su planski dokumenti kako slijedi i to za:

- Privrednu zonu 4 „Petrovačko polje“, površine 8,03 ha;
- Poslovno-proizvodnu zonu „Krušik“, površine 52,3 ha, koja uključuje Privrednu zonu 5 i Privrednu zonu 6 „Krušik“;
- Privrednu zonu 7 „Tojšići“, površine 13,30 ha;
- Privrednu zonu „Kalesija“, površine 73,93 ha, koja uključuje Privrednu zonu 12 „Kalesija Grad“, Privrednu zonu 13 „Kalesijsko polje“ i Privrednu zonu 16 „Četeništa“.

U oblasti upravljanja prostorom i prostornim podacima potrebno je navesti i dva važna projekta čija je realizacija u toku. Naime, Općina Kalesija provodi aktivnosti na unapređenju adresnog i zemljišno-knjižnog sistema. Adresni registar je uspostavljen, a u toku su aktivnosti na provođenju postupka javne nabavke za izradu i postavljanje tabli s kućnim brojevima i nazivima ulica. Istovremeno se, u okviru Projekta registracije nekretnina Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove, preciznije u sklopu komponente A projekta „Registracija nekretnina“ – RERP - „Ažuriranje podataka za registraciju nekretnina“ provodi usklađivanje podataka katastra i zemljišnih knjiga, i to za cijelo urbano područje Federacije BiH. Kroz Projekat je predviđen i prijenos podataka iz Knjige položenih ugovora (KPU) u zemljišnu knjigu za katastarske općine koje su obuhvaćene Projektom. Realizacija ovih aktivnosti doprinijet će dostupnosti tačnih i pouzdanih prostornih podataka, pravnoj sigurnosti vlasništva, efikasnijem pružanju javnih i interventnih usluga, prostornom planiranju, investiranju i upravljanju nekretninama.

4. ANALIZA FINANSIJSKOG KAPACITETA

Kretanje budžetskih prihoda i rashoda Općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine ukazuje na rast fiskalnog kapaciteta, ali i na izražene razlike između planiranih i ostvarenih vrijednosti.

Tabela 36. Kretanje budžetskih prihoda i rashoda Općine Kalesija u periodu 2021.–2025. godina

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Ukupni planirani prihodi (u KM)	13.736.459	13.713.656	14.342.023	18.530.583	18.627.966
Ukupni ostvareni prihodi (u KM)	8.530.610	9.994.552	10.423.893	11.551.474	14.350.426
Ukupni ostvareni rashodi (u KM)	6.371.119	9.600.296	8.036.999	11.520.862	12.440.164
Ostvareni rezultat (u KM)	2.159.491	394.256	2.386.894	30.612	1.910.262

Izvor: Služba za privredu, budžet i inspeksijske poslove Općine Kalesija

Kao što je vidljivo iz Tabele 36. ukupni planirani prihodi povećani su sa 13,74 miliona KM u 2021. na 18,63 miliona KM u 2025. godini, odnosno za približno 35,6%, dok su ostvareni prihodi porasli sa 8,53 miliona KM na 14,35 miliona KM, što predstavlja rast od 68,2%. Stepen ostvarenja planiranih prihoda kretao se od 62,1% u 2021. i 62,3% u 2024. godini do najviših 77,0% u 2025. godini, što ukazuje na određeno precjenjivanje pojedinih budžetskih prihoda, uprkos poboljšanju realizacije na kraju posmatranog perioda.

U kontekstu kretanja ostvarenih prihoda u Budžetu Općine Kalesija po vrstama, glavni nosilac rasta bili su porezni prihodi, koji su porasli sa 6,20 miliona KM u 2021. na 10,46 miliona KM u 2025. godini, odnosno za 68,6%, te su tokom cijelog perioda činili približno 73% ukupnih prihoda. Unutar poreznih prihoda dominantno mjesto imaju indirektni porezi, koji su u 2025. godini dostigli 6,67 miliona KM, dok je posebno izražen rast prihoda od poreza na dohodak, sa 1,25 miliona KM na 2,88 miliona KM, odnosno za 130,3%. Prihodi od poreza na imovinu također su kontinuirano povećavani i u 2025. godini iznosili su 896.439 KM (Tabela 37.).

Tabela 37. Pregled kretanja budžetskih prihoda po vrstama Općine Kalesija u periodu 2021.–2025. godina

Vrsta prihoda	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
POREZNI PRIHODI (ukupno)	6.201.479	7.269.162	7.736.119	8.899.520	10.456.012
Porez na dobit pojedinaca i poduzeća	246	1.089	260	1.177	2.191
Porez na plate	624	50	7.440	1.293	149
Porez na imovinu	495.664	588.198	734.141	883.983	896.439
Porez na promet proizvoda i usluga	317	521	1.735	316	25
Indirektni porezi	4.452.540	5.122.749	5.103.293	5.900.329	6.674.527
Ostali poreski prihodi	552	0	1.528	26	0
Porez na dohodak	1.251.536	1.556.555	1.887.722	2.112.396	2.882.681
NEPOREZNI PRIHODI (ukupno)	1.762.433	1.383.647	1.653.561	1.760.555	1.816.335
Prihodi od nefinansijskih institucija i finansijskih institucija	271.131	230.998	283.674	210.796	339.532
Ostali prihodi od imovine	2.345	2.213	2.589	5.229	6.711
Administrativne takse	220.492	224.543	227.172	226.832	228.775
Komunalne takse	260.225	281.612	269.770	265.391	135.413
Budžetske naknade					
Ostale budžetske naknade	405.299	85.587	258.385	370.758	359.334
Prihodi od vlastitih djelatnosti	72.025	66.331	73.575	74.084	73.108

Novčane kazne	28.268	22.913	15.337	18.390	13.886
Naknade i takse po federalnim zakonima	500.211	469.450	523.059	588.767	656.109
Neplanirane uplate				300	
GRANTOVI (ukupno)	566.698	1.341.743	1.034.213	891.399	2.078.079
Grantovi od viših razina vlasti	566.698	1.341.743	1.034.213	891.399	2.078.079
PRIHODI (ukupno)	8.530.610	9.994.552	10.423.893	11.551.474	14.350.426

Neporezni prihodi kretali su se znatno sporije i uz izražene oscilacije. Njihova vrijednost u 2025. godini bila je 3,1% viša nego u 2021. godini, zbog čega je njihov udio u ukupnim prihodima smanjen sa 20,7% na 12,7%. Stabilan rast zabilježen je kod naknada i taksi po federalnim zakonima, dok su prihodi od administrativnih taksi i vlastitih djelatnosti uglavnom stagnirali. Komunalne takse smanjene su sa 260.225 KM u 2021. na 135.413 KM u 2025. godini, što predstavlja pad od približno 48%.

Grantovi viših nivoa vlasti predstavljaju najpromjenjiviju kategoriju prihoda. Nakon rasta na 1,34 miliona KM u 2022. godini, njihov iznos se smanjivao do 891.399 KM u 2024, da bi u 2025. godini dostigao 2,08 miliona KM. Grantovi su time činili 14,5% ukupnih prihoda u 2025. godini i značajno doprinijeli ukupnom rastu, ali njihova nestabilnost otežava dugoročno budžetsko planiranje. Struktura prihoda pokazuje povećanje fiskalnog kapaciteta Općine, ali i visoku oslonjenost na indirektno poreze, porez na dohodak i transfere viših nivoa vlasti. U narednom periodu potrebno je jačati stabilne vlastite prihode te unaprijediti naplatu lokalnih naknada i taksi.

Ukupni ostvareni rashodi i izdaci Općine Kalesija u periodu 2021–2025. godine povećani su sa 6,37 miliona KM na 12,44 miliona KM, odnosno za 95,3%. Kretanje nije bilo ravnomjerno: nakon rasta od 50,7% u 2022. godini, rashodi su u 2023. smanjeni za 16,3%, zatim povećani za 43,3% u 2024. i dodatnih 8,0% u 2025. godini. Najveći dio budžetske potrošnje kontinuirano se odnosi na plaće i naknade zaposlenih te materijalne izdatke, koji su zajedno u 2025. godini činili 67,1% ukupnih rashoda. Izdaci za plaće i naknade povećani su sa 2,72 miliona KM na 4,91 milion KM, odnosno za 80,4%, ali je njihov udio u ukupnim rashodima smanjen sa 42,7% na 39,4% (Tabela 38.)

Tabela 38. Ostvareni ukupni rashodi po vrstama rashoda u Budžetu Općine Kalesija za period 2021-2025. godina

Vrsta rashoda	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
PLAĆE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH (ukupno)	2.719.342	3.240.083	3.931.317	4.566.652	4.906.957
Bruto plaće	2.132.891	2.494.319	2.757.764	3.205.720	3.509.429
Naknade troškova zaposlenih i vijećnika	346.014	462.110	857.139	997.314	1.089.435
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	240.437	283.654	316.414	363.618	308.093
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	1.505.551	1.831.232	1.745.433	3.208.510	3.440.729
TEKUĆI GRANTOVI (ukupno)	556.694	806.781	727.887	956.313	967.501
Subvencije	405.594	601.281	494.787	719.094	712.518
Grantovi neprofitnim organizacijama	151.100	205.500	233.100	237.219	254.983
Doznake na ime socijalne zaštite koje se isplaćuju iz budžeta Općine					
KAPITALNI GRANTOVI	108.912	1.961.584	365.882	1.182.435	1.577.951
Kapitalni transferi	108.912	1.961.584	365.882	1.182.435	1.577.951
IZDACI ZA KAMATE I OSTALE NAKNADE (ukupno)					
Izdaci za pribavljanje zgrada i objekata	1.049.477	1.406.879	1.266.480	1.339.229	1.416.876
Tekući transferi	228.195	81.984			
Izdaci za neproizvedenu imovinu					

Izdaci za otplate dugova	202.948	271.753		267.723	130.150
DOZNAKE VANJSKIM KORISNICIMA			0	0	0
RASHODI / IZDACI UKUPNO	6.371.119	9.600.296	8.036.999	11.520.862	12.440.164

Materijalni izdaci povećani su sa 1,51 milion KM u 2021. na 3,44 miliona KM u 2025. godini, odnosno za 128,5%, pri čemu je najveći rast zabilježen u 2024. godini. Njihov udio u ukupnoj potrošnji povećan je sa 23,6% na 27,7%, zbog čega je potrebno detaljnije pratiti strukturu i opravdanost troškova roba, usluga, energije, održavanja i ugovorenih poslova.

Tekući grantovi povećani su sa 556.694 KM na 967.501 KM, odnosno za 73,8%. Najveći dio odnosio se na subvencije, koje su u 2025. godini iznosile 712.518 KM, dok su grantovi neprofitnim organizacijama dostigli 254.983 KM i kontinuirano su povećavani tokom posmatranog perioda. Iako su tekući grantovi nominalno povećani, njihov udio u ukupnim rashodima smanjen je sa 8,7% na 7,8%.

Kapitalni grantovi bilježili su najveće oscilacije, od 108.912 KM u 2021. do 1,96 miliona KM u 2022. godini, nakon čega su u 2023. smanjeni na 365.882 KM, a potom povećani na 1,58 miliona KM u 2025. godini.

Budžetska potrošnja u posmatranom periodu rasla je brže od prihoda, dok se približno tri četvrtine ukupnih rashoda u 2025. godini odnosilo na plaće, materijalne izdatke i tekuće grantove. Fiskalna održivost u narednom periodu zahtijeva kontrolu rasta operativnih troškova, posebno naknada i materijalnih izdataka, unapređenje praćenja učinaka subvencija i grantova te održavanje stabilnog udjela razvojnih i kapitalnih ulaganja.

Projekcije izvora finansiranja strategije

Procjena finansiranja Strategije razvoja općine Kalesija za period 2027-2034. godine pripremljena je uzimajući u obzir: trend izdvojenih sredstava za razvojne projekte i razvojne inicijative u prethodnih pet godina, Budžet Općine Kalesija za tekuću godinu i projekcije Budžeta (DOB) za period 2027. - 2034. godina, očekivana sredstva iz ostalih eksternih izvora – posebno namjenskih, ostale donacije i dr., očekivani rast prosječnih izdvajanja za razvojne projekte posebno u kontekstu pripremljenih projektnih aplikacija, te ograničenja u pogledu akumuliranih obaveza kao i drugih rizika.

U slijedećoj tabeli prikazane su procjene sredstava kojima će se finansirati aktivnosti i projekti iz razvojnih mjera predloženim ovom strategijom za period 2027-2034. godina.

Tabela 39. Projekcije izvora finansiranja Strategije razvoja Općine Kalesija za period 2027-2034. godina

	2027.	2028.	2029.	2030.	2031.	2032.	2033.	2034.
BUDŽET	2.200.000	2.500.000	3.000.000	3.600.000	4.200.000	4.800.000	5.300.000	6.000.000
PRIHODI VIŠIH NIVOVA VLASTI - namjenska sredstva	3.000.000	3.300.000	3.800.000	4.400.000	4.500.000	4.500.000	5.000.000	5.500.000
EU I DRUGI MEĐUNARODNI FONDOVI	100.000	150.000	250.000	400.000	500.000	650.000	700.000	800.000
OSTALA SREDSTVA (DONACIJE, SREDSTVA JP I DR.)	50.000	70.000	70.000	100.000	120.000	150.000	150.000	150.000
Ukupno	5.350.000	6.020.000	7.120.000	8.500.000	9.320.000	10.100.000	11.150.000	12.450.000

5. SWOT analiza i strateško fokusiranje

5.1. SWOT analiza

U ovom dijelu daje se pregled unutrašnjih i vanjskih faktora koji mogu i/ili imaju uticaj na razvoj općine Kalesija korištenjem alata SWOT matrice odnosno primjenom SWOT analize koja daje pregled snaga i slabosti iz unutrašnjeg okruženja, te prilika i prijetnji iz vanjskog okruženja.

Tabela 40. SWOT matrica

SNAGE (Strengths – S)	SLABOSTI (Weaknesses – W)
• Povoljan geoprometni položaj uz magistralne i regionalne cestovne pravce, željezničku prugu Tuzla–Živinice–Kalesija–Zvornik i blizinu Međunarodnog aerodroma Tuzla. • Dobra povezanost sa Tuzlom, Živinicama, Zvornikom i drugim tržišnim i administrativnim centrima sjeveroistočne Bosne i Hercegovine. • Pozitivan saldo robne razmjene i visoka pokrivenost uvoza izvozom, znatno iznad prosjeka Tuzlanskog kantona i Federacije BiH. • Postojanje prepoznatljivih izvozno orijentisanih proizvodnih preduzeća i relativna stabilnost prerađivačke industrije. • Rast ukupne imovine, prihoda i dobiti privrednih društava uz smanjenje ukupnih gubitaka. • Više aktivnih poslovnih i proizvodnih zona, sa raspoloživim prostorom za nove investicije. • Značajne površine poljoprivrednog zemljišta, visok udio obradivih površina i veoma mali udio neobrađenih oranica. • Duga tradicija ratarske, stočarske, mljekarske, voćarske i povrtlarske proizvodnje. • Kontinuiran rast broja registrovanih poljoprivrednih gazdinstava i povećanje broja registrovanih poljoprivrednih obrta. • Rast stočnog fonda, ovčarstva i proizvodnje mlijeka, uz snažnu povezanost ratarske i stočarske proizvodnje. • Brojna dijaspora, aktivno udruženje „Zug–Kalesija“ i uspostavljene veze sa bratimljenim općinama Zug i Talas, Turska.	• Kontinuiran pad broja stanovnika, negativan prirodni priraštaj, nepovoljan migracioni saldo i ubrzano starenje stanovništva. • Smanjenje broja djece, mladih i radno sposobnog stanovništva, uz rast broja stanovnika starijih od 65 godina. • Relativno nizak nivo razvijenosti u odnosu na razvijenije lokalne zajednice Tuzlanskog kantona i Federacije BiH. • Pad ukupnog broja poslovnih subjekata, naročito obrta, te smanjenje broja zaposlenih privrednih društava u posljednjem periodu. • Koncentracija izvoza na ograničen broj većih proizvodnih preduzeća i nedovoljna diverzifikacija izvozne strukture. • Nedostatak lokalne razvojne agencije, poduzetničkog inkubatora, tehnološkog parka, klastera i drugih institucionalnih oblika poduzetničke potporne infrastrukture. • Neujednačena aktiviranost poslovnih zona i potreba za dodatnim infrastrukturnim opremanjem, promocijom i servisiranjem investitora. • Nedovoljna zastupljenost informaciono-komunikacijskih, stručnih, naučnih i drugih djelatnosti sa višom dodanom vrijednošću u strukturi poslovnih subjekata. • Dominacija ratarske proizvodnje i usitnjenost poljoprivrednih gazdinstava, uz ograničene kapacitete navodnjavanja, skladištenja, otkupa, prerade i organizovanog plasmata. • Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura, izostanak formalno

• Raznovrsno kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe • Postojanje kvalitetne infrastrukture obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih i sportskih ustanova i sadržaja. • Razvijen i digitaliziran parking sistem. • Profesionalna vatrogasna jedinica i specijalizirane jedinice civilne zaštite kao osnova sistema zaštite i spašavanja. • Visoka pokrivenost mobilnim signalom i razvijena osnovna telekomunikacijska infrastruktura. • Visoka obuhvaćenost domaćinstava i pravnih lica organizovanim prikupljanjem i odvozom komunalnog otpada. • Kontinuirano širenje elektroenergetske mreže i javne rasvjete, uz postepenu zamjenu rasvjetnih tijela LED tehnologijom. • Realizovani i planirani projekti energetske efikasnosti i korištenja toplotnih pumpi na javnim objektima, uz usvojenu Strategiju za smanjenje energetskog siromaštva. • Uspostavljen DMS i razvijeni mehanizmi participativnog upravljanja, uključujući javne rasprave, „Građanski sat“, ReLOaD3 i Forum za građanske inicijative. • Rast ostvarenih budžetskih i poreznih prihoda, uz povećanje fiskalnog kapaciteta Općine.	registrovanih smještajnih kapaciteta i nepovezana turistička ponuda. • Visoka nezaposlenost žena, izražena dugoročna nezaposlenost i nepovoljna kvalifikaciona struktura nezaposlenih osoba. • Prosječne neto plaće i penzijska primanja niži su od prosjeka Tuzlanskog kantona i Federacije BiH. • Nedovoljni kapaciteti u oblasti predškolskog odgoja i nepostojanje javne predškolske ustanove u funkciji. • Kontinuiran pad broja učenika, neujednačena opremljenost škola i nedovoljna povezanost stručnog obrazovanja sa potrebama tržišta rada. • Smanjeni kadrovski i tehnički kapaciteti zdravstvene zaštite, ograničene specijalističke usluge i smanjen broj sanitetskih vozila. • Rast broja korisnika socijalne zaštite i nedovoljno razvijene vaninstitucionalne, terenske i preventivne usluge. • Nepostojanje funkcionalnog Vijeća mladih i nedovoljna uključenost mladih u procese odlučivanja, zapošljavanje, volontiranje i društvene aktivnosti. • Ograničeni projektni i finansijski kapaciteti te održivost organizacija civilnog društva, kulturnih udruženja i sportskih klubova. • Nezavršena sportska dvorana i neujednačena opremljenost sportske infrastrukture po mjesnim zajednicama. • Nedovoljna kadrovska popunjenost Općinske uprave, nepostojanje funkcionalne interne revizije i neproveden prelazak na trezorsko poslovanje. • Dio lokalne i nekategorisane cestovne mreže nije asfaltiran, dok su trotoari, pješačke staze, signalizacija i sigurnosna infrastruktura nedovoljno razvijeni. • Ograničena dostupnost javnog prijevoza vikendom, praznicima i u udaljenim naseljima, nepostojanje direktne veze sa aerodromom. • Nedovoljni kapaciteti parkiranja.
---	---

	• Sporija rekonstrukcija elektroenergetske mreže i neravnomjerna dostupnost kvalitetnog interneta i optičke infrastrukture u ruralnim naseljima. • Nepotpuna pokrivenost javnim vodosnabdijevanjem, visoki gubici vode i postojanje neregistrovanih lokalnih vodovoda. • Nedovoljno razvijena kanalizaciona mreža i nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda. • Širenje i pokriće troškova funkcionisanja javne rasvjete oslanja se većinskim dijelom na sredstva građana. • Dominantno korištenje čvrstih goriva, niska energetska efikasnost stambenog fonda i ograničeni programi podrške domaćinstvima. • Nedovoljni kapaciteti za upravljanje otpadom, nepostojanje reciklažnog dvorišta i sistema selektivnog prikupljanja posebnih tokova otpada. • Nepostojanje stalne mjerne stanice za kvalitet zraka i nedovoljan monitoring površinskih, podzemnih i lokalnih voda. • Nepostojanje formalno zaštićenih prirodnih područja, ograničene zelene površine i nedovoljno uređene evidencije šuma i biodiverziteta. • Značajne površine pod minama, visoka izloženost poplavama, klizištima i drugim prirodnim rizicima, uz zastarjelu opremu civilne zaštite i nepostojanje jedinice za spašavanje na vodi.
PRILIKE (Opportunities - O)	PRIJETNJE (Threats – T)
• Dostupnost fondova Europske unije, međunarodnih donatora i budžeta viših nivoa vlasti za finansiranje ekonomskih, društvenih, infrastrukturnih, okolišnih i drugih projekata. • Razvojna usmjerenja Europske unije i drugih međunarodnih donatora prema	• Nastavak iseljavanja mladih, stručnih i radno sposobnih osoba i daljnje smanjenje raspoložive radne snage. • Produbljivanje negativnog prirodnog priraštaja i ubrzano starenje stanovništva, sa rastućim pritiskom na zdravstvene i socijalne usluge.

konkurentnosti, digitalnoj i zelenoj tranziciji, energetskej sigurnosti, otpornosti i društvenoj koheziji. • Programi podrške razvojnim programima viših nivoa vlasti. • Postojanje interesa i mogućnost snažnijeg uključivanja dijaspore u investiranje, prijenos znanja, promociju lokalnih proizvoda i povezivanje sa stranim tržištima. • Blizina Međunarodnog aerodroma Tuzla i regionalnih tržišnih centara, uz mogućnost boljeg korištenja željezničke pruge za proizvodne, logističke i izvozne aktivnosti. • Mogućnost modernizacije magistralnih i regionalnih saobraćajnica, izgradnje planirane trafostanice 110/x kV i daljeg razvoja poslovnih zona. • Prostor za širenje izvoza, tehnološko unapređenje proizvodnih preduzeća i razvoj novih lokalnih lanaca vrijednosti. • Povećanje dodane vrijednosti u poljoprivredi kroz preradu, skladištenje, pakovanje, brendiranje, zadružne i kooperantske modele. • Razvoj ruralnog, izletničkog, rekreativnog i kulturno-historijskog turizma kroz tematske rute, uređenje prirodnih lokaliteta i formalizaciju smještaja. • Povoljan potencijal za korištenje solarne energije, biomase, toplotnih pumpi i drugih rješenja energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije. • Širenje širokopojasne i optičke infrastrukture te razvoj e-uprave, digitalnih javnih usluga i digitalizacije poslovanja. • Jačanje međuopćinske, međuentitetske i regionalne saradnje u svim razvojnim oblastima.	• Klimatske promjene i povećanje učestalosti poplava, bujičnih voda, suša, oluja, požara i klizišta. • Nestabilnost cijena energenata, repromaterijala i poljoprivrednih inputa, koja može smanjiti održivost poslovnih subjekata u oblasti poljoprivrede. • Promjene potražnje na inostranim tržištima i visoka izloženost lokalnog izvoza poslovanju ograničenog broja većih preduzeća. • Nedostatak kvalifikovane radne snage i produbljivanje neusklađenosti između obrazovnih programa i potreba poslodavaca. • Nestabilnost grantova i transfera viših nivoa vlasti te ograničena predvidivost finansiranja višegodišnjih kapitalnih projekata. • Ovisnost realizacije ključnih saobraćajnih, elektroenergetskih, vodnih i okolišnih projekata o odlukama, saglasnostima i finansiranju viših nivoa vlasti. • Daljnje zagađenje vodotoka, zemljišta i zraka usljed neprečišćenih otpadnih voda, individualnih ložišta, nelegalnih ispusta i divljih deponija. • Prenamjena kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, bespravna sječa, požari, bolesti i štetnici koji mogu umanjiti prirodnu i proizvodnu osnovu općine. • Minska opasnost koja ograničava korištenje šumskog, poljoprivrednog i turističkog prostora i povećava sigurnosne rizike. • Rast energetske siromaštva i troškova stanovanja kod ranjivih domaćinstava koja koriste neefikasne sisteme grijanja. • Daljnji pad broja učenika, zdravstveno osiguranih osoba i korisnika pojedinih javnih usluga. • Rast broja vozila i saobraćajnih opterećenja.
--	---

5.2.Strateški fokusi

Strateški fokusi se definišu na osnovu upoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ključnim područjima razvoja općine Kalesija sa trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima sa nivoa Tuzlanskog kantona i FBiH, ali i BiH, koje je sadržano prvenstveno u Okviru za ciljeve održivog razvoja u BiH 2030. Pritom se nastoje

iskoristiti postojeće prednosti (snage) i raspoložive prilike u regionalnom i globalnom okruženju, s jedne strane, uz nastojanje da se poboljšaju uočene slabosti i bitno ograniči negativan utjecaj prijetnji iz okruženja.

U tom smislu predložena su sljedeća strateška i dugoročna opredjeljenja Općine Kalesija, odnosno strateški fokusi:

Tabela 41. Strateški fokusi

1.	Konkurentna i održiva lokalna privreda zasnovana na proizvodnji, poljoprivredi, izvozu i poduzetništvu
2.	Inkluzivno i aktivno društveno okruženje u funkciji demografske otpornosti i kvalitete života lokalne zajednice
3.	Zelena, sigurna i povezana zajednica sa modernom javnom infrastrukturom i efikasnim upravljanjem

Strateški fokus 1. Konkurentna i održiva lokalna privreda zasnovana na proizvodnji, poljoprivredi, izvozu i poduzetništvu

Privredni razvoj Kalesije oslanja se na nekoliko postulata: postojećom prerađivačkom industrijom i izvozno orijentisanim preduzećima, aktivnim poslovnim zonama, značajnim poljoprivrednim zemljištem, rastućim brojem registrovanih poljoprivrednih gazdinstava i tradicijom stočarske, ratarske i voćarske proizvodnje. U narednom planskom periodu razvoj lokalne ekonomije potrebno je zasnivati na povećanju produktivnosti, tehnološkom unapređenju, diverzifikaciji poslovne strukture i stvaranju veće dodane vrijednosti. Poseban fokus potrebno je usmjeriti na jačanje konkurentnosti postojećih preduzeća, širenje izvoza i tržišta, aktiviranje raspoloživih kapaciteta poslovnih zona i razvoj usluga podrške investitorima, obrtima i malim i srednjim preduzećima. Poljoprivredni razvoj potrebno je usmjeriti prema intenzivnijoj povrtlarskoj i voćarskoj proizvodnji, navodnjavanju, skladištenju, otkupu, pakovanju i preradi, uz snažnije udruživanje proizvođača i povezivanje sa prerađivačkim i trgovačkim sektorom. Podrška novim poslovnim inicijativama, samozapošljavanju, ženskom i omladinskom poduzetništvu, stručnom osposobljavanju i digitalizaciji poslovanja treba doprinijeti širenju baze poslovnih subjekata. Dodatni razvojni prostor predstavljaju formalizacija turističkih usluga, ruralni i izletnički turizam, saradnja sa dijasporom i korištenje obnovljivih izvora energije u proizvodnji. Cilj strateškog fokusa je stvaranje konkurentnije, izvozno sposobnije i otpornije lokalne privrede koja će povećavati zaposlenost, prihode i kvalitet radnih mjesta, koristeći lokalne proizvodne, prostorne i ljudske resurse.

Strateški fokus 2. Inkluzivno i aktivno društveno okruženje u funkciji demografske otpornosti i kvalitete života lokalne zajednice

Demografski pad, negativan prirodni priraštaj, odlazak stanovništva i rast udjela starijih osoba predstavljaju razvojna pitanja koja se ne mogu rješavati izolovanim mjerama. Društveni razvoj na području općine Kalesija u narednom periodu treba biti usmjeren na stvaranje uslova koji podstiču ostanak mladih i porodica, omogućavaju dostojanstveno i aktivno starenje te osiguravaju jednake mogućnosti svim građanima. Prioritet predstavlja stavljanje javne predškolske ustanove u funkciju i razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja, modernizacija i povećanje pristupačnosti obrazovnih objekata, jačanje praktične nastave i povezivanje obrazovanja sa potrebama lokalne privrede. Zdravstvene i socijalne usluge potrebno je kadrovski i tehnički ojačati, razvijati prevenciju, savjetovalište za mlade, pomoć i negu u kući, terenske i vaninstitucionalne usluge, uz posebnu podršku starijim osobama, osobama sa invaliditetom, ženama bez stabilnih prihoda i porodicama u stanju socijalne potrebe. Završetak sportske dvorane, ravnomjerniji razvoj kulturnih, sportskih i rekreativnih sadržaja, jačanje Centra za djecu i mlade, funkcionalno Vijeće mladih i aktivnije organizacije civilnog društva trebaju povećati društvenu uključenost i osjećaj pripadnosti. Efikasnija lokalna uprava, DMS, e-usluge, participativni mehanizmi i saradnja sa

dijasporom dodatno će pojačati povjerenje i odgovornost institucija. Cilj strateškog fokusa je podizanje kvaliteta života i društvene sigurnosti, smanjenje nejednakosti i stvaranje aktivne, solidarne i demografski otpornije lokalne zajednice.

Strateški fokus 3. Zelena, sigurna i povezana zajednica sa modernom javnom infrastrukturuom i efikasnim upravljanjem

Kvalitetna javna infrastruktura, sigurno korištenje prostora i održivo upravljanje prirodnim resursima predstavljaju osnovu ukupnog razvoja općine Kalesija. Razvojne intervencije će se usmjeriti na rekonstrukciju lokalnih i nekategorisanih cesta, izgradnju trotoara i pješačkih staza, povećanje sigurnosti saobraćaja, unapređenje javnog prijevoza, parkinga i bolje korištenje željezničke pruge i blizine aerodroma Dubrave. Pouzdanost elektroenergetske mreže, realizacija planirane trafostanice 110/x kV, širenje optičke infrastrukture i modernizacija javne rasvjete važni su za cjelokupni razvoj općine. Poseban prioritet imaju smanjenje gubitaka u vodovodnoj mreži, proširenje javnog vodosnabdijevanja, razvoj kanalizacione mreže i uspostavljanje tretmana otpadnih voda. Sistem upravljanja otpadom potrebno je modernizovati kroz nova vozila i posude, reciklažno dvorište, selektivno prikupljanje i organizovano zbrinjavanje posebnih tokova otpada. Zeleni razvoj podrazumijeva energetska obnovu javnih i stambenih objekata, korištenje solarne energije, biomase i toplotnih pumpi, monitoring kvaliteta zraka i voda, zaštitu poljoprivrednog zemljišta, šuma, biodiverziteta i prirodnih lokaliteta. Uređenje vodotoka, sanacija klizišta, deminiranje, opremanje civilne zaštite, razvoj hidrantske mreže i jedinice za spašavanje na vodi povećat će otpornost na prirodne i druge nesreće. Cilj strateškog fokusa je stvaranje povezane, funkcionalne i klimatski otpornije zajednice sa modernim javnim uslugama, sigurnijim prostorom i očuvanim prirodnim resursima.

5.3. Vizija razvoja

Vizija razvoja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti. Definisana vizija razvoja općine Kalesija za period 2018.-2027. godina glasila je „Općina Kalesija prepoznatljiva kao sredina poželjna za strana ulaganja i sredina konkurentskih prednosti i mjesto pogodno za život.“

Elementi ove vizije su i dalje aktuelni ali se, u skladu sa predloženim strateškim fokusima, trendovima, kao i oslanjajući se na vizije razvoja viših administrativnih nivoa FBiH predlaže slijedeća vizija općine Kalesija u strateškom periodu 2027.-2034. godina:

Općina Kalesija – konkurentna, zelena i zajednica jednakih mogućnosti, poželjna za investicije, poslovanje i ugodan život, zasnovana na održivom razvoju i kvalitetnim javnim uslugama.

5.4. Strateški ciljevi

Strateški ciljevi općine Kalesija oslanjaju se na strateške ciljeve Tuzlanskog kantona i Federacije Bosne i Hercegovine te Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju buduću procesi strateškog planiranja.

Tabela 42. Strateški ciljevi Općine Kalesija

1.	Konkurentan, izvozno orijentisan i održiv privredni razvoj
2.	Inkluzivna zajednica kvalitetnih javnih usluga i jednakih mogućnosti
3.	Uravnotežen infrastrukturni i zeleni razvoj uz održivo upravljanje resursima i rizicima

Prvi strateški cilj Općine Kalesija temelji se na potrebi jačanja lokalne ekonomije kroz razvoj proizvodnje, poduzetništva, poljoprivrede, turizma i ljudskih resursa, uz primjenu principa zelene i digitalne tranzicije. Cilj je izgraditi raznovrsniji, produktivniji i otporniji privredni sistem koji bolje koristi poslovne zone, poljoprivredno zemljište, postojeću industrijsku bazu, geoprometni položaj i veze sa dijasporom, povećava zaposlenost i doprinosi rastu životnog standarda.

Ostvarenje cilja zasniva se na nekoliko ključnih razvojnih pretpostavki:

- Poticanje konkurentnosti postojećih i podrška osnivanju novih privrednih društava i obrta, uz fokus na proizvodnju, preradu, stručne i digitalne usluge i stvaranje veće dodane vrijednosti.
- Jačanje izvozne sposobnosti i tržišne diverzifikacije kroz tehnološko unapređenje, promociju lokalnih preduzeća, nastup na sajmovima, povezivanje sa razvojnim institucijama, dijasporom i novim tržištima.
- Unapređenje poslovnog ambijenta i poduzetničke infrastrukture kroz dalji razvoj i aktiviranje poslovnih zona, digitalizaciju informacija o mogućnostima i prednostima investiranja i jačanje lokalne razvojne i investicione podrške.
- Razvoj održive i tržišno orijentisane poljoprivrede kroz modernizaciju proizvodnje, navodnjavanje, diverzifikaciju, skladištenje, pakovanje, otkup i preradu poljoprivrednih proizvoda.
- Podrška udruživanju poljoprivrednika, zadružnim i kooperantskim modelima, zajedničkom nastupu prema tržištu i razvoju lokalnih proizvoda i lanaca vrijednosti.
- Razvoj poduzetništva i samozapošljavanja kroz grantove, mentorstvo, stručne obuke, podršku ženama, mladima i teže zapošljivim kategorijama te digitalizaciju i zelene poslovne prakse.
- Razvoj tržišta rada i ljudskih resursa kroz praktičnu nastavu, stručno osposobljavanje, prekvalifikacije, karijerno savjetovanje i aktivniju saradnju obrazovnih ustanova, poslodavaca, biroa za zapošljavanje i lokalne samouprave.
- Diverzifikacija turističke ponude kroz formalizaciju smještaja, razvoj tematskih ruta, ruralnog, izletničkog, rekreativnog i kulturno-historijskog turizma i digitalnu promociju lokalnih potencijala.

Pri definisanju prvog strateškog cilja uzeti su u obzir razvojni pravci viših nivoa vlasti koji se odnose na konkurentnost privrede, razvoj poduzetništva, održivu poljoprivredu, turizam, zapošljavanje, inovacije, digitalizaciju i zelenu tranziciju.

Općina Kalesija	Strateški cilj 1 Konkurentan, izvozno orijentisan i održiv privredni razvoj	
Strateški ciljevi FBiH	Strateški cilj 1. Ubrzan ekonomski razvoj	
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona	Strateški cilj 1. Dinamičan i održiv ekonomski razvoj u povoljnom poslovnom okruženju	
Ciljevi održivog razvoja	1 Nema siromaštva 2 Drugi cilj: Nula gladnih 8 Treći cilj: Dostajan rad i ekonomski rast 9 Četvrti cilj: Industrija, inovacije i infrastruktura	
	   	
Pravci razvoja	1. Pametan rast 2. Društvo jednakih mogućnosti 3. Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	
Podciljevi	Akceleratori	

1.1. 1. Povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru 1.1.2 Olakšavanje poslovanja i podrška brzo rastućim firmama 1.2. 1. Jačati infrastrukturu u oblasti digitalnih tehnologija 2.1.1. Smanjenje broja osoba bez znanja i vještina i njihova integracija na tržište rada	1.1. Povoljno okruženje za poduzetništvo i inovacije 1.2. Povećanje investicija u infrastrukturu
---	---

Slika 7. Povezivanje Strateškog cilja 1. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela u nastavku sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateških ciljeva.

Tabela 43. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 1.

STRATEŠKI CILJ 1 KONKURENTAN, IZVOZNO ORIJENTISAN I ODRŽIV PRIVREDNI RAZVOJ	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2025.)	Ciljna vrijednost (2034.)
	Nivo razvijenosti – indeks/rang	FZZPR*	0,72	0,90
	Vrijednost izvoza (u KM)	FZS**	92.525.033	150.000.000
	Broj registrovanih poljoprivrednih obrtā	Općina Kalesija	9	40

*FZZPR - Federalni zavod za programiranje razvoja

**FZS - Federalni zavod za statistiku

Strateški cilj 2. Inkluzivna zajednica kvalitetnih javnih usluga i jednakih mogućnosti

Drugi strateški cilj temelji se na potrebi unapređenja kvaliteta života stanovništva kroz dostupnije, efikasnije i inkluzivnije javne usluge i razvoj društvene infrastrukture koja odgovara demografskim i socijalnim potrebama stanovništva. Poseban značaj imaju mjere koje podstiču ostanak mladih i porodica, poboljšavaju položaj starijih i ranjivih grupa, povećavaju sigurnost i omogućavaju ravnomjerniju dostupnost obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih, sportskih i administrativnih usluga na području općine Kalesija.

Ostvarenje cilja zasniva se na nekoliko ključnih razvojnih pretpostavki:

- Provođenje integriranih demografskih mjera kroz podršku porodicama sa djecom, novorođenoj djeci, mladim bračnim parovima, zapošljavanju, stambenom zbrinjavanju, povratku i aktivnijem uključivanju dijaspora.
- Stavljanje javne predškolske ustanove u funkciju, povećanje obuhvata djece predškolskim odgojem i očuvanje dostupnosti obrazovanja u udaljenim naseljima.
- Modernizacija i povećanje energetske efikasnosti, digitalne opremljenosti i fizičke pristupačnosti školskih objekata te snažnije povezivanje stručnog obrazovanja sa praksom i tržištem rada.
- Jačanje kadrovskih i tehničkih kapaciteta zdravstvene zaštite, razvoj specijalističkih, preventivnih i savjetodavnih usluga, nabavka sanitetskih vozila i unapređenje terenske zdravstvene zaštite.
- Razvoj dostupnijih socijalnih i vaninstitucionalnih usluga, pomoći i njege u kući, psihosocijalne podrške, hraniteljstva i koordinirane zaštite osoba sa invaliditetom, starijih osoba, djece i žrtava nasilja.
- Jačanje društvenog položaja mladih kroz funkcionalno Vijeće mladih, informisanje, savjetovanište, stručnu praksu, volontiranje, sport, kulturu i kontinuirane programe Centra za djecu i mlade.

- Završetak i stavljanje sportske dvorane u funkciju, ravnomjernije ulaganje u sportske terene i razvoj kulturnih, rekreativnih i inkluzivnih programa u mjesnim zajednicama.
- Jačanje organizacija civilnog društva, građanskih inicijativa, društvene kohezije i participativnog odlučivanja kroz transparentne javne pozive, konsultacije, forume i izvještavanje o prijedlozima građana.
- Unapređenje sigurnosti građana kroz preventivni rad policije u zajednici, programe za djecu i mlade, video-nadzor, javnu rasvjetu, sigurnije saobraćajne lokacije i unapređenje upravljanja problemom pasa luralica.
- Jačanje kapaciteta lokalne uprave kroz popunjavanje stručnih radnih mjesta, funkcionalnu internu reviziju, trezorsko poslovanje, povezivanje evidencija, DMS, e-upravu i praćenje kvaliteta i učinka javnih usluga.

Pri definisanju drugog strateškog cilja uzeti su u obzir razvojni pravci koji se odnose na kvalitetno i inkluzivno obrazovanje, zdravlje i blagostanje, socijalnu uključenost, smanjenje nejednakosti, demografsku otpornost, društvenu inkluziju, sigurnost građana i efikasan, otvoren i odgovoran javni sektor.

Općina Kalesija		Strateški cilj 2 Inkluzivna zajednica kvalitetnih javnih usluga i jednakih mogućnosti	
Strateški ciljevi FBiH		Strateški cilj 2. Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj Strateški cilj 4. Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor	
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona		Strateški cilj 2. Razvijen inkluzivni i prosperitetni društveni sektor sa jednakim pravima za sve građane	
Ciljevi održivog razvoja		3: Zdravlje i blagostanje 4: Kvalitetno obrazovanje 9: Industrija, inovacije i infrastruktura 10 Smanjiti nejednakost	
			
Pravci razvoja		1. Pametan rast 2. Društvo jednakih mogućnosti 3. Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	
Podciljevi		Akceleratori	
1.1.1 Univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje 1.1.2. Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema 2.1.1. Unapređenje pristupa i kvalitete zdravstvene zaštite 2.1.2. Preventivne zdravstvene mjere 3.1.1. Veći dio javnih investicija u infrastrukturu 4.1.1. Odgovorna uprava orijentirana na građane 4.1.2. Funkcionalni sistem kreiranja politika i upravljanja održivim razvojem		1.1. Unapređenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke 2.1. Efikasna zdravstvena zaštita za sve 3.1. Povećanje investicija u infrastrukturu 4.1 Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor	

Slika 8. Povezivanje Strateškog cilja 2. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela u nastavku sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateških ciljeva.

Tabela 44. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 2.

STRATEŠKI CILJ 2. INKLUZIVNA ZAJEDNICA KVALITETNIH JAVNIH USLUGA I JEDNAKIH MOGUĆNOSTI	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2025.)	Ciljna vrijednost (2034.)
	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	FZZPR	32.045	31.000
	Stopa nataliteta	FZS	6,8	10,0
	Broj učenika u osnovnom obrazovanju	FZZPR	2.207	2.000

Strateški cilj 3. Uravnotežen infrastrukturni i zeleni razvoj uz održivo upravljanje resursima i rizicima

Treći strateški cilj temelji se na potrebi ravnomjernog unapređenja saobraćajne, komunalne, energetske i digitalne infrastrukture, zaštite prirodnih resursa i povećanja otpornosti općine Kalesija na klimatske, okolišne i sigurnosne rizike. Cilj je osigurati pouzdanije javne usluge, sigurnije kretanje ljudi i roba, kvalitetnije upravljanje vodom i otpadom, smanjenje zagađenja i energetske potrošnje te plansko korištenje zemljišta, šuma i prirodnog naslijeđa.

Ostvarenje cilja zasniva se na nekoliko ključnih razvojnih pretpostavki:

- Rekonstrukcija i asfaltiranje prioritetnih lokalnih i nekategorisanih cesta, izgradnja trotoara i pješačkih staza te unapređenje signalizacije, rasvjete i sigurnosti saobraćaja u naseljima i u blizini škola.
- Unapređenje javnog prijevoza, prilagođavanje redova vožnje potrebama stanovništva, razvoj veze prema aerodromu, uređenje taksi prijevoza i povećanje parking kapaciteta.
- Zagovaranje modernizacije i boljeg korištenja željezničke pruge, rekonstrukcija elektroenergetske mreže, realizacija planirane trafostanice 110/x kV i širenje kvalitetne optičke i širokopojasne infrastrukture.
- Širenje i modernizacija javne rasvjete, regulisanje nadležnosti nad upravljanjem u skladu sa Zakonom o komunalnim djelatnostima TK, potpuna evidencija rasvjetnih tijela, nastavak prelaska na LED tehnologiju i razvoj digitalnog praćenja kvarova i potrošnje.
- Proširenje javnog vodosnabdijevanja, smanjenje gubitaka vode, revitalizacija bunara, razvoj novih izvorišta, unapređenje postrojenja „Krušik“ i uređivanje lokalnih vodovoda.
- Širenje kanalizacione mreže, izgradnja centralnih ili decentralizovanih sistema za tretman otpadnih voda, uspostavljanje registra septičkih jama i kontrola nelegalnih ispusta.
- Modernizacija upravljanja otpadom kroz nova vozila, kontejnere i uređena kontejnerska mjesta, reciklažno dvorište, selektivno prikupljanje, zbrinjavanje posebnih tokova otpada i kontinuiranu sanaciju divljih deponija.
- Povećanje energetske efikasnosti javnih i stambenih objekata, podrška zamjeni neefikasnih ložišta, ugradnji toplotnih pumpi, izolacije i solarnih sistema te provođenje mjera za smanjenje energetskog siromaštva.
- Uspostavljanje monitoringa kvaliteta zraka, voda, zemljišta i biodiverziteta, zaštita izvorišta, kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, šuma i vrijednih prirodnih lokaliteta te širenje zelenih površina.
- Uređenje vodotoka i odvodnje, sanacija klizišta, deminiranje, obnova opreme civilne zaštite, razvoj hidrantske mreže, protivpožarnih pristupa i jedinice za spašavanje na vodi i pod vodom.
- Razvoj GIS evidencija infrastrukture, grobalja, zelenih površina i prirodnih resursa, uz transparentnije planiranje, upravljanje i održavanje javne imovine.

Pri definisanju trećeg strateškog cilja uzeti su u obzir razvojni pravci koji se odnose na kvalitetnu infrastrukturu, dostupnu i sigurnu vodu, održive gradove i zajednice, odgovornu potrošnju i proizvodnju, klimatsku akciju, zaštitu kopnenih i vodnih ekosistema, energetske efikasnost i otpornost na prirodne i druge nesreće.

Općina Kalesija	Strateški cilj 3 Uravnotežen infrastrukturni i zeleni razvoj uz održivo upravljanje resursima i rizicima	
Strateški ciljevi FBiH	Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv razvoj	
Strateški ciljevi Tuzlanskog kantona	Strateški cilj 3. Resursno efikasan i održiv infrastrukturni razvoj	
Ciljevi održivog razvoja	6: Čista voda i sanitarni uslovi 7: Pristupačna energija iz čistih izvora 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja 13: Očuvanje klime 15: Očuvanje života na zemlji	
		
Pravci razvoja	1. Pametan rast	
Podciljevi		Akceleratori
1.1.1. Veći dio javnih investicija u infrastrukturu 2.1.1. Smanjenje energetske siromaštva 2.1.2. Razvoj „zelenih“ vještina i poslova 3.1.1. Upravljanje rizicima od katastrofa 3.1.2. Jačanje kontrole i praćenja kvaliteta ekosistema		1.1. Povećanje investicija u infrastrukturu 2.1. Zeleni rast i čista energija 3.1. Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem

Slika 9. Povezivanje Strateškog cilja 3. sa strateškim ciljevima FBiH, Tuzlanskog kantona i Ciljevima održivog razvoja BiH

Ostvarenje strateškog cilja pratit će se kroz odabrane indikatore uticaja nakon kojih će se moći ocijeniti vrsta i stepen promjena u okruženju. Tabela sumira indikatore za koje su definisane početne i ciljne vrijednosti ostvarenja strateškog cilja 3.

Tabela 45. Indikatori (uticaja) realizacije Strateškog cilja 3.

STRATEŠKI CILJ 3. URAVNOTEŽEN INFRASTRUKTURNI I ZELENI RAZVOJ UZ ODRŽIVO UPRAVLJANJE RESURSIMA I RIZICIMA	Indikator (uticaja)	Izvor	Polazna vrijednost (2025.)	Ciljna vrijednost (2034.)
	Dužina kanalizacione mreže	ViK*	26 km	35 km
	Udio otpada koji se reciklira ili ponovo koristi (%)	KP „Komunalac“ d.d. Kalesija	0,0%	20%
	% gubitaka vode u sistemu	ViK*	32%	28%

*ViK – JP „Vodovod i kanalizacija Kalesija“ d.o.o. Kalesija